

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

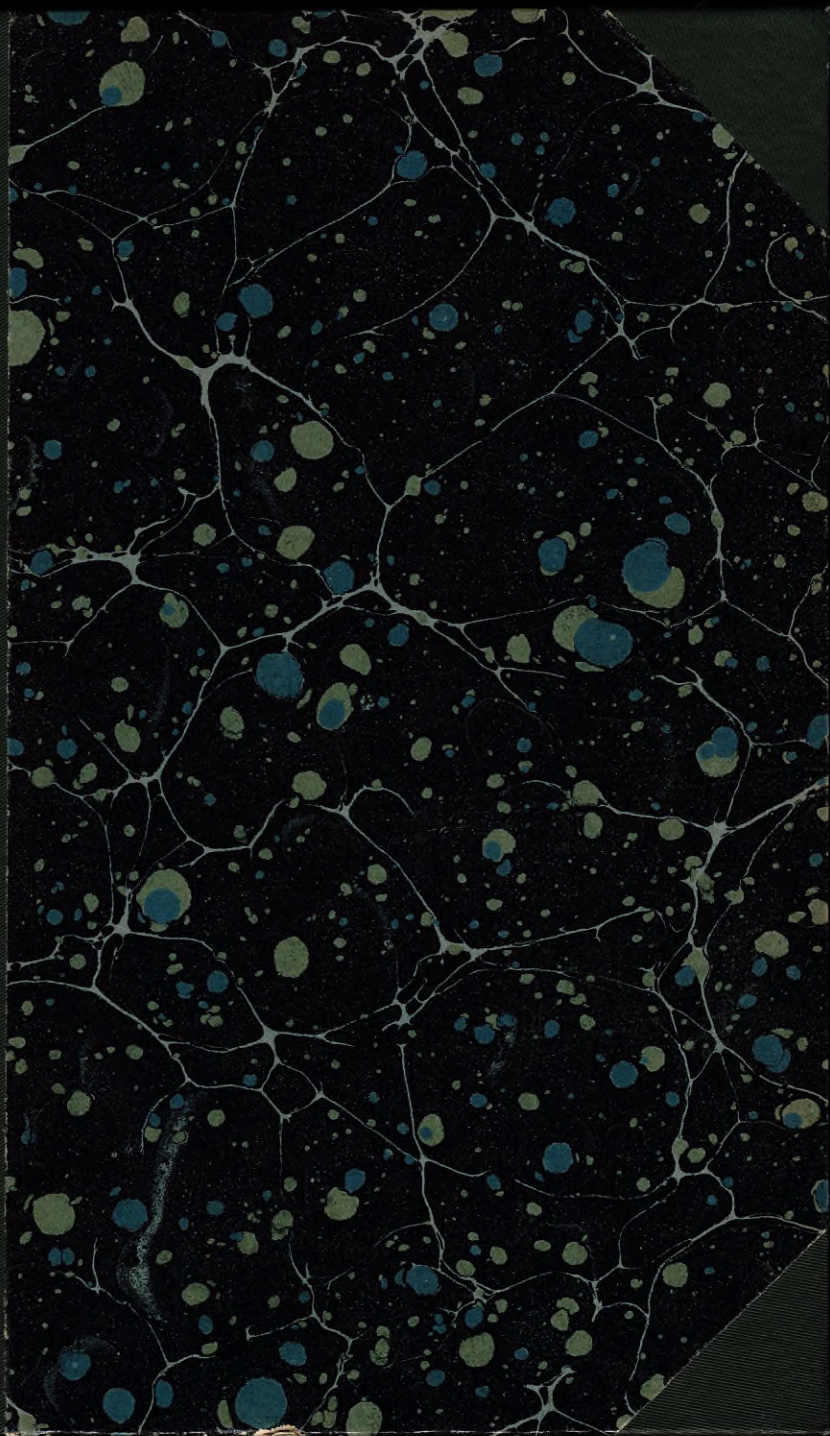
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

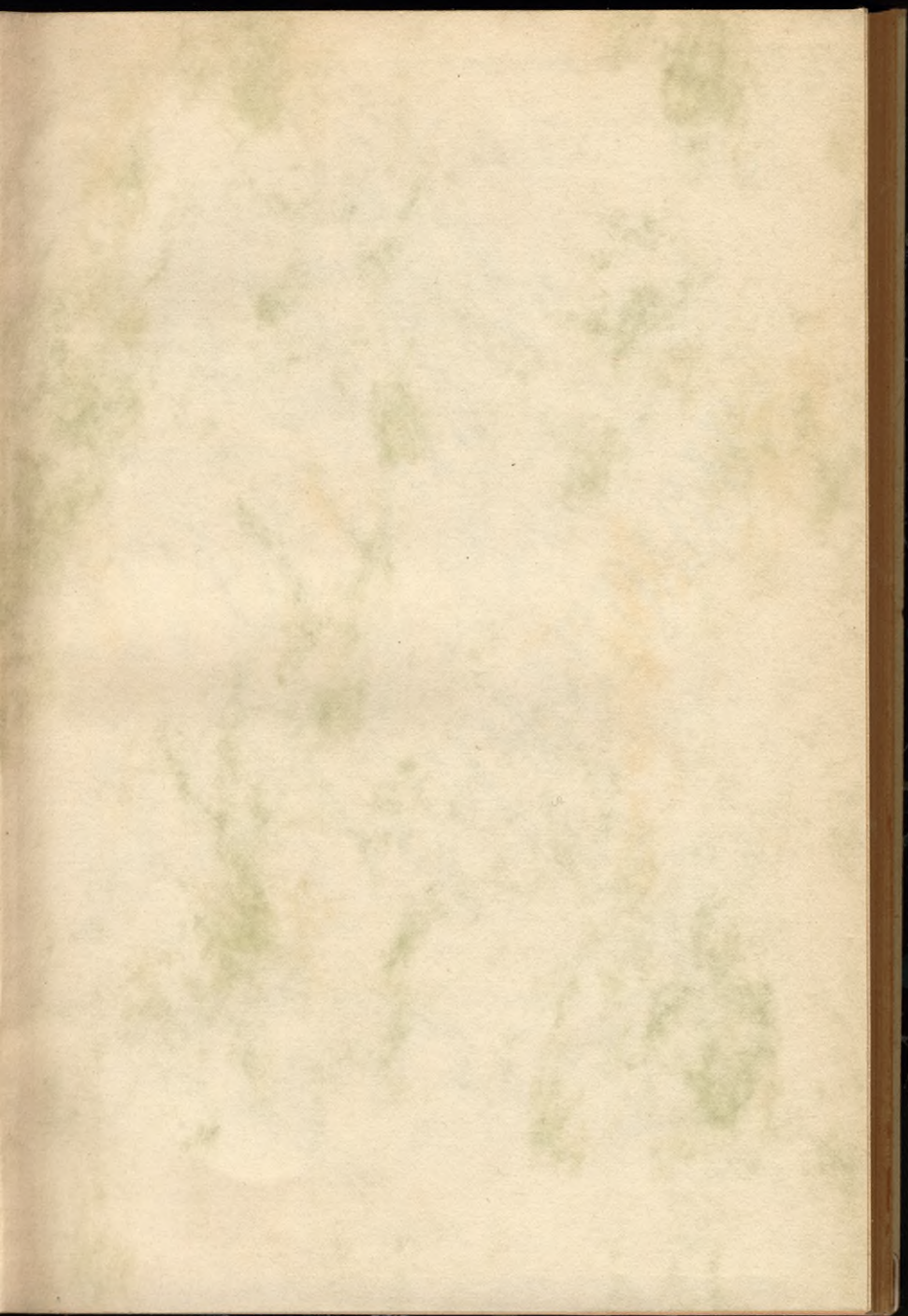
UPPSALA
UNIVERSITET

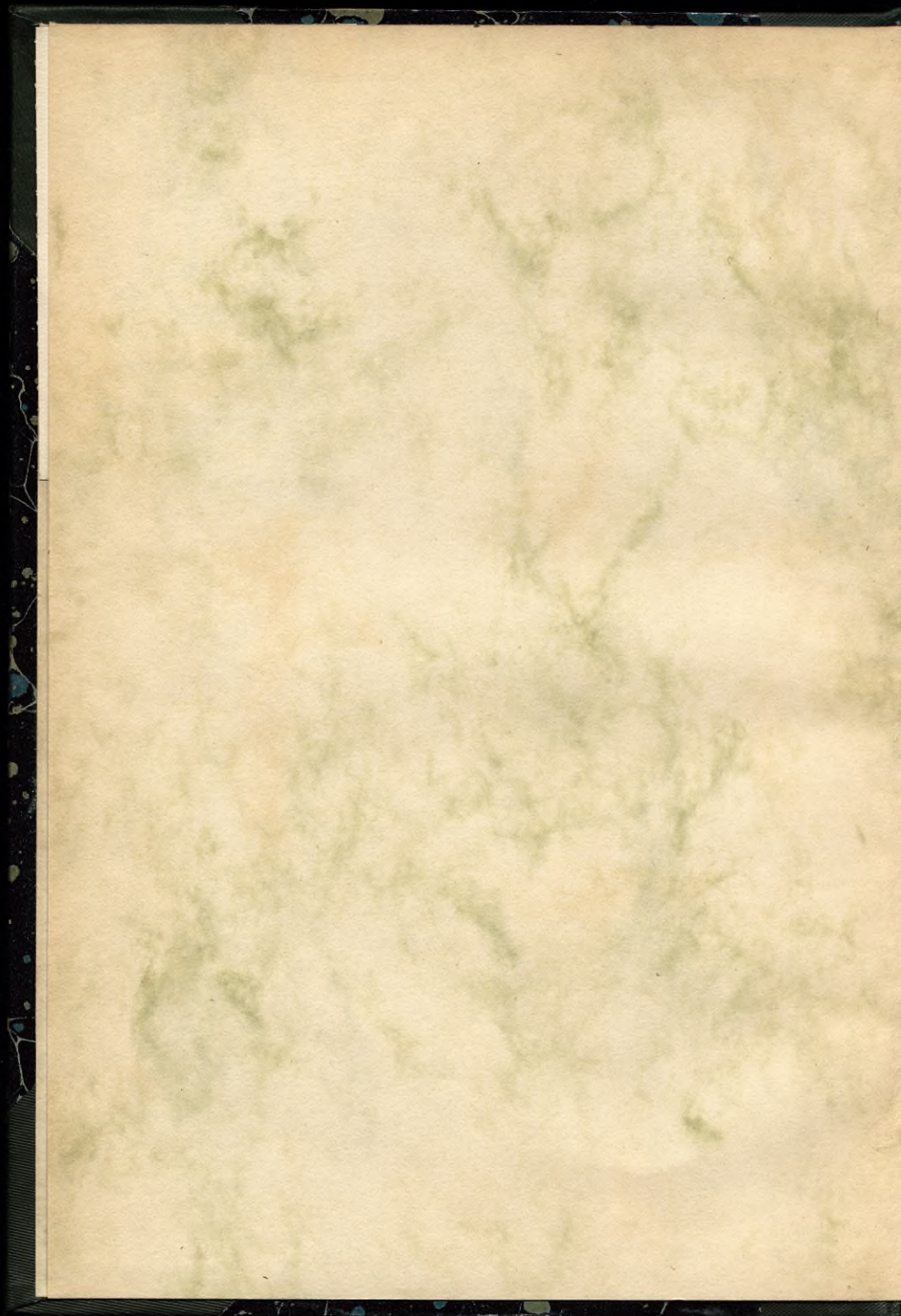

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

ANDRA TUSENDET.

Lit.
S.

NY SAMLING!

STOCKHOLM
FAHLCRANTZ & Co.

Man behagade observera omslagets öfriga sidor.

L. DILLINGS böcker på svenska:

Hvardagsmenniskor.

Bemyndigad öfversättning från norskan. Två samlingar.

Innehåll: *Första Samlingen, Andra upplagan*: Små anspråk. — En hjertåkomma. — Man ligger på landet. — Madam Engebretsen. — På hvar sin sida om staketet. — Systrarne Breier. — Kildenbauers enka. — Victoria regia. — Ren flagg. — En ledsam historia. — Gamla Gunhild. Pris: 2.25.

Senare samlingen, Andra upplagan: Vattennymfen. — De Ronay Albert. — Husliga scener. — Qvinnohänder. — En raket. — På samma bänk. — En påfogelsfjäder i hatten. — Solid.

Pris för båda samlingarne inb. i ett band 5.75.

Om dessa skizzer yttrar *Erik Bøgh* i »Dit og Dat»:

»Jag kan anbefalla dem allesammans åt mina läsare, men det behöfs icke, om de blott göra början med en af dem.»

Genom Lorgnetten.

Nya skizzer ur hvardagslifvet.

Innehåll: *Första Samlingen, Andra upplagan*: Då Bob dog. — En resexpedit. — Gröna kransar. — Den svarte Adonis. — Omeletten. — Mellan grafvar. — Minda.

Andra Samlingen: Skaldelön. — Vendinge qvarn. — Dumme Hans. — Mamsell Höst. — Taktäckarens mor. — Kandymissionen. — I hamn. Pris: 1.75.

Pris för båda samlingarne inb. i ett band 4.75.

Tredje Samlingen: Bakom rutan: I. Sandkärran. — II. Snälla barn. — III. Brillantarmbandet. — IV. Enklingssorg. — Skizzer: Fri-biljetter. — När ljusen släckas. — En portion glace. — Julklappar. — Ficktjuftvar inför rätta. — En enkel bukett. — Josef. — Genom sanden. Pris: 1.75.

Ur den norska pressens omdömen:

»Den skarpa blick för det komiska, den qvicka och lätta framställningen som utmärka herr Dillings förr utgifna, för den läsande allmänheten välbekanta skildringar ur hvardagslifvet, förnekar sig heller icke här. 'Genom lorgnetten' är genomsyrad af spritande humor, ja äfven af attiskt salt.»

I Kupén.

Nya skizzer ur hvardagslifvet.

Innehåll: Till passagerarne. — I. Tivoli-skizzer: Nere vid konsertsalen; En Tivoli-roman; Fikke och Gasse. — II. Grefven af Svedala. — III. Håll till godo! — IV. På verandan. — V. En bit apelsinskal. — VI. Den vackraste saken. — VII. Maja. — VIII. Det sista trädet på vallen. — IX. Hercules och Omphale. — X. Kärlek och grönsaker. Pris: 1.75.

Ett godt hufvud.

(Begavet.)

Pris: 2 kronor.

FRÅN VÅR- OCH SOMMARDAGAR

MINNEN OCH INTRYCK

AF

N. P. ÖDMAN.

SENARE SAMLINGEN.

ANDRA TUSENDET.

STOCKHOLM
FAHLCRANTZ & CO

10. 35
871

STOCKHOLM
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI
1888.

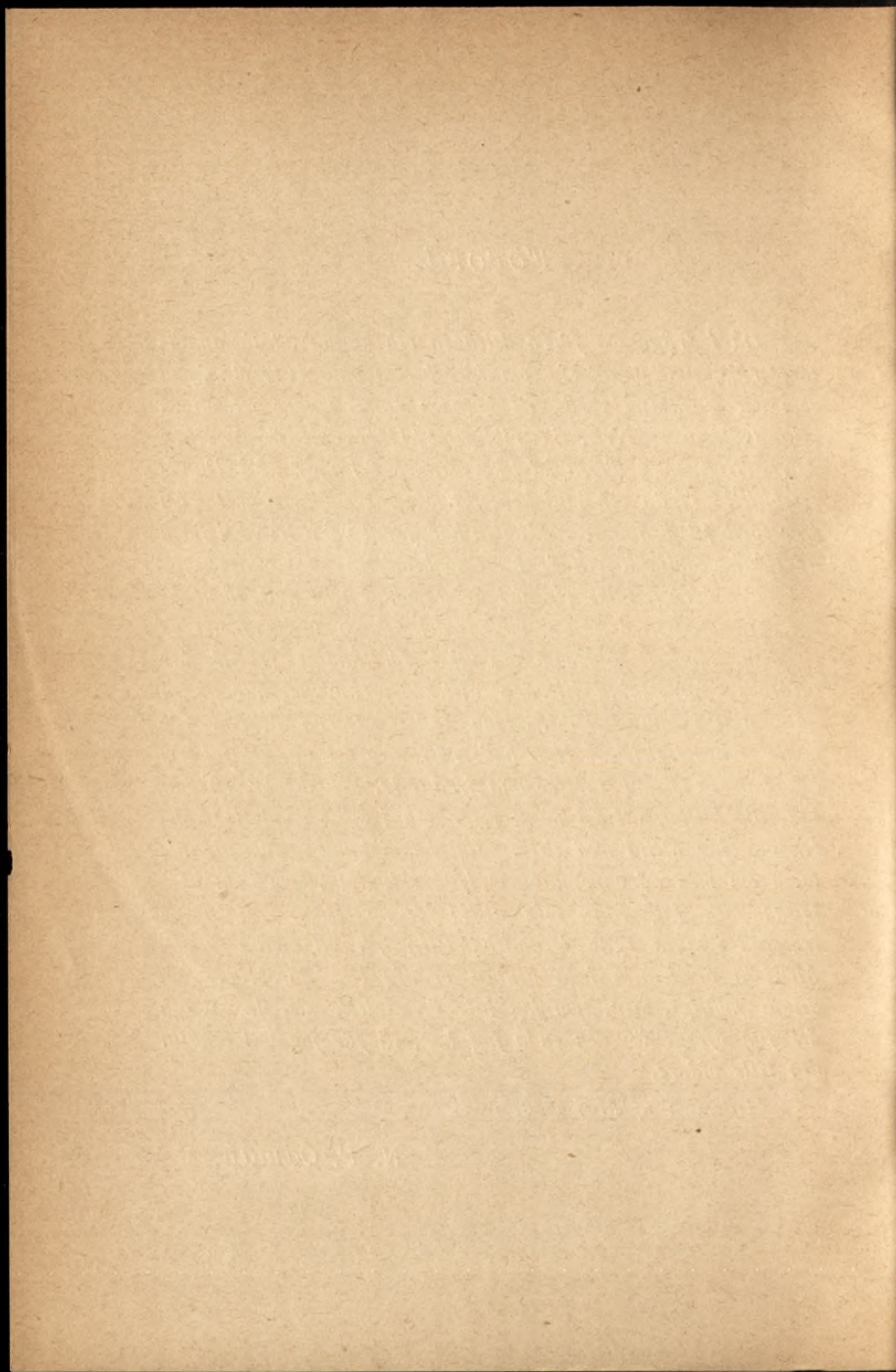
Förord.

Då i fråga om förra delen en och annan vänlig anmälare råkat misstaga sig om hvad som var nytt och hvad som var gammalt, så vill jag om denna senare del uttala mig tydligare. Nytt, ja riktigt splitternytt är novellen »Pelle Svenssons första kärlek», senare delen af »På Rundresebiljett» (från och med kap. XVI) samt studentminnet »En segelfärd på Mälaren». Resten har förut varit tryckt i form af tidningsartiklar och är nu omarbetadt.

För öfrigt, vare sig det är gammalt eller nytt, så drabbas alltsammans i denna andra del liksom i den förra af en dom, som ett äldre och mycket förståndigt fruntimmer uttalade öfver mina literära alster öfverhufvud, när vi en gång åkte i samma kupé. Hon sade: »Herrn skrifver för mycke' om sej sjelf». Hon hade rätt, men detta är ett fel som jag har så svårt att komma ifrån, ty, hur det är, så kan jag inte hjälpa, att på mina resor och i mina ungdomsäfventyr var jag alltid med sjelf. Jag har ibland försökt att inte låtsas om min närvaro, att »skrifva objektivt», som man plär säga; men jag fann mig alltid för mycket personligen intrasslad i mina egna lefnadshändelser för att kunna lyckas. Men då är kanske hela genren oriktig eller dåraktig? Ja, det är möjligt, men, som jag inte är alldeles viss derom, och det för öfrigt är den enda jag har, så får jag väl behålla den tills vidare.

Gefle den 14 Maj 1888.

N. P. Ödman.

INNEHÅLL.

Barndomsminnen.

Från gamla Karlstad.

	Sid.
I. Stadens märkvärdigheter	3
Det gamla postkontoret. — Kruckenbergs bod m. m. — När kungen kom. — På vestra bron.	
II. Några figurteckningar	11
Biskop Agardh. — Generalen grefve X. — Gamla fröken X-stjerna. — Doktor Y. och veteranen B. — Pastor Z., en kungörelsevirtuos. — »Kong Fredrek på fattihuse». — »Dansarfusken». — »Eldfalingen». — »Originalernas tid är förbi».	
Pelle Svenssons första kärlek	30

På julbjudning i Filipstad. — Han börjar flamma. — Han bjuder opp till »väfva vadmal». — Han spatserar förbi hennes fönster. — Han ritar af henne. — Magister Pålsson. — Pålsson tillråder friarebref. — »O, kärlek! jords och himmels under». — Bjudningen hos borgmästarn. — Han talar med henne om sin afresa. — Den viktiga stunden är kommen. — Ett lågande friarebref. — »Är du sqvattgalen, pojke?» — Nedbrunnet och kolsvart. — En sångarfärd nio år sednare. — Fru Strömlund och hennes småttingar. — Samtal om gamla minnen.

På rundresebiljett.

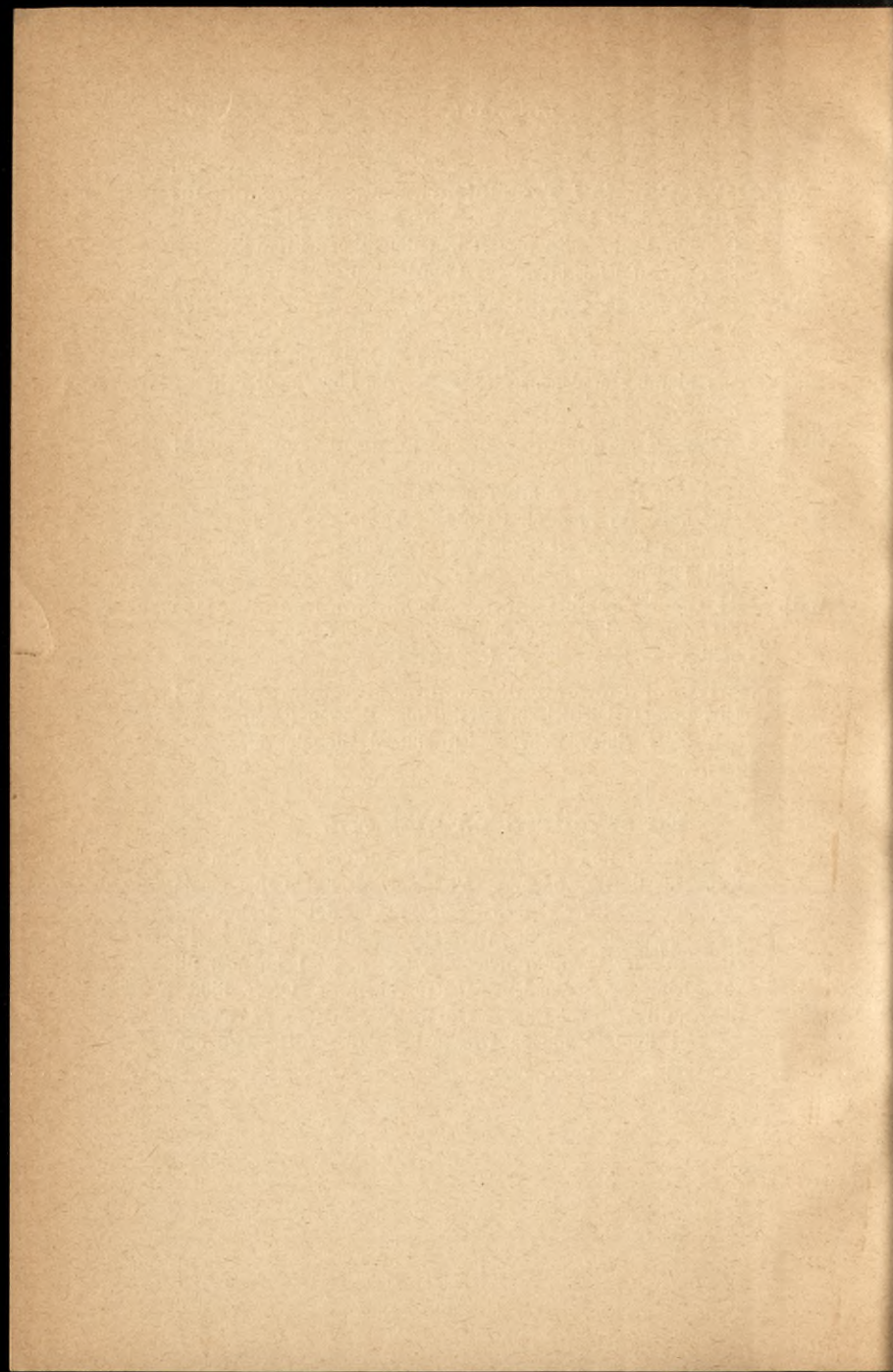
Inledning	67
I. Från Storvik till Bollnäs	69
Ensliga naturstudier i regndusket. — »Röstbo skärning» och Bergviksbergen.	
II. Vid Bollnäs och derifrån till Ånge	74
Något om »ljusen» på hotellräkningarne. — »Drag till Hel- singland!»	

	Sid.
III. Från Ånge till Sundsvall	78
Den vackraste punkten vid Sundsvallsbanan. — Ett praktiskt förslag.	
IV. En söndag i Sundsvall	81
Innanför kyrkdörren. — Kristendomen i de »djupa leden». — Ute på kyrkogården.	
V. En titt till Hernösand, och derifrån tillbaka till Ånge	87
VI. Mitt resällskap anländer och vi fortsätta tillsammans till Östersund	90
Glada, kärnfriska reselynnen. — Första skymten af Åreskutan och Oviksfjellen. — En hägring på Storsjön.	
VII. I Östersund och dess omnejd	95
En vandring i staden. — Till Frösö kyrkplats. — Biblioteket och rektorsbostället på Frösön. — En jemtländsk prestfamilj.	
VIII. Från Östersund till foten af Åreskutan	104
Ångbåtsfärd på Storsjön. — På Mattmars gästgivaregård. — Genom Undersåker. — Vid Åre station. — En jemtländsk bondgård.	
IX. Bestigning af Åreskutan	115
Rustade till bergfärd. — Den vackra Åredalen under oss. — Fröken tar på sig myggnätet. — »Der ha vi toppen!» — »Inte än» sa' vägvisaren. — Snöbollskastning i juli. — Uppför den sista branten. — På högsta toppen. — Vägen utföre.	
X. En färd till Tännforsen	130
En sjuttifårig »skjutspojke». — En pigg gammal roddare. — Vid Tännforsen.	
XI. I fjelltrakten vid riksgränsen	137
Med godståg i en uppførsbacke. — Passagerare och konduktörer plocka bär. — Vid Storlien.	
XII. Från Storlien till Trondhjem	143
»Tåget till Trondhjem!» — Vid Merakerdalen. — Ett vildt bergpass. — Trondhjemsfjorden.	
XIII. Första aftonen i Trondhjem	150
Fysiognomiska iakttagelser i Norge. — Det allmänna intrycket af staden.	
XIV. En norsk gudstjenst	154
Gudstjenstens gång och anordning. — Hvad vår svenska gudstjenst kan ha att lära. — Något om kyrkosång och orgelspel. — Något om predikan.	

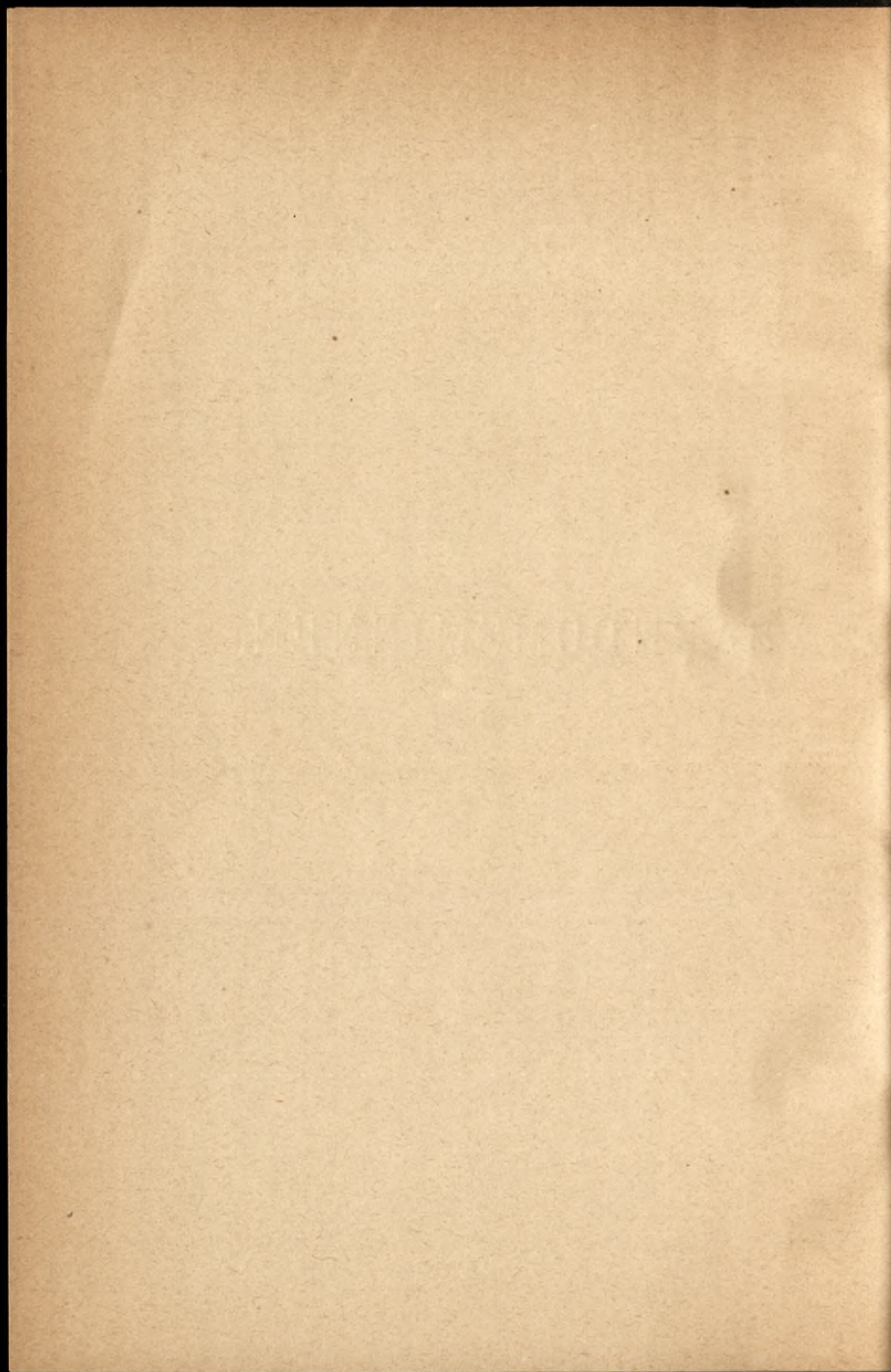
	Sid.
XV. Det vackraste i Trondhjem	162
Med ciceronen i kyrkans tvärskepp. — Framför högkoret i domkyrkan. — En protest mot det osköna i våra kyrkor. — »S:t Olafs brönd». — I hufvudskeppets vestra del.	
XVI. Från Trondhjem till Tönsæt	173
Vidare med tåget söderut. — Genom Guldalen. — Trakten kring Rörås. — Utsigten från Hummelfjellet. — Vår njutning af dagens färd. — Norska bondstugor och bönder.	
XVII. I Tönsæt	184
På platformen vid Tönsæt station. — Vacker bygd och stärkande luft. — Politiskt samtal med en norsk bondgubbe. — En liten tur i bondens karriol. — Stationsmestern föreslår ett besök hos »Ragnhild». — I Ragnhild Tjönmoens stuga. — »Tynsetboka».	
XVIII. Ett »Sæterbesög»	198
Ett möte med svenska studenter. — Utsigt från Sæterhöjden. — Hos gumman i »Sætern».	
Slutet	204
Hos Lorentz Dietrichson i Kristiania. — Från Fredrikshall öfver riksgränsen. — Ett slutord till mina ärade läsare.	

En segelfärd på Mälaren.

Presentation af kapten och besättning. — En visa om länge P:s tidigare öden. — Vi hänga oss i släp efter gamla »Upland». — Efter sången för Jenny Lind följde frukost. — De skeppsbrutne bergas, Gorg simmar till ångbåten. — På stranden efter skeppsbrötet. — Östgöten C-1 kommer till vår hjälp. — Serenaden på Krusenberg. — Öfver Björkfjärden till Arnö och Eka. — Hos trädgårdsmästarn på Grönsö. — Vårt uppträdande på Grönsö herrgård. — Hemfärd och hemkomst.

BARNDOMSMINNEN.

Från gamla Karlstad.

I.

Stadens märkvärdigheter.

Låt oss genast nämna det allra märkvärdigaste, och det är, att hvarken staden eller dess märkvärdigheter vidare existera, ty alltsammans brann upp för 22 år sedan, men det är just detta som gör, att jag vill berätta litet om det, innan det hunnit alldeles glömmas bort. För mitt minne står den gamla kära staden ännu lifslevande med sina gator och torg och tråkåkar, allt så gammalmodigt och smått, att den nya staden, det nya eleganta Karlstad, skulle se ned på honom med förakt och ej vilja kännas vid honom.

Men jag tycker det är roligt att minnas honom, och det gör nog också mången af mina gamla skolkamrater. Eller kunna de någonsin glömma det gamla hvitrappade rådhuset, den ljusröda, nästan gredelina frimurarelogen, den rödstrukna teaterladan, det stora hvitmålade residenset och Nygrens jernbod och apoteket med den förgyllda örnen, och elementarskolan, och gästgifvargården, och fru Kampffs pension och hela raden af andra lokaliteter, som nu inte ens askan finnes kvar af.

Men låt oss gå i ordning.

Och då må i främsta rummet nämnas hvad vi pojkar betraktade som stadens största märkvärdighet — och det

var naturligtvis »trevåningshuset»; ty något trevåningshus fans hvarken i Åmål eller Kristinehamn eller Filipstad — endast i Karlstad. Derföre var också det första förslag som gjordes hvarje nykommen skolpojke, när det var fråga om att se stadens märkvärdigheter: »ska vi gå ut och se på trevåningshuset», och för min del får jag säga, att min beundran, när jag såg det första gången, var mycket större, än den någonsin i senare tider varit, när jag i en utländsk stad gått ut och skådat den ståtligaste monumentala byggnad. Trevåningshuset var af trä och såg ut som alla andra stora trähus, och brann som fnöske i den stora eldsvådan, men det hindrar icke, att det står odödligt kvar i mitt minne som det märkvärdigaste hus jag såg i min barndom.

Men tro inte, att Karlstads märkvärdigheter voro slut med detta, nej, nu ska' vi just börja beskrifva dem på allvar.

Högst reste sig öfver alla de andra det gamla kyrkornet, som var det första föremål jag såg, när jag närmade mig staden, och som sedan i åtta år på sin stora vidt i nejden synliga urtafla markerade mina skoltimmar och loftimmar och i åtta år med malmklängen af sina timslag väckte i mitt unga hjerta allvar eller glädje, sorg eller munterhet allt efter omständigheterna. Jag mins för öfrigt, att jag undrade öfver, att kyrkan kallades »korskyrka», ty högst uppe på tornspiran satt icke något *kors* utan en stor förgylld *tupp*, som nu gått all verdens väg, men då glimmade som guld i solskenet. Om den tuppen hörde vi underliga saker: det sades, att den kunde rymma flera tunnor råg i magen. Somliga sade två, andra tre, andra fler; härom slogo vi vad, och dessa vad stå ännu oafgjorda. Och nedanför tuppen, längre ned på spiran, sutto tre gyllene klot i rad under hvarandra, det högsta minst, det lägsta störst, och i detta sista kunde en karl stå rak, sades det, men inte heller detta fingo vi afgjort, ty det hördes aldrig af

på min tid, att någon ville gå upp och profva. Längre ned på tornet var den så kallade »altanen» ofvanför klockkorna. Der sjöngo gymnasisterna koraler fyrstämmigt hvarje Kristihimmelsfärdsdag kl. 6 på morgonen, accompanjerade af blåsinstrument; det klingade präktigt ut öfver staden, och i den tidiga morgonstunden öppnades fönstren på alla håll, och yrvakna lyssnare stucko ut hufvudet för att uppfånga hvarje ton. När gymnasium försvunnit, sjöng skolkören der några år, så blef det bara regementsmusik — och nu, i det nya kyrktornet, hörs ingenting. Alla gamla sköna bruk försvinna: jag tror ibland, att de brinna upp med de gamla städerna.

Hur tankarne flyga, kan jag ej förklara, men nu flögo de från kyrktornets altan direkte ned till det gamla *postkontoret*, och det fastän detta ändå inte brann upp — men det var i alla fall på sin tid en märkvärdig företeelse. Först och främst låg det alldeles borta i en utkant af staden vid slutet af den långa Strandgatan, på vägen till »Sjötull'». Detta var för resten ett mycket helsosamt läge, jag menar för dem som skulle gå dit med bref, ty det gaf en ordentlig motion, och det fingo vi skolpojkar, som bodde inackorderade i familj, allra mest erfaras. Att skickas »till posten» var nästan att göra en långresa: och för mig under de första terminerna, då jag ännu var en pys på åtta nio år, var denna färd icke heller utan sina äfventyr, ty jag var alltid tvungen att passera nära förbi ett par fönster nere vid Strandgatan, der några på duk målade gubbansigten i naturlig storlek, ställda som ett slags jalousier tätt in på rutan, stirrade så förfärligt lifslevande på mig, att mitt unga blod isades. Der bodde nemligen den bekante artisten (sedermera skriftställaren) kapten Liljebjörn, och det var han som stälde ut dessa farliga gubbar i fönstret. Men postkontoret var äfven märkvärdigt i andra afseenden än det aflägsna läget. Det låg inne på en gård eller rättare i en trädgård, och der stod man ute i trädgården och knackade

på en liten jernlucka, och när så denna med ett gnisslande ljud öppnades och man fick se en stor näfve midt i luckan, så passade man på och stack dit brefven och kopparslantarne, och hade man inte då jemna pengar, så dundrade en grof röst derinne som från en gammal arg kommandant, och en sådan fans väl ock innanför. Jemna pengar! Det var minsann inte alltid så lätt, då somliga bref kostade 2 skilling banco, andra 3 skilling banco, andra 6 skilling banco och andra, som inte skulle längre än till närmaste landsbygden kanske bara 6 styfver. Väl hundra gånger, i ur och skur, i köld och hetta, var jag till den luckan och stack bref och slantar i den näfven och hörde den rösten, men aldrig såg jag någon menniska. Det var i den gamla goda tiden, då det hvarken fanns frimärken eller öppna postkontor, och hela postverket var som en förseglad hemlighet. Det lilla postkontoret, ett rödmåladt envåningshus, står visst kvar ännu — fast det nu användes till annat.

Och om vi nu skulle säga ett ord om stadens märkvärdigare gator, stadsdelar och platser, så vill jag först påminna om den förnämsta gatan af alla, med nästan idel tvåvåningshus, den som ledde från det ännu kvarstående gamla Gymnasiihuset* rakt ned till till torget, och som gymnasisterna alltid vandrade fram, när de vid högtidliga tillfällen skulle sjunga framför residenset. Vid denna gata låg apoteket och sockerbagareboden och boklådan; men det för oss skolgossar oförgätligaste af allt hvar *Kruckenbergs bod*. Det var den mest florerande bod i staden, och de goda krukrussin och krakmandlar och det utmärkta »bröstsocker» eller, som vi kallade det, »brö'socker» vi der fingo köpa, när vi fått en tolfskillingsedel hemifrån att köpa »gass» för — glömmmer jag aldrig; och alltid fick man lite på köpet, och bodbetjenterna nickade så vänligt åt oss skolpojkar, så fort vi stucko in hufvudet genom någon af de två dörrarne, ty *Kruckenbergs bod* hade två dörrar i bredd ofvanför den

* Närmare beskrifvet i förra delen sid. 31.

höga trappa som ledde dit, och det var den enda bod i hela Karlstad som hade det. Och om man kunde föreställa sig, hur sjelfva luften i denna bod var mättad med russin- och sviskondoft och mycket annat, så att denna behagliga blandlukt på det angenämaste sätt slog i näsan, så fort man öppnade dörren! Och därför hände ofta, att den som inte hade något att köpa, dock gerna följde med in i Kruckenbergers bod bara för den doften. Det var ändå något. Och sjelfva namnet Kruckenberg, som kanske mången ej tycker är så vackert, har ännu på mig en så ljuflig effekt att det känns som krukrussin och krakmandel i munnen, bara jag nämmer det. Men det der förstår blott pojkarne från 40-talet.

Parallelt med Kungsgatan gick Tingvallagatan med gästgifvaregården och frimurarelogens källare och alla deras hemliga lockelser för gymnasisterna; och gick man längre bort åt det hållet, så stötte man till slut på den stadsdel längs i söder som kallades »Näbben». Med detta namn förstodo vi skolgossar egentligen den längst bort belägna gatan på detta håll, och den hade vi en förfärlig fruktan för, ty här var alla stridslystna gatpojkers egentliga stamhåll. Fingo dessa här syn på »fårben», som de kallade oss skolpojkar, så blef det genast slagsmål; och det ansågs därför som ett stort hjeltomod att efter skymningen våga sig in på denna gata. Ja, det var vågsamt midt på ljusa dagen. Stundom gjorde dock skaror af skolpojkar riktiga härnadståg till Näbben. Och hvarifrån kommo dessa skaror? Jo, från motsatta ändan af staden, den norra, ty här vid den parallelt med Kungsgatan löpande Herrgårdsgatan låg stadens »quartier latin» med alla dess skolgossehem, främst magister W:s med sina många inackorderingar och vidare en hel hop smärre, som grupperade sig kring detta som planeterna kring solen, och tapprast af alla voro faktor J:s och enkefru G:s och garfvare W:s och garfvare L:s pojkar (ty garfvare fans det här godt om) — och när stridsropet

ljöd: »ska' vi gå till Näbben och slåss?» då väpnade sig alla dessa med käppar och daggar och tågade i väg not söder, och det aflopp aldrig utan heta bataljer och styk på båda sidor. Ibland uppkom då en allmän panik bland skolgossarne: det var vid ropet »det kommer gesäller!» — då bar det af i vild flykt. Men hördes derpå ett amat rop »det kommer gymnasister!» så återställes genast ordningen igen. Både »Näbben» och »Herrgårdsgatan» och alla gator som lågo emellan dem försvunno till aska i den stora branden och dermed ock de gamla berserkatågen — och de må gerna vara försvunna. Jag håller ej på *all* gammalt.

Och nu, på tal om Herrgårdsgatan och de många garfverierna der, vill jag ock påminna om det nedanför denna gata längs elfven liggande s. k. »garfwarelandet», och detta ej för den doft af bark och hudar som det spred kring hela denna stadsdel, utan för en annan märkvärdighet, nemligen det famösa dricksvatten, som här upphemtades för alla hushåll i närheten. Ett mustigare dricksvatten har säkert ingen gammal stad haft. Det sades på min tid i Upsala, att studenterna af Kalmar nation ej tyckte om det klara, friska S:t Eriksvattnet i universitetsstaden, emedan »det ej hade någon smak» — »tacka vet jag Kalmarvattnet» sade de, — men hade de fått pröfva på det vatten vi hemtade vid Garfwarelandet i Karlstad, så hade de nog blifvit belåtna, ty det hade smak så det förslog, och kraftigt var det också och i viss grad närande med. Om Karlstadboarne ännu dricka sitt elfvatten vet jag icke — men säkert är, att det på den tiden var den åtminstone för främlingar mest öfverraskande märkvärdighet staden hade att bjuda på.

Och låt oss nu skynda derifrån till dess öfriga märkvärdigheter.

Tvenne platser inom stadens tullar hedrades med namnet torg: det ena, fullt värdigt sitt namn, var det egentliga

»torget», det andra, mindre värdigt namnet, var »Salttorget», der det endast låg magasin. Det förra, som jag här endast vill uppehålla mig vid, hade ungefär samma läge som det nuvarande stortorget, och var prydligt nog: der låg utom trevåningshuset och frimurarelogen och flera andra stora hus, det gamla vördnadsvärda rådhuset af sten med sina jerngaller för fönstren i bottenvåningen och sina öppna hvälfda ingångar, der jag så ofta sett de tvenne stadsbetsjenterna, den smale och den tjocke, föra in fulla bönder; och der låg äfven det stora hvitmålade residenset med sitt vapen i frontispicen och sina båda flyglar — det hela en riktigt ståtlig syn, åtminstone för den som kom från Åmål. Här var det kungen stannade, när han kom till staden. Här var det vi sågo honom i fönstren, här var det vi hurrade för honom. Och den gamle hvithåriga landshöfdingen, som här residerade, huru vi skattade honom lyckligare än andra dödliga vid dessa festliga kungabesök. Han hade ju den förmånsrätten att få möta kungen vid gränsen, åka i hans svit och sedan hysa honom hos sig och titta på honom så mycket han ville, under det vi andra bara fingo stå utanför och hurra. Men det var roligt det också, ja alldeles obeskrifligt. Och, hur jag mins, med hvilket intresse vi hörde, att landshöfdingen rest till gränsen för att möta kungen, och hur jag mins spänningen i våra sinnen hela den dagen kungen väntades och vår vandring i folkhvimlet upp till skolbacken för att se de första vagnarne komma på vägen från »Östra bron», och så denna ifver, när de syntes, detta hurrande af misstag för »köket» eller för någon af hofherrarnes vagnar eller för landshöfdingens vagn, och så sist de dundrande kanonskotten från Sandholmarne, rullande som en åska öfver staden, när vår kära kung Oskar I kom sjelf, och det oändliga jublet och trängseln och glansen af marschaller och eklärering på gator och torg och oset af beck och blåner och krutrök — och regementsmusiken och gymnasistsången och »skyldra gevär» och alltihop —

det var ändå något utomordentligt, något bedöfvande, berusande, oförgätligt för oss pojkar. Och hur vi hurrade med, när den folkkäre kungen med de manliga dragen visade sig i residensets fönster! Ja, jag tviflar på, att det nya vackra Karlstad med sina jernvägar och hela sin moderna apparat någonsin fått vara med om något så gammalmodigt och jublande festligt som det der.

Men låt oss nu tala om sjelfva torget utanför, ty det hade också sin märkvärdighet för sig. Jag talar hvarken om de lifliga torgdagarne eller om Persmess marknad. Nej, det var något annat. En viss tid hvarje vår förvandlades detta torg under de ljusa vårqvällarne till ett slags societets-salong. Det var, när befälsmöte pågick i Karlstad. Då spelade regimentsmusiken hvarje qväll utanför residenset, der öfversten för tillfället hade sitt kvarter, och torget vimlade af löjtnanter och andra officerare i paraduniform, som i sällskap med stadens finaste unga damer promenerade under musiken af och an, längs öfver torget, konverserande, koketterande och kurtiserande. Hela stadens salongsverld var på benen: det var en fullständig, glänsande »fåfångans marknad». Då försummade heller aldrig vi skolpojkar att vara närvarande och lyssna till musiken och gapa på de fina herrskaperna. De bland damerna som dessa våraftnar mest tilldrogo sig uppmärksamheten både af löjtnanterna och oss (fast vi fingo hålla oss på afstånd) voro öfverste M:s ståtliga döttrar. De voro in summa, tio å elfva stycken, och åtminstone öfver ett halft dussin af dem voro vid denna tid uppväxta och med vid dessa salongstorgdagar — alla resliga nordiska Ingeborgsfigurer, de ståtligaste bland de ståtliga, och kring dem svärmade och glänste det alltid ett helt stim af officersepåletter och gula skärp. De blefvo också, det må här tilläggas, alla gifta, flera af dem redan under min tid, och dessa bröllop voro verkliga folknöjen för lhela samhället och återkommo hvarje höst under de sista fåren af min skoltid. Då var hela staden i rörelse och man

strömmade ut till öfverstens vackra egendom utanför vestra tullen för att »se bruden». Der var parken eklärerad med marschaller och kulörta lyktor, och det hurrades och sköts med kanoner och jublades som om kungen hade varit i staden. Och brudarnes far, den gamle ståtliga öfversten såg också ut som en kung — om den saken får tagas med i räkningen.

Utom torget fans också under den vackra årstiden en annan af ungdomen särdeles omtyckt promenadplats, och det var »vestra bron», den gamla träbron som ledde från vestra tullen öfver elfven in till staden. Här på de breda trätrottoarena flanerade stadens lejon om vårqvällarne, här rökte de äldre skolpojkarne i smyg sina första cigarrer, här midt på bron stodo gymnasisterna i tät klunga vid högtidliga tillfällen eller annars under vackra qvällar och sjöngo »Stilla skuggor», »Se dimman hvälfver sig från fjällens topp», »O, yngling om du hjerta har», m. fl. gamla kända sånger, och då vimlade hela bron af promenerande skuggor, och en och annan af skolgossarne togo tillfället i akt att med fina kavaljerslater och bildade samtal aktningsfullt närma sig någon af skönhheterna från fru Kampffs pension.

Och med detta aftonsvärmeri på »vestra bron» slutar jag nu min lilla rond i den gamla staden. Mycket annat märkvärdigt kunde visserligen vara att påminna om, men det här kan ju tills vidare vara nog för den som *inte* är Karlstadbo.

II.

Några figurteckningar.

Hvilken rad af intressanta personligheter dyker icke upp för minnet, när jag tänker på min gamla barndomsstad! Det är icke blott de gamle *lärarne* jag menar — dem har jag annorstädes tecknat — utan en mängd

andra, och de hvimla och röra sig så lifligt för mig i minnet, som om den gamla staden från 40-talet lefde upp igen, obekymrad om alla eldsvådor. Skall jag bland denna mängd välja ut några stycken och låta dem passera revy, just som de te sig för f. d. skolpojken minne, och så att säga genom hans glasögon? Skola vi ta dem ur alla samhällsklasser? Välan, här komma de! Här ser jag biskop Agardh, general X., fröken X-stjerna; här doktor Y och pastor Z.; och här äntligen ur de djupa leden kommer »Eldfalingen», »Kongen på Fattihuse', »Dansarfusken» m. fl. — alla gamla kära bekanta från barndomstiden.

I.

Låt oss börja med biskop Agardh, ty han står dock främst för skolgossens minne, trots der skymtade både en general och en kung. Inte blott derföre, att han var ett stort snille, ty det visste jag knappt då, utan mest derföre att hans framträdande alltid för oss skolgossar hade något mystiskt storartadt. Likt vissa österländska monarker visade han sig offentligen endast vid mycket högtidliga tillfällen och då alltid på ett högtidligt och oförgätligt sätt, såsom dels vid läsårets festliga afslutning, då han stod i katedern iklädd sitt lysande guldkors med kedja, dels vid prestvigningar i kyrkan, då hans uppenbarelse i den brokiga kåpan och den lysande mössan och kräkkan gaf något ännu mera underbart och utomordentligt åt hans uppträdande.

Men det var i synnerhet i det förra fallet — när han visade sig i katedern vid terminafslutningen — som hans uppenbarelse syntes oss betydelsefull. Då stodo vi nedanför med ögon och hjertan vidgade af hög festlig stämning och stirrade på honom, och derför ha också få ansigten från den gamla Karlstادتiden så inpreglat sig i mitt minne som biskop Agardhs. Också såg han så märkvärdig ut, att hans bild skulle under alla förhållanden ha präglat sig i

minnet. Och märkvärdigast af allt, tyckte jag, var — hans hår. Jag mins, hur jag undrade öfver, att det aldrig var kammadt utan hängde i en vidt utstående krans af stripiga grå testar rundt kring hans hufvud och ned i hans panna öfver ögonen, alldeles som grå laf på en gammal gran. Detta i förening med hans grofva och vårtiga hy gaf hans ansigte på det hela en viss säregen antiqvarisk, jag ville nästan säga fossil prägel. Men i det der underliga gamla ansigtet, omedelbart under den nedhängande lafkransen, glänste fram ett par stora mörka ögon, som med ett sällsamt, nästan dystert allvar och ett halft drömmande uttryck blickade ut öfver oss, utan att egentligen fixera oss. De tycktes alldeles fulla af tankar och snarare skåda mot något fjerran mål, än ned på oss pojkar i skolsalen. Och öfver munnen, öfver de tunna, bleka läpparne, låg dertill ett visst bestämdt, energiskt drag, som ytterligare skärptes af en egen satirisk tillsats kring de skarpt tecknade mungiporna. Detta ansigte var fult, och dock — det var på samma gång vackert, ja fångslande; jag förstår nu, hvad jag icke förstod då, att det var snillets eld som framlyste ur dessa underliga djupa ögon och fångslade oss. Till den gamles dofva långsamma tal, lyssnade vi med spänd uppmärksamhet, om vi ock ej förstodo mycket. Vi förstodo åtminstone, att läsåret var slut och de sköna sommarferierna inne, och att *han* var den som uttalade det glada budskapet — och det var för oss nog. Huruvida han som skolans eforus och stiftets styresman var på sin rätta plats, vill jag icke åtaga mig att afgöra. På den tiden var lärdom och snille meriter nog för en biskopsstol. Han lär dock ha haft, som jag sedan fått höra, ett stort intresse för skolväsendets förbättring, och Karlstads läroverk var på den tiden upplåtet till ett experimentalfält för hans pedagogiska funderingar, men personligen var han icke blott för oss utan äfven för skolans lärare alltför främmande, aflägsen och upphöjd. Aldrig vet jag, att han talade till någon af oss, och om

lärarne vid utomordentliga tillfällen bjödos till biskopsgården, den gamla dystra hemlighetsfulla biskopsgården bakom de höga lummiga träden vid elfven, så var detta helt visst för dem nästan som att vara »befalda till hofvet».

* * *

Om biskop Agardh stod främst inom den lärda och andliga världen, så fans på det världsliga området *tvenne* som täflade om förnämsta rangen i staden, nemligen landshöfding O—g och generalen grefve X. Åtminstone voro tankarne bland oss pojkar så delade om deras rang, att jag påminner mig, att vi ibland kommo i lufven på hvarandra om hvem af de två var den främste. Derom voro vi dock alla ense, att det var general X., som *uppträdde* förnämast, och förnämast äfven på det sätt, att han uppenbarade sig ute i staden nästan lika sällan som biskop Agardh — och då nästan aldrig till fots. Ja, jag kan inte påminna mig, att jag någonsin såg honom annat än i vagn — så förnäm var han. Och för oss var det, när vi hade sett general X., nästan som om vi hade sett kungen. »I dag har jag sett general X.», hette det då, »han åkte med spann, och kusken var så grann, och två jägare med plymer stodo bakpå». Ja, så var det också. Han uppträdde i vårt lilla Karlstad med en nästan furstlig ståt — och jag tror, eller åtminstone trodde jag då, att han var så förnäm, att han aldrig talade till folk, och om någon talade till *honom*, ej svarade mer än *p*, liksom kejsarens af Kina förste kammarherre i Andersens sagor.

Jag sade, att han alltid åkte i vagn, men det är ytterligare att märka, att general X. nöjde sig inte med *en* vagn, nej, han hade en hel rad, och alla voro de till färgen *gula*, liksom kungens; och köksvagn hade han också, alldeles som kungen, och denna sista omständighet var det isynnerhet som af hans anhängare bland pojkarne anfördes som stöd, att han var »högre» än landshöfdingen. När

hans gula »kök» kom farande öfver vestra bron, och så en stund efteråt hela raden af vagnar i samma färg med uniformerade och plymagerade lakejer och jägare i alla färger, så kunde man ju rakt tro, att kungen kommit till staden, och det fattades bara, att det hade skjutits och flaggats för honom. Han visade sig emellertid på detta sätt med full svit af vagnar, endast när han for till eller från sitt stora gods L., eller när kungen var i staden och generalen reste in i all sin prakt för att helsa honom. Hur general X. såg ut, det minnes jag ock granneligen, ty när han visade sig offentligen, så gjorde vi skolpojkar allt för att få se honom, om vi ock skulle springa i kapp med vagnen. Han var trots sin höga rang och ställning temligen kort till växten, men den rättvisan måste göras honom, att han såg ut som en riktig gammal knekt: han hade ett förfärligt tätt och tofvigt skägg och dito hår, buskiga ögonbryn — allt svart och gråsprängdt — en barsk uppsyn och stora markerade drag med många rynkor. Resten kunde man knappt se för bara gull, stjernor och plymer.

Också förtäljdes underbara dater om honom: att han slagits som en hjälte i kriget mot Napoleon den store, att han liksom Carl XII varit hos turkarne o. s. v. Och om Karlstadboarne hade en ryslig respekt för honom, så voro de ändå mera stolta öfver hans glans; men sina största beundrare hade han bland oss pojkar, fast han aldrig egnade oss en blick.

När vi inte fingo se general X. sjelf, så var det alltid en syn att se hans informator, kandidat R., när han var ute och promenerade med unge greffen. Hvem mins inte R., den stilla, städade, magre, och utan tvifvel mycket stukade informatorn — men det är sant, »informatör» är orätt, han kallades *guvernör*. Huru som helst, så var han ett välkändt inventarium i generalens bo; och i *det* fallet var han lik generalen sjelf, att han aldrig syntes tala eller sällskapa med någon människa.

Tysta som Egyptens prester och lika högtidliga gingo han och lille grefven utefter strandgatan, och jag kan från min skoltid knappast påminna mig tvenne personer, som sågo ut att ha så tråkigt som de två. För öfrigt är naturligt, att vi plebejiska pojkar i vadmalskläder med skinnbeslag sågo på den lille grefven alldeles som på en prins af blodet. Vi riktigt häpnade öfver, huru förnäm han var mot landshöfding O—gs pojkar, som inte alls hade någon »guvernör» utan helt enkelt gingo i skolan som vi andra och till och med kunde, när omständigheterna kräfde det, få »smörj» lika väl som någon af oss.

Då det torde intressera mina gamla skol-samtida att höra, hvart den stilla »guvernören» sedan tog vägen, vill jag upplysa, att jag för några år sedan, sommaren 1879, hörde honom predika i en liten undangömd landtförsamling i Upland, der han lefde som gammal ogift komminister. Han var nu en mager hvithårig gubbe — dock sig lik, lika ensam som förr och, derom är jag viss, äfven lika undergifven och pligtrogen. Han tycktes vara afhållen af sin församling; och öfver hela hans väsende låg något, om jag ej misstog mig, af en frid som tycktes ha tillkommit *efter* informatorstiden. Han dog 1881.

Generalen sjelf är också död. Den höga glans han kastade öfver staden Karlstad; är borta och hans grefliga palats, det stolta K—borg, som vi alltid med en viss undran och bäfvan gingo förbi, när vi vandrade utefter elfven mot Sjötull för att skära sälpipor, är nu — *fattighus*. »Sic transit gloria mundi.»

* * *

Och nu vill jag äfven påminna om en gammal *dam* inom den förnäma världen, en i staden lika känd personlighet som någon af de föregående, och i sin art lika originell som de. Jag vet egentligen ej, om fröken X-stjerna — ty så kunna vi ju kalla henne — förekom mycket inom den högre so-

cietén; men om detta ej var fallet, så lär det väl åtminstone inte ha varit derföre, att hon var trött på världen och dragit sig undan, ty det berättades, att hon vid 70 år eller så omkring uppträdde på en offentlig bal på frimurarelogen i ungdomlig, hvit, urringad balklädning och — dansade polka. Men den som ej hade den förmånen att se henne vid detta tillfälle — och det hade ingen af oss pojkar — torde så mycket bättre påminna sig den oförgätliga gumman, sådan hon uppträdde ute promenerande. Säsom jag nu ser henne för mig, ter hon sig som en gengångare från slutet af förra århundradet, som väl egentligen var hennes ungdoms glansperiod: klädd efter samma mod som då, i kort lif och tätt omslutande kjortel och en ofantligt hög hatt med väldiga vajande plymer. Hennes drag voro skarpa och energiska, och sitt hufvud bar hon alltid högt, hållningen var rak och befallande och hela hennes uppträdande ståtligt som en gammal hoffrökens.

Men hennes största märkvärdighet var dock något annat: det var hennes bekanta passionerade beundran för Napoleon den store, en beundran, som stegrats nästan till *dyrkan*. Jag var aldrig inom hennes dörrar i det lilla låga envåningshus, som hon ensam bebodde vid Herrgårdsgatan, och som såg lika säreget och gammaldags ut som hon sjelf — men det förtäljes af dem som varit der, att hon der hade öfver 30 porträtt, statyer och statyetter af Napoleon, och att väggarne dessutom voro fulla med taflor framställande tilldragelser i hans lif. Den minsta anmärkning mot hennes älskling kunde försätta henne i raseri; liksom den, som rosade honom, genast vardt hennes vän. Att hon talade flytande fransyska, sin hjeltes modersmål och den gustavianska tidens hofspråk, förstås af sig sjelft. Med vårt regerande konungahus var hon deremot icke så belåten, naturligtvis emedan Bernadotte fördristat sig att strida mot Napoleon. Hon följde för öfrigt noga med både i in- och utrikes politiken, och en gång, då hon vardt missnöjd

med en åtgärd af Oscar I, flyttade hon, till straff, hans porträtt ut i köket, der det fick stanna, tills han bättrade sig. — Fröken X-stjerna är nu död för många år sedan.

2.

Och om vi nu, efter dessa typer ur den högre och den adliga världen, skulle stiga några fjät lägre ned, så möter oss äfven inom medelklassen några oförgätliga personligheter. Hvem kommer inte ihåg t. ex. den korpulente och välmående *doktor F.* med sin vaggande gång, sitt trinda, finrakade ansigte med den väldiga dubbelhakan, sitt stereotypa småleende — en smula sarkastiskt — och sin stadiga käpp, som han stötte kraftigt mot gatstenarne. Jag ser honom så lifligt för mig, som om det var i går, hur han vandrar gatan framåt och då och då tar upp sin stora kulörta silkesnäsdud och torkar den perlande svetten ur pannan.

Han var mycket arg på alla trappor till öfvervåningar, och detta icke blott derföre, att de buro uppföre, utan äfven för att de voro så »trånga»; och han bodde också sjelf hela sitt lif i nedervåning. En gång då han kallats till en sjuk fru, som bodde två trappor upp i det famösa »trevåningshuset», så stannade han beslutsamt, när han knogat uppför första trappan, och ropade »ohoj!» uppåt den andra. En piga kom ut. »Helsa frun» sa' han, »att uppför den trappan kommer jag aldrig», och så gick han ner igen. Ja, det påstods till och med, att, när en patient bodde på nedra botten, stannade Y. ibland på gatan och lät den sjuke räcka ut tungan genom fönstret — men det var blott under heta sommark dagar. Det var väl ock en sådan der tung och »dåsig» dag, han tillkallades af fru K. Han slog sig ner i en länstol vid hennes säng, hon redogjorde omständligt för sin sjukdom, såsom gamla fruntimmer *kunna* göra, och när han

ändå satt tyst och stilla och deltagande kvar, så fortsatte hon ännu ifrigare — till dess hon öfverraskades af ljudliga snarkningar från länstolen. Han hade somnat. En gång straffades han dock för sin maklighet. Han tyckte mycket om goda middagar och, då han en dag kallades till en sjuk under en middagsbjudning och ej ville lemna bordet, togo hans vänner honom med stol och allt och buro ned honom i vagnen, som väntade utanför.

För öfrigt tror jag, att Y. med alla sina egenheter var en skicklig läkare. Stor praktik hade han också och uträttade utan tvifvel mycket godt.

Vi skolpojkar voro ordentligt rädda för honom, ty han hade ett förunderligt skarpsinne i fråga om skolsjuka och misstänkte den alltid. Enoch K. (om han lefver) torde minnas honom ännu, ty en gång, när han, såsom ofta hände, var hemma från skolan, och doktor G. på magister W:s begäran kom för att undersöka honom, så kunde Enoch inte hitta på bättre, än att »det bullrade i magen», hvarpå Y. helt enkelt sade: »ja, lät det bullra du, det hörs inte under lektionen» och genast körde honom i skolan; och så gick det med många. Jag önskar som lärare, att vi i vår tid hade många sådane läkare som Y.

* * *

Till stadens kända inventarier hörde också gubben B...holtz, veteranen från finska kriget. Han hade, sades det, varit med på Sveaborg, när det uppgafs åt Ryssarne — och det påstods, att han ännu alltjemt harmades öfver detta dåd. Om han var kapten eller major, mins jag ej, men jag mins hans stora hvita mustacher, hans markerade drag och hans hvita hufvud, som han bar högt upp, fast det darrade af ålderdom, när han långsamt men med militärisk hållning vandrade gatan framåt, stödd på sin käpp; och jag mins också, hur jag alltid nyfiket och undrande tittade

på honom, nästan färdig att gå fram och be honom förtälja några af sina minnen från kriget. Jag såg honom aldrig tala med någon, alltid vandrade han ensam framåt midt på gatan, ensam bodde han ock i ett par rum midt emot F:s färgeri, och jag vet ej ens, om någon närmare kände honom. För mig står han så lefvande. Jag mins särskildt, hur hans ögon lyste och hur kapprak hans militärska hållning var den gången, då han stod bland åskådardarne den minnesrika dag 1850, då Vermlands regemente kom tillbaka från danska kriget och under flygande fanor och klingande musik och med bajonetterna glänsande i solljuset tågade in i staden, och soldaterna till slut stämde upp »Krigarn hvilat sig i mark och skog» — den sången som sedan blef så populär i Karlstad, att den sjöngs af alla pojkar under en krigisk stämning, som täflade med den gamle veteranens. Ja, han var mitt första intryck af en verklig gammal krigsbuss. Hvarför fick jag ej höra hans äfventyr? Tyst och hemlighetsfull lefde han med sina minnen, och han tog dem väl ock med sig i grafven.

* * *

Men en person från den gamla tiden, som står lifligare för mitt minne än de flesta, är pastor Z. Han var trots sin korpulens alltid rörlig, liflig och skinande. Hans predikogåfvor, som torde ha varit framstående nog, förstod jag då ej att bedöma, och vi skolpojkar på vår läktare hörde väl ej heller så mycket på, vi hade annat att tänka på och syssla med under gudstjensten; men aldrig skall jag glömma den säreget ljudande klangen, hälften koppar, hälften silfver, i hans röst, och hur han behandlade sitt instrument i alla tonarter och kunde efter omständigheterna modulera dess styrka från det mest förkrossande forte till det mest smältande pianissimo, nästan i bortdöende flöjtton. Men i uppläsningen af kungörelserna låg hans *storhet*, häri torde han

af ingen ha varit och af ingen varda öfverträffad: här ilade hans röst i det gladaste allegro, ja prestissimo, med hög falssett och jemt mezzoforte, utan tecken till andhemtning, öfver de svåraste långrandiga kansli- och kungörelseord och de mest invecklade juridiska periodbyggnader — öfvervinnande alla tekniska svårigheter med en lätthet, en virtuositet, som i sin art endast torde kunna jämföras med en Rubinsteins, en Wieniavskis inom sin. Och när han så efter hvarje kongl. kungörelse slutade med underskriften »Oscar, Reuterdahl», så framsade han dessa två ord med en aplomb, ett uttryck och en klang, som jag aldrig skall glömma. »Oskar» fick härvid alltid accenten på sista stavelsen och uttalades i det högre registret af hans röst (silfverklang), och »Reuterdahl» kom ungefär oktaven under, i det lägre registret (kopparklang). Från denna tonrang afvek han aldrig. Jag beklagar, att jag ej kan genom en musikbilaga ge en närmare föreställning om saken. Kungörelserna, när Z. läste dem, roade särdeles oss pojkar: då upphörde vi genast med hviskningar och konster och voro idel öra — och detta naturligtvis framför allt för att höra, om han ej skulle komma af sig eller åtminstone stappla på ett enda ord, men han gjorde det aldrig.

Och när han sedan *efter* kungörelserna sade eller rättare ropade med högtidligt klingande röst: »Samlom åter våra strödda tankar!» så är visst, att denna uppmaning var fullt befogad, ty luften i kyrkan var nu så fullproppad med smattrande kungörelseord och »Oscar» och »Reuterdahl», att det behöfdes nästan mer än Z:s väklingande rop för att rensa den och återkalla tankarne till andakt — och dock vill jag gerna tro, att Z. sjelf, ehuru sin tids störste kungörelsevirtuos, skulle hjertligt ha glädt sig, om han fått upplefva den dag då kungörelserna förvisats från predikstolen, i all synnerhet om han härom fått sjelf uppläsa ett plakat undertecknad »Oscar, Reuterdahl».

3.

Men jag har äfven några typer att påminna om inom »de djupa leden».

»Ära den som äras bör»; vi göra början med en, hvars höga titel borde ha berättigat honom att stå främst på hela listan af kända personligheter i gamla Karlstad, ja, framför sjelfva general X.; jag menar »Kong Fredrek på *fattihuse'*» — såsom han på god vermländska kallades. Lefde han än, så bodde han ju dessutom i general X:s forna palats. I hans underliga titel se vi dröm och verklighet, poesi och prosa på det innerligaste sätt förenade. Fredrik (ty det var väl hans dopnamn) drömde sig vara »kong af Danmark», det var poesien, en liten poetisk svaghet i hans hjerna; och i verkligheten var han fattighjon, det var prosan, om ock en prosa, som han alltid visste att sätta sig öfver, helst hans kongl. titel aldrig utelemnades vid tilltal. »Kong Fredrek» kallades han af alla — af höga och låga. Hvad han egentligen hette, kan måhända någon af hans mera sakkunniga samtida upplysa om — men jag kan det inte. Hur han till sitt yttre tedde sig, minnas deremot många än, ty det var ej ett sådant yttre, som man glömmet: han var en lång, mager figur med rak, för att icke säga »konglig» hållning, hufvudet förnämt tillbaka-kastadt — ja, i nackregionen af naturen något nedtryckt mellan axlarne — ett skinande, nedlåtande leende vanligen utbredt öfver det lilla breda, platta ansigtet (mindre »kongligt» än den öfriga figuren), och midt i detta ansigte en liten hoptryckt uppnäsa eller rättare uppstående näsbit, som utgjorde »Kong Fredreks» mest ökända drag och äfven gaf hans tal de afgjorda nasalljud, som han var så känd för; och vidare under näsan en ofantligt stor och bred mun, som jemte de runda grå lifliga ögonen och den framskjutande pannan utgjorde det öfriga kännetecknande i hans

fysionomi. När vi vidare påminna oss honom i blå vadmalsströja med blanka knappar och i handen en stor sopqvast, så ha vi honom fullständig, såsom han oftast visade sig offentligen. Han var, som vi se, trots »sin höga titels rang» ganska enkel i sitt uppträdande.

Det var en sann fröjd för oss pojkar, när vi mot erläggande af 6 styfver — ty det var taxan — fingo honom att ställa från sig qvasten och högljudt sjunga i sin gnälände nasalton, men med den stoltaste hållning i verlden: »Kong Fredrek af Danemark, han satt uppå sin tron» etc. Det var hans hof- och lifsång, men för mindre än 6 styfver sjöng han den aldrig, — detta upprepar jag, ty »det var hans Stolthed og den er agtværdig», såsom det står hos Andersen om stoppnålen, som låg i rännstenen. För öfrigt var hans breda mun icke blott känd för att kunna sjunga, utan äfven för att kunna *äta*; och detta senare gjorde han alltid *utan* betalning, ehuru det sannerligen var värdt pengar att se på. I stadens alla kök var han en känd gäst, alltid färdig att ge en gratisföreställning i storätning till förnöjelse för pigor och barn. Ett stort stenfat fylldt till brädden med vattgröt samt en motsvarande kvantitet mjölk var för Kong Fredrek en småsak, eller, rättare sagdt, mindre kunde man ej anständigtvis bjuda honom utan att såra hans fin-känslighet, som var mycket starkt utbildad i fråga om gästfrihetens *quantum*. Mer än en gång mins jag, att jag befunnit mig bland de intresserade åskådarne kring Kong Fredrek, när han med jemna skedtag gjorde »vackert väder» i ett stort grötfat. Och när han så kände sig rätt glad på gröten — *mätt* tror jag aldrig kom ifråga — så kunde han till och med ibland såsom uttryck af sitt välbehag alldeles gratis uppståmma: »Kong Fredrek af Danemark», så att det skrälde i hela huset.

När dog »Kong Fredrek på Fattihuse'»? Detta är egentligen en *historisk* fråga, men jag kan ändå ej besvara den.

En annan figur, som möter mig ur folkvimlet i barn-
domsminnenas värld, är orgeltramparen och lappskräddaren
»dansarfusken», som bodde inne på gården i det mera-
nämnda »trevåningshuset». Nyare forskningar ha gifvit vid
handen, att hans verkliga namn var Eriksson, men vi pojkar
kände honom blott under namnet »dansarfusken» (stundom
helt enkelt »fusken»). Den förra hälften af namnet lär han
ha fått i sin egenskap af orgeltrampare, en omständighet
som kanske bör förklaras. Saken var den, att han ej hade
mindre än sex trampor att sköta i kyrkan, och, när han ej
tillfälligtvis biträdde af sin son Erik, kom därför hans tramp-
ning att ta sig ut som en lätt och liflig, nästan frivol dans,
och denna dans beredde oss pojkar, när vi ibland voro på
orgelläktarn, ett utomordentligt nöje och honom sjelf ett
utomordentligt namn. Den senare hälften åter, »fusken»,
hade han naturligtvis förvärfvat sig som skräddare. Hundra-
tals voro de pojkar, som hos honom fingo sina kläder la-
gade och lappade och försedda med »skinboter». Ja,
»fusken» gjorde äfven nya kläder ibland, ehuru de visser-
ligen ej voro tillskurna efter sista modet — och egentligen
inte efter något annat mod heller: det fordrades blott ett
visst mod att bära dem. Här var det alltså han framför
allt gjorde skäl för sitt namn. Men »fusken» var stolt öfver
sitt arbete. Fåfänga är en sant mensklig svaghet, som ej
heller skräddare med sitt känsliga och poetiska sinne gå
fria ifrån; och allra minst gjorde »fusken» det. När den
kände magister W. allt mer och mer började använda
»fusken» som verklig hofskräddare för alla sina inackorde-
ringar och skyddslingar i »röda gården», så vardt detta för
mycket för »fusken».

»Dä' ä' då e' rekti' fröjd», sade han sjelf på sitt lands-
mål, »te ä' se magister W:s gossar, när di kommer å spas-
serer på gatera, för kläderna setter så väl på däm».

Han började betrakta sitt »fusk» som en verklig konst
och såg allt sitt verk med en konstnärlig blick. En af mina

gamla kamrater har berättat, att, när han en gång var hos »fusken» och provvade en rock, gick »fusken», sedan rocken påsatts, först en lång stund rundt omkring honom på alla sidor och på olika distancer och såg och såg på rocken med hufvudet på sned och ögonen plirande och utbrast till slut:

»Ja' ä' allt en liten knif te ä' skäre te».

Dansarfusken stod på mycket god fot med sin förman i kyrkan, organisten och musikläraren gubben H. Gubben hade, såsom temligen kändt var, den betänkliga vanan att, så fort predikan började, lemna kyrkan och gå hem och ta sig en grogg. Som, han bodde strax bredvid kyrkan och från sitt rum kunde se ett litet fönster, som var strax bakom orgeln och ej var synligt för kyrkobesökare i allmänhet, hade han gjort den öfverenskommelsen med dansarfusken, att denne skulle der hänga ut en hvit näsduk, så snart bönen för konungahuset började läsas; och på det sättet visste gubben H., när det var tid att pallra sig af tillbaka. Men nu hände sig icke bättre, än att en skolpojke, som någon gång sett fusken hänga ut den der näsduken, började ana hela hemligheten med signalen, och en vacker dag snappade bort näsduken, så snart han sett fusken hänga ut den. Den olycklige H. kom för sent, en lång paus och stor uppståndelse i kyrkan. Allas blickar voro riktade mot orgelläktarn. H. gaf naturligtvis sedan fusken en skrapa, och sjelf fick han en ännu allvarligare af vederbörande. Men detta var en historia om H. mera än om fusken — de kunna ju emellertid dela på den.

* * *

Och nu blott ännu en figur, och så skall jag sluta. Den jag nu kommer med, var en redbar grofarbetare, och dessutom den märkvärdigaste personligheten i hela det gamla Karlstad. Eller hur, var inte *Elfdalingen* en märkvärdigare

man än de flesta på sin tid? Jag frågar alla gamla Karlstadbor.

Hvem af dem mins inte Elfdalingen, den lille skintorre, magre gubben med den röda lufvan, och hvem mins inte hans underliga stuga vid elfkanten utanför vestra tullen?

Men låt oss börja från början. Elfdalingens rätta namn var Florén: detta hörde man dock sällan, han var mest känd under det första. Han hade många år före min skoltid flyttat in till Karlstad från Elfdalen, som var hans hembygd, och hans stuga var näst trevåningshuset den första märkvärdighet, jag gick ut för att se, när jag kommit till Karlstad.

Om dess tillkomst berättas följande. När Elfdalingen efter sin inflyttning ej på annat sätt kunde skaffa sig tomtplats för bostad och jordtäppa, beslöt han att sjelf *skapa* sådan. Han valde för ändamålet en plats i elfkanten utanför vestra tullen, ungefär halfvägs till Sandbäcken, just der badhuset nu är beläget, d. v. s. han valde en tomtplats ute i — vattnet. Här gjorde han under oerhördt arbete och med vederbörligt tillstånd en pålning, som gick flera famnar ut i elfven och sträckte sig ett godt stycke utefter stranden. På denna pålning lade han tjockt med ris och drog sedan sjelf med dragkärria matjord ofvanpå riset och fick sig på detta sätt ett potatisland — och så byggde han midt på pålningen en liten stuga. Sålunda rann då elfven under både stuga och potatisland — och det torde inte numera, sedan de forna pålbyggarnes tid är förbi, finnas många stugor och potatisland i verlden, som detta är fallet med; men så har det inte heller funnits många sådana män i verlden som Elfdalingen. Hans hufvudsakligaste födkrok vardt nu att odla och sälja tidiga potatis. De allra första hade han vanligen färdiga redan före *maj* månads utgång — men dem hade han också planterat inne i sjelfva stugan, som sålunda fick tjenstgöra äfven som växthus. Framåt midsommar hade han potäterna på pålningen färdiga.

Elfdalingen hade tvenne båtar, på sin tid mycket be-
ryktade, och båda i följd af sin form bärande namnet
»Snipus». Den större af dem, Stor-Snipus eller den egent-
liga »Snipus mechanicus», såsom gubben sjelf mycket klas-
siskt kallade honom, begagnades mest för att frakta matjord
och gödsel till hans underliga nybygge. »Lill-Snipus» åter
användes hufvudsakligen för potatistransport till staden. Till-
läget »mechanicus» för den större båten tydde på den
snillrika mekaniken för dess framdrifvande, n. b. en mekanik
än af ena sorten än af andra, som gubben funderade ut i
sin hjerna, men som aldrig kom Snipus till godo i verklig-
heten, emedan experimenterna aldrig ville lyckas. Ja dessa
mekaniska funderingar och experimenter med Snipus me-
chanicus, gående ut på att drifva honom fram utan åror,
voro och förblefvo Elfdalingens svåraste arbete. Han för-
aktade invecklade medel: han älskade inom mekaniken det
enkla, detta var på samma gång hans storhet och hans fall.
Så försökte han bland annat att framdrifva Snipus mecha-
nicus genom att lägga stora tyngder i aktern på honom:
dessa skulle nemligen *trycka* honom framåt — men till hans
stora förvåning stod Snipus alldeles stilla och vände endast
fören högre än vanligt i vädret. En annan af hans funde-
ringar var användandet af *träsegel* d. v. s. segel af hop-
fogade bräder, ty de skulle enligt hans uträkning behålla
50 proc. mera väder än de andra — men äfven detta
experiment utföll ej tillfredsställande, och den olycklige upp-
finnaren fortsatte att kämpa mot outhärliga naturkrafter.

Sin lilla stuga hade Elfdalingen bygt med platt tak och
äfven detta icke utan en viss originel uträkning; det var
nemligen hans mening att taga afgift af hvar och en, som
från denna upphöjda plats önskade taga utsigten öfver sta-
den i betraktande. Taket låg nemligen minst 2 å 3 fot
högre än den bredvid liggande landsvägsbanken längs stran-
den. Om Elfdalingens tak var mycket besökt, förmåler ej
historien, men jag tviflar derpå.

En bättre förvärfskälla hade han utan tvifvel i potatisförsäljningen, ty hans färska potäter, alltid goda, voro både eftersökta och oerhördt dyra. En säker kund hade han också i herskarinnan på frimurarelogens källare, den svartlockiga fru Fl—z; hos henne hörde Elfdalingens färska potatis till läckerheterna i maj och juni.

Men utom potatisförsäljningen hade han äfven en annan inbringande affär: han brukade om hösten minuter ut äpplen. På pålningen hade han nemligen äfven ett par äppelträd; men det mesta var dock inköpt i parti förut. Mot slutet af augusti och början af september väckte en rad af poetiska och stämmingsfulla annonser i stadens tidning en viss uppmärksamhet: de talade om »äpplen gula som Frithiofs gullmaniga fålar och röda som Ingeborgs kinder» som skulle komma in till stadens torg på en viss dag; ja, han gaf dem derjemte för att ytterligare höja deras värde det förnäma namnet »landshöfdingar» — och när den länge bebådade dagen randades, kom Elfdalingen öfver vestra bron dragande »landshöfdingarne» i sin lilla kärra; och de fingo alltid en strykande afsättning.

Men den märkelige mannen hade också andra tankar än på äpplen och potatis och »Snipus mechanicus». Bland de saker, som han visade personer, som besökte honom i hans underliga stuga, var äfven hans egen — likkista. Den bestod af en stock, som han sjelf urholkat, och der han hade ett matsäcksskrin nedlagdt, innehållande den mat, som skulle följa honom som vägbäst på andra sidan grafven. Denna besynnerliga likkista förvarades på vinden. Och dermed ha vi nu kommit till slutet på hans historia. När Elfdalingen lades ned i denna kista, vet jag emellertid icke.

Det var sant. Jag borde väl äfven ha nämt, att Elfdalingen var gift. Förhållandet mellan honom och hustrun lär dock ej alltid ha varit det bästa, kanske emedan hon var en mera prosaisk varelse och ej förstod att rätt uppskatta vare sig hans mekaniska eller hans poetiska ande.

Hans outtröttliga energi borde hon dock ha uppskattat. Det gör åtminstone hans efterverld.

* * *

Och nu är det slut på denna serie af bilder eller »gubbar», som jag visat för mina gamla vänner och barndoms-samtida och andra amatörer, nästan som man visar ett vaxkabinett eller ett tittskåp. Har det roat dem att titta, så vore det mig kärt. Sådana figurer börja ju ock i vår nivellerande tid bli allt sällsyntare. Säkert kan åtminstone ej det *moderna* Karlstad uppvisa maken till dem.

»Originalernas tid är förbi», sa' professor X.

1884.

Pelle Svenssons första kärlek.

Gymnasist-roman i tre delar och en epilög.

Förord.

Då en berättelse med så romantisk titel som denna torde locka känslofulla läsare och läsarinnor att, innan de skrida till verket, titta efter på de sista bladen om »det slutar lyckligt» eller med andra ord om »di får hvarandra», så vill författaren af ren artighet underlätta detta besvär genom att genast lemna den upplysningen, att »di *inte* får hvarandra», och att detta var det lyckligaste som under för handen varande förhållanden kunde ske.

Första delen.

Det var julbidning i Filipstad hos rika gubben Grundin vid södra tullen. En mängd barn och ungdom var der och äfven Pelle Svensson — hjeten i denna roman. Hvem han var, och hur han hade kommit med, skola vi nu tala om.

Pelle Svensson var skolgosse i Karlstad och kallades »gymnasist». Han var 14 år gammal och son till den i Filipstad välkände lille tjocke Herr Sven Svensson, en ensam enkling som nyligen från Åmål flyttat hit och öppnat kommissionskontor. Pelle hade nu, under julferierna 1852, för första gången efter sin pappas flyttning till Filipstad, fått

komma och helsa på honom. Om hans *yttre* vilja vi tillsvidare blott nämna, att han var en spenslig yngling med blekt ansigte och bruna ögon och med ett hår, som, om ej alldeles rödt, dock var det *så* pass, att gatpojkarne i Filipstad redan första dagen ropat »rölle!» efter honom; och om hans *inre*, att han var en poetisk och känslig yngling, som flera gånger under tårar läst »Frithiofs lycka» och ofta äfven lika varmt, fast af andra skäl, gråtit öfver lexor i Rabes latinska grammatika och Euclidis Elementa.

Och nu var han, som sagdt, på julbudning i Filipstad hos gubben Grundin. De äldre, fruar och herrar, uppehöll sig i smårummen och hade lemnat stora salen åt ungdomen — en blandad ungdom af skiljda åldrar, från 8 år och deröfver. Pelle Svensson satt här mycket allvarsam på en stol vid ena långväggen och stirrade framför sig; han visste ej rätt om han som gymnasist ännu hörde till ungdomen och funderade derföre ganska allvarligt på, om han icke borde dra sig in i smårummen till de äldre. Och detta så mycket mer, som han fann sig vara den ende bland de gossar och ynglingar han här såg, som hade »fadermördare» och halsduk med rosett. Allt nog han fann sin ställning bland den mindre utvecklade ungdom, som här rörde sig, minst sagdt tvifvelaktig.

Då spelades plötsligt upp en polska af en gammal mamsell som satt sig till klaveret, och all ungdomen på golfvet tog i ring, en stor munter ring. Pelle Svensson ensam förblef sittande kapprak mellan sina »fadermördare», väl inseende, att detta näppeligen var ett nöje för en nyblifven gymnasist, som dertill varit informator sistlidne sommar med 15 kronors kontant lön.

Bäst han så sitter, brytes hastigt ringen af en ung flicka, den största af alla som voro med i svängen, ja, till och med större än Pelle Svensson sjelf — hon styr kosan rakt på honom, tar hastigt hans hand, rycker honom med en enda kraftig knyck upp från stolen och ropar: »se så,

sitt inte der så surmulen, utan kom med» — och innan Pelle Svensson visste ordet af, var han med i ringen svängande med de andra, men liksom under stark protest d. v. s. med all den reservation och värdighet som han ansåg, att hans ställning och ålder kräfde. Han var också inte lite förbluffad öfver hvad som skett och såg då och då undrande på sin granne, den stora flickan, som ryckt honom med.

Men hans förvåning skulle bli ännu större — ty om ett ögonblick griper hon honom åter hastigt om armen, ropar »kom nu bara!» drar honom utan alla ceremonier ut midt i ringen och svänger kring med honom som ett yrväder.

När hon släppte honom, och han, flämtande och andfädd, åter befann sig i kedjan, som långsamt rörde sig framåt i följd af den stora trängseln, tittade han nogare på henne och fann nu, att hon, liksom han sjelf, hade rödaktigt hår, men att hon också hade ett par stora lifliga blå ögon, en kraftig profil och en liten befallande mun, och att hela hennes hållning var smidig och käck.

»Var hon vacker?» Det kan bero på tycke och smak; men säkert är, att Pelle Svensson tyckte hon var vacker, och ju mer han tittade, dess vackrare blef hon, och hennes rödaktiga hår, upplagdt i en tjock glänsande fläta i nacken, blef i hans ögon gullgult som Ingeborgs och hennes lif »så smärt som stjelken af en lilja».

»Hvad heter den stora flickan der i blåa klädningen?» hviskade han till en liten tioårig yrhätta vid sin sida — husets dotter.

»Ottiliana, vet ja'», svarade hon och såg förvånad på honom.

»Ottiliana! — ett så vackert namn!» sade han tyst för sig sjelf. — »Och mer då?»

»Ottiliana Silfverpil, det måtte han väl veta».

»Silfverpil! — hon är adlig — ja, adlig ser hon ut.» Derpå högt igen till sin lilla granne: »Hur gammal är hon då?»

»Femton år tror ja' — det var rysligt hvad han är frågvis.»

Pelle Svensson funderade just på, om inte *han* skulle i sin tur nu bjuda upp Otiliana Silfverpil, men just då bjöds hon opp af en annan pojke, som var nästan så stor som han sjelf, och när de hade svängt om ett par hvarf, så var polskan slut, och Pelle såg med förargelse, hur den der pojken gick och pratade med henne. Inte kunde hon väl tycka om *honom*: han hade ju gröna tänder och satte handen för mun hvar gång han skrattade, utom när han glömde det.

Då hon nu emellertid inte alls vidare tycktes märka Pelle Svenssons närvaro, så ville Pelle Svensson i stället låta henne märka sin *frånvaro*, och så drog han sig långsamt och med värdighet in i de inre rummen till de äldre. Han såg sig dock ännu en gång om i dörren, och han hostade till och med, så att det lät nästan som en suck, men, då inte heller detta hjälpte, fortsatte han sin väg.

I det allra innersta rummet träffade han sin far tillsammans med en hop andra äldre herrar, alla rökande och språkande. Pappa Svensson satt i ett soffhörn och tycktes underhålla sällskapet med en af sina roliga historier. Det var en liten tjock medelålders man, med ett lifligt och jovialiskt utseende. Han hade små kortklippta mustascher och ett par glasögon med svarta hornbågar, som han då och då makade på, när han blef ifrig i berättelsen.

Nu slutade han, och det blef en allmän skrattsalva. Lifligast skrattade hans närmaste granne i soffan, en stor tjock gubbe med rödlett slätrakadt ansigte, och denne vände sig omedelbart derpå till berättaren och sade med låg röst, dock så pass högt, att Pelle, som stod vid hörnet af soffan närmast sin pappa, hörde det:

»Du måste komma till mej en afton, bror Svensson, — kan du inte komma om torsdag?»

»Tack, tack, kära bror», svarade herr Svensson lika

lågt, »men då måste du lillåta mej, bror Silfverpil, att ta pojken min här med, han blir annars så ensam».

»Åh! det är Ottilianas pappa», tänkte Pelle Svensson.

»Bocka dej för farbror Silfverpil, min gosse», fortsatte pappa Svensson vändande sig till Pelle.

»Jaså, det här än din son, han är hjertligen välkommen», och så gaf brukspatron Silfverpil en vänlig nick åt den bugande Pelle; »men jag är bara rädd unga herrn får tråkigt», tillade han, »vi ha ingen mer ungdom att bjuda på än min Ottiliana».

Den som blef glad det var Pelle Svensson.

»Dä' ä' alldeles . . . tillräckligt . . . för mej», stammade han blygt och småleende, ty han tyckte han skulle ändå säga något, och så blef han så röd i ansigtet som en tupp, så han fick lof att gå sin väg, för att det ej skulle märkas.

Några ögonblick derefter steg han åter öfver tröskeln till salen.

Ottiliana stod för tillfället ensam och, som det tycktes, fundersam midt på golfvet, gossen med tänderna stod och fnissade med handen för mun framför en annan flicka.

»Hon är ensam», tänkte Pelle Svensson och drog en tyst suck, och hur gerna hade han inte velat, att äfven hon å sin sida dragit en suck, när hon fick se honom och hviskat »han kommer», alldeles som han läst i romanerna. Men gjorde hon det?

Nej, så fort hon fick sigte på honom, kom hon raskt emot honom och ropade:

»Hvar ha' han gömt sej undan? Han ska' vara med oss och vara trefflig — vi tänkte just börja 'väfva vadmal' nu».

»Kanske jag då kan få den äran att bjuda upp fröken Silfverpil», svarade Pelle Svensson med en så siratlig bugning han kunde åstadkomma.

Ottiliana brast i skratt, så det klingade i salen. »Han

kallar mej för *fröken* och bockar sej så der schangtilt! Jo, han är rolig. Då ska' jag väl säga *herr Svensson*, förstår jag, och niga riktigt djupt», och så neg hon så djupt, att hennes hvita »mamelucker» alldeles försvunno och klädningsskanten snuddade vid golfvet.

»Nej visst inte, — men hva' ska' jag säga då?» frågade Pelle Svensson en smula flat.

»Ottiliana, vet ja', rätt och slätt; jag har ju nyss fyllt femton år, så han behöfver inte sjåpa sej alls».

»Kanske jag då... kanske jag då...» stammade Pelle, »får den äran att väfva vadmal med Ottiliana?»

»Visst får han dä», svarade hon skrattande, och så ropade hon åt de andra, att de skulle ställa upp sig till väfva vadmal, och sprang till den gamla mamsellen och bad henne spela upp — ty Ottiliana tycktes nu en gång för alla ha tagit ledningen i den lilla ungdomskretsen.

Och så dansades »väfva vadmal» och hvar gång Pelle Svensson med sin arm länkad i hennes svängde om med henne det halfva hvarfvet midt emellan de uppställda paren, så for liksom en ilning genom hjertat på honom, och när till sist han och hon med sina händer sammanlänkade ilade fram längs raden af nedböjda hufvuden, så kände han sig, som om han velat väfva vadmal hela lifvet med henne.

Och när väfningen var slut och klaveret tystnat, kunde han inte låta bli att gå fram till henne och säga halfhögt:

»Vet Ottiliana, hvad Ottilianas pappa sade derinne till min pappa?»

»Nej, hva sa' han då?»

»Han bad, att min pappa och jag skulle komma till er om torsdag.

»Jaså, han kommer väl med sin pappa då?»

»Ja visst», sade Pelle Svensson, och derpå tillade han nästan hviskande, »är jag välkommen?»

»Sa' inte pappa dä då?» frågade Ottiliana högt, »han brukar alltid säga dä till alla.»

»Jo visst... jo visst», svarade Pelle förlägen, men för sig sjelf suckade han: »hon förstår mig inte».

Hur aftonen sedan förgick med danslekar och sittlekar, och hur Pelle Svensson under »skära hafre» och »låna eld» och »hafvet stormar» och »gömma ringen med förbehåll» m. m., fick allt klarare för sig sitt hjertas känslor, om också Ottilianas eget glada och hurtiga väsen mer än en gång kunde ge honom skäl att sucka »se ej på de ögons himmel, se ej på de lockars gull» — »arme Frithiof se ej dit» — och huru till slut den rikliga julsupén kom och Pelle Svensson oakadt sitt nästan bristande hjerta åt så, att hans pappa flera gånger fick hviska till honom, »ta för dej lagom, min gosse» — allt detta gå vi förbi, lemnande åt hvar och en att föreställa sig alla detaljer.

Endast det må tilläggas, att, när Pelle Svensson efter supén tog godnatt af Ottiliana Silfverpil, kom så lifligt för honom slutraderna i »Frithiofs lycka», att han hade så när hviskat dem till henne:

»Sof nu och dröm om mig och vakna
Vid middag; och med trogen själ
Tälj timmarne som jag och sakna
Och brinn som jag — farväl, farväl!

* * *

De dagar, som förflöto mellan bjudningen hos Grundins och den med längtan motsedda torsdagen, hade Pelle Svensson ingen ro. Han, som förut på förmiddagarne under faderns skrifarbete suttit i allsköns ro vid ett annat bord och ritat eller läst poesi — skulle nu nödvändigt ut och spatsera hvarje förmiddag och då alltid förbi brukspatron Silfverpils hvitmålade tvåvåningshus vid Storgatan.

Och ju närmare han kom detta hus, dess mer rätade han på sig, alltjemt sneglande mot fönstren för att se, om inte Ottiliana syntes till vid någon ruta och märkte honom; och syntes inte Ottiliana till — och det gjorde hon nästan

aldrig — så var han ändå glad, om han fick se hennes pappa eller mamma i fönstret — och fick han inte se hennes pappa eller mamma, så hade han åtminstone själfva huset att titta på, för det stod alltid på sin plats.

En gång, men bara *en*, såg han henne sjelf i fönstret, och då, må ni tro, blef det rättning på kroppen och stil i gången, ty det var naturligtvis inte frågan om bara, att *han* skulle få se *henne*, utan äfven att *hon* skulle få se *honom*. Pelle Svensson var naturligtvis vid dessa spatserturer klädd i käpp och handskar, och hur han den gången när Ottiliana satt i fönstret — det var på onsdagsförmiddagen — svängde och rörde på sig, kan näppeligen beskrivas: det blott vilja vi påminna om, att han befann sig just i den ålder, då en yngling och i all synnerhet en nyblifven gymnasist träget öfvar sig att få en spatsergång, som motsvarar hans uppfattning af på en gång det manliga och det »schangtila». Den omedverna, lätta och naturliga pojkmarschen, för att icke säga det lätta pojksprånget, tycker man sig då ha vuxit ifrån och bemödar sig i stället fullt medvetet om den mera stadgade »herrgång», som nu anses böra ta sin början. Hållningen på hufvudet, vickandet med kroppen, slängandet med armen och studsandet med benen — allt bildar sig då efter den mer eller mindre lifliga uppfattningen af den värdighet som tillkommer ens ålder och ställning, och ofta kvarstår sedan från denna öfningstid tydliga spår i spatsergången hela lifvet igenom.

Pelle Svensson befann sig just midt i den nämnda öfningstiden, och då han nu dertill var hjertnupen och vandrade förbi sin Ottilianas fönster för att skåda och för att skådas, så är naturligt, att hans hållning och hans gång och äfven hans sätt att föra käppen var mer än vanligt oberäknelig och obeskriflig. Och underligt var då ej heller, att han under det dubbla aktgifvandet på Ottilianas uppenbarelse i fönstret och sin egen på gatan, ej förr än i sista stund, just som han skulle göra sin grannaste helsning,

märkte, att en släde kom i yrande fart mot honom, så att han blott hade tid att ramla med hufvudet före i en snödrifva, så att mössan flög åt ett håll och käppen åt ett annat och han sjelf åt ett tredje, der han fick ligga och krafla en god stund, innan han kom upp. Och *när* han kom upp, så hvit som en snögubbe från topp och till tå, så stod Ottiliana i fönstret och klappade händerna och skrattade så, att hennes hvita tänder lyste genom de mörkgröna dubbel-fönstren. Pelle Svensson såg det och försökte skratta med, men det ville inte gå, och röd i ansigtet som en pion vände han i stället om och gick hem. Det der var hvad man kallar otur — när man enkom gått ut för att göra effekt.

När torsdagsqvällen kom, hade han emellertid åter hunnit lugna sig och följde glad sin pappa till brukspatron Silfverpils. Det var mycket litet folk der, endast några äldre herrar och två tre fruar. Inga unga funnos mer än Pelle Svensson och Ottiliana sjelf.

Ottiliana hade hört talas om, att Pelle Svensson ritade och till och med ritade af folk rätt bra i profil; och, när herrarne slagit sig ner som vanligt i ett rum för sig och fruarna i ett annat, hvardera med sina sysselsättningar, så kom Ottiliana fram till Pelle och frågade honom:

»Vill du rita af mej?»

Det var för mycket för Pelle Svensson på en gång. Hon kallade honom »du», och hon ville, att han skulle »rita af henne» — hvem i hela världen ritade han af hellre än henne? — och, något darrande på målet och rodnande upp till hårfästet, svarade han:

»Jaha! mycket gerna, om Ottiliana vill.»

»Då gå vi in i kabinettet, så få vi sitta i fred», sade Ottiliana.

Och så tog hon fram papper och blyertspenna och kautschuk och stälde en lampa och två ljus på bordet i kabinettet, och så satte hon sig sjelf på en stol i profil.

Nu fick Pelle Svensson titta, och han tittade och ritade

aldeles betagen, och till slut så suckade han också, och då tyckte han, att *hon* suckade med, men när han såg på henne, så såg han, hur hon ansträngde sig för att hålla sig för skratt.

»Du får inte narra mej att skratta», sade hon.

»Jag säger ju ingenting», svarade Pelle Svensson med mild röst.

»Ja, men det är ändå du som narrar mej att skratta, för jag tänker på, när du föll omkull i snödrifvan i går, det skulle du inte ha gjort, du kan inte tro hur lustigt det såg ut», och så skrattade hon igen.

»Nu är jag vid munnen», svarade Pelle förlägen, »håll den alldeles stilla!»

Och hon höll den alldeles stilla och Pelle Svensson ritade, och så suckade han igen, just när han fått den färdig.

Och nu hörde han riktigt tydligt, att äfven *hon* suckade.

»Hvad är det Ottiliana tänker på?» frågade han i en ton som vi skulle vilja kalla ljuft aningsfull.

»Jo, då här börjar bli långsamt», utbrast hon, »är det inte slut snart?»

»Snart, snart, bara stilla lite till», sade den olycklige Pelle Svensson och såg och såg och ritade och ritade, och de sutto till slut båda alldeles tysta, och denna tystnad fortfor länge, full af erotisk stämning och ljuft drömmeri å Pelles sida, och man hörde ej ett ljud i den poetiska stillheten mer än då och då genom den halföppna dörren till herrarnes rum sådana utrop som:

»Den damen snyter jag med kungen.»

»Vexla mej den, sa Pilman om byxknappen.»

»Utslaget kort ska ligga — inga vänner i spel» o. s. v.

Pelle Svensson lät sig emellertid ej störas af denna prosa, så försjunken var han i betraktandet af sin Ottiliana. Ett rykte påstår till och med, att han ett ögonblick hade

på läpparne en liten förklaring och endast förlorade koncepterna derigenom att Ottiliana utropade:

»Är du inte färdig snart, så somnar jag.»

Han skyndade då att avsluta de sista dragen på klädningen.

»Får jag se, får jag se», sade Ottiliana och ryckte papperet till sig. »Ska' det der vara jag, och så brast hon i skratt, och sprang ut med ritningen, först till fruarna i förmaket och sedan in till herrarne.

Alla sade, att det var mycket vackert, fast inte riktigt likt, munnen var för liten och näsan med, och ögonen för stora — men håret var mycket likt och halsen också och kragen och klädningen allra mest.

Emellertid ville Ottiliana behålla porträttet, och det fick hon, och sedan var hon mycket vänlig mot Pelle Svensson hela aftonen och visade honom alla sina julklappar och spelade skrapnos med honom, och vid supén bad hon honom ta två gånger af äpplepuddingen — och allt detta tydde Pelle Svensson som goda tecken och var alldeles förtjust och öfverlycklig, när han på qvällen vandrade hem med sin pappa.

Andra delen.

En eftermiddag omkring kl. half sex i början af följande vecka vandrade fem personer uppåt stora gatan i Filipstad, tre i bredd före och två efter. I skenet från gatlyktorna och de upplysta bodfönstren var herr Svenssons lilla tjocka figur med sin ökända kappa, sin kullriga filthatt och sina små korta steg lätt igenkännelig i främsta ledet. Han gick på högra flygeln. Den äfven kortväxta men betydligt smärtare figuren i pels och skinnmössa i midten var ingen mer och ingen mindre än stadens lille liflige borgmästare herr Olinder, och den länge herrn med höguret

hufvud till venster om honom, klädd i vanlig öfverrock och stormhatt, var doktor Godén. Af de två figurerna i andra ledet känna vi genast igen hjälten i vår berättelse, unge Pelle Svensson, till höger, och bredvid honom vandrade en lång mager figur i pelsmössa. Det var collegan och filosofie magistern Pålsson vid Filipstads skola. Då denne man i vår romantiska berättelse spelar en mycket viktig roll, må här närmare beskrivas, hur han tedde sig vid full dager och ej blott vid lyktsken. Det var en svartmuskig man med tjockt korpsvart hår och en stark, nästan blåaktig skäggrot, äfven när han var nyrakad, ett par stålgrå lifligt spelande ögon under buskiga svarta ögonbryn, stora drag och en bred mun, ofta i en stilla mumsande rörelse, som påminde om idisling men i verkligheten blott berodde af den stora quantitet tuggtobak, som alltid fanns innanför. Uttrycket i hans ansigte var klokt, så klokt, att för den uppmärksamme iakttagaren der till och med skymtades en spjufver kring ögat och mungiporna. Magister Pålsson kunde vara omkring 30 år.

Hela detta sällskap stod nu efter mottagen inbjudning på väg till kronobefallningsman Tovenius, som bodde ett godt stycke, öfver en half fjerdingväg, utanför staden. Att Pelle Svensson gick till höger om magister Pålsson, var icke utan sin betydelse och icke alldeles en slump, ty det är att märka, att brukspatron Silfverpils hus, som man hade att passera på vägen genom staden, låg till höger. Visserligen kunde han nu ej ha förhoppning att få se Ottiliana i fönstret, men han ville dock gå på den sidan; och ju närmare han kom, dess nervösare blef han, han hörde knappt på de frågor magister Pålsson gjorde honom om läroverket i Karlstad, och svarade så förströdt, att Pålssons stålgrå ögon började fixera honom.

Nu var man det hvita huset helt nära, nu var man vid sjelfva husknuten; en lykta i närheten upplyste i detta ögonblick Pelle Svenssons ansigte: hans ögon stirrade oafvänt

mot fönstren med ett drömmande uttryck, och, när man ändtligen passerat dem alla, trängde sig en stor tung suck fram ur hans unga bröst. De grå ögonen under de buskiga ögonbrynen hade sett alltsammans.

Sällskapet gick emellertid med jemna steg vidare, och snart hade man staden bakom sig och vandrade fram på en vinterväg öfver ett öppet snöbetäckt fält. Snön knarrade under fötterna. Det var kallt och stjernljus. Den herrligaste vinterhimmel hvälfde sig öfver vandrarnes hufvuden.

De tre gubbarne i första ledet pratade hela tiden högt och lifligt, men i andra ledet, som var ett godt stycke efter, var det tystare. Pålsson hade gjort ett försök att återknyta samtalet om Karlstad, men Pelle Svensson gaf blott korta svar med en frånvarande och vemodig ton och betraktade mest stjernorna och snart blef det alldeles tyst. Pålsson såg på honom en stund och sade derpå med mild och deltagande ton:

»Du ser på stjernorna, Pelle!»

»Ja, de tindra så vackert i qväll», svarade Pelle och drog en suck.

»Du suckar, Pelle!» sade Pålsson.

Pelle teg.

Pålsson stannade nu, tog Pelle Svenssons hand, tryckte den, såg in i hans öga, så skarpt det matta stjernljuset och snöljuset tillät, och sade med djup stämma:

»Du är *kär*, Pelle!»

Pelle Svensson slog ned ögonen och drog en ny suck, men sade ej ett ord.

»Jag vet *allt*», fortsatte Pålsson och lade nu sin andra hand på hans axel — »Pelle, du älskar Ottiliana Silfverpil!»

Pelle Svensson ryckte till och sänkte hufvudet ännu djupare.

»Lätta ditt hjerta för en deltagande vän, Pelle», återtog nu Pålsson med stigande värme, »det lindrar kärlekens qual; säg öppet, har jag inte gissat rätt?»

»Jo-o», sade Pelle Svensson knappt hörbart.

»Ja, jag visste det», sade Pålsson med den blidaste röst i världen, »jag anade det redan, när jag såg er tillsammans i hennes hem härom dagen, och jag fick full vishet, när vi nyss gingo förbi hennes fönster. Jag såg din blick och hörde din suck. Och nu vill jag vara dig en vän i nöden, en deltagande vän, ty jag förstår, hur sådant der känns; du måste komma ifrån den här pinsamma ovisheten — säger *du* ingenting, så säger *hou* ingenting — du måste» . . .

Pelle såg upp på honom med spänd uppmärksamhet.

»Du måste *skrifva* till henne!»

»Skrifva?»

»Ja, skrifva ett bref och bekänna hela din varma kärlek och be henne om ett svar.»

Pelle såg på honom ett ögonblick häpet och fundersamt.

»Men hur skall jag kunna lemna henne brefvet då?»

»*Jag* skall lemna henne det», sade Pålsson med en ädelhet, som riktigt rörde Pelle.

»Åh, hvad farbror Pålsson är snäll», sade han lifligt, »tack, tack!»

»Tacka mej inte, jag gör det så gerna — blott en sak måste du lofva mej, och det är den enda lön jag begär.»

»Och hvad är det då?»

»Jo, att du inte glömmmer att bjuda mej på bröllopet.»

»Ack nej, inte ska' jag glömma det, det kan farbror lita på, men det dröjer väl ändå — tills — tills — jag har tagit studentexamen åtminstone.»

De hade nu redan återtagit vandringen och gingo något raskare framåt öfver snöfältet, ty de hade blifvit långt efter de andra, som nu redan hunnit in i skogen framför dem.

»Men hur skall jag kunna skrifva brefvet, när pappa hela tiden är hemma?» frågade Pelle nu igen och stannade, »ty jag vill inte tala om det för honom, han förstår mej

inte så bra som farbror Pålsson. Och så reser jag ju redan i öfvermorgon bittida.»

Pålsson stod tyst ett ögonblick och frågade derpå:

»Är du bjuden med på kalaset hos borgmästarns i morgon qväll?»

»Ja.»

»Jaså, annars kunde du ha gjort det, medan din pappa var der. — Men vänta», sade han funderande, »det kan gå bra ändå. Kom, ska' du få höra!»

Och så gingo de vidare.

»Eftersom du reser i öfvermorgon, så skall du väl packa i morgon förstås», började Pålsson, »men nu skall du göra som jag säger, ty det der brevet är mycket viktigare än packningen eller hur?»

»Ack ja, det är det visst det.»

»Du packar inte alls under dagen i morgon utan går ut och spatserar — förbi Silfverpils t. ex. — och håller dej undan: din pappa sitter i sitt arbete hela dagen, han har så mycket att tänka på, att han glömmet att påminna dej, — och så går ni på qvällen en trappa upp till bjudningen hos borgmästarns, men när ni varit der en stund, så går du fram till pappa och talar om, att du glömt packa. Han blir då kanske lite förargad i början, men han inser naturligtvis, att du genast måste gå ned och packa, och så tar du godnatt af värdfolket, och så fort du kommit ned, så sätter du dej strax och skrifver brevet till Ottiliana: packningen hinner du nog sedan. Och när brevet är skrifvet och utanskriften också, så förseglar du det inte, för man får inte lägga förseglade bref inuti andra, utan du slår blott ett nytt kuvert om med utanskrift till *mig*, och det förseglar du och lemnar det sedan till din pappas jungfru, gamla Stina, och ber henne bära det till mej, när du har rest — och då skall jag sjelf bära fram det till Ottiliana, och du får hennes svar i Karlstad, och du skall få se att det blir *ja*.»

»Ack, ack, tror farbror det?» utropade Pelle och såg upp på Karlavagnen.

»Ja, Pelle, hon *älskar* dig. Tror du inte jag gaf akt på henne, när vi åto qväll hos Silfverpils och hon ville du skulle ta mera af äpplepuddingen. Så som hon tittade då, tittar bara den som älskar.»

»Farbror gycklar.»

»Gycklar i en så allvarlig sak, hvad tänker du på?» — — »Men det är sant, du förstår, att när din pappa kommer ner, så har du packningen klar också och ligger redan i din säng och sover.»

»Men hvad ska pappa säga, när han sedan får höra, att vi äro förlofvade?»

»Det blir tid att tänka på sedan, — det blir en underordnad fråga — ty kärleken, Pelle, kärleken — den djupa brinnande kärleken» — detta sade Pålsson med metallklang i rösten och såg upp mot stjärnehimmelen, »den låter sig ej betvingas, den flyger på hvita vingar fri mot stjernorna, dess eviga hem; och har inte vår store Tegnér sjungit i Axel och Maria» (här blef rösten mera ljuf och smältande och Pålsson såg först ned i snön och så upp mot himmelen):

»O, kärlek! jords och himmels under,
Du salighetens andedrägt,
Gudomlighetens friska fläkt
I jordens qualmuppfyllda lunder!»

Pelle Svensson var betagen, hans hjertas strängar anslagos så, att de dallrade, han tryckte Pålssons hand, såg upp mot natthimlen liksom han och kände tårarne bryta fram — och så gingo de två stilla och högtidligt hand i hand, tills Pålsson fick lof att hastigt vända sig bort för att dölja sin rörelse. Han drog upp sin stora silkesnäsdud och snöt sig häftigt tvenne gånger, Pelle Svensson tyckte till och med han hörde något som liknade en snyftning.

De häde nu kommit in i skogen, och snart derefter voro de framme i länsmansgården, stampade snön af sig i

förstugan och välkomnades i de små varma rummen af herr och fru Tovenius. Pappa Svensson undrade, hur i all verlden de blifvit så långt efter, men Pålsson var genast färdig med en tillfredsställande förklaring — och så drack man kaffe och på kaffet följde halfstyfvers-preference, och när denna var i gång, tyckte herrarne de hade riktigt trefligt — och allt gick sin gilla gång.

Men den som inte hade någon ro var Pelle Svensson. Han gick nästan hela qvällen utan rast och hvila fram och tillbaka genom de två små rummen, som för sällskapet voro upplåtna, och tänkte och tänkte. Och hvad tänkte han på? Naturligtvis på sitt bref och hvad han skulle skrifva, och han dikterade tyst för sig sjelf om och om igen med blosande kinder: »Älskade Ottiliana, mitt hjertas qval är för stort, jag måste tala», eller: »O! dyra Ottiliana! Stunden är inne, jag frågar dig nu, eger jag något hopp», eller: »Min egen innerligt ömt älskade Ottiliana! Döm mig ej för hårdt, då jag nu, qvald af mitt hjertas flammande låga, skyndar, innan det blir för sent» o. s. v. Pelle Svensson såg ej, han hörde ej, han bara rörde om elden i sitt hjertas glödugn, så att gnistorna flögo — men ingen märkte det, fru Tovenius var ute och stökade i hushållet och gubbarne vid bordet voro så djupt inne i preferencen, att hans närvaro glömdes, så mycket mer som de tjocka trasmattorna på golvet dämpade ljudet af hans oroliga gång — endast *en* kastade då och då under sin svarta lugg en spelande blick på honom, och det var Pålsson, och det ryckte då alltid i hans mungipor; men hvar gång Pelle Svenssons och hans blickar af en händelse möttes, spred sig genast öfver Pålssons ansigte ett mildt deltagande uttryck, och han nickade stilla och allvarligt liksom i hemligt förstånd, och det låg i den nickningen tillika så mycken uppmuntran, att det gjorde Pelle Svensson riktigt godt i hjertat.

Så fortgick aftonen — och gubbarne snusade efter hvarje omgång ur Tovenii stora dosa, som alltid stod på

bordet, och sist kom fru Tovenius in röd ifrån köket och anmälde supén, och när den var öfverstökad, vandrade alla hem, och Pelle Svensson och magister Pålsson följdes åt som förut och svärmade hela vägen och suckade i kapp och tittade på stjernorna och torkade sig i ögonen, och Pålsson citerade både Tegnér och Stagnelius och Johan Nybom, så att Pelle Svensson kom hem riktigt hjertestärkt för morgondagens stora handling.

Tredje delen.

Borgmästar Olinders våning var praktfullt upplyst. Skenet från fönstren kastade ljusa strimmor öfver den snöhöljda gatan och på huset midt emot, och gäster kommo vandrande i långa banor och gingo uppför trapporna, och då och då kom äfven en släde med pinglande bjellror och stannade utanför, ty folk på landsbygden voro också bjudna.

Och uppe i den upplysta salongen stod borgmästarinnan midt på golvet i sin allra finaste toalett och med prydligt upplagda kanonlockar och tog på det sirligaste och artigaste mot sina gäster, som gruppvis trädde in från tamburen. Och den gråhåriga men likafullt ungdomlige och liflige borgmästaren, som stod bredvid henne, gaf icke sin fru efter i artighet, om den ock hos honom uttryckte sig på annat sätt, framför allt på ett högljuddare — glada skratt, hurtiga handslag, lifliga axelklappningar, ja, ibland riktiga famntag, när någon af hans trefligare umgängesgubbar anlände.

På sistnämnda sätt helsade han särskildt den lille tjocke herr Svensson, när denne sent omsider mot half 8-tiden inträdde åtföljd af sin son, den bleke ynglingen Pelle.

»Nå är du ändtligen här, bror Svensson?» sade Olin-der och gick honom raskt till mötes och kringklappade honom.

»Den som har närmast till kyrkan, kommer sist fram, som ordspråket säger», svarade herr Svensson skrattande, »det är annars inte min vana, som du vet, men gossen min har varit så förbistradt långsam att bli i ordning, jag vet inte rätt hvad det är åt honom. Han är nog inte riktigt frisk, fruktar jag, fast han säger han mår alldeles bra.»

»Åh! han är väl ledsen att resa från pappa i morgon, kan jag tro», svarade borgmästarn gladt och slog Pelle på axeln.

»Det är nog inte bara det», invände herr Svensson, jag tror bestämdt pojken har bleksot; dumt, att jag inte låtit Godén undersöka honom.»

»En gymnasist med bleksot, kommer aldrig i fråga», sade borgmästaren, »gå in till ungdomen derinne du Pelle, så går bleksoten öfver. Der är fullt med unga flickor som nog ska' sätta färg i ansigtet på dej. Hjelper inte annat, så rita af dem, det såg jag åtminstone hos Silfverpils var ett ypperligt medel, hm?»

En hastig rodnad spred sig öfver Pelles ansigte, och sedan han och hans pappa gått fram och bockat sig för borgmästarinnan och fått en kopp thé, drog han sig genom skaran af gäster in i det inre rummet.

Knappt var han på tröskeln, förr än han spratt till vid synen af Ottiliana Silfverpils markerade profil och gullgula hår, som skymtade fram bland en klunga af flickor. Han hade knappt mod att träda in och stannade tveksam midt i dörren.

Nu råkade Ottiliana vända sig om och fick se honom.

»God dag, Pelle», sade hon och gick fram och tog honom i hand, »det var rysligt hvad du ser blek och surmulen ut i dag — hur är det fatt nu då?»

»Ottiliana», sade Pelle Svensson långsamt och uttrycksfullt, »jag reser — i morgon.» Han såg sig härvid skyggt omkring och fästade sedan blicken vemodigt på Ottiliana.

»Ja, det är väl inte så roligt att börja skolan igen, kan

jag tro», svarade hon raskt, »Grammatica latina lär alla gossar att grina, brukar pappa säga».

Pelle hade väntat sig ett annat svar, han teg ett ögonblick, liksom för att samla sig igen, och sade derpå:

»Åh, det är inte det — jag tänker på något annat.»

»Nå, hva' ä *då* då?»

»När man reser», sade Pelle lika långsamt och vemodigt som förut, »så är man genast bortglömd.»

»Det kan jag väl inte tro», genmålde Ottiliana, »jag vet åtminstone *en* som inte glömmet dej, Pelle.»

Pelle Svensson såg hastigt upp och kastade en talande blick på Ottiliana.

»Och hvem är det», sade han med bäfvande förväntan.

»Din *pappa* vet jag», svarade Ottiliana med den naturligaste ton i världen, »och stå nu inte och var ledsen för resan längre, utan kom nu, så ska' vi leka en sittlek, vi stod just och talte om det, när du kom in.»

Och så satte hon ungdomen i gång — gossar och flickor. Stolar drogos fram och sattes i ring på golvet, och alla slog sig ned. Bara Pelle Svensson blef stående vid dörrposten med händerna på ryggen, men ingen märkte, att han ej var med, inte ens Ottiliana, som nu var inne i meddelandet af reglerna för leken — och om ett ögonblick gick han ut i salongen till de äldre.

Här hade han inte varit länge, förrän magister Pålsson kom fram till honom, der han stod i sin vrå, gaf honom en hemlig handtryckning, blinkade med ena ögat och hvi-skade: »Nu är det tid, klockan är öfver 8». Pelle Svensson besvarade tryckningen och gick strax derpå fram till sin pappa som satt och samtalade med borgmästarinnan, stod en stund tveksam vid hans sida, liksom lyssnande på samtalet, och lutade sig derpå hastigt och sade halfhögt i hans öra.

»Tänk, pappa, jag har glömt att packa!»

»Glömt att packa? Hvad säger du, pojke?» sade

pappa Svensson och reste sig hastigt och tog Pelle afsides, »hur i all verlden kan du glömma att packa, när du skall resa i morgon bittida. Så tanklöst och drummelaktigt! och stora pojken ändå! Sjelf har jag suttit vid mitt skrifbord hela dagen och inte haft tid att tänka på det. Ja, skylld dej nu sjelf — nu blir ditt straff, att du genast får ta godnatt och laga dej ner och packa, så att allt är klart, när jag kommer ned.»

Pelle sökte se ledsen ut, men var inom sig glad, att det gått så bra, och så gick han genast fram och bockade sig för värdfolket, och herr Svensson stod bredvid och meddelade, att »den dumma pojken glömt att packa».

»Jag vill äfven ta godnatt derinne», sade Pelle derpå och gick hastigt från fadern in i inre rummet. För sig sjelf tänkte han: »ännu en gång måste jag se henne.»

Der var just en paus i lekarne och Ottiliana satt på en stol vid ett fönster, varm efter sista leken, och åt på ett äpple. Han gick genom vimlet hastigt fram till henne. Ingen gaf akt på honom.

»Ottiliana», sade han i en djup och riktigt hjertslitande ton, just som hon tog ett dugtigt bett i äpplet. Hon såg upp förvånad.

»Farväl, Ottiliana, — farväl! — *farväl!*»

Pelle Svensson måtte i detta ögonblick ha sett vild ut, ty Ottiliana upphörde med tuggandet och stirrade häpet och frågande på honom och sade ej ett ord.

Ögonblicket derefter var han borta — och det var väl för honom, ty han hörde ej, att hon brast i skratt.

* * *

Och nu förflytta vi oss till våningen inunder — en stund senare.

Midt på en liten melankolisk pinnsoffa med hårdt stoppadt säte och rutigt öfverdrag, i fonden af ett mindre rum, sitter framför ett rundt bord en blek yngling belyst

af en lampas matta sken. Till höger skönjes i halfdunklet ett stort svart skrifbord stående med tvärsidan mot ett fönster, och längre bort på samma sida en säng med sparlakan och förgyld pinne. Till venster framskymtar en hög mörk byrå med en gammalmodig lådspegel på. Kring väggarna stå simpla, svartmålade rottingstolar, och på ett par af dessa ligga i oordning högar af klädespersedlar. Och midt på golvet står en tom, uppslagen, f. d. svart läderkappsäck af det nu gammalmodiga slag med snörställning och en mängd spännremmar, som ännu var så vanligt på 40- och 50-talet.

Vi beskrifva rummets utseende och skick så noggrant, emedan det var här i detta rum det stora dramat skulle utspelas, det var här förvecklingen i denna spännande roman skulle nå sin höjd och kärleken sin mest glödande brännpunkt — det var här med ett ord *brevet till Ottiliana Silfverpil skulle skrivas*.

Och då detta rum alltså är lika viktigt som något rum i sista akten af ett drama, ja hvarför icke af en tragedi, så må ytterligare tilläggas, att till venster i förgrunden var en dörr som ledde ut till gamla Stinas pigkammare och köket, och midt emot den bleke ynglingen en annan dörr, som ledde till ett stort mörkt rum, som man hade att passera för att komma hit in, och i hörnet mellan dessa dörrar en kakelugn, der en brasa nyss påtändts af Stina.

Denna enkla bostad var — den skarpsinnige läsaren torde redan ha gissat det — den lägenhet som hyrdes af herr Sven Svensson, fader till hjälten i vår berättelse; och ynglingen vid runda bordet var ingen annan än denne senare, — Pelle Svensson sjelf.

Framför sig på bordet hade han ett stort, platt glasbläckhorn, taget från hans pappas skrifbord, och ett ark postpapper, likaledes hemtadt från samma håll, och i handen höll han sin pappas gåspenna. Denna hade han för ögonblicket lyftat från papperet — der ännu blott några rader

kunde skönjas — och nu satt han och stirrade framför sig med håret i vild oordning. Och under det han så stirrade, tydligen pejlande djupet i sitt flammande hjerta, strömmade småningom färgen åter till de bleka kinderna.

»Brinner då?» frågade gamla Stina och stack in hufvudet.

»Brinner?» ... svarade Pelle Svensson liksom uppvaknande — — »Jaså, i kakelugnen? — jaha.»

»Sköter *han* om elden då?» frågade Stina vidare.

»Ja, ja, — jag sköter om elden.»

Och han skötte om elden — om inte gamla Stinas — så åtminstone sin egen lilla hjertebrasa, den som Ottiliana hade tändt, — ty hans ansigte flammade upp, han grep åter kraftigt om pennan, lutade sig öfver papperet och fortsatte ifrigt det påbörjade brevet. Nu såg han ej vidare upp, gåspennan raspade och sprakade oafbrutet i kapp med brasan ända till slutet af sidan. Intet afbrott skedde mer än enda gång, då han snöt sig och torkade ögonen.

Brevet var nu färdigt, och han lutade sig ett ögonblick tillbaka mot pinnsoffans ryggstöd och drog ett par djupa suckar. Och sedan, innan han lade ihop skrifvelsen, läste han igenom den halfhögt för sig sjelf med en af rörelse ofta bruten stämma. Tyst, låt oss höra:

»Min egen innerligt ömt älskade Ottiliana!»

»Eger jag något hopp? O, låt mig fråga Ottiliana detta, innan jag reser bort från Filipstad kanske för alltid. Mitt hjertas qual är för stort, jag måste bekänna allt: *Ottiliana Silfverpil, jag älskar dig*, ja, jag har älskat dig, alltsedan vi väfde vadmal hos Brundins. Döm mig ej för hårdt, o Ottiliana, att jag skrifver detta bref, ty får jag ej bekänna min brinnande kärlek, så förtäres mitt flammande hjerta. Och till dig sjelf vill jag tala, icke med din pappa, han förstår mig inte, och inte heller med min pappa, han förstår mig inte heller. *De* hafva aldrig älskat som jag, och

skulle neka oss att förenas. Men om de vilja hindra vår förening, så *låt oss fly*, fly till en fjerran strand, der orangerna glöda och näktergalarne slå, och bygga oss en koja och drömma tillsammans och lyssna på vågornas slag mot stranden och trastens sång i lunden, o, der skall bli vår Balders hage (här torkade Pelle Svensson en tår och slängde den åt byrån till), ty min kärlek är stark som Frithiofs; och du Otiliana är min Ingeborg. O! hvarföre lefva vi ej i vikingatiden, så att jag kunde draga ut i härnad med min drake på bölja blå och kämpa för dig och komma tillbaka som Frithiof. Men nu är vikingatiden förbi — derför Otiliana *låt oss fly!* Men vill du ej lemna Filipstad, o, så skrif åtminstone ett svar till mig, adress Karlstad Elementarskolan och säg, att du älskar mig, och att du vill blifva min, och jag vill för din skull, o, älskade, vänta tåligt och arbeta för vår framtid, jag vill taga studentexamen, och då, *då* är allt klart, då står verlden öppen för oss, då är jag fri, då skall du bli min *brud.*»

»Detta bref lemnas dig af den snälle farbror Pålsson, han är min förtrogne, för honom har jag talat om allt, och han har gråtit med mig och rådt mig att skrifva detta bref, och du kan tryggt lemna ditt svar till denne ädle man, så bär han det på posten. Och nu slutar jag, farväl, farväl, älskade Otiliana, sänd snart ditt *ja* på kärlekens vingar till

din väntande och

älskande

Pelle Svensson.

P. S. Bränn upp detta bref genast, så att ej din pappa och mamma får se det.»

Pelle tystnade nu och satt en stund stilla drömmande öfver brefvet, som om han tänkt på orangerna och näktergalarne och vågsqualpet vid den der kojans, vek derpå långsamt och omsorgsfullt ihop brefvet och prentade vackert utanskriften: »Välborna Fröken Otiliana Silfverpil. An-

geläget.» När detta var gjordt, hemtade han ett halft ark postpapper från pappas skrifbord och slog om som kuvert och skref utanpå: »Collega Scholæ, Philosophiæ Magistern, Höglärde Herr N. A. Pålsson. Filipstad...»

Så långt hade han hunnit — — då han hör någon famla på dörren midt emot och blott har tid att vips rycka undan brevet och hålla det under bordet.

I nästa ögonblick står hans pappa, herr Sven Svensson, midt framför honom. Han hade tvärstannat vid dörren och ser med obeskriflig häpnad först på den tomma kappsäcken midt på golfvet och så på sin son Pelle, som med öfverraskning och förfäran målad i sitt ansigte och stirrande på fadren, som om han sett en vålnad, håller ena handen gömd under bordet.

Den förste som fick mål i munnen, var herr Svensson.

»Hvad i all verlden är detta, pojke?» utropade han häftigt. »Du skulle ju packa, och här står kappsäcken tom än. Och hvad är det du har för dej vid bordet der, hvad är det du gömmer undan? — Fram med handen!»

Detta sista sade han med så befallande stämma, att Pelle, som nu skiftat färg och i hast blifvit blek som ett lärft, ovillkorligen lydde och lyfte upp handen med brevet, om också något fubbligt.

»Ett bref», ropar herr Svensson förvånad och styr kosan mot bordet, »hvad har du för viktiga bref att skriva så här dags? Låt mej se», och dermed rycker han brevet ur Pelles hand. Pelle sjelf skulle ha velat sjunka ned genom golfvet.

Och herr Svensson läser långsamt och med stigande förvåning:

»Collega Scholæ, Philosophiæ Magistern, Höglärde Herr N. A. Pålsson»...

»Hva', hva' vill detta säga? Hva' har du för otaldt med farbror Pålsson? och om så är, så är han ju der oppe, så du kan tala med honom muntligen»...

Pelle teg.

Herr Svensson vänder i detta ögonblick på brevet, finner, att det är oförsegladt, vecklar upp det — och stud-sar till vid synen af ett annat bref och en annan utanskrift, läser den, och — —

Det blir en ödesdiger paus. Derpå utbrister herr Svensson:

»*Ottiliana Silfverpil??!* — Hva' är detta, pojke? Ett bref till farbror Pålsson och inuti det ett bref till Ottiliana Silfverpil! Förklara saken genast.»

»Han sa', han sa'», lipade Pelle, »att jag kunde skriva till ... till ... Ottiliana och skicka brevet till honom, och han sa', att han skulle» ...

Ett långt utdraget »Ah-h» från herr Svensson afbröt här Pelles bekännelse. »Jag förstår nu allt», fortsatte han i något mindre häftig ton, »det var detta han pratade i dej i går, när ni blef efter på vägen — och du har låtit narra dej att skriva ett kärleksbref till Ottiliana. Inte sant?»

Ett ömkligt och knappt hörbart »jo» från Pelle.

»Är du sqvattgalen, pojke. Att du haft ett barnsligt tycke för Ottiliana, har jag nog märkt och skrattat åt det också, precis som Ottiliana sjelf; men att du vid 14 års ålder skulle sätta dig ned och skriva ett ordentligt friarebref till henne på skarpa allvaret, är då mer än befängdt», och pappa Svensson kunde inte låta bli att midt i allvaret dra på munnen. »Och var det inte för väl att jag glömt min näsduk och i grefvens tid kom ned för att hemta den, — ty vet du, hvad som annars hade händt?»

Pelle såg upp förvånad — men såg dock ej fadren i ansigtet, dertill hade han ännu ej mod.

»Du tror kanske, att Ottiliana hade fått brevet?»

Pelle ryckte till, men sade ingenting.

»Visst inte, så galet hade det visserligen inte blifvit», fortsatte herr Svensson, »men det hade blifvit galet nog ändå — — ditt bref hade inte kommit längre än till Pål-

son, min gosse, och se'n hade det blifvit en visa i hela sta'n. Förstår du inte, att farbror Pålsson har velat drifva gyckel med dig, pojke? — och du har låtit drifva med dej riktigt kapitalt.

Pelle satt aldeles tillintetgjord, stirrande i rymden.

»Det måtte vara ett underligt bref du har skrivit och roligt nog att läsa»...

Pelle såg förskräckt upp på brevet i fadrens hand och gjorde en ängslig rörelse med handen liksom han ville rycka det tillbaka.

»Mycket roligt att läsa — för magister Pålsson och hans vänner vid skolan», fortsatte herr Svensson lugnt, »men det nöjet skola de inte få, han skall i stället få ett allvarligt ord af mig — och för min del vill jag inte heller läsa det, jag vill bespara dig den sorgen, utan vet du hvad vi ska' göra med det? Se här!»

Och dermed gick herr Svensson med långsamma steg mot kakelugnen och kastade in brevet i den ännu matt lågande elden, och Pelle Svensson, som med en slö vidöppen blick följt fadrens rörelse, satt nu och stirrade som en drömmande mot kakelugnen, såg brevet flamma upp med en hastig pust och sedan förvandlas till några tunna skälfvande små partiklar först glödande, sedan mörkgrå, somliga blandande sig med glöden, andra stigande uppåt med luftdraget.

Han sade ej ett ord, han bara stirrade, tills ingenting mer fans att stirra på. Då drog han en tung suck. Herr Svensson lemnade honom en stund i fred.

Derpå gick han fram och satte sig bredvid sin son på pinnsoffan, tog vänligt hans hand och sade:

»Jag vill nu ej ge dig någon förebråelse, att du gjorde allt detta bakom din fars rygg — jag är viss, att du sjelf skall komma att inse det orätta häri mycket snart och äfven det befängda i hela tilltaget för öfrigt. Jag vill bara ge dig ett råd. Lägg nu bort poesien, när du kommer tillbaka till

Karlstad, och läs i stället ordentligt öfver dina lexor och på lediga stunder kasta snöboll och gå på skridskor och var en hurtig pojke, och du skall få se, att de här grillerna gå öfver. Och packa nu raskt, allt hvad du hinner, och lägg dig sedan och sof på saken, — men glöm ej innan du somnar, min gosse, att göra din aftonbön och riktigt allvarligt be Gud bevara dig från att tänka på frieri förr än du blifvit karl och har något att gifta dej på. Och nu godnatt med dig!»

Och dermed gick herr Svensson och tog sin näsduk med sig — och Pelle packade och gret, och gret och packade, och gamla Stina kom in och tittade i kakelugnen och klagade, att det var aldeles kolsvart, och så sköt hon spjellet och bäddade, och Pelle lade sig under de mest upprörda känslor — känslor, som han ej sjelf kunde reda — men följde ändå sin pappas råd, så godt han kunde, och till slut somnade han vid ljudet af klingande bjellror — det var gästerna från landet, som återvände från borgmästarns bjudning.

Epilog.

Nio år hade förflutit efter de sist omtalade händelserna — såsom det står i de riktiga romanerna — det är i Juni månad 1861, och scenen är icke längre i Filipstad, den är förflyttad till akterdäcket af en ångbåt i Arboga hamn. Båten ligger just färdig att afgå till Stockholm och har redan blåst första gången.

Innan den hunnit blåsa den andra, komma några unga upsalastudenter, alla i hvita mössor, i rask fart ombord med sina nattsäckar i hand. De äro glada och högljudda, och sedan de satt packningen från sig under bänkarne, samla de sig åter i en klunga och prata och skratta högt om hvarandra, som om de vore ensamma herrar på täppan.

Många andra passagerare synas ej heller till, blott några äldre herrar och damer, som stöka med sitt pick och pack.

»Det var en treflig tillställning efter konserten i går — riktigt lifvad», säger en af dem, en herre i svart hår och skägg, rundt rödblommigt ansigte och binockel.

»Ja, att det kunde finnas så mycket toujourt folk i Örebro, kunde jag aldrig tro», säger en annan, en liten halt student i polisonger och stora knävelborrar och glasögon, »och riktigt goda varor, Cederlunds bästa, och inte något knussel med maten — en ypperlig sexa och» ...

»Men det bästa af allt var skalden Lindblads tal», afbröt lifigt en ung student, likaledes i glasögon men med små röda mustascher och brunaktigt hår, »det var ett inspireradt tal, fullt af poesi, i synnerhet då han talade om sina studentminnen och den vackra upsalasången; ett sådant tack som vi fingo af honom, få vi väl ej på hela vår sångarfärd.»

»Men så gick konserten också ypperligt, vi tog' dem med storm», sade en basröst i hopen, »i synnerhet knep du dem i 'Rosens bild', Hjalmar», tillade han och nickade åt en ung skägglös kamrat med böljande svart hår och en vacker kraftig profil.

»Än ni basar då i 'Hör jag forsen' och i slutackorderna af 'Der aander'», svarade denne leende, »Lasse lät ju riktigt som en orgelpedal.»

»Men jag vill tro, att andra tenorerna inte heller skämdes för sej i solot i 'Vårt land'», inföll den rödblommige herrn i binockeln och såg sig stolt omkring tummande på sina små mustascher.

»Ja, det får jag säga, Georg», svarade den förut nämnde ynglingen i brunaktigt hår och glasögon, »det får jag säga, att 'mer älskad än vårt land i nord' är verkligen din glanspunkt, jag såg två unga damer på främsta bänken som satte händerna för öronen, när du drog till med 'nord' och på mej, som stod dej närmast, slog det bums lock för

örat, alldeles som när du sjunger 'Italia mein Vaterland' på nationssalen.»

»Skämt åsido, konserten gick bra, gossar, det är summa summarum», sade nu en lugnare röst, »fast ni inte lydde min markering alltid; åtminstone såg jag», sade han, vändande sig till den siste talaren, »att du Pelle Svensson inte var med alltid, utan lät Hjalmar hugga i ensam.»

Pelle Svensson?! — det namnet är oss ju bekant — ganska riktigt, det är verkligen Pelle Svensson, den der unge studenten — men så förändrad han blifvit ändå — han har ju fått färg i ansigtet och ser frisk och hurtig ut och betydligt manligare också förstås — glasögon och mustascher kan tänka; men det *är* dock han.

Nu blåste hvisselpipan andra gången.

Studenternas samtal fortgick lifligt; men Georg, den kraftige andre tenoren, som tillika var den ståtligaste kavaljeren och sällskapsmannen i den lilla truppen och gerna oljade sitt hår och vaxade sina mustascher, deltog ej längre; han satte åter prydligt på sig binockeln, som han i samtalets ifver låtit falla, intog en monumental ställning, tummade mustascherna och vände hufvudet och sina stora granna ögon långsamt omkring åt passagerarne till, tydligen i afsigt att se, om der fans några unga damer värdiga hans ridderliga uppmärksamhet och hågade att taga honom själf i betraktande.

Pelle Svensson märkte honom och följde hans »Rundschau» med stort nöje.

»Nå, Georg, nappar det?» frågade han muntert.

»Tyst — det der förstår du inte», svarade han och fortsatte lugnt sin rond.

Plötsligt stannade hans blick i riktning åt salongstrappan, han makar på binockeln, rätar på sig, ger Pelle Svensson en hemlig knuff med armbågen och säger halfhögt men expressivt:

»*Den* du!»

Pelle Svensson vänder sig om och får då se en ung dam af ett älskvärdt och behagligt utseende, om också ej direkt hvad man kallar vacker, träda ut från den lilla salongstrappan.

Men hvad är detta? Det är ju ett bekant ansigte. — — Han vänder sig helt om och fixerar henne nogran-nare. — — Ett minne från forna dar vaknade plötsligt upp — — det är — det är — jo, det är ju *Ottiliana Silfverpil*.

Han lemnar hastigt den förbluffade Georg och går rakt mot den unga damen.

»Är det inte fröken Silfverpil?»

Den tilltalade såg upp på honom, först med ett uttryck af förvåning men ögonblicket derpå med ett gladt leende:

»Har varit», svarade hon, »numera är mitt namn Strömlund — och är inte detta Pelle Svensson?»

»Jo, det slår in, och det gläder mig, att fröken Silf-ver . . att fru Strömqvist . . hm . . Strömberg känner igen mig.»

»Strömlund», rättade Otilina skrattande, »men för all del låt oss inte vara så högtidliga, vi ä' ju barndomsbekanta, kalla mej Ottiliana som förr i världen.»

»Tack, får jag det — så mycket bättre», svarade Pelle Svensson gladt, och hvart står Ottiliana på väg så långt ifrån Filipstad, om jag får fråga.»

»Jag reser med mina småttingar till Stockholm för att helsa på släktingar». — »Karin! Karin!» ropade hon nu nedåt salongstrappan, »tag upp barnen.»

Och om ett ögonblick kom en jungfru i rutig bomulls-klädning och schalet på hufvudet uppför trappan med två rödkindade medborgare, den ene ledd vid handen, den andre buren på armen.

Den äldre kunde vara omkring tre år, den yngre knappt årsgammal.

Treåringen sprang genast fram till modren och höll sig fast vid hennes klädning och såg skyggt på den främmande.

»Så, fram och helsa på farbror nu, Gösta», sade fru Strömlund moderligt och sköt fram den lille, »och slå i hand dugtigt! Så der ja!»

»Nå, kan *du* räcka hand åt farbror då, lille Carl», sade hon derpå åt den minsta, som nu satts ned på däck och tultade fram mot modren, ledd af jungfrun — men det brydde lille Carl sig inte om, han ropade bara »mamma! mamma!» tills mamma tog honom upp på armen och satte sig på närmaste bänk.

»Det är underligt att få heta farbror, när man inte ens vet, hvem fadren är», anmärkte nu Pelle Svensson skrattande.

»Ack! jag har ju glömt att säga det, min man är ingenjör och bosatt i Filipstad, vi ha varit gifta i fyra år — och äro *mycket lyckliga*», och härvid såg hon så blidt som ett solsken ned på sin äldste gosse vid sin sida och strök det ljusa ringlande håret ur ansigtet på honom.

Nu blåste hvisselpipan tredje gången.

Pelle Svensson tycktes hastigt få en idé:

»Förlåt, Otiliana, jag kommer strax tillbaka», sade han och gick brådskande bort till kamraterna, som hela tiden stått och bligat mycket förvånade och intresserade på denna familiära igenkänningsscen — synnerligen Georg. Han hade under tiden intagit alla möjliga positioner, ifrigt skrufvat sina mustascher och till och med harskat sig ett par gånger men ändå inte lyckats tillvinna sig den unga fruns uppmärksamhet.

Nu kom han ett par steg emot Pelle Svensson och sade hastigt med låg röst:

»En gammal flamma förstår jag — hm? — vill du vara god och presentera mej.»

»Sedan, sedan, om du nödvändigt skall fram och krumbugta dej», sade Pelle muntert, men inte nu, nu ska' vi sjunga 'Sätt maskinen i gång'».

»Axel, Axel!» ropade han derpå till den lilla skarans

sånganförare, »låt oss sjunga 'Sätt maskinen i gång', det passar så bra just nu, när de dra in landgången — och det skulle vara så roligt», tillade han med lägre röst, »att få glädja Ottiliana Silfv... fru Strömlund med en sång.»

»Nå, kör för det då», svarade Axel W. gladt, och ögonblicket derefter hade han tagit fram stämgaflöden och angifvit ess dur, och den lilla studentkören, åtta man stark och ordnad i en halvcirkel åt det håll, der Ottiliana satt med sina små, lade i fulltonigt och hurtigt:

»Sätt maskinen i gång, herr kapten» etc.

Fru Strömlund såg upp gladt öfverraskad, och Pelle Svensson gaf henne en triumferande nick; och lille Gösta och lille Carl gapade på sångarne med både mun och ögon och blinkade ej en enda gång med någöndera — för att ej tala om den sensation den vackra sången väckte både på kajen i Arboga och bland alla passagerarne; och under tiden skoflade båten redan sakta fram genom Arbogaån.

»Jaså, ni ä' sångare allesammans, en dubbelkvartett», sade Ottiliana förvånad och glad, när Pelle återvänt till henne, »och så präktigt ni sjunger. Hvad vill det här egentligen säga, är det någon slags sångarfärd?»

»Ja visst!» och så berättade Pelle Svensson, att de rest ut från Upsala för omkring åtta dar sedan och redan gifvit konserter i Vesterås och Örebro och nu skulle öfver Stockholm resa till Norrköping och vidare genom hela mellersta och södra Sverige och äfven till Kristiania och Köpenhamn, och att ändamålet var att samla medel till studentkårens byggnadsfond och för resten att se sig omkring och njuta af färden.»

»Jaså, då har jag ju riktigt råkat bra ut», utbrast fru Strömlund, »ty nu hoppas jag få höra sång hela vägen till Stockholm. Men låt oss först tala lite om gamla minnen. Jag tror knappt vi sett hvarandra sedan den der påsken 53, då Pelle var sista gången och helsade på sin pappa, och då syntes Pelle just inte mycket till bland ungdomen,

fast jag tror vi träffades ett par gånger. Pelle måtte inte ha varit frisk under sina Filipstadsbesök. Jag hörde också hans pappa säga, att han hade bleksot.»

»Ja, ja, nog hade jag åtminstone mina bleksotsfantasier», svarade Pelle Svensson leende, »jag tror jag satt inne för mycket och läste poesi som ej passade för min ålder, och inbillade mig en hop dumheter, men det har gått öfver nu.»

Ottiliana drog vid dessa ord först obetydligt på munnen och brast sedan i skratt, och detta så hjertligt, att Pelle Svensson stämde in också.

»Nå, mins Pelle när han föll omkull i drifvan?»

»Ja, och när jag ritade af Ottiliana också.»

»Det porträttet har jag kvar än. Min man och jag ha skrattat åt det många gånger.»

»Nå, lefver brukspatron Silfverpil än?»

»Ja, kry och rask. Och Pelles pappa?»

»Jo, Gudskelof, han också. — Han flyttade, som Ottiliana mins, snart från Filipstad, han slog sig ner på Dalsland för någon tid, och nu är han åter i Vermland och har det bra nog.»

»Och magister Pålsson, har Pelle träffat honom då?» frågade hon vidare.

Pelle Svensson kastade en forskande blick på henne och svarade derpå:

»Ja, jag såg honom i Upsala för ett par år sedan, men vi talade ej många ord med hvarandra, jag hade af vissa skäl inte stora sympatier för den mannen.»

»Jag säger ingenting om det, jag mins, att han en gång hos pappa pratade något tokeri om Pelle.»

»Om ett *bref*? sade Pelle hastigt och liksom i ett obehagadt ögonblick.

»Ett *bref*? nej det mins jag inte — --»

»*Sång, sång*, Pelle!» ropades nu från kamraterna, han skyndade dit, och snart ljöd åter en frisk, ungdomlig kvar-

tett, och omedelbart efter denna anhöllo samtliga sångarne att bli presenterade för fru Strömlund.

Så skedde under en rad af högtidliga bugningar kring den lilla gruppen på soffan, och snart var bekantskapen så fullständig på alla håll, att studenterna hade den lilla tre-åringen turvis på sina knän och lekte »pip!» och »tittut!» med den minste — och Georg konverserade lifligt med fru Strömlund om Mälarsträndernas skönhet, om folkmängden i Filipstad och om Mendelssohn's *Lieder ohne Worte*.

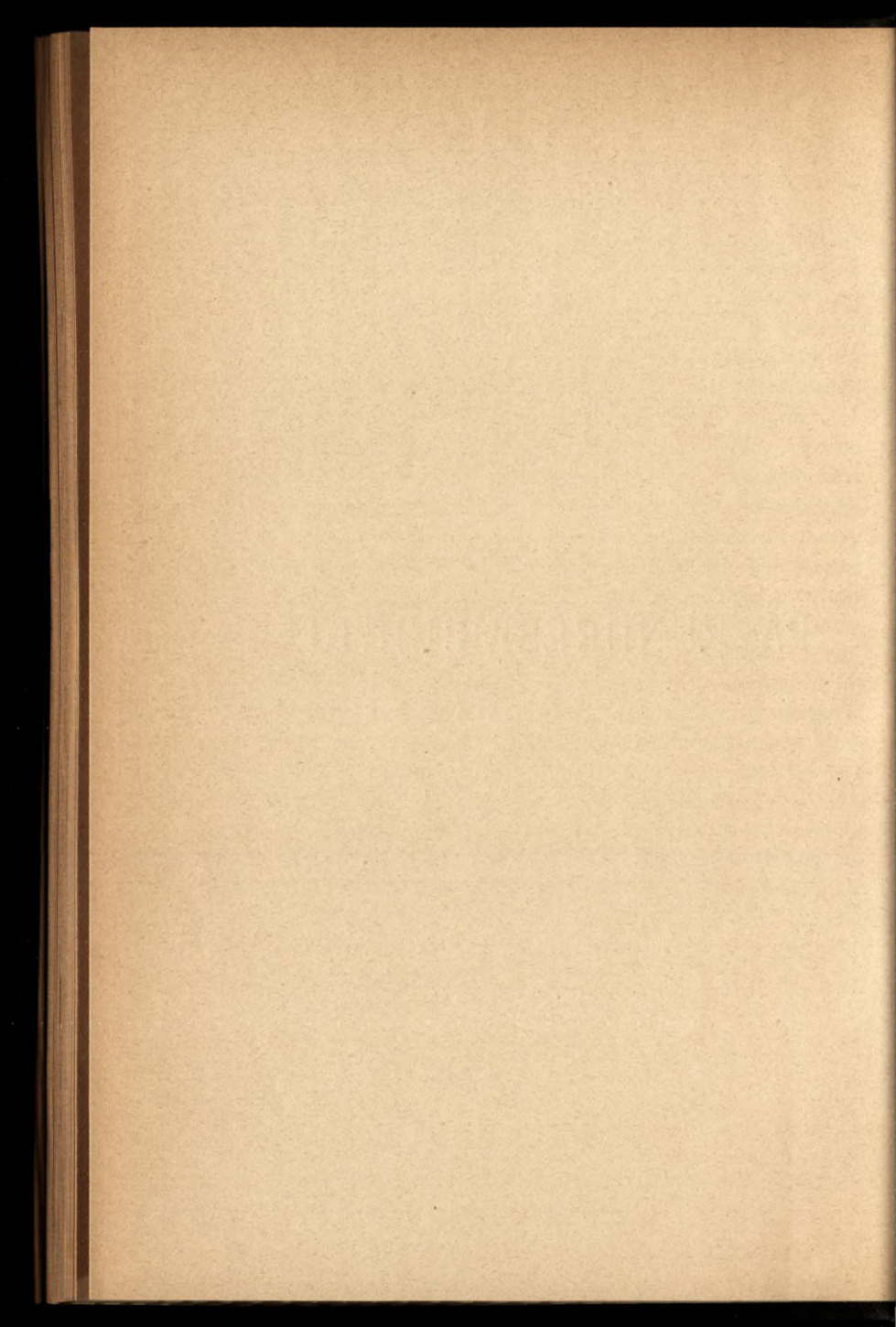
Men det bästa af allt, den ena sången följde på den andra med längre eller kortare afbrott ända tills man kom till Stockholm. »Till Österland vill jag fara», »Liksom en herdinna», »Der aander en tindrende sommerluft», »Jag vet ett land», »Sturmbeschwörung» m. fl., allt klingade så vackert öfver det lugna, spegelklara Mälarvattnet, och när båten landade vid Riddarholmen, kände sig Pelle Svensson, när han tog ett gladt och vänligt farväl af Ottoliana Strömlund född Silfverpil, nästan yngre och mera pojke än för nio år sedan, och han var viss, att det ännu skulle dröja länge och behöfvas åtskilliga prof och examina både i lärdomens och livvets skola, innan han kunde bli karl nog och få courage nog att skriva ett nytt friarebref.

»Får jag be om min obekanta helsning till ingenjör Strömlund», ropade han i sista stund gladt från kajen, viftade med sin hvita mössa och försvann med kamraterna.

Slut.

1888.

PÅ RUNDRESEBILJETT.

Inledning.

Först och främst vill jag presentera mitt resällskap, så komma vi genast in i situationen och i den rätta stämningen. Hufvudpersonen är en nybakad student, och kring detta jublande centrum kretsas i det bästa lynne en lycklig pappa, en deltagande farbror och en festligt stämd Geflebo. Alla fyra äro små till växten och äfven lite tjocka och alla lifliga till lynnet; vidare må nämnas att pappa och farbror ha akademisk bildning, att Geflebon har utmärkta affärer och att studenten har magkatarr. Noggrannare vågar jag ej afrita dem.

Anledningen till hela resan är just studenten, som för två år sedan, då han flyttat till »nedre sjuan», fick löfte af sin pappa, att, om han toge studentexamen på våren 1883, så skulle han få göra en tur till Norge. Han tog den, och pappa fick stå vid sitt ord, och om han gjorde det med nöje, det kan hvarje lycklig pappa till en nybakad student bäst svara på.

Der ha vi nu sjelfva grundstämningen i resan gifven. Men låt oss gå vidare.

Hur kom *jag* med, som hvarken var nybakad student eller slägting? Jo, det skall jag säga; det gick så till, att jag händelsevis träffade på hela slägtgruppen, just när resan var besluten och dagen för affärden bestämd.

»Vi ska' resa till Norge!» sade pappa leende, och så berättade han alltsammans. Sist meddelade han till min stora förvåning, att hela rundresebiljetten »Stockholm—Storvik—Östersund—Trondhjem—Kristiania—Göteborg—Stockholm» kostade blott 67 kronor och 30 öre på 3:dje klass. Jag tviflade först, att han talade sant, men när han makade på glasögonen, såg mig i ansigtet och sade med säkerhet: »Det står i Dagbladet», så fick jag väl lof att tro det.

Men inte nog härmed: han slutade hela harangen med att kasta på mig som en bomb den frågan:

»Har du inte lust att följa med?»

»Jag stod träffad, — träffad på pricken, ty pricken hos mig är just reslusten. Jag teg en stund och tittade på pappa, och tittade på studenten, och sannerligen sågo de inte så glada, festliga och oemotståndliga ut, att det inte var möjligt att säga nej.

Och så gjorde vi oss i ordning — och jag var viss, att, ginge allt väl för öfrigt, så skulle det bli en treflig färd, ty det låg en fraîcheur öfver dessa resenärer, som en blaserad resande ej har en aning om. Allt, allt hade för dem nyhetens behag: studenten hade aldrig varit i Norge, pappa hade aldrig varit i Norge, farbror hade aldrig varit i Norge och jag tror knappt Geflebon heller; och nu skulle de titta på sjö och skog och fjell och forsar och kyrkor och byar med näsan i fönstret, ögat vidöppet och hjertat fullt. Med sådant folk skall man resa och inte med sådana der herrar som sitta och vända ryggen åt utsigterna och blott egna sin uppmärksamhet åt reselektyr, cigarrer och matstationer. — — —

Detta var inledningen, och nu hoppas jag vi kommit in i den rätta stämningen, den hjertliga, okritiska och oblaserade stämning, hvarförutan ingen kan vara med om den här resan vare sig i verkligheten eller på dessa blad. Och nu kunna vi börja.

I.

Från Storvik till Bollnäs.

Sedan nu presentationen af reskamraterna är öfverstökad, så vill jag dernäst tala om, att jag började hela resan med att — resa ifrån dem. Det var visserligen inte hyggligt gjordt och inte var det heller i enlighet med vår öfverenskommelse, men sedan det nu en gång med dessa rundresor (hvilka jag i förbigående utan all ersättning från jernvägsstyrelsen till det bästa rekommenderar) är så förträffligt stäldt, att man inte behöfver fara lika regelbundet som en komet i den utstakade banan, utan får göra fria utflykter från hvilken station man vill och derpå åter komma in på rundresebanan, så beslöt jag i sista stund att göra en liten »afstickare» från Ånge till Sundsvall och Hernösand, men måste naturligtvis för ändamålet afresa före mitt sällskap, som jag sedan skulle genskjuta i Ånge igen.

Alltså, en vacker dag i Juli månad anno 1883 köpte jag biljetten i Storvik — der företaget rent af väckte stor sensation i luckan, enär jag var den förste, som här köpt rundresebiljett — och så bar det af, och resan hade tagit sin början.

Men, det är sant, jag vill dock nämna, att, innan hviselpipan ljöd, förbryllade jag inte lite konduktören, när han stack in hufvudet och frågade hvart biljetten gälde.

»Till Storvik», svarade jag, och det var ju alldeles riktigt, men han såg på mig, som om han trott, att jag var lite vriden; och för att vara tydligare tillade jag då:

»Från Storvik till Storvik» — men då blef det ännu värre.

»Det måtte gå ikring i hufvet på herrn», sade han så höfligt han kunde, ty våra konduktörer äro alltid höfliga.

»Nej, det är resan, som går ikring», svarade jag, »var så god och titta».

Han tittade, skrattade, och måste ge mig rätt, ref ur ett blad, smälde igen dörren, hvisselpipan ljöd, och nu bar det af på fullt allvar.

Den som sjelf en hel läsetermin har knogat och arbetat med pojkar, och pluggat och kuggat etc., om också med godt lynne och med kärlek för sitt kall, han vet i alla fall, med hvilka ljufliga känslor en skolpedant sätter af med snälltågsfart ut i den fria naturen, när ferierna inträdt. Den nyss lössläppte magistern har icke stora anspråk, han kastar glada och tacksamma blickar omkring sig på allt i naturen, »på det gröna, när det är grönt, och på det hvita, när det är hvitt», såsom en aktad och vördad eforus en gång vid en terminsafslutning så målande uttryckte sig. Men det får jag emellertid säga, att det fordras verkligen att vara en ferieresande i bästa lynne för att kunna med bibehållen tillfredsställelse se sig omkring på det stycke natur, som nu följde en stund bortåt norr om Storvik.

I våra resehandböcker borde enligt min mening till resandes bekvämlighet utsättas med afseende på vissa stationshåll utan all vidare beskrifning: »från X. station till Y. kan sofas eller läsas», och åter med afseende på andra: »här skall tittas», — »här skall man vara vaken och uppmärksam», — »se till höger!» — »se till venster!» o. s. v.

Men då detta system ej i det röda »Sverige» (jag menar den bekanta röda boken på Bonniers förlag) ännu införts, så vill jag här till turisters vägledning upplysa, att man kan sofva, prata eller läsa temligen lugnt från Storvik förbi Åshammar och Järbo stationer ända till Ockelbo, utan att förlora någonting mer än en stor sjö till venster midt emellan Järbo och Ockelbo.

Jag hade emellertid inte reda på detta, utan satt vaken och uppmärksam hela vägen. Alldeles ensam var jag i kupén, och regnade gjorde det också, och under det jemna

piskandet af regnet och det jemna bullret af vagnshjulen satt jag tankfull och betraktade fosterlandets utgallrade skogar, som här stodo tätt inpå banan på ömse sidor. Timmerhandlare är jag inte, och har inte heller en enda aktie i något sågverk, fast jag är Geflebo, och ändå gjorde det mig vemodig att ej se ett skapligt timmerträd på hela den långa vägen från Storvik till — hvad ska' vi säga — jo, jag tror ända till Ockelbo.

Den fosterländska stämningen var alltså lika deprimerad som naturstämningen, — men, det är sant, den fick dock ibland en liten lyftning vid de odlade ställena här och der emellan skogssträckorna. Skönt var nemligen att se fosterlandets klöfverfält denna sommar (egaren af klöfverfälten får ursäkta mig, jag talar i den högre stilen), de stodo så rika och frodiga, som kanske ej på många år. Skönt var ock att se, hur herrlig och välsignad säden stod på marken. Det såg alltså ut att bli godt om brödkakor i gamla Sverige, och det var alltid en hugnande tanke.

Men nu komma vi till den der vackra sjön mellan Järbo och Ockelbo. Passa på! se till venster! Är den inte vacker? Och se hvilka berg der borta på andra sidan sjön! Dessa utrop äro riktade till alla »rundresande» som komma efter mig. Men så kommer skogen, den långa skogen, åter igen, mager, enformig, melankolisk, och det är endast banvaktstugorna, som då och då afbryta enformigheten. Ja, de göra mer än afbryta enformigheten, ty ut på trappan till de ensliga stugorna ila små barfota ungar och vifta så muntert åt tåget, och se så barnsligt glada ut, att deras leende far som en solglimt in i kupén midt igenom det dystra regndusket.

Vid Ockelbo är det ändtligen vackert igen, sjö och berg och skog och elf, men det är inte lång tid att titta sig om. Hvisselpipan ljuder, tåget sättes i gång. Snart ha vi lemnat den vackra Åmotsjön till venster med bergen i fonden och köra så in i skogen igen. Ingen har kommit in i kupén: jag

sitter fortfarande som en »ensam fogel på qvist», hopkrupen och ruggig vid fönstret och tittar på regnet.

Men vid Lingbo station, den första i Helsingland, blef det annat af. Der fick jag både sällskap och vackert väder och vacker natur. Jag borde kanske ha nämnt de tre sakerna i motsatt ordning, ty naturen kom först, så vädret och sist sällskapet. Redan ett stycke före Lingbo vek skogen åt sidan och ögat for fritt ut öfver en leende utsigt, en sjö på höger hand med uddar och berg och lundar och byar och en täck landtkyrka »midt i byn». Och efter den vackra utsigten kom det vackra vädret, och efter det vackra vädret kom en, om icke vacker, dock ganska hygglig och underhållande gästgifvare in i kupén. Att han var gästgifvare, upplyste han sjelf mycket snart efter sitt inträde, och att han var en mycket underhållande gästgifvare, derom kan *jag* upplysa.

Sedan vi lemnat Lingbo, fick jag snart gästgifvarens fulla förtroende i allt som rörde honom sjelf och Lingbo, särskildt hans ekonomiska förhållanden, och de voro minnans inte dåliga. Han hade varit med i den för alla gästgifvare i trakten gyllene tid, då jernvägen ej gick längre än till Ockelbo. Ja, äfven hans familj och hans hästar, allt som ligger en gästgifvare närmast om hjertat, fick jag reda på, och då han var så öppenhjertig, ville äfven jag vara det samma, och meddelade honom, att jag ämnade skriva både om honom och Lingbo i tidningarne; och han sade då uppmuntrande:

»Dä ä' roligt, när en vetenskapsman skrifer i tidningarna, för dä ä' alltid så märkvärdiga och otroliga saker att läsa.»

Det var tydligen en bildad gästgifvare, och jag kände mig smickrad, men nu var det ej längre tid till sällskapliga förtroenden.

»Passa på här och titta ut, eftersom han skrifer i

tidningarne», ropade gästgifvaren hastigt, »dä här ä' Röstbo skärning».

Jag tittade ut, och det var värdt att se. Till venster såg jag ett högt präktigt berg med väldiga nakna väggar, stupande brant ned mot banan, och till höger framför oss eller snarare djupt under oss — ty vi gingo på en hög bank uppe på bergsslutningen — öppnade sig en stor herrlig dal, begränsad af rätt ansenliga höjder i vackra konturer långt borta vid synranden.

»Berget till venster heter 'Kölberget', för dä ser ut som en köl», upplyste gästgifvaren, »dä ä' liksom ett sjömärke för infarten till Söderhamn. Annars ha' jag hört di kallar hela den här paschasen för Norrlandsporten, för att det riktiga Norrland liksom börjar här».

Det var de vackra bergen vid sjön Bergviken vi sett vid synranden af den stora dalen, och om en stund fingo vi se sjelfva sjön utbreda sig i all sin glans närmare Kilafors.

Vid Kilafors steg gästgifvaren ut, och andra stego in, och se'n var det alltid godt om folk.

Efterkommande rundresare vill jag råda att sticka ut hufvudet genom fönstret till höger, när tåget lemnat Kilafors, och se till baka — och de skola finna, att bergen i fonden taga sig mycket vackert ut, nästan som små alper i fjerran. Och så kunna de också passa på och kasta en blick på Hanebo kyrka strax bortom Kilafors till höger, och erkänna, att den tar sig bra ut.

Så gjorde jag, och allt mera belåten med min färd, ångade jag sedan framåt, tills om en liten stund en vidsträckt vacker bygd med en ram af vackra höjder låg framför mig. Det var Bollnäsbygden och snart stannade vi vid stationen.

II.

Vid Bollnäs och derifrån till Ånge.

Vid Bollnäs får man ändtligen tid att se sig omkring, ty man kommer dit före kl. 8, och stället är nattstation. För att genast gifva en praktisk vink, vill jag ifrigt uppmana alla rundresare att, om det är vackert väder, ofördröjligen begifva sig bort till den stora bron öfver Ljusnan, ett litet stycke utanför köpingen*. Så gjorde jag, efter anvisning af en artig herre, som jag träffade på hotellet, och jag hade ej skäl att ångra mig.

Redan den väldiga Ljusnan i och för sig, som här skummar och hvirflar fram i hela sin majestätiska bredd, och den väldiga bron, henne värdig, som är slagen högt och djerft öfver henne, äro nog att belöna vandringen hit; men utbytet är vida större. Se först uppåt elfven till venster, och kasta en blick på detta vackra elfperspektiv, vänd er sedan mot den täcka köpingen med de tvänne höga, kraftigt tecknade, bergen i bakgrunden, och till slut gör front mot söder, ja, gå fram till broräcket och stanna en stund stilla och betrakta utsigten, först den täcka förgrunden, inklusive villan der uppe på den höga ön till venster — hvem kan bo så vackert? — och sedan låt blicken flyga ut öfver den vackra sjön med dess många uddar och blånande höjder, förtonande bakom hvarandra. Ser man detta som jag i den skönaste qvällsol, så går man ej derifrån i första minuten. Sjön heter Varpen och är en utvidgning af Ljusnan, som just tycker om att breda ut sig,

* Det är egentligen inte »köping», men jag kallar det så ändå, ty »byn» är alldeles för simpelt för Bollnäs, och jag kunde dessutom stöta Bollnäsboarne, som sjelfva kalla det »staden».

när hon finner något riktigt vackert — alldeles som jag i den här beskrifningen.

Sedan jag nu alltså på denna vackra bro vid Bollnäs fått full valuta för första dagens resa, återvände jag belåten till hotellet. Och detta hotell, för att äfven säga ett ord om det, skäms inte heller för sig. Från sina rymliga balkonger på hvardera gafveln erbjuder det fria och vidsträckta utsigter öfver den vackra neijden. Jag slog mig i solnedgången ned på norra balkongen och drack der i allsköns ro mitt aftonté och njöt af det herrliga landskapet.

Men det fordras sannerligen, att man af hotellet i Bollnäs och dess vackra balkonger tar all den valuta man kan få, ty när jag följande morgon gjorde upp räkningen, så fann jag, att der tas betaldt inte blott för logis och förtäring, utan äfven för den vackra utsigten.

Denna senare artikel synes visserligen inte till på räkningen, men »den fins der ändå» som det står i »mitt lif är en våg». Men hvad som både syns och fins och som förargar en på alla hotellräkningar är artikeln »ljus». När skall man bli af med denna humbug? Jag har upfunnit en metod som härmed rekommenderas åt alla rundresande. Vid första nattstation man kommer till — och för rundresande från Stockholm, Upsala och Gefle är detta alltid Bollnäs — sticker man de knappt antända ljusen i nattsäcken (de äro hederligt betalda med tredubbla värdet) och man använder dem sedan på alla hotell hela rundresan igenom, och detta icke så mycket för att göra resan billigare som för att öfverlista hotellvärdarne, hvar gång den retsamma ljusbiten igen dyker upp på räkningen. Är ni humoristiskt och satiriskt anlagd, bereder ni er härmed ett extra nöje, dagligen upprepadt under hela rundresan. Är ni en sparsam man, har ni derjemte inbesparat åtskilliga kronor som kunna bättre användas; och är ni rent af *snål*, så är besparingen tillräckligt stor att göra er glad för hela sommaren och kasta öfver hela rundresan ett skimmer af

ljus — jag menar af de ljus som hotellvärdarne lurades på. Men skulle någon möjligen af en viss hemlighetsfull bof-känsla rygga tillbaka för att sticka de betalda hotell-ljusen i sin nattsäck i det afgörande ögonblicket, så fins en annan metod, och det är att ta med sig ett par ljus hemifrån. Det går lika bra. Tillämpade alla resande endera af dessa metoder, så skulle snart ljusen försvinna från hotellräknin-garne. För min egen del vill jag förvisso göra hvad jag kan. Kriget är förklaradt.

* * *

Jag ilade nu vidare uppåt Helsingland, och om jag ej redan hade varit så omständlig vid Bollnäs, utan sparat på krafterna en smula, så skulle jag nu på denna sköna väg längs Ljusnan förbi Arbrå, Vallsta, Karsjö och Jerfsö stationer ända till Ljusdal hafva dröjt ännu längre vid hvarje punkt, eller, med andra ord, min hänförelse, som var varm nog vid Bollnäs, skulle hafva »eldat på värre» utefter Ljusnan med dess allt vackrare utsigter, ju längre man kommer mot norr. Men man är utan tvifvel redan trött på mitt Helsingland, fast jag knappt hunnit börja det -- och jag säger därför blott: Var god håll er vaken hela tiden från Bollnäs ända till Ljusdal! Lägg absolut bort all lektyr, om ni är det ringaste af samma reselynne som jag (annars kan ni gerna sofva, såsom jag med förargelse såg en och annan göra). Håll er vid fönstret till höger, och ni skall med korta mellanrum få se utsigter som skola vidga edra ögon och, jag vågar äfven säga, edra svenska hjertan. Och särskildt påminner jag: glöm ej Åsberget vid Simeå, och Offerberget mellan Simeå och Karsjö, båda till venster, och, framför allt, glöm ej, när ni lemnat Karsjö station, att riktigt njuta af den taffla ni har till höger, den stora vackra Tefsjön med dess öar och med de höga bergen i djerfva linier i fonden. Denna sjö med dess stränder är det vackraste af allt hittills på er väg. Bergperspektivet är rent af för-

trollande. Ni tycker er nästan se en alpkedja. Det är bara snötopparne som fattas.

Och när ni vid slutet af denna sjö närmar er Jerfsö, titta då åter framåt genom fönstret och se på det der höga vackra berget, som reser sig mäktigt och enstaka öfver nejden. Det skäms minsann inte för sig. Det är »Jerfsö klack», hvars höjd är 1400 fot öfver hafvet och mer än 900 fot öfver den kringliggande bygdén. Vid Jerfsö vackert belägna station har ni berget på temligen nära håll midt framför er. Kommer så den något lägre Hybo eller Edängs klack i Ljusdal och ni far sedan snart i en skarp kurva mot en hög bro öfver Ljusnan, som här skummar i hvita hvirflar: passa då på midt på bron och tag in i en enda blick båda »klackarna» och hela elfperspektivet med de aflågsna präktiga bergen. Det lönar mödan.

Och nu blott än ett ord, innan vi lemna det vackra Helsingland. Man brukar alltid finna en ort under sina förväntningar, när man hört mycket talas om den i förväg, men hvad Helsingland beträffar, så har jag sannerligen funnit det långt *öfver* mina förväntningar, och det är ju inte underligt, då jag allt ifrån min barndom hört, att det skulle vara en verklig förbannelse att »draga till Helsingland». Men det är alldeles tvärtom, och hädanefter vill jag fatta uttrycket som en välönskingsformel, och jag vill tillropa alla mina vänner och mest dem jag håller riktigt af: »drag åt Helsingland!» »drag åt Helsingland!»

* * *

Norr om Ljusdal får ni Ljusnans vattendrag och sjöar på er venstra sida, och det är ännu vackert ett stycke, men sedan kan ni gerna för mig få sofva eller läsa en stund, om ni också möjligen kan förlora ett och annat sevärdt, såsom t. ex. den stora sjön mellan Hennan och Ramsjö. Ni kan vara trött. Att det vackra nu blir mer och mer sparströdt är ett tecken, att ni närmar er gränsen till Medelpad och snart skall lemna det sköna Helsingland bakom er.

Om ni är »rundresare», så skola de långa skogssträckorna, som nu följa allt tätare, lemna er ett ypperligt tillfälle att fördjupa er i resehandböcker och kartor för att skaffa er »nödiga förkunskaper». Så gjorde jag och tog bland annat fram en norsk karta öfver Norge; och den kartan var i ett afseende så märkvärdig, att det förtjenar antecknas. När vi göra kartor öfver Sverige, så bruka vi, som hvar man vet, äfven göra vägledande antydningar ett litet stycke in på den norska sidan för behöflig jemförelses och sammanhangs skull, och ett dylikt tillvägagående är ju också det öfliga vid kartritningar i alla länder. Men hur göra normännen? De undvika omsorgsfullt att med den ringaste prick eller linie antyda något på den svenska sidan: der är endast klara, hvita papperet. Detta är tydligen »det rene flagg» konsekvent tillämpadt på ett nytt område, kartritningens. Det er de »rene norske karter». Jag fick alltså ej en idé, i hvilket förhållande våra svenska gränsorter stodo till broderlandet, och jag har ej heller fått det bättre på någon norsk karta öfver Norge, som jag sedan under resan har sett, med ungtant af en af kartorna i Yngvar Nielsens »Reisehaandbog».

Ändtligen, sedan vi efter Mellansjö kommit in i Medelpad och nära Alby farit öfver Ljungan, och *efter* Alby kommit igenom en tålamodspröfvande skog, rullade tåget med sina hungriga passagerare omsider in på Ånge station.

III.

Från Ånge till Sundsvall.

Från Ånge gjorde jag den beslutade »afstickaren» till Sundsvall och Hernösand. Ni önskar väl nu, kan jag tro, att jag skall hoppa öfver den eller åtminstone raska på lite fortare, och jag skall försöka.

Några vackra punkter mellan Ånge och Sundsvall måste dock i förbigående påpekas till de »rundresares» led-

ning, som möjligen liksom jag göra denna afstickare. Sedan ni strax efter Ånge farit öfver Ljungan på en hög bro och åt båda håll fått en hastig och vacker glimt af elfven med perspektiv af berg och kullar, vidare passerat en liten hållstation och derpå en god stund åkt längs igenom en bred bördig dalbygd med stora välbygda bondgårdar och med rätt vackra skogshöjder på ömse sidor, kommer ni snart till en punkt, som i mitt tycke är den vackraste mellan Ånge och Sundsvall och en af de vackraste på hela resan från Storvik. Det är en öfverraskande syn, ty den kommer plötsligt, just när ni tycker, att landskapet börjar bli något enformigt. Tåget har redan saktat något, ni närmar er stationen Erikslund. Titta då ut genom fönstret till venster: och den tafla, ni ser framför er och rätt nära, är den jag menar. Det är ett enstaka präktigt berg, resande sig till betydlig höjd på andra sidan af en liten täck insjö, vid hvars strand ni rullar fram, och nederst vid bergets fot invid kanten af sjön ligger den nättaste lilla by med sin kyrka i midten och sticker af riktigt vackert mot det mörka höga berget och det blå vattnet.

Detta var någonting olikt allt hvad jag förut sett under resan. Det bredt kägelformiga berget, den lilla byn med kyrkan vid vattenbrynet och de lifliga, halft sydländska, färgbrytningarna i denna tafla väckte minnen från Rhenstränderna eller, kanske än mer, från det med vårt land mer beslägtade Skotland, hvars allvarliga natur med dess berg och sjöar och mörka furor står så att säga midt emellan den svenska och den norska. Den lilla sjön, som är en utvidning af Ljungan, kallas Bergsjön, och det högra berget »Bergåsen», såsom jag fick veta af en reskamrat, en mycket städad profryttare i tvål, som liksom jag var mycket förtjust i stället, men af helt annan anledning: han hade nemligen till en landthandlare der i den vackra byn nyligen sålt kopiöst med tvål, efter hvad han sjelf med stor belåtenhet berättade.

Sedan var det fortfarande vackert ända till Torpshammar med höga bergklackar i Helsinglandsstil och elf och sjö.

Jag hade hittills åkt tredje klass, men det får jag säga åt hvar och en som älskar snygghet och trefnad, att här från Torpshammar måste man ta högre klass ända fram till Sundsvall. Man lemnar här statens rymligare, luftigare och trefligare vagnar, och kommer med ens in i den enskilda företagsamhetens qvafva smalspåriga burar*. Dock, allt kunde ändå ha gått för sig; men någonting värre tillkom: det var ej blott vagnarne som här byttes om, utan äfven sällskapet. Detta blef nu ett bullersamt följte af onyktra sällar. Man skall veta, att vid Torpshammar börjar man komma in i sjelfva hjertat af de norrländska sågverkens äfventyrare- och lösdrifvareland. Det är Sveriges hemmagjorda Amerika, dess fria, glada sågverks-Amerika, der smålänningar, finnar och vermlänningar svärma omkring i legioner på skogsfällning, flottning, sågverkshandtlängning, plankstapling och hvad allt det heter, och skaffa sig rikligen förtjenst och, sorgligt att säga, ofta gladeligen suppa upp den. Det gör mig mest ondt om mina kära landsmän, vermlänningarne, som jag vet af gammal erfarenhet äro ett snällt och älskvärdt folk hemma. Men detta är förbannelsen af kringströfvandet på arbetsförtjenst i främmande landsändar. Den *ekonomiska* förtjensten ökas måhända, men den *moraliska* minskas betänkligt.

Härmed vill jag naturligtvis icke säga, att detta led samma förhållande skulle vara allmänt bland de främmande arbetarne, men *ett* vet jag, och det är, att på denna min färd genom sågverkslandet den korta sträckan ifrån Torpshammar till Sundsvall var det i tredje klassens vagnar vid alla stationer ett oupphörligt skrån, väsen och svärjande af supiga individer med öl- och bränvinsbuteljer och Hoffmans

* Detta skrefs 1883, då staten ännu icke hade öfvertagit bandelen Torpshammar—Sundsvall.

droppar (här i Norrland mycket omtyckta); och när jag frågade en person, hvad slags folk det var, fick jag det svaret:

»Åh! då ä' vermlänningar å finnar förstås å sådant der löst folk.»

Lyckligtvis hade jag, som sagdt, vid Torpshammar i tid märkt, hvad slags sällskap jag skulle få, och tagit första klass, den enda högre, som fans.

I Sundsvall tog jag in på Hotel Nord, och tyckte nu det var skönt att efter dagens långa färd gå till hvila, men med den hvilan gick det dåligt, ty bakom den tunna plankvägg, der min säng stod, låg en herre i rummet intill och drog väldiga timmerstockar hela natten. Det var förmodligen en sågverkspatron. Att jag ej fick en blund, kan man lätt tänka sig, och ändå måste jag på morgonen betala fullt nattlogis. Jag funderade nästan på att skicka karlen en räkning. Det blef nu inte af, men jag fick en bättre idé, en filantropisk, som om den realiseras, bör för framtiden rädda resande för dylik nattmusik. Mitt förslag är, att liksom man på jernbanorna har särskilda damkupéer och rökkupéer, så skulle man på hotellen hafva särskilda »snarkvåningar», der inga andra än de som snarka skulle inlogeras, och der dessa kunde för sig sjelfva få gå på i full chorus hela natten.

Jag rekommenderar mitt förslag i företagsamma hotellvärdars åtanka. Vi lefva i det praktiska framåtskridandets tid — och tänk hur många sömnlösa nätter och dåsiga dagar härigenom skulle besparas trötta resande.

IV.

En söndag i Sundsvall.

Detta bref — det vill jag säga på förhand — blir någonting mycket olikt de förra, någonting »à part», som

fransmannen säger; och den, som bara tycker om skämt, kan saklöst hoppa öfver det.

Dagen efter min ankomst till den lifliga sågverksstaden var en stilla dag, söndag och böndag — och jag beslöt att trots min brådskande färd till det för mig kära Hernösand stanna öfver till eftermiddagen och på förmiddagen bevista gudstjénsten i stadens kyrka. Det var i sanning skönt att på söndagsmorgonen från hotellets fönster kasta blicken ut på den annars så bullrande och lifliga Storgatan* i denna rastlösa affärsstad och se den högtidsstillhet som der rådde: den öfverträffade långt mina förväntningar, ty jag trodde knappt, att man i detta högt pulserande affärslif gaf sig ro att hemta andan ens på söndagen. Ja, att se detta Sundsvall, der det sågas och ångas och lastas och hojtas hela veckan igenom, der sågverk ligga rundt omkring i viken så tätt, att skalden Sehlstedt fann sig vid sitt sista besök för-anledd att sjunga:

»Hvar helst jag såg, så såg jag såg vid såg»;

att se detta Sundsvall stilla, alldeles stilla, på den vackra solljusa söndagsmorgonen gjorde ett mäktigare intryck på mig, än om jag sett och hört alla ångmaskiner i orten, fartygens inberäknade, med sina tusentals hästkrafter i full och bedöfvande verksamhet nedanför mina fönster. Andra hafva skildrat det bullrande Sundsvall, jag vill för ovanlighetens skull skildra det *stilla* Sundsvall.

Efter intagen frukost på hotellet vandrade jag gatan uppför mot kyrkan. Högtidsklädt folk, till utseendet mest af allmoge- och arbetareklass, ströfvade i spridda, tysta grupper genom staden, och jag antog, att här måtte i dag vara något religiöst möte. På förfrågan fick jag också den upplysning, att baptisterna i dag hade något missionsmöte i Sundsvall. »Missionsmöte i Sundsvall» ljud underligt och stämde föga med mina föreställningar, — jag gick emeller-

* Jag kallar den så, jag mins ej hvad den heter

tid upp emot kyrkan och tänkte: »här är väl i stället så godt som tomt», ty mycket få människor såg jag jemte mig styra kosan dit. Jag kom dock tidigt: sammanringningen började just, när jag bland några glesa grupper af kyrkbesökande stadsbor vandrade uppför backen till gallerporten och inträdde på kyrkogården. Här var tyst och fridfullt; och utsigten öfver nejden, öfver de mörka, skogiga bergen på ömse sidor, med grupper af hus, med gårdar och villor på sluttningarna och så den stora djupa dalsträckan inåt landet, syntes mig så underbart skön i denna stilla stund, då kyrkklockorna sände sitt kallelserop ut öfver bygden.

Först då de sista slagen förklingat i aflägsna ekon bland de omgifvande bergen, gick jag in för att sätta mig i någon af de tomma bänkarne — men huru öfverraskad vardt jag icke, då jag vid mitt inträde fann den stora kyrkan alldes full af folk, ja, så att jag med knapp nöd kunde få en sittplats på en af de lösa bänkar som stälts midt i gången. Och efter mig strömmade ändå oupphörligt människor in, så att till slut hela klungor fingo stå packade vid dörren och på gångarne. Så såg det säkert ej ut i någon stadskyrka för ett par tiotal år sedan; jag kände, att det genom vår tid, trots alla dess dåliga rörelser, går en strömning af oro och längtan, hemlighetsfull, allvarlig, okuflig, och att en af dess vågor nu svallade in på mig genom denna lilla kyrkdörr, längs gångar och bänkrader. Ack, hur många hjertan klappade icke här efter frid, frid!, hur många hjertan voro icke här trötta på lögn och form och slöhet och tomhet och synd, utom och inom sig; och hur spårade jag icke i dessa ansikten en trängtan efter en inre afgörelse — uppåt eller nedåt, i Guds namn eller något annat namn — men en afgörelse. O! om I vissten, I som hånen de religiösa rörelserna i vår tid, äfven der de äro sanna, innerliga, omedelbara — o! om I vissten, hvilket nödrop de innebära, om I vissten, från hvilket djupt behof af sanning, af frid, af lif, gömmande sig i menniskoandens inner-

sta, de komma, genom hvilken kamp de bryta sig fram, — om I känden hela deras dolda inre historia, så skulle edert hån förstummas, edert löje lägga sig, och I skullen kanske vara toleranta nog att stanna med mig ett ögonblick under stilla begrundande i detta fyllda tempel, och det oakadt här ingenting annat förkunnas än det gamla utnötta frids-evangeliet, som nu snart har uthärdat 1900 års stormar, och som, förunderligast af allt, har stått, trots det förfärligaste mörker och de gräsligaste förvillelser just inom sjelfva kyrkan, och trots alla slappa, andelösa, torrhackande predikningar.

Man torde påminna sig, att, när en viss konung af Preussen sade till sin fromme hofpredikant: »säg mig helt kort ett enda bevis för kristendomens sanning!» denne svarade bugande: »Judarne, Ers majestät». Jag vill ge ännu ett bevis, som kanske aldrig har varit rätt beaktadt, och det är, att alla dåliga predikanter tillsammans — och till de dåliga måste man väl dess värre räkna ett mycket stort antal — ha icke under ett tusen åtta hundra år förmått att predika sönder detta evangelium; att alla dårskaper af ett köttsligt, förblindadt nit, af en kall, ensidig fariseism, att alla ogerningar af en kyrklig despotism ha icke förmått att mörda det. Det står der ännu, trots all mensklig svaghet och brist, trots alla outtröttliga bemödanden att förfuska det, det står der ännu på den fasta klippan: och i skyn ofvanför strålar ännu det gyllene korset med den gamla och dock evigt nya inskriften »i detta tecken skall du segra».

Äfven här i Sundsvalls kyrka var det i dag detta föraktade evangelium som predikades, och det var den enkla lutherska psalmsången som brusade fram under hvalfvet. Har du någonsin rätt lyssnat till denna sång från tusentals röster, när den sväller ut och fyller hela templet: eller bättre, har du sjelf deltagit af hjertat i denna sång, och sedan, har du i den högstämnda lofpsalmen sett hela församlingen resa sig som en man, eller rättare som *ett* folk, liksom om

deras hjertan med ens svällde högre af Guds lof — om de verkligen göra det, vet endast *en*, jag talar blott om det härliga, det öfverväldigande i den tanken, att allas hjertan och ditt eget ock äro med — då har du helt visst känt din själ lyftas som på starka vingar, då har du erfarit hvad jag erfor denna söndag.

Och när jag sedan någon gång under predikan — en enkel, kraftig predikan om evangelii spridande till alla land och folk, och hållet af en man, som sjelf under dödsfäror och försakerelser förkunnat »verldens ljus» för hedningarna* — när jag någon gång kastade blicken omkring mig på församlingen, hvad såg jag? Jag såg mest grofva, väderbitna ansigten och simpla arbetaredräkter — jag såg skarpa, bistra ansigten, ofta sådana, som, om jag mött dem utanför kyrkan, jag skulle ha betraktat som socialistiska och nihilistiska typansigten, men de blickar, som nu i kyrkan under buskiga ögonbryn riktades mot presten, hade ett uttryck af oafslätlig andaktsfull uppmärksamhet, ja, voro här och der beslöjade af någonting visst fuktigt, som gerna vill tränga upp i ögonen, när hjertat är allt för fullt. Och jag kan inte hjälpa, att midt under predikan kom för mig den tanken, att när en gång den socialistiska och nihilistiska stormen skall bryta lös äfven hos oss, när den dolda eld, som nu sjuder i de lägsta samhällslagren, och hvars glöd redan här och der i hotfulla blickar tindrar dig till mötes i gränderna, en gång vulkaniskt bryter lös och det blir en förfärande »*kratsch*» — då skall man finna, att det icke är den mycket omordade »stigande upplysningen», »arbetarebildningen» och mera sådana i sig sjelfva goda saker, som visa sig i stånd att mildra den förstörande verkan af detta förkrossande slag åt det »moderna samhället»; utan om något mildrar den, så varder det utan tvifvel en faktor, som verldens vise glömt att taga med i räkningen — jag menar den smula lefvande

* Predikanten var den fyra år senare (1887) aflidne missionären Lunddal.

kristendom, som trängt ned i de djupa lagren, eller med andra ord den nu så föraktade andliga rörelsen bland folket, det bespottade läseriet, der nämligen det sammanfaller med en oskrymd tro på Kristus och ett verkligt lif i honom.

Kristendomen har också *sin* »realism», liksom den nu rådande tidsandan har *sin*; kristendomen hos vår tids folk kämpar också att komma allt mer ifrån den »falska idealismen»; den vill ha lifvets och kärlekens realitet, och ju mer den i en sådan riktning segrar öfver människohjertat — dess mer skall den vara »den kraft, som öfvervinner världen», och dess mer skall det sköna, gudomligt gåtfulla ordet besannas, att det är »de saktmodige» som »skola besitta jorden».

* * *

Predikan, lefvande och kraftig, slutade. Följde så åter en psalm, en bön, och så kom detta ögonblick, som i hela den lutherska gudstjensten mest tilltalar mig, jag menar *det*, då församlingen står upp och sjunger: »Herren vare tack och lof, Haleluja!» Åh! hur mäktigt det dånade genom kyrkan detta lof i dag: jag kände, att det lyftade hvalfvet och steg uppåt — uppåt — uppåt. Och när välsignelsen sedan kom, tycktes den mig som ett svar, som en faderlig fridshelsning sakta nedsväfvande öfver alla dessa böjda hufvuden, och, hvem vet, kanske skänkande just nu frid, ljus och hopp åt många i det tysta qvidande hjertan.

Ännu en psalm och gudstjensten var slut.

Ute på kyrkogården sken solen så klart, det vackra landskapet rundt omkring låg i det rikaste middagsljus, och klockorna sjöngo åter sin vackra söndagsång öfver nejden. Men nära intill den stora gallerporten, strax inom den, möttes lifvet och evigheten vid en öppnad graf. Der var sorg och gråt; Gud gifve, att der också var hopp! — och var der hopp, så var också der solljust midt i sorgen.

Mitt hjerta var öfverfullt. Den, som sjelf någon gång erfärit hvad detta vill säga, förstår mig, ingen annan; och han förstår äfven, att om jag också glömmet den vackra anblicken af Sundsvalls lifliga hamn, af alla dess fartyg, alla dess sågverk, all dess rastlösa verksamhet, aldrig skall jag glömma denna stilla »söndag i Sundsvall».

V.

En titt till Hernösand, och derifrån tillbaka till Ånge.

Låt oss nu raska på en smula! — men för all del inga öfverdrifna förhoppningar: med bästa vilja kan jag i detta kapitel inte hinna längre än till Ånge igen. Och sen hafva vi hela Jemtland kvar, innan vi hinna till Norge — och *der* »börjas det» egentligen. Måtte mina läsare hafva godt tålamod och väl komma i håg, att, »*wenn Jemand eine Reise thut, so kann er was erzählen*».

Resan från Sundsvall till Hernösand och vistandet i sistnämnda stad kan jag så godt som hoppa öfver genast, ehuru denna lilla del för mig personligen var något af det behagligaste på hela rundresan — när afstickarne få inberäknas. Men denna utflykt var af så privat natur; att den ej hör hit. Dock — för att man i någon mån må forstå de glada intryck den lemnat efter sig, vill jag påminna om, huru kärt det är att efter en lång tid återse en ort, der man tillbragt några af de lyckligaste åren i sitt lif, och att der mötas med gammal vänskap, öppna armar osh trofasta hjertan och — låt oss ej glömma det heller — med »mat och glädje», och, när det, såsom här, gäller Norrland, särskildt med *lax*, mycket lax. Ja, tack käre norrländingar! När eder lax är »inlagd» i en sådan obeskriflig hjertlighet som den äkta gamla hernösandska, så kan man gerna äta den hvarje dag.

Och nu blott, innan jag lemnar den kära staden, ett litet råd till hvarje Hernösandsresande. Om ni vid er ankomst vill se den täcka staden — jag menar sjelfva *staden* — i all sin glans, så far aldrig in »yttre vägen», d. v. s. norr om Hernön, utan gå med en mindre ångbåt från Sundsvall inomskärs, så att ni löper in genom det s. k. »södra sundet», och ni skall få se, huru präktigt den lilla staden tar sig ut. Och Hernösands herrar fotografer vill jag gifva det rådet, att, nästa gång de taga en utsigt af staden, de måtte göra det en vacker solljus sommardag från södra sundet.

Mitt besök i Hernösand hade räckt blott ett dygn, och snart, efter ännu en natt i Sundsvall befann jag mig åter i en liten »smalspårig» kupé, ilande vesterut, med Ånge till mål.

Från Sundsvall till stationen närmast Torpshammar hade jag i resällskap en liflig herre, som roade mig så mycket, att jag skulle vara frestad att nu äfven roa andra med hans konterfej, om jag icke fruktade, att han kunde känna igen sig. Han tilltalade mig genast med rynkade ögonbryn och i en så häftig och barsk ton, att jag i första ögonblicket trodde, att han ville »mocka gräl»; men när jag lyssnade närmare på hans hastigt rullande ordström, så var det de höfligaste och beskedligaste saker i världen, fast han yttrade dem med tordönsstämma och blixtrande ögon. När han t. ex. försäkrade mig, att vi utan tvifvel skulle få vackert väder hela dagen i dag, slog han näfven med en förfärande kraft i bordet* såsom en bekräftelse på sin förmodan, spände ögonen utmanande i mig, och nickade energiskt en lång stund med en hastighet af »5 slag i sekunden». Först när jag nickade igen, upphörde han. Jag vågade naturligtvis inte säga ett »knyst» emot, ehuru vädret såg temligen tve tydigt ut. Vissa saker ansåg han böra sägas

* I en del första-klass-vagnar på Sundsvall—Torpshammar banan stod ett golfkast bord midt i kupén.

med lägre röst och liksom i förtroende, och det äfven, när ingen mer än vi två fans i kupén. Han höll då flata handen till munnen och framhväste sitt förtroende bakom den. På detta hemlighetsfulla sätt fick jag bland annat veta, att en hans kusin nere i Gestrikland var $1\frac{1}{2}$ år äldre än han sjelf.

Med hela sitt säregna umgänges- och konversationssätt — der det fasaväckande allvaret då och då plötsligt skringrades af ett godmodigt leende, som for som en solglimt öfver hans mörka anlete — föreföll han att vara den oförargligaste menniska i verlden; och han skall ha tack för godt resällskap.

Vid Torpshammar var ombyte af tåg, och jag kröp undergifvet åter in i en tredje-klass-vagn — n. b. af statens bredspåriga och aktningvärda sort. Språksamt resällskap förkortade äfven här färden, och snart, innan jag visste ordet af, lemnade vi Erikslund, sista stationen före Ånge. Jag påminde mig nu plötsligt de goda smörgåsar jag tagit med från Hotel Nord för att inte behöfva äta en dyr middag i Ånge. Det var ju ett praktiskt påhitt, och jag omtalade det också för mina nya medresande, som alla prisade det såsom i hög grad förståndigt; och de tycktes också med verklig afund följa mig med ögonen, när jag reste mig för att ta ner smörgåspaketet från hyllan. Det vattnades i munnen på mig och säkert på dem också — nu sträckte jag upp handen och trefvade efter paketet — men — hvad vill detta säga? — det är försvunnet, »alles ist weg!»

»Smörgåsarne glömde visst att byta om tåg vid Torpshammar på samma gång som herrn sjelf!» anmärkte en liten torr-rolig herre i ett hörn, och alla brusto i skratt; och om värden i Ånge någonsin får läsa detta, så skrattar nog han också.

VI.

Mitt resällskap anländer och vi fortsätta tillsammans till Östersund.

Vid Ånge märkte jag tydligt, att jag åter kommit in på rundresans stora stråkväg, ty här såg jag nu kring bordet i matsalen folk med riktiga turistfasoner och med rese-drägter af hvarjehanda snitt och färg, med eller utan kikare och resväskor. Det var tydligen halft blaserade resande, som, då de kommo från norska hållet, naturligtvis föraktade norrländska småberg. Hvad skola de då göra, när de komma till sina resp. hem i Örebro, Gefle, Enköping, Kristinehamn, och hvad vet jag?

Men nu hör jag en hvisselpipa — någon upplyser, att det är tåget från Stockholm — och i hast kommer jag i håg, att mitt resällskap skall komma med detta tåg, och jag rusar ut hals öfver hufvud, tuggande på sista munsbiten.

Här var utanför perrongen ett virrvarr af tåg. Det anländande tåget rullar långsamt fram bakom de andra. Jag skyndar dit, löper utefter vagnraden till alla tredje-klass-vagnar och tittar ifrigt i dörrarne — men ingen »pappa» syns till, ingen »farbror», ingen »student», ingen »Geflebo» — hvad vill detta säga? — Men hvad nu? Tittar inte farsgubbens fryntliga anlete fram der borta i gafveldörren af en fin andra-klass-vagn? Han nickar åt mig och vinkar och ropar:

»Godda'! Kom hit ska' du få höra.»

I ett ögonblick var jag der, och här kom nu hela raden, nickande, småleende och skinande som — jag vet inte hvad.

»Jaså, e'ra förrädare», ropade jag genast, sedan första helsningsstormen var öfver, »åker ni i *andra* klass?»

»Ja, ja, tyst ska' du få höra», började pappa något förlägen, ty han är en mycket samvetsgrann karl, »ser du, det är på då' viset», sade han och makade på glasögonen, »att vi ha funnit, att andra klass är mycket bättre och bekvämare, och så, ser du, ville bror min här, som är stockholmare, inte på några vilkor åka tredje klass; och vi tyckte...»

»Kom in sjelf, ska' du få se», afbröt farbror ifrigt... »har du sett en så treflig korridor vi har här inne längs hela vagnen, och»...

»Och fullt med fönster i rad, så vi inte behöfver trän-gas om utsigterna», sa' Geflebon.

»Och den här platformen utanför!» sa' studenten.

»Tyst!» sa' farbror. »Kom in mä' *mej*, ska' du få se riktigt... här inne har vi våra saker — och der, ser du, i den andra vagnen, som är alldeles tom, har vi vårt förmak Kan du tänka dej bättre?»

Ja, korteligen sagdt, de hedersgubbarne hade svikit mig — jag försökte vara lite stött i början, men med det sällskapet var det inte möjligt i längden. Jag förfogade mig alltså till luckan och tog skilnadsbiljett till Östersund, och jag ångrade det inte sedan, ty det var onekligen de beqvämaste och trefligaste rundresevagnar man kunde önska sig, och gubbarne voro de trefligaste resgubbar, vare sig de sutto småpratande bredvid mig på de mjuka sofforna eller storbiligande och kärnfriska knuffades med mig vid fönstren, för att se utsigterna, eller bolmade och rökte i kapp med mig ute på platformen under ständiga utrop af förtjusning — ända till Storsjön, der stämningen nådde sin höjd.

Och för att göra den långa och intressanta historien om vår resa från Ånge till Östersund så kort jag kan, vill jag blott nämna följande. Sedan vi efter intagen middag rullat bort tillsammans från Ånge, fingo vi i allt tätare repriser njuta af de vackra Jemtlandsvyerna, ehuru de visserligen här i början ej äro så storartade som de sedan bli

kring Storsjön och längre bort. Redan vid närmaste anhaltstation, Dysjö, har man en vacker, klar och med berg bekransad sjö, fast stationens namn ej tyckes lofva det.

Efter en och annan variation i landskapet få vi sedan norr om Bräcke station på venster hand den präktiga bergomgifna Refsundssjön, hvars omvexlande utsigter allt jemnt tilltaga i skönhet, ju längre vi följa den, och vid Gällö och ännu mer på andra sidan denna station verkligen bli förtjusande. Och allesammans stå vi ute på platformen hela tiden i stigande hänförelse, så att cigarrerna oupphörligt slockna och vi till slut ej ge oss tid att tända dem igen — inte ens studenten, och det vill säga mycket, ty han röker på denna resa, med pappas tillåtelse, sina första cigarrer.

Vid Anvikssjön, som nu följer till venster och egentligen blott är en fortsättning af Refsundssjön, påminner jag alla resande att hafva ögonen riktigt öppna — alldeles som vi — ty något så vackert få de ej se alla dagar. Beskrifning tjenar till intet, men kom ihåg den vackra Anvikssjön, och glöm ej heller att efter den stora kurvan kring sjön kasta blicken till baka och beundra den präktiga solida jernvägsbyggnaden, der den löper med sin väldiga stendosserade bank högt uppe på bergsslutningen rundt kring sjön.

Efter Pilgrimstad vid Anvikssjöns norra ända foro vi till en stor del genom vild skogsmark till Brunflo station och finga härunder tid att andas ut ett ögonblick efter allt det vackra och åter i maklig ro tända våra cigarrer och språka gemytligt om våra intryck.

Vid sist nämnda station kom, så snart vi anlände dit, en konduktör, eller hvad han var, och ville se våra biljetter. Jag tog upp min rundresbiljett och visade honom kupongen Ånge—Östersund.

»Den knöcker ja' mä' ett», sa' han.

»Sa' herrn' 'knöcker'?» utropade jag genast, gladt öfverraskad. »Herrn är bestämdt vermlänning?»

»Ja, vesst ä' ja' dä: men hur kan han vete dä da? näggum ja' dä begriper».

»Skulle jag inte känna igen mina landsmän? Alltid roligt att träffa dem, och nu ska' ja' tala om i tidningen, att jag träffat en landsman i Brunflo. Får ja' dä?»

»Ja, va dä lickt dä, bare dä blir nå' treflitt.»

Och så »knöckte» han biljetten och gick.

Här vid Brunflo vidgade sig landskapet. En vik af Storsjön låg framför oss med höga bergstränder, och på slutningarna gårdar, byar och åkrar, allt på samma gång storartadt och leende, och vi följde denna vik en god stund sedan vi lemnat stationen — och så öppnade sig med ens som genom ett trollslag en så härlig utsigt, att den afvingade oss ett utrop. Det var Storsjön sjelf i hela sin bredd med ett majestätiskt fjell långt bort i blånande fjeran! Härligt! Härligt!

»Det är Åreskutan», ropade en medresande.

»Åreskutan! Åreskutan!» upprepade genast mina fyra pigga reskamrater om hvarandra, och vi trängdes alla ifrigt vid venstra bröstvärdet af platformen. Det var höjden af dagens förtjusning och en syn som jag aldrig skall glömma; och »klämnen», om jag så får säga, i denna imponerande tafra låg just i den öfverraskande hastighet hvarmed den upprullades.

Snart en ny öfverraskning — de vackra Oviksfjellen. Genom sitt närmare läge sågo de ännu kolossalare ut än Åreskutan, så att vi i första ögonblicket voro färdiga att tro, att vi misstagit oss, och att detta var Åreskutan. Snöfläckarne framträdde ock här mera tydligt. Det var minsann andra berg detta än vi förut hade sett under resan. Och så den stora präktiga sjön, utbredande sin väldiga yta i solljuset långt långt bort mot de vackra fjellen!

Och der skjuter nu den höga furuklädda Frösön fram i sjön helt nära oss, och — — men hvad tjänar det till att sitta här och raspa med bläck och penna? Det blir i

alla fall ingen målning. Gör en rundresa — så får ni se hvad jag såg, när jag denna härliga sommarafton ångade fram mot Östersund.

Vi rullade in på en stor präktig station, och snart befunno vi oss i ett vackert hotell, beläget midt för sjön med utsigt öfver Oviksfjellen och Frösön.

Och nu måste jag till slut omtala det märkvärdigaste för i dag, en — *hägring på Storsjön*, som pappa och farbror sågo strax före solnedgången från sitt gemensamma rum på hotellets gavel. De voro ensamma i rummet, och pappa hade just öppnat fönstret — märk väl, högra fönsterhalfvan, emedan den andra gick trögt — och bäst han nu står och tittar, med utsträckt hufvud, till *höger* genom glasrutan bort öfver Storsjön, utropar han med förtjusning:

»En hägring på Storsjön! en hägring!»

Farbror skyndar fram och vill rycka honom bort för att också få titta, men pappa, som förmenar, att hägringen kan försvinna i hvilket ögonblick som helst, håller sig fast i fönsterkarmen och ropar med stigande hänförelse:

»Åh! så vackert! så underbart! — jag ser ett stort hus midt ute på sjön, ett palats med blänkande fönster — och träd omkring, och — se der en menniska, som går liksom på vattnet. — — Dä här ä' dä ändtligen någonting för Ö. att skriva om! — Se så! titta nu sjelf, bror!»

Farbror var ej sen att följa uppmaningen, och hans hänförelse öfver den vackra hägringen var ej mindre än pappas.

»Ropa på Ö.! ropa på Ö.!» sade han genast.

Och undertecknad kom med andan i halsen, inropad af pappa, och skyndade till fönstret; och — verkligen — jag såg ett stort palats och träd och . . . men hvad är detta? — jag tittade hastigt åt motsatt håll och — brast i skratt:

»Kära, snälla farbröder! dä ä' ju bara det der stora huset här bakom, som speglar sej i rutan.»

»Hå! hå! hå! — ha! ha! ha!» brista gubbarne ut och skynda fram och titta — »ja! sannerligen ä' dä så — å! — å! — å! hå hå hå»; och så skratta vi alla tre i kapp.

»Å' vi som tänkte, att du skulle skrifva så vackert om den här hägringen i Dagbladet», sade pappa till slut i en ton af sviken förhoppning.

»Var' lugna gubbar, hägringen ska' nog komma in i alla fall», svarade jag tröstande.

VII.

I Östersund och dess omnejd.

En liten stund efter »hägringen», bäst jag satt i mitt rum och skref, hörde jag dörren hastigt öppnas bakom mig och städerskans röst uttala detta skickelsedigra ord, som ovilkörligen kommer hvar och en, som ej är affärsman, att spritta till, vare sig han är hemma eller på resor:

»Telegram!»

Jag kände en ilning af öfverraskning och oro, grep hastigt efter konvolutet, men vågade i förstone ej öppna det. Säkert hade någon af de mina insjuknat, eller något annat inträffat, som genast kallade mig hem... Farväl alltså med den glada rundresan!... Sorg och bekymmer sändas mig nu i stället. — Hvem kan då tänka sig den suck af lättnad jag drog, när jag brutit telegrammet och läste följande:

Jerfsö klacks höjd öfver hafvet 1390 fot, öfver Ljusnan 1009. Ljusdals klack 980—570.

J....»

Åh! hvilken sten föll icke från mitt bröst. Jag både grät och skrattade af glädje att få höra, huru det stod till med Jerfsö klack i stället för med hustru och barn.

Och nu vill jag lösa den här lilla telegramgåtan. Jag hade i Helsingland ofvanför Ljusdal fått en stund i resällskap en vänlig och sällskaplig herre, som jag bland annat tillfrågade om Jerfsö klacks höjd öfver hafvet och äfven om Hybos i Ljusdal. Han kunde ej gifva mig någon upplysning, men då han hörde, att jag för mina resebref var angelägen att få veta det, lofvade han sända mig brefkort om saken till Östersund. Och nu telegraferade den hedersmannen i stället.

Och apropos bergshöjder och telegram om bergshöjder, så frågar jag alla utgifvare af resehandböcker och specielt utgifvarne af »Dalarne och Norrland», hvarför de ej varit frikostigare på meddelanden om bergens höjd, än som fallet är? Det är väl knappast *någon* fråga, som en resande så ofta gör, då han far genom en bergstrakt, som den: »hur högt är det öfver dalen?» Men vill han ha *svar* på det, så skall det ske genom telegram efteråt från en välvillig medresande. Jag föreslår därför, att i våra svenska resehandböcker uppgifves i fot höjden på alla de från en beskrifven route synliga berg, som resa sig till en höjd öfver hafvet af minst ett tusen fot.

Länge stannade jag ej vid mitt skrifbord. Solen sken ännu vackert i vester, fast klockan var öfver 8 på aftonen; jag tog käpp och hatt och vandrade ut i staden med de tvenne yngre reskamraterna.

Vi voro alltså nu i det vackra Östersund, — ty så vill jag säga, och inte »bak i Östersund» såsom en extra lärare af mina bekanta brukade uttrycka sig. Östersunds läge är så naturskönt, att få städer i Sverige kunna bjuda på maken. Men staden är äfven i andra afseenden märkvärdig. Så t. ex. kan man verkligen säga, att Östersund är förvånande stor för att vara så liten. Vi höllo på att aldrig komma till slut på den långa gatan. Vi sökte efter en boklåda och en rakstuga: man hade sagt oss, att »det var rysligt långt bort», och det slog in. När vi äntligen

nått vårt mål och fått våra ärenden uträttade, gingo vi vidare af bara nyfikenhet att se, när gatan skulle ta slut. Den utmynnade äntligen i ett ofantligt stort torg. Här stannade vi, öfverraskade på nytt, ty detta torg var mera än stort, det var märkvärdigt: det erbjöd nämligen fördelen af den förträffligaste kälkbacke i riktning mot sjön, hvilket bör vara mycket kärt om vintrarne för alla älskare af nordisk sport.

Vid torget hade vi nu visserligen nått slutet på den långa gatan; men staden fortsatte på andra sidan, och hvar den slutade, har jag ingen aning om. Det återstår för kommande resenärer att utforska.

Östersund består mest af låga och glest liggande en- och tvåvånings trähus — äkta nordisk småstadsstil af den gamla hemtrefliga sorten, — men ännu intressantare än sjelfva staden är naturen omkring den. Återkomna till hotellet stannade vi på trappan och kastade en lång blick på den sköna taflan åt Storsjön till, med den höga, af mörka furor klädda Frösön i förgrunden och de i violett glänsande Oviksfjellen med sina snöfläckar i fonden. Och skönheten af denna tafla minskades ej deraf, att den nedgående solen just gömde sig bakom Frösön, så att denna aftecknade sig så mycket mörkare och djerfvare mot den glödande aftenhimlen. Det fins säkert ej någon hotelltrappa i Sverige, som kan bjuda på maken till utsigt.

Jag hade tillbragt en dag rik på lifliga, ja, delvis öfvervåldigande, intryck, och en natts hvila i det präktiga, beqvämt inrättade hotellet var särdeles välkommen; men fullt god och ostörd sömn är ej att tänka på under rundresetiden i detta genljudande träpalats, der alla ekon uppröras, så fort en resande kommer eller afreser. Man säger, att »goda råd äro dyra», men jag vill nu ge ett godt råd alldeles gratis. Jag vill nämligen i människokärlekens namn tillråda hvarje resenär, som mellan kl. 10 på qvällen och 7 på morgonen kommer till eller afreser från ett hotell, syn-

nerligen om han är försedd med duktiga halfsulor och en kraftig stämma, att med välvillig medkänsla för andra tänka på sin sofvande nästa och bullra lagom. Det samvetsgranna följandet af detta råd skall visa sig i så måtto ovärderligt, att det kommer att breda en hittills okänd frid öfver nätterna på våra hotell, och derjemte hos mången liflig »bullenbas» uppöfva sjelfförsakelsens ädla dygd.

* * *

Följande morgon, sedan geflebon med anledning af sin namnsdag bjudit oss på en frukost så splendid, att vi i festtalet funno oss föranledda uttrycka den hjertliga förhoppningen, att detta ej måtte vara hans enda namnsdag under resan — satte vi oss alla i det bästa lynne upp i en droska, som redan en stund väntat oss utanför hotelltrappan, och körde i rask fart längs den långa gatan för att nu företaga den med stora förväntningar motsedda färden till Frösö kyrkplats. Det hade varit lite »krångel» om, hvem som skulle sitta på kuskbocken: och farbror ansågs som ett mönster af anspråkslöshet, när han trängde undan de andra och klef upp — men den spjufvern tog utan tvifvel den bästa platsen, ty utom att man från kuskbocken beherskar situationen åt alla håll i fråga om utsigter, så kan en språksam kusk af landets barn gifva intressantare och mera detaljerade meddelanden än den bästa resehandbok — och det visste nog gubben. Kusken, som var en liflig jemtlänning af äkta sorten, språkade också hela tiden med honom, och då och då vände sig farbror om och lät oss få en smula med af viktigare meddelanden såsom namn på herrgårdar, bergstoppar, öar m. m.

Först foro vi öfver en lång bro, troligen en af de längsta i hela Sverige om icke *den* längsta. Det var bron öfver till Frösön. Derefter foro vi fram på Frösön förbi landtgårdar och villor i en leende och yppig natur, der den rika växtligheten på en så hög breddgrad verkligen öfver-

raskade oss. En stund bortåt hade vi Storsjön till venster och finga den vackraste anblick af staden, när vi vände oss om, sedan fördjupade vi oss inåt den skogbevuxta ön och det bar nu naturligtvis mest uppåt, ty Frösö kyrka på andra sidan ligger högt. Det är för resten ej så kort väg dit som man föreställer sig, det är fullt en half mil.

En liten skogstjärn till höger med vit kritbotten och alldeles krithvita strandkanter såg ganska märkvärdig ut. Jag vet mig aldrig hafva sett någon kalkaflagring af så frapperande utseende. Den lilla sjön var snarlik ett ofantligt porslinstvättfat midt i skogen.

Landsvägen, ehuru backig, gick emellertid lika pilrakt framåt i oändligt perspektiv som Vaksalavägen utanför Upsala, och vi skulle hafva alldeles tröttnat på den, om icke vår pigge kusk efter bästa förmåga bidragit till underhållningen. Så t. ex. meddelade han genom farbror, att vi snart skulle få se någonting riktigt märkvärdigt — han menade icke utsigten, sade han, utan en prestgård, som ej fans maken till i hela Sverige, och som vi aldrig skulle glömma, sen vi en gång sett den. Vi blefvo riktigt nyfikna.

Dock, äfven kuskens språksamhet kunde till slut ej lyckas göra den raka vägen mindre enformig, och vi började just bli lite dåsiga i middagssolen — då med ens utsigten vidgade sig, och först farbror på kuskbocken och sedan vi andra upphäfde höga rop af öfverraskning och hänförelse. Vi reste oss upp i vagnen och läto kusken köra i gående. Det var Frösö kyrkplats vi närmade oss, och framför oss låg Storsjön utbredd med fjellen rundt omkring — och längst bort Åreskutan. Det öfverraskande sköna i denna syn kan ej beskrivas, och dock blef det allt skönare och allt mera storartadt och vidsträckt, ju närmare vi kommo fram till sjelfva kyrkan.

Och när vi voro framme der och hade hela den vackra taflan framför oss, så försäkrade dock kusken, att det bästa utsigtsstället var lite längre bort och körde oss dit. Vi åkte

ett stenkast eller två och stannade så vid en grind, der kuskén bad oss stiga ur. På hans anvisning gingo vi nu in på ängen till höger och så upp på ett gammalt torftäcktt källartak, som här utgjorde högsta punkten. Jag har rest mycket, men det får jag säga att den tafla som låg framför oss, när vi kommit upp på detta källartak och vändt oss om mot sjön, sätter jag vid sidan af det vackraste jag sett både in- och utrikes.

De der väldiga fjellen midt emot, som äro så snösprängda i hjessan, äro de mycket omtalade Oviksfjellen, och det resligaste midt i raden är Drommen, och längre bort åt höger, många mil i fjerran, ligger sjelfva konungen för Jemtlands fjell ensam i sitt majestät. Det är Åreskutan. Ännu mera åt höger ligga de höga Offerdalsfjellen. Och der borta ser du Hottöfjellet och der Renfjellet och der, — ja, jag mins ej allt hvilka namn vår hederlige kusk upp-gaf; det kan ock göra detsamma. Men det är ej fjellen blott, som här fångsla ditt öga. Du står här högt öfver Storsjöns yta och ser denna, den vackraste af Sveriges sjöar, utbredd i solljuset som en glänsande spegel djupt under dig, med sina öar, uddar och vikar i den rikaste omvexling. Och dessa öar och uddar äro underligare än några du förut sett: se t. ex. dessa till venster, hur de sträcka sig med sina mörka furor så långt, långt ut i sjön och slingra sig så i hvarandra, att du tycker dig se hundrade skogomkransade sjöar i stället för en, grupperade kring den stora väldiga vattenspegeln i midten. Och har du väl någonsin sett en kyrka med vackrare läge än den, som ligger hvitglänsande der nere på udden långt ute i sjön. Se, hur hon skiner mot de mörka furorna, och hur vikar och sund och öar trängas omkring henne, såsom för att höja hennes skönhet. Du kan gerna kalla den lilla kyrkan Storsjöns perla, om du vill; hon ger också åt hela denna sköna punkt en stämning af andakt, som helt visst tränger sig stilla och omärkligt på dig, bäst du betraktar henne. Och går du

inte in härpå, så vet jag en som förstår mig, och som skall läsa dessa rader med nöje, och det är den gamle prosten sjelf i den täcka prestgården bredvid. Jag har aldrig sett honom, men han lär ändå ej misstycka, att jag härmed sänder hans vackra Sunne och äfven honom sjelf en vänlig helsning.

Vi dröjde länge, njutande af den härliga taflan, och när vi till slut äfven kastat en blick omkring oss på den höga strandhöjd, der vi stodo, med dess trefna bondgårdar och dess gröna fält och dungar, stego vi ändtligen med saknad ned från det märkvärdiga källartaket.

Ett litet stycke derifrån men på samma äng ligger äfven den gamla biblioteksbyggnaden med sin ännu bevarade boksamling från den tiden då det nuvarande Östersunds läroverk hade sin plats här på Frösön. Det är ett enkelt hvitmenadt envåningshus med trappa och pelare på gafveln åt Storsjön, och det är från denna trappa, som resande vanligen betrakta utsigten. Vi gingo äfven dit för att ha varit der, och sågo om detsamma som nyss.

* * *

Härpå återvände vi till vagnen och anträdde långsamt återresan. Vi hade blott åkt några famnar, då kusken utpekade för oss, ett stycke från biblioteket närmare åt kyrkan, det gamla f. d. rektorsbostället. Det var ett litet eländigt lågt envåningshus med torftak och fyra små, knappt alshöga fönster på långsidan; och här, försäkrade kusken, hade icke blott rektorn med familj utan äfven ett par läroverksadjunkter inhysts. När våra landtmän ha sådana exempel från »den gamla goda tiden» för ögonen, så får man inte undra på, om de i riksdagen ha lite svårt att rätt bedöma de ökade anspråken i vår tid, och man måste sannerligen hålla partiet och i synnerhet alla jemtlänningar räkning för de medgifvanden de redan gjort. Det skulle ha varit myc-

ket roligt att få visa våra rektorer, hur de hade fått bo, om de hade lefvat i förra århundradet. De böra ej glömma att titta hit, när de äro ute på rundresa. Det skall stärka deras goda lynne för hela resan och deras glada förnöjsamhet för hela lifvet.

»Men hvar är den der ståtliga prestgården ni skulle visa oss?» ropade nu pappa åt kusken. »Ni glömde bort den på hitvägen».

»Vänta ett ögonblick» svarade kusken, »ja' ha' inte glömt den, ja' ha' blott gömt dä bästa te sist».

Vi kommo nu fram till kyrkplatsen igen, och så pekade han med piskan till venster och ropade:

»Der ä' han. Ha' ni sett maken te' *den*?»

»Hvar? hvar?» ropade vi om hvarandra. »Hvar? Här syns ju ingen prestgård alls.»

»Ser ni inte kåken der? *Den* ä' dä'; ä' hade jag inte rätt, att maken te' prestgård inte fins i Sverige?»

Vi brusto i skratt. Den storståtliga prestgården, som han gjort oss så nyfikna på, var till storlek och utseende närmast lik en eländig torpstuga. I jemförelse med denna var sjelfva rektorsbostället ståtligt. Han hade rätt, maken till prestgård hade vi aldrig sett, nyss var det rektorerna som skulle stärka sig med en blick in i förra århundradet, nu är det presternas tur. Och dock — om jag fattade kusken rätt — så var denna förfallna koja *ännu* prestgård, och först nyligen har beslut fattats att bygga en ny.

Om sjelfva den åldriga Frösökyrkan och om dess fristående klockstapel af trä i det underligaste snideri i nordisk smak från en förgången tid — allt af stort intresse — hade här kunnat vara mycket att säga, men jag har redan varit för vidlyftig.

Vi hejdade vagnen blott ett ögonblick och egnade klockstapeln en undrande granskning, och så gaf kusken hästarne en klatsch, och vi lemnade allt, kyrka, prestgård och rektorsboställe bakom oss, och äfven den sköna utsigten

öfver Storsjön — som vi dock helsade med afskedsblickar så länge vi kunde se en skymt af den.

* * *

Efter intagen middag på hotellet gingo vi med vårt pick och pack ombord på en ångbåt för att fara tvärs öfver Storsjön till Qvittsle, och sålunda få se den vackra sjön och dess stränder från ännu en ny sida och på närmare håll. Vid Mattmars station skulle vi följande morgon möta tåget för att fortsätta vidare på jernväg. Vi lära genom denna anordning visserligen ha förlorat en storartad utsigt mellan Östersund och närmaste station, men då den i hufvudsak torde vara densamma som den från Frösön, tror jag ej vi förlorade på bytet. Denna ångbåtsfärd öfver Storsjön utgör helt visst en uppfriskande omvexling i resan, och jag tror mig böra afgjort rekommendera den åt våra efterföljare.

Strax innan vi kastade loss, hörde jag mitt namn ropas från en ångbåt, som just plaskade ut förbi vår »akter». Jag tittade dit och igenkände några bröder L., bekanta från Upsalaliden, och söner till den åldrige Jemtlandskommministern L. i X., och genast vexplades glada helsningar. Detta var nu inte någonting märkvärdigt, men det märkvärdiga var, att hela ångbåten lär ha varit fullastad med söner och döttrar till nämnde komminister samt deras resp. familjer. Gubben hade nyss i sitt hem firat sitt guldbrällöpp, omgifven af 13 barn och massor af barnbarn, alla vid äkta jemtländsk helsa och vigör. Hur den gamle komministern utan andra tillgångar än dem han haft af sin plats kunnat uppfostra sin stora barnskara, är en gåta. Alla 11 söner äro män i staten. När man får höra, att den hedersmannen, medan de växte upp, lärde dem att sjelfva göra sina skor, så har man dock en liten ledtråd till lösningen. Sparsamhet och energi äro i Jemtland hemdygder, men aldrig ha

de väl framträdt mera kraftigt och framgångsrikt än i denna familj.

Snart löpte äfven vi ut från bryggan och voro inom några ögonblick ute på viken. Åh! hvilken utsigt vi här hade öfver den vackra staden, i hela dess utsträckning på den höga, mot sjön sluttande stranden! Hur präktigt den den tog sig ut mot det azurblå vattnet i det fulla rika middagsljuset — man skulle tro sig vara vid en af medelhafvets stränder.

Ännu en sista blick på detta lilla skimrande Neapel i höga norden, och så svänga vi kring den stolta Frösön, staden försvinner, och vi äro ute på det stora vattnet.

VIII.

Från Östersund till foten af Åreskutan.

»Stod jag mig om dagen å gungande stäf,
I glans för mig framtiden låg.»

Så sjunger Geijers »viking» men så sjunger inte jag. Står jag på gungande stäf, dag eller natt, så blir jag alltid sjösjuk: det är *min* framtid vid sådana tillfällen. Den är alltså betydligt mera prosaisk än vikingens.

Man må då ej undra, att det var mig särdeles kärt, att Storsjön i dag låg som en spegel, så att båten inte vickade det ringaste. Ja, under sådana förhållanden, det erkänner jag, är en ångbåtsfärd en vacker sommardag det behagligaste afbrott man kan önska sig efter ett långvarigt åkande på jernväg och efter allt det slamrande, skakande, surrande och dammande, som följer med. Åh, hur behagligt låter icke vattenplasket efter allt detta, hur mjukt tycker man sig icke glida fram, hur frisk och ren kännes icke den damfria sjöluften, hur glänsande ligger icke vatten-spegeln — och sjelfva ropen »babord!» »styrbord!» från

kommandobryggan förefalla lika stämmingsfulla som ett varligt »kuku!» från en gök i skogen. Ja, man tycker inte ens illa om dessa lätta fläftar af matos, som då och då blanda sig med den rena sjöluften och liksom förstulet tillhviska en: »god restauration finnes ombord».

Vår Storsjöfärd var för resten alltigenom behaglig och uppfriskande och fägnade oss hela vägen med en serie af leende sommartaflor. De fjellpartier, som utgöra de her-skande dragen i Frösöutsigten, och bland dem också Åreskutan sjelf, bortskymdes visserligen, då vi lupo in mellan ett par stora öar och derpå ångade uppför den långa vik, vid hvars ända Qvittsle ligger, men stränderna voro öfver allt vackra och vårt reselynne var hela tiden af utmärktaste beskaffenhet.

Bland våra medpassagerare på akterdäck befunno sig några enkla och hyggliga jemtar, som här på sin vackra sjö utöfvade ett slags artigt värdskap, d. v. s. utpekade för oss hvad vi borde titta på, och besvarade våra frågor med det vänligaste tillmötesgående.

Med särskildt intresse riktade vi våra reseikikare mot en liten kyrka och en liten prestgård i en löfdunge på venstra stranden, då vi fingo veta, att det var här den 80-åriga komminister L. bodde, som nyss i kretsen af barn och barnbarn firat sitt guldröjlopp.

Då och då lade vi till vid en brygga, och här var det alltid lif. Små barfotingar kommo i firsprång utför backarna, så att dammet rök om dem, för att se på båten; passagerare stego af och på, näsdukar viftade från öppna fönster uppe i sluttningarne, och från bryggan viftades »värre». Här och der i löfdungarne hade Östersundsboar tydligen sina sommarnöjen, och ganska trefliga ändå, det är visst.

När vi fram mot 8-tiden ändtligen anlände till Qvittsle lastageplats — ett ställe med ofantliga brädupplag och massor af timmer i den breda här utmynnande elfven — var det i sanning tur, att vi bland medpassagerarne hade en

vänlig inspektör från sågverket i närheten, som lofvade skaffa oss hästar och vagn från sjelfva disponenten. Annars hade vi troligen fått gå till fots den halfva milen till Mattmar.

Emellertid dröjde hästarna så länge, att en viss oreda uppkom i hela vår tågordning. Farbror — som hade det lifligaste blodet och de dåligaste promenadbenen af oss alla, förlorade först tålmodet, och då vi lyckats anskaffa en häst och en kärra för resgodset, satte han sig genast upp på packkärnan och försvann. Dernäst blef det studentens och geflebons tur att ledsna: de marscherade af till fots. Återstod så pappa och jag, de lugnaste i sällskapet. Inom en kvarts timme fick vårt tålmod sin belöning: hästar och vagn kommo i flygande fart öfver bron, körda af en ungdomlig kusk. Vi satte oss upp och — klatsch! — bar det af inåt skogen. Vägen var jemn, fast och förträfflig, hästarna sprungo som om det gälde en jagt på lif och död, och pojken smälde de muntraste klatschar, så det gaf genljud i skogen. Och sådana lära vägar, hästar och pojkar vara öfverallt i Jemtland.

Här gälde också en jagt. Studenten och geflebon skulle uppsnappas på vägen. Der ha vi dem redan, knogande vid vägkanten i skjortärmarne. Åh! hur de drypa af svett! Se så! upp i vagnen med ett skutt, pojkar, och så i full carrière igen. Maken till skjuts har jag aldrig haft — der skymtar redan Mattmar fram — nu äro vi framme, och så billigt det var allt sammans. »Adjö! helsa och tacka disponenten!»

I gästgifvargården, ett stort rödmåladt tvåvåningshus, som tillika med den närbelägna stationen låg i en rönjning i skogen, hade redan genom farbrors ankomst allt satts i rörelse, och vi hörde genom den öppna köksdörren, hur det fräste i pannorna. Gästgifvarfar med pipan i munnen stod på trappan och väntade oss, och vi nickade både åt honom och åt mor sjelf, som just gick öfver gården med färska ägg i förklädet.

En rödblommig jänta förde oss upp till våra rum — snygga och prydliga med Jönköpingstaflor på väggarne och pappersblommor i vaser på byrån — och frågade oss der, om vi ville hafva biffstek och potäter till qvällen. Härtill svarades gladeligen »ja». Nu fördubblades springet på gården och fräsandet i pannorna, och snart — omkring elfvatiden — sutto vi vid en riklig aftonmåltid, sådan som ingen annan gästgifvaregård än en jemtländsk kan bjuda på, och dyrt var det inte heller.

Äfven bör jag anteckna, att det var här jag första gången gjorde bekantskap med Jemtlands små pigga och lifaktiga mygg, eller rättare sagdt »knott». De äro till utseendet de oskyldigaste små varelser och säga knappt ett »surr» när de komma; men innan man vet ordet af, är man omgifven af ett helt moln af dem, och de sticka så tyst, lätt och »geschwind», att man är alldeles fullprickad af bett inom några ögonblick. De representera värdigt det jemtländska skaplynnnet: raskhet och energi.

Såsom ljusare minnen från Mattmar böra ej glömmas, först och främst den sköna norrländska sommarnattsdagern, här ännu den 18 juli så klar, att jag skref bref vid dagsljus kl. 12 på natten; och så den friska lätta luften. Stället ligger 1040 fot öfver hafvet.

Krya och fullsöfda stodo gubbarne upp på morgonen, brådskade i sig kaffet och skyndade på sitt vanliga pigga och påpassliga sätt ned till stationen en halftimma före tågets ankomst, för att ej komma för sent, och der funno vi dem sedan en smula nervösa öfver vårt dröjsmål, båda med packningen i handen och färdiga att hoppa på, så fort tåget kom, ja, jag hade så när sagt, innan det kom. Kl. 8,12 kom det. Gubbarne in i en blink, och vi efter, biljetterna knäpptes, och så *bang!* igen med dörren, och af bar det — och nu först blåste gubbarne en lång pust af lättnad, togo af sig hatten och torkade svetten ur pannan och prisade sig lyckliga, att de hunnit med.

Vi foro nu att börja med genom en vild skogsbygd och kunde ge oss en smula tid att språka, i synnerhet som vädret också var något kulet. En viktig fråga hade kommit på tapeten. Upproriska resplaner, tenderande till toppen af Åreskutan och till foten af Tännforsen, hade nämligen dykt upp bland sällskapet yngre medlemmar, till hvilka äfven jag räknade mig; och jag får säga till gubbarnes heder, att de som snälla farbröder snart nog visade sig benägna till en hyggelig uppgörelse. De förklarade sig nemligen hågade att resa före till Trondhjem och låta oss husera efter behag ett par dagar i Jemtland.

Alltså beslöts nu, att vi yngre skulle stiga af i Åre kl. 11 och bestiga Åreskutan, så fort det klarnade upp, och de gamle skulle resa vidare.

Emellertid rullade snart tåget fram genom en vacker bygd. Vi hade en sjö till venster med höga fjell i fonden — det var Ockesjön — och vid sjöns ända skimrade snöhvitt ett präktigt vattenfall. En vacker tafla, som glänste och försvann. Ja, det är det förargliga med jernvägsresor, att man aldrig kan hejda ånghästen, när man kommer till ett vackert ställe. Hur ofta har jag inte i Jemtland velat ropa »ptro! ptro!» bara för ett ögonblick, men det var inte värdt. Tacka vet jag skjutshästen — i det fallet åtminstone.

Så kommo vi till Mörsills station i en öppen vacker bygd med Undersåkerselfven och skogiga berg omkring. Denna station är en af de märkvärdigaste mellan Östersund och Storlien, ity att här är förlagdt det bekanta sanatorium som på senare åren med så mycken fördel besökts af patienter från alla delar af Sverige och inte minst från Stockholm. Många voro ock nu nere på perrongen för att se tåget och möjligen träffa bekanta.

När vi lemnade Mörsill, stodo vi fortfarande qvar ute på platformen, väl vetande, att i dessa sköna trakter måste vi ha ögonen med oss och snart fingo vi också se framför

oss på venster hand en ovanligt vacker sjö. Det var sjön Lithen, men »liten» var den inte, tvärtom mycket stor. Den var omgifven af ståtliga rader af bergshöjder, och längst i fjerran vid dess vestliga ända reste sig höga fjell med hvita snöfläckar. Nu foro vi på en hög bank längs utmed sjön och lutade oss med hänförelse ut öfver bröstvärnet, och pappa, som har ett särskildt öga för kyrkor, gjorde ett utrop af förtjusning öfver den lilla hvita kyrkan på stranden der borta vid sjöns ända, under det vi andra ej kunde ta ögonen från det väldiga blå fjellet i fonden, som reste sig jättelikt öfver hela den vackra taflan. Var det Åreskutan? Ingen visste besked.

Vi stannade ett ögonblick vid Hjerpens station och passerade strax derpå den höga djerfva bron öfver Hjerpeströmmen, en af den jemtländska jernvägsbyggnadens triumfer. Utsigten från bron åt båda håll är präktig. Vi kastade sedan i förbigående, d. v. s. i förbirusandet, en blick på »Hjerpens skansbyggnader» från de forna gränskrigen och kommo snart derefter in i den egentliga Undersåkersbygden, beryktad för sin romantiska skönhet.

Också har ryktet ej öfverdrifvit; och dessutom bjuder detta landskap på något alldeles nytt. Uppå en brant bergslutning löper jernvägen en lång sträcka högt öfver den väldiga Undersåkerselfven, som i skarpa bugter brusar fram genom den trånga dalen eller snarare dalklyftan djupt, djupt under oss och här och der bildar skummande bländhvita forsar. De höga skogiga bergen, egentligen rader af fristående väldiga »bergklackar» i skön och vild omvexling, stupa brant ned mot elfdjupet på ömse sidor. Och bäst tåget här brusar fram på sin höga stenbank (inom parentes ett nästan titaniskt arbete) ropar någon: »Der är Ristafallet!» Vi titta i utpekad riktning ned i den djupa dalgången, och der störtar sig öfver en brant ett väldigt vattenfall, hvars yrande skum stiger som ett hvitt moln högt upp. Ja, hela fallet, som bryter sig i raseri mot de mörka bergväggarna

och splittras mot klippspetsar och stenblock, fradgar så hvitt som snö. Det är ett praktfullt skådespel midt i detta mörka vilda landskap af klippor och furuskog. Fallet hör ej heller till de små, det är 80 fot högt, ett af de största i Jemtland.

Mellan de två stationerna Hjerpen och Undersåker lär jernvägsarbetet haft ofantliga svårigheter att besegra, och af intresse kan ock vara att höra att stigningen på denna bandel är ända till 200 fot på 18000 fots längd.

Efter Undersåkers station fortgår landskapet, om ock i en annan stil, dock med stegrad skönhet, ja, man kan med vissnet säga att mellan Undersåker och Åre passerar man den härligaste bit i hela svenska jernvägsnätet. Man kommer nu allt djupare in i den äkta fjellbygden.

Ute på platformen var nu också en stor hänförelse. Resande trängdes ifrigt om hvarandra, höga rop af förtjusning upphäfdes än på högra sidan än på den venstra, och man skyndade med andan i halsen från ena hållet till det andra för att ej förlora något.

»Åreskutan! Åreskutan!» ropade ändtligen en Stockholmare till höger, och vi skyndade alla dit. Men vi hade knappt hunnit fram och fått en skymt af den väldiga bergmassa som nu syntes helt nära, förr än banan gjorde en skarp kurva och strax derpå ett högt rop upphäfdes på andra sidan, och vi rusade dit; och der stannade vi ändtligen alla som fastnaglade, ty der hade nu, i den riktning tåget ilade, öppnat sig, jag vill icke säga en vacker utsigt, det är för litet, nej den vackraste, den mest stortartade under hela jernvägsfärden — en tafra af äkta schweizisk art midt uppe i nordnen: höga fjell med naken snöstänkt hjessa och skogiga sidor stupande ned på alla håll mot en liten klarblå insjö. Fjellet på sjöns södra sida, två till tre tusen fot öfver dess yta, var Renfjellet, och sjön var Åresjön, och på norra sidan var det ingen annan än jätten sjelf, Åreskutan, som mera långsluttande stupade mot

sjön, ej mindre skön därför att dess topp för tillfället var omsväfvad af ett lätt moln. Och i fonden reste sig andra fjell, så långt man kunde se. Vårt hjerta svälde af stolthet, att detta var en *svensk* utsigt.

Vi foro nu in i den härliga dalen och rullade fram längs sjön. Vi stodo tysta och gripna af det storartade i denna natur. Några ögonblick ännu och hvisselpipen ljöd så det gaf eko i fjellen långt, långt bort, och så stannade vi vid en liten station midt för sjön och det gent emot liggande Renfjellet. Det var Åre station, den vackrast belägna i hela Sverige.

Vi befunno oss nu alldeles invid foten af Åreskutan, men dess topp var ej synlig, den låg långt bakom och doldes här af fjellets lägre, framskjutande förposter, som dock togo sig så väldiga ut, att vi med häpnad blickade uppåt.

*
*
*

Och dock skulle gubbarne resa vidare: »vi äro för gamla att klifva i bergena», sade de. Men *tilla* på dem, det kunde de, och det gjorde de också nu vid Åreskutan med ungdomlig hänförelse, så länge tåget stannade vid stationen; och så lemnade de Jemtlands fjellar och forsar åt oss och reste sjelfva vidare till ett hotell i Trondhjem, »der de bara behöfde klifva i trappor». Men innan de afreste, lofvade de att komma och möta oss i Storlien tredje dagen derefter.

När vi ej sågo mer än röken efter dem, vände vi oss om på platformen och funno här liksom enkom efterskickad bonden Johan Mårtensson i Lien, som i sin vackert belägna gård på sluttningen mottager resande. Bekantskapen var snart gjord, och han delade genast med oss bördan af packningen, och så knogade vi, gladt språkande med vår hederlige värd, i gåsmarsch uppför backen. När vi på vägen passerade förbi en bondgård, låg en långhårig och kortörad hund och solade sig på förstugubron. »Är det en lapphund det der? frågade jag Mårtensson.

»Nä' dä en lathund», svarade han lika allvarligt, som om han verkligen gifvit mig en upplysning om racen. Alltså åter samma jemtska humor som mött oss redan i Östersund.

Uppkomna till Lien — kl. var nu inemot 11 f. m. — inlogerades vi på bästa sätt, mina båda reskamrater i stora gårdsbyggningen och jag i en flygelbyggnad i ett litet förtjusande vindsloft på gafveln med utsigt åt sjön. När jag här slog mig ned vid det öppna fönstret och kastade blicken ut öfver nejden — med den vackra spegelblanka Åren nedanför och det höga präktiga Renfjellet midt öfver på andra sidan och andra höga berg rundtom, så kände jag med ens en sådan stämning af trefnad i detta nordiska fjellparadis, att hjertat vardt liksom fullt af sång och jubel. I dag var himlen kulen, hvad skulle då detta sköna landskap vara i solsken!

Jag stannade inne och slog mig ned vid det lilla bordet vid fönstret för att genast anteckna mina reseintryck.

Under tiden begåfvo sig mina båda reskamrater med Mårtensson ned till sjön för att fiska laxöring, och om en stund såg jag en liten båt midt ute på sjön. En studentmössa lyste som en liten hvit prick derifrån. De voro således nu i full färd med fisket. De hade också lofvat, att de skulle komma åter med en god fångst för middagen.

De höllo ord. Fram emot kl. 2 såg jag alla tre knoga uppför backen, och när de fingo sigte på mig uppe i fönstret viftade de muntert, och studenten uppvisade triumferande en hel knippa med laxöring.

En kort stund derefter tittade en ung jungfru, Mårtenssons syster, i dörren och bådade:

»Middan ä' färdi'.»

»Går dä så fort för er att steka fisk?» frågade jag förvånad.

»Ja, dä går undan *värre*», svarade Jemtlandstösen lika flinkt som oväntadt.

Det torde vara skäl att påminna, att det der uttrycket »värre», som flickan använde, och som nu är så allmänt öfver hela Sverige, just förskrifver sig från allmogespråket i Norrland och derifrån, troligen öfver Upsala genom studenterna spridt sig söderut.

Jag lemnade nu min »jungfrubur» — en sådan var det att döma af anordningarne — och skred långsamt öfver gårdsplanen mot stora byggningen — märk *långsamt*, ty öfver denna gårdsplan är det omöjligt att gå fort, åtminstone första dagen, så vackert är den belägen. Jag undrar, om maken fins i Sverige. Den ligger ju högt uppe i backen med Åresjön nedanför, skogshöjder och fjell rundt omkring och Åreskutan till ryggstöd. Äfven den trefliga bondgården själf är märklig som typen af en jemtländsk bondgård. Den utgöres af en rödmålad tvåvånings hufvudbyggnad och en flygel med vindsrum och uthusbyggnader midt emot denna, det hela bildande en öppen fyrkant mot sjön med en gräsmatta i midten och alltsammans prägladt af snygghet och ordning.

Nu gick jag uppför den höga förstugutrappan och skulle just med mina reskamrater träda in i matsalen*, då jag öfverraskad stannade midt i dörren. Der inne såg jag tvenne damer, tydligen resande — det dukade bordet var då för deras räkning, och jag ville just vända om, då deras leende, vänliga min och deras lika vänliga »var så god och stig in» inbjöd mig att fatta mod. Jag steg alltså in och mina kamrater med mig, och allt var i sin ordning: vi skulle äta middag tillsammans med de unga damerna, resande som vi, nyss ankomna och inlogerade i gården. Det var alltså ett slags »table d'hôte».

Samtalet kom genast lifligt i gång, som om vi varit gamla bekanta, och jag fick snart veta, att de båda fruntimren, tvenne systrar, voro ute alldeles ensamma på en

* Så låter det, när man skrifver om en bondgård i Jemtland.

sommarvandring i Norrland. Raska svenska flickor: de hade anländt till Norrland den 27 Juni, alltså för fulla tre veckor sedan och hade under hela denna tid ströfvat omkring i Ängermanland och Jemtland, endast vandrande till fots, roende i båt eller åkande på »rapphöna» och ej en enda gång bestigit bantåg eller ångbåt. Också sågo de med sina resväskor öfver axeln så hurtiga ut, att det var en glädje att se dem. De försäkrade äfven, att de på sin ensamma turistfärd ej haft det ringaste obehag, en omständighet som hedrar den bygd de genomvandrat. Öfverallt hade de bemötts med vänlighet och aktning af folket.

Deras raska exempel manar till efterföljd, och det gläder mig att få omtala, att detta ändå var stockholmsdamer, och att den ena var lärarinna vid en af hufvudstadens förnämsta flickskolor. Det är rätt, så skall en lärarinna använda ferierna, och för vår fröken passade det så mycket bättre, som hon var lärarinna i naturkunnighet. Men det passar lika bra för alla hurtiga svenska flickor, lärarinnor eller inte. Följen föredömet, unga damer, det är stärkande och uppfriskande för både kropp och själ, och minst lika nyttigt som att ligga vid en badort sysselsatt med idel tankar på sommaroaletter, societetsnöjen och kurtis. Nej, flickorna vid Åreskutan tyckte jag om.

Efter middagen, bestående af stekt laxöring och andra goda saker, drucko vi kaffe tillsammans med damerna ute på förstugubron, och sedan fick jag ligga i gräset på en af deras prydliga schalar och röka cigarr — så bekanta voro vi.

På eftermiddagen lättade vädret, och vi bestego Åreskutan tillsammans — men det skall jag tala om i nästa kapitel.

IX.

Bestigning af Åreskutan.

Strax efter kl. 5 e. m., medan jag satt och skref, kom studenten i dörren och ropade:

»Vädret börjar lättas på. Mårtensson tror, att det skall bli klart till kvällen och råder oss att börja bestigningen genast.»

»Men är det inte för sent på dagen?»

»Nej då, han säger det går bekvämt på fem timmar, upp och ner. Före kl. 11 äro vi tillbaka och full dager ha vi hela tiden. Han tror vi få en vacker solnedgång på toppen.»

»Nå, så låt oss sätta i gång då.»

Kl. half sex stodo vi rustade på gården med käppar, paraplyer, öfverrockar och schalar. Sällskapet utgjordes af studenten, geflebon, undertecknad, den ena af stockholmsfröknarna och vägvisaren. Den äldre systemn beslöt i sista stund att stanna hemma. Hon stod nu i stället på trappan och viftade afsked med näsduken och önskade lycka på färden. Det fans också en annan, som viftade, och han skulle ändå följa med: det var Petter, den lille svarte hunden på Lien, men han viftade bara med svansen och hoppade muntert kring vägvisaren. Denne, en stor, starkt bygd karl, öfvertog nu våra paraplyer och öfverplagg och tågade med en vaggande gång i spetsen. Han var klädd i lätt sommardräkt och tjocka tofflor och för resten, som det tycktes, i ett mindre godt lynne, men detta undrade vi ej så mycket på, då vi fingo höra, att det nu var den 88:de gången han gick till toppen af Åreskutan. Och då förstår man också, hvarför han hade tjocka mjuka tofflor.

Först vandrade vi uppför en ganska brant, gräsbeväxt sluttning, och när jag redan nu vid dessa första steg började få vissa känningar i knäveckan, häpnade jag öfver tanken att sträfvä upp ända till toppen -- men jag skämdes att låtsä om det.

Komna ett godt stycke upp i grässluttningen, hörde vi rop bakom oss. Vi vände oss om och sågo ett fruntimmer, viftande och ropande åt oss af alla krafter att stanna.

»Dä ä käringen», sade vägvisaren lakoniskt, »jag glömde henne.»

»Hvilken käring?» frågade vi förvånade.

»Åh! den der gamla mamsellen vet ja', som nyss kom te Lien, å som nödvändigt skulle följa mä.»

Vi vandrade långsamt upp till randen af löfskogen och satte oss der och inväntade den gamla damen, under tiden beundrande från denna första hvilstation den härliga utsigten nedanför.

»Mamsellen» kom äntligen pustande uppför backen. Allmän presentation. Inga namn: vi kunna ju med vägvisaren kalla henne helt enkelt »mamsellen», helst som hon utan tvifvel var med på mamsellernas tid (i alla händelser är denna benämning artigare än den som vägvisaren nyss använde). Hon var liten och mager, och att hon dertill var ganska pigg, kanske den piggaste gamla mamsell i hela Sverige, det blef oss klart, när hon som den naturligaste sak i verlden meddelade, att hon var ensam ute på sommarvandring, och att hon dagen förut »varit oppe på Åreskutan på norra sidan och nu önskade bestiga berget äfven på den södra, för att se, om der var lika vackert». Hon tycktes vara mellan 50 och 60 år (!). Hvem eller hvarifrån hon för resten var, fingo vi ingen reda på, men visst är, att hon stärkte ambitionen i mina ben betydligt. Vi bröto också alla hurtigt upp och vandrade i rask gåsmarsch vidare uppåt genom löfskogen.

Dock, »rask» var för mycket sagdt. Den enda af oss, som var rask, var vägvisaren: honom sågo vi långt ofvanför oss, tofflande i väg med oerhörd lätthet. Men vi andra traskade långsammare efter: vägen var brant, och vi hade ju dessutom blifvit varnade för all ansträngning i början. Snart nog måste vi slå oss ned igen och hvila. Men hvarje hvila var på samma samma gång en rik belöning, åtminstone när vi valde den på en temligen öppen plats i skogen, ty utsigten vardt för hvarje gång allt vackrare och vidsträcktare, och vi lyftes, så att säga, allt högre upp öfver den vackra dalen, och snart blefvo Lien och de andra gårdarne der nere så små som de näpnaste leksaker, och de fyrkantigt uppdelade ängarne och fälten lågo der så nätta som rutorna i ett schackbräde.

Det var tror jag vid den 4:de eller 5:te hvilstationen som mamsellen visade på en liten mörk prick nere på Åresjöns vattenspegel och frågade vägvisaren:

»Är det en and det der, eller hvad är de för en fogel?»

»En båt», svarade han kort och godt, och alla började skratta.

Utom det märkvärdiga i sjelfva saken, nämligen att vi redan voro så högt att en båt såg ut som en and, fäste vi oss äfven vid det lakoniska sätt, hvarpå vägvisaren nu åter, såsom han gjort flera gånger förut, affärdade mamsellens frågor.

Snart voro vi långt uppe i barrskogsregionen.

Åh! hvilken utsigt vi här uppe hade, när vi hvilade oss ett ögonblick på några stenar i en rönjning. Hur härligt den stora präktiga dalen nu bredde sig ut under oss! Hvilket perspektiv åt alla håll långt bort mellan bergen! Och djupt der nere, nedanför de mörka furarna och den yppiga löfskogen, nedanför de ljusgröna grässlutningarne och de trefna små byarne, glänste fortfarande Åresjön och dess slingrande tillflöde Åreelfven så förtjusande spegelklara, och midt för oss låg det höga Renfjellet, och rundt omkring

vid horisonten hade nya fjell med snöfläckade toppar skjutit upp bakom de andra. Och allt var så stilla och luften så lätt och ren och så genomskinligt klar.

Tyst, hvad var det? En klockton — nu ännu en — det är aftonklämtningen från en aflägsen kyrka nere i dalen. Vi lyssnade med återhållen andedrägt, hur ekot bars sakta bortdöende från fjell till fjell. Hvilken obeskriflig stämning af andakt i dessa ljud midt i aftonens stillhet. De föreföllo som hemlighetsfulla orgeltoner från naturens eget inre.

Vi bröto åter upp, och snart hade vi äfven lemnat barrskogsgränsen bakom oss och kommo in i en gles skog af vresiga, knottriga björkar, konvulsiviskt vridna och förkrympta i alla möjliga fasoner, som om de vändades i dödsångest, och så kan man säga, var också fallet, ty trädregionen började här dö ut, och om en stund voro vi vid dess gräns.

Nu trädde vi i stället in bland tufvor beväxta med dvergbjörk, knappt några tum hög: en flock ripor flög upp med ett egendomligt smällande och ihåligt ljud tätt invid oss. Det låg jag vet icke hvad för något melankoliskt och ödsligt i det der ljudet. Det var första gången jag såg fjellripan. Hon tyckes höra till stilen i denna ensliga fjellnatur och på ett hemlighetsfullt sätt uttrycka dess stämning.

Vi plockade i förbigående små qvistar af dvergbjörk som minnen från Åreskutan och gingo vidare uppåt — ständigt uppåt — rätt brant var det också — och så slog vi oss ner ett ögonblick bland tufvorna. Den vackra dalen i all sin härlighet låg fortfarande klar under våra ögon, och bakom oss tornade sig högt mot skyn en väldig fjellvägg, den samma som man ser nedifrån dalen. Mamsellen, som ej var orienterad på denna sida af Åreskutan, pekade upp mot bergtoppen och frågade, pigg som vanligt, vägvisaren, om inte det der var högsta toppen af Åreskutan; och jag tyckte visserligen för min del, att det gerna kunde hafva räckt till.

»Rolig fråga», svarade vägvisaren och drog på munnen, »jemt halfvägs.»

»Halfvägs! — Då tror jag inte jag följer med till toppen i dag», sade mamsellen något modstulen.

»Ja, inte tror *ja'* dä heller», sa' vägvisaren.

Myggen, som tycktes veta, att den icke mycket längre skulle få njuta af vårt sällskap, ansträngde här uppe sina sista krafter, och unga fröken omgafs med sådana moln, att hon fann tiden vara inne att ta på sig sitt myggnät. Det var som en fin hvit florsäck, som hon drog ned öfver hufvudet och halfva kroppen, och hon såg nu, som man kan tänka sig, rätt märkvärdig ut; det gaf så att säga en viss pikant hemsighet åt vår lilla frökens uppträdande. Hade en vallgosse mött henne ensam i bergen, så hade han bestämdt trott det vara skogsrån och tagit till flykten.

Apropos myggnätet, så berättade geflebon, under det fröken drog på sig det, att några engelsmän, som nu i sommar skulle göra en resa i Norrland och Lappland, hade för säkerhets skull tagit på sig sina myggkostymer redan i — Storvik. De kommo i denna utstyrsel ut från restaurationslokalen och lära hafva väckt mycken munterhet ute på perrongen, men de trotsade åtlöjet och gingo med engelsk flegma och full öfvertygelse om det praktiska i anordningen upp och satte sig i sina förstaklassvagnar, och man kan föreställa sig, hvilken munterhet de sedan beredde vid hvar-enda station utefter hela norra stambanan.

* * *

Om en stund svängde vi upp genom en brant bergskrefva vid sidan af den höga bergvägg, som mamsellen antagit vara högsta toppen. När vi här uppe hvilade oss på de nakna stenarne — det var vår nionde hvilstation — sågo vi dalen under oss för sista gången. Nu hade nya fjell tillkommit vid horisonten, och några, som reste sig långt

borta, högre än alla andra, fäste vår särskilda uppmärksamhet.

»Hvad är det för väldiga toppar der borta i sydvest, som äro alldeles hvita af snö?» frågade jag vägvisaren.

»Dä ä *Sylfjellen* i Kölen på norska sidan», svarade han, »di ä sex tusen fot.»

»Än de der andra topparne till höger, de der tre, som se ut att ligga närmare?»

»Dä ä *Snasahögarna*, i Sverige, bort emot Storlien; den högsta är fem tusen fot.»

Bäst vi samtalade, hörde vi porlandet af en fjellbäck bredvid oss. Vi voro alla törstiga, men hade ingenting att dricka med. Jo, ser man på, fröken tog fram en liten läderskopa. Den gick laget om — och så sträfvade vi vidare.

»Nå, hur kändes det nu i benen?» kanske ni frågar. Jo, är det inte märkvärdigt, att sedan vi väl kommit öfver de första svåra känningarna, så blef det bättre, ju högre vi kommo! Det var åtminstone fallet med mig, ja, strax ofvanför trädgränsen hade jag hoppat så lätt som en stenget — och i betraktande af att jag är en gammal skolmagister, så bör denna underrättelse verka särdeles uppmuntrande på kommande bergbestigare. Men högt uppe i bergskrefvan blef det nu allt brantare: det började kännas i knäveckan igen, och så gerna jag ville hjälpa fröken, som gick närmast efter, så hade jag nog af mig sjelf. Jag gjorde dock ett försök att ge henne en handräckning, men med ett ädelmod och en uppfattning af situationen, som jag alltid skall hålla henne räkning för, svarade hon hastigt afböjande:

»Nej, tack, hjälp sej sjelf, vi ha längesedan passerat *artighets*-gränsen.»

Hon hade rätt, den gränsen, det hade jag funnit i dag, ligger till och med lägre än trädgränsen.

Nu krökte stigen starkt, och vi sträfvade förbi den öfversta delen af bergväggen, som vi hade till venster om

oss, och som snart alldeles skymde dalen. Till höger åter hade öppnat sig en ofantlig dalklyfta, begränsad på andra sidan af höga fjellväggar. Här var det nu vi passerade det farligaste stället på vägen, eller rättare det enda farliga. Det var visserligen blott några alnar långt, men *det* räckte till. Stigen gick nämligen här på en jordrensa, knappt en aln bred, med bergväggen på ena sidan och ett bråddjup på den andra; och jag måste bekänna att jag, icke utan oro, höll mig tätt till bergväggen. Ned i afgrunden vågade jag ej se, förr än jag passerat, och jag fann då, att till närmaste klippafsats var det tillräckligt djupt för att i en blink slå ihjel sig. Blott ett steg åt sidan, och det hade varit gjort.

Så fort vi kommit upp på den breda marken bakom berget,ingo vi genast se en hög topp på långt afstånd framför oss, och då vägvisaren utlofvat, att vi här uppe skulle få sigte på högsta toppen af Åreskutan, så ropade jag nu med jubel:

»Hurrah! der ha vi toppen! Hurr...»

»Hurra inte än», afbröt vägvisaren lugnt. »När vi kommer opp på den der toppen så, får vi se den riktiga toppen.»

»Jaså!» sade jag med en suck, som kändes ända ner i benen.

»Men hvarför sa' ni då, att vi skulle få se toppen *här?*» frågade studenten förargad.

»Jo, för att ni skulle bli glada, förstår ni», svarade han, alltid lika lugn.

Det var ingenting annat att göra än att skratta och gå vidare.

Dvergbjörkar och andra små buskväxter voro nu alldeles försvunna, och vi vandrade framåt på en kal och ödslig bergplatå, delvis betäckt med kort gräs, delvis med mossa och stenar. Den sluttade lindrigt uppåt mot berg-toppen derborta, så att det nu var bekvämare att gå. När

vi nästa gång slogo oss ner — vår tionde hvilstation — funno vi med tillfredsställelse, att all myggen var försvunnen. Vi hade således kommit öfver mygg-gränsen också. Hvilken frid och stillhet i den rena friska luften! Fröken tog af sig nätet.

Men hvar är mamsellen? — hvar i all verlden är mamsellen? Äfven hon är försvunnen — samtidigt med myggen. Ingen har sett henne, sedan vi kommit upp ur bergskrefvan. Vi ropade och lyssnade. Intet svar.

»Käringen blef efter», sade vägvisaren kort och godt.

»Hon har förmodligen tröttnat», anmärkte fröken, »och det får man ej undra på.»

Vägen började nu bära allt mer uppåt mot den framför oss liggande bergås, som vi tagit för den högsta. Vi slogo oss efter en stund ner bland nakna klippor, endast sparsamt beströdda med fläckar och remsor af gräs. Sedan det ängsliga lätet af några uppskrämda ripor dött bort, var tystnaden och ensligheten här uppe oändlig: det dofva brusset från fjellforsen der borta, som störtade sig utför det höga branta berget på andra sidan dalklyftan i öster, gjorde blott ensligheten ännu större. Men hvilken stämning i denna stora stilla ödslighet och denna horisont af majestätiska fjellrader i fjerran! Det var någonting obeskrifligt. Vi sutto alla liksom drömmande.

En enda var dock i rörelse. Det var studenten som passade på och plockade några fjellblommor kring stenarne. När det var gjort, bröto vi åter upp, men nu förklarade fröken, att hon tröttnat och ville invänta vår återkomst här. Lille svarte »Petter», hunden, tvekade länge om han skulle stanna hos henne eller följa med. En god stund stod han med spetsade öron och tittade efter oss och vaggade då och då med svansen; och ändtligen trots frökens vänliga lockningar öfvergaf äfven han henne och kom sättande i fursprång efter oss. Och ändå var det väl 88:de gången som äfven han besteg Åreskutan!

Vår gåsmarsch, nu, sedan både mamsellen och fröken lemnat oss, beröfvad all den täckhet och grace, som det qvinliga elementet hittills skänkt den, klef emellertid med vägvisaren i spetsen och undertecknad sist, tungt vidare, allt högre och högre uppåt berget.

»Åh se! här ha vi snö!» ropade plötsligt en af kamraterna.

Jag skyndade fram. Vi hade kommit upp till en bred bergskrefva med en ofantlig snömassa mot norra sidan och för resten en botten af kullerstenar betäckta med hal, fuktig moss. Vi förfogade oss så fort vi kunde öfver de halkiga stenarne fram till snökanten och upp på det hvita fältet, och så blef det en liflig snöbollskastning midt i Juli månad. När vi bombarderat hvarandra, tills vi blifvit stela i fingrarne, tågade vi vidare.

Nu gick marschen bland stenar och lösa klippblock upp genom ravinen — klippblock af de besynnerligaste former och ställningar, som om de skapats genom en rasande naturomhvälfning och kastats som bollar om hvarandra.

Några vacklande och halkande steg till, och vi hade nått toppen af ravinen och af den höga bergås vi just sträfvat uppför och — victoria! — nu sågo vi äntligen, såsom vägvisaren utlofvat, Åreskutans högsta topp framför oss; och, så långt bort och så högt öfver oss den ock var, upphäufde jag i glädjen åter ett jublande hurrarop, denna gång kraftigt understödd af mina båda medvandrare.

Äfven hade vi här fått någonting annat att hurra för; ty från den höga plats, der vi nu stodo, hade öppnat sig en ny stor utsigt åt en sida, som förut dolts af Åreskutans lägre utgreningar. Hela fjellsträckningen i vester och nord-vest mot norska gränsen, ja långt in i Norge, låg nu klar framför oss i mångdubbla kedjor, och snöfläckar glänste som ett skimrande stänk utefter hela fjellraden, och närmare, djupt under oss vid Åreskutans fot, sträckte sig en ny ofantlig dal med vackra sjöar och vattendrag; och sjöar

glittrade också högt uppe bland bergen på andra sidan dalen.

»Glänste» och »glittrade» sade jag, ty solen hade just börjat små försök att bryta sig igenom molnen och kastade redan en och annan stråle på skilda ställen bland fjellen der borta.

Vi tågade vidare, lifvade af tanken att ändtligen ha högsta toppen framför oss, och den lättfotade vägvisaren traskade som vanligt långt förut; men plötsligt hejdar han sin fart, inväntar oss och säger liksom i största förtroende, men med samma säfliga lugn som alltid, pekande mot berg-toppen:

»Ja' ville bara tala om, att dä där *ä inte* högsta toppen *dä heller*, men när vi kommer dit, så ser vi den alldeles framför oss.»

Man kunde bli rasande, inte sant? Men efter en lång blick först på vägvisaren, så på hvarandra och sist på berg-toppen — togo vi vårt parti och brusto i skratt, hälften gladt, hälften förtvifladt; och dermed hade vi också gjort en tyst öfverenskommelse att inte vidare tro på hans toppar, om det också bure af mot månen.

Och nu vill jag söka fatta mig kortare om det stycke vi hade kvar till målet. Någon gångstig fans naturligtvis ej vidare. Genom en fullständig stenöken med utsprång och gropar, rös och vattenpussar, kullersten och klippblock, än hoppande, än klättrande, än nedkrypande, än uppklifvande, stundom snafvande och fallande, alltid flåsande, men alltid också knogande ihärdigt framåt trots tilltagande knäsvaghet, anlände vi först till foten af den topp, som inte var toppen, och sedan under allt brantare förhållanden, till dess spets; och här ändtligen sågo vi framför oss långt bort till höger hvad vi verkligen trodde vara den äkta oförfalskade toppen, den allra högsta, af Åreskutan, och jag kan så godt säga genast, att vi denna gång åtminstone hade rätt. Vägvisarens intyg brydde vi oss inte om; men det

fans ett annat, som vi trodde mera; vi sågo nemligen deruppe allra öfverst någonting, som på afstånd liknade en liten tjock gubbe, men som vi riktigt antogo vara ett högt stenrös, uppbygdt för att utmärka högsta punkten.

Afståndet dit upp var betydligt och höjden aktningsbjudande, men vi lifvades nu med målet för ögonen. En blick dock först åt sidan nedåt dalen i vester och bortåt de allt mer vidgade fjellsträckningarna.

»Men hvad är det för en hvit fyrkantig prick derborta bland bergen på andra sidan dalen?» sporde jag.

»Den pricken är Tännforsen», svarade vägvisaren, »och sjön ofvanför pricken är Tännsjön och sjön nedanför är Norn.»

Vi betraktade med intresse den lilla hvita punkten, målet för nästa dags färd. »Kan detta vara den beryktade Tännforsen som är 120 fot hög?»

»Jo, så ser han ut från Åreskutan», sade vägvisaren, »dä ä två mil dit.»

Och så bar det af vidare uppåt den allt oländigare stenöknen här och der förbi massor af snö, och först när vi efter en lång vandring nått foten af den branta bergknall, som var högsta toppen, togo vi ett ögonblicks hvila igen — och så uppåt med våra sista krafter sträfvande i ett rös af knaggliga, kantiga stenar, som gledo undan, så att vi knappt fingo fäste för foten. Det var den brantaste och mödosammaste vandringen, den skedde under djupt flåsande och äfven en och annan jemmerton, men det var de sista stegen mot höjden, och allt sträfvande mot höjden är en mödosam kamp, och den sista biten hårdast — men så varder segern härlig, anblicken stor, ljuset oändligt, känslan obeskriflig deruppe — och så vardt det här.

* * *

Vi hade kommit upp. Solen bröt fullt fram i samma ögonblick, som genom ett under, och kastade sitt ljus öfver

en oändlighet, i första ögonblicket så bländande, att jag ej kunde skönja något enskildt drag. Men en känsla af seger genomträngde mig med ett obeskrifligt behag: jag stod på toppen af Åreskutan.

Och nu ber jag, tvinga mig ej att beskrifva, hvad jag såg, när blicken återvunnit sin kraft. Jag kan det ej. Blott några ord, en ringa antydan, och så må er fantasi göra resten. Jag såg i en enda oändlig krets åt alla håll det vidsträcktaste bergpanorama jag sett i mitt lif, belyst af en härlig qvällssol. De jag sett i Schweiz och Pyrenéerna ha bjudit på högre fjell och mera jättelika konturer, men intet på en vidsträcktare synvidd i alla riktningar. Jag såg hundratals glänsande vatten, vidsträckta dalar, mörka skogar, rader af hvitkrönta fjell förtonande i blått och violett i ett oändligt, bortdöende perspektiv; jag såg längst i vester Sverige och Norge sammanfläta sina berg och dalar i broderlig sämja, och i sydost såg jag Storsjön breda ut sin skimrande yta vid horisonten; jag såg med ett ord en utsigt, som genom sin häpnadsväckande vidsträckthet och sin storartade skönhet täflar med de förnämsta i Norden och mångfaldigt lönar den möda det kostar att komma dit upp.

Vi stodo nu 4780 fot öfver hafvet, 3520 fot öfver Åresjön *. Tre tusen femhundra tjugo fot låter ej såsom någon ansenlig höjd, när man tänker t. ex. på de höga bergen i Schweiz, eller i det Pyrenéiska berglandet; men på det att dock mina landsmän i söder må få en föreställning om, hur högt detta verkligen är och hvad en bestigning här vill säga, så vill jag påminna, att vi hade haft 16 hvilstationer, den på sjelfva toppen inberäknad, och det går ju lätt att räkna ut, att alltså hvarje afstånd från hvilstation till hvilstation representerar i genomsnitt en höjd af 220 fot. Tänkom oss nu ett berg på 220 fot höjande sig

* Båda dessa siffror, ej fullt öfverensstämmande med andra uppgifter, som göra Åreskutan något högre, äro enligt de säkraste och nyaste mätningar af professor P. G. Rosén.

i en slättbygd i mellersta Sverige t. ex. invid Gefle, det skulle vara vår stolthet och nästan ingifva oss en känsla af att vara riktiga bergsbor; men nu måste vi tänka oss 16 (säger *sexton*) sådana berg ofvanpå hvarandra för att få en idé om Åreskutans höjd öfver Åresjön och dertill ytterligare *sex* för att få en idé om dess höjd öfver hafvet. På det sättet torde vi få en liten föreställning om, hvad riktiga bergshöjder egentligen vilja säga, och att det verkligen kan kosta på ben och rygg att göra en bergbestigning jemförelsevis så obetydlig som denna.

Vi sågo på klockan, när vi kommo upp; hon var half tio. Vi hade således användt fulla fyra timmar på att komma upp, hvarmed jag dock ej vill säga, att icke raska och starka bergvandrare skulle hafva kunnat göra bestigningen på tre timmar, kanske på mindre.

Nu var emellertid vårt värf lyktadt: det fans ingen möjlighet att komma högre. Jo, vänta! Der står ju stenröset, sjelfva toppmärket, bygd af stora stenar och 7 å 8 fot högt. Jag svepte om mig kappan — det drog kallt här uppe — och med de andras hjälp klättrade jag upp på spetsen af stenröset och såg mig ännu en gång omkring, och så tog jag af mig hatten och sjöng till reskamraternas uppbyggelse den gamla kära sången: »Du gamla, du friska, du fjellhöga nord!»; och på en vackrare punkt och en mera upphöjd plats har jag aldrig sjungit den, och aldrig heller har jag sett så *mycket* af den »fjellhöga norden» på en gång utbredt framför mig. Ja, jag kände, att inför denna stora tafla, detta sköna stycke af Skaparens verk, hade den rätta sången varit en — lofpsalm.

»Stycke» sade jag om detta oändliga landskap, och det må jag väl säga. Jag svindlade vid den tanken, att hela detta ofantliga bergland rundt omkring dock blott är så stort som en liten prick på jorden, och hela jorden blott som en prick i vårt solsystem, och vårt solsystem blott som en prick i verldsalltet! Hur stor är då hela

skapelsen, och hur stor är skapelsens Herre? Jag vet blott ett svar, och det låter så: »Himlarne förtälja Guds ära och fästet förkunnar hans händers verk.»

Men låt oss återvända till de *små* storheterna: Åreskutan och krypen på Åreskutan, d. v. s. oss sjelfva.

Om vi i första ögonblicket voro benägna att känna oss en smula stolta öfver vår bergbestigning, då vi nu stodo der uppe och kastade våra blickar öfver det oändliga landskapet under oss — så gjorde vi snart en upptäckt, som fullständigt qväfde hvarje skynt af högfärd. Under det vi sågo oss närmare omkring på sjelfva den plats der vi stodo — den var liten och brant sluttande åt alla sidor — funno vi nämligen vid ena kanten, nära ett litet bråddjup, en urna af sten med lock på: vi lyfte af locket och upptäckte, att urnan var full nästan till brädden med visitkort och påskrifna papperslappar ditlagda af folk, som varit här uppe före oss. Med den lilla odödlighet, som alla bergbestigare genom de nedlagda korten söka bereda sig, funno vi också att det var klen bestäldt, ty när vi tittade ned i bråddjupet eller rättare bergskrefvan, låg der på botten fullt af genomblötta papperslappar och kort, och det var alltså klart, att, när urnan blef full, så välte man ur innehållet i bergskrefvan; och det var ju alldeles rättvist; när det blir trångt om odödligheten, få de, som njutit den längst, maka åt sig.

Vi lade emellertid också dit våra kort, och lade locket på, men de komma nog snart i hålan.

De enda af alla bergbestigarne som skulle förtjena att odödliggöras, äro utan tvifvel de som burit upp den tunga urnan hela vägen till toppen. Jag är ledsen, att jag ej är i tillfälle att uppgifva deras namn.

Om vår nedstigning kan jag fatta mig i några få ord. Vi stannade på toppen knappt mer än tio minuter, ty det var ganska kallt der uppe, och icke ens våra öfverrockar förslogo att skydda oss för den genomträngande fjellvinden.

När vi gingo ned för den närmaste branten, lyste hela

berget på denna sida som eld i den nedgående solen, och snöfläckarne på fjellen derborta i vester och sjöarne i bergen glänste med ett lätt rosenskimmer. Det var ett praktfullt skådespel. Att äfven vägvisaren och geflebon och studenten glänste rosenröda, må också i förbigående nämnas, ehuru det inte var lika praktfullt.

Kl. 10 försvann solen under horisonten.

Nedstigningen gick raskt, den gick så att säga af sig sjelf; ja, benen förde oss ofta raskare utför, än vi ville.

Fröken återfunno vi ej vid hennes hvilstation, utan först längre ner, stadd på hemväg i sakta mak. Mamsellen återfunno vi ej alls. Hon hade kommit tidigt hem, och sof sin ljufvaste sömn, när vi anlände.

Vi togo på nedfärden endast 4 hvilstationer, och alltsammans gick på 1 timma och 50 minuter, men så gick det ofta i språngmarsch. För studenten bar det af sista biten utför den höga grässlutningen mot Lien så fort, att han kom i halsbrytande fart mot flygelbyggnadens gafvelvägg och fick sig en »törn», så att han ramlade baklänges, dock lyckligtvis utan att bryta armar och ben af sig.

Uttröttade, men högeligen belåtna med vår härliga färd, inträdde vi kl. half tolf i matsalen tillsammans med fröken, och man kan väl tänka sig, med hvilken aptit och hvilken törst vi härjade det dukade qvällsbordet. Vi hade till vår stora afsaknad glömt att ta matsäck och förfriskningar med på färden, — något som jag vill ifrigt tillråda kommande bergbestigare att icke försumma.

Om vi sofvo godt på natten? — Bestig Åreskutan, får ni se. Har ni inte sinne för den stora naturen, ett lofvar jag er åtminstone, ni får en god natt.

X.

En färd till Tännforsen.

Följande dag strax efter frukosten reste vi, efter att ha tagit ett hjertligt afsked af Mårtenson, fröknarna och »mamsellen», vidare med förmiddagståget. När tåget strax bortom stationen passerade nedanför den sluttning, der Lien låg, sågo vi än en gång dit upp, och der stod Mårtenson på trappan och fruntimmerna i fönstren och svängde och flaggade af alla krafter med handdukar och servietter, och denna lifliga afskedshelsning blef ej obesvarad från vår kupé. Och till den hederlige Mårtenson kunde vi ha mer än ett skäl att vifta. Tänk er att hela dygnet med logis och mat och allt kostat summa 2: 75 per man, plus 75 öre till vägvisaren!

Vid Dufeds station stego vi af, togo vårt pick och pack och vandrade till fots upp till gästgifvaregården — en stor snygg gård såsom alltid i Jemtland — och tingade hästar och vagn till den två mil aflägsna Tännforsen.

Medan hästarne sattes för, sutto vi och solade oss på trappan och fingo här en läskedryck ur en balja källvatten, så friskt midt i juli månad, att isbitarne pinglade, när glaset doppades ner, och ändå var den jänta som serverade baljan så sydländskt klädd, att hon till och med bar en turban på hufvudet alldeles som en turkinna. Den svarta turbanen hör nemligen till den qvinliga nationaldräkten i Jemtland, liksom den röda topplufvan till den manliga, ehuru båda börja allt mer att gå bort, likt allt annat pittoreskt i våra nationaldräkter.

»Hvem få vi till skjutspojke?» frågade jag gästgifvaren, en medelålders man, som sjelf sysslade med försättningen.

»Far min», blef det öfverraskande svaret.

»Åh, han är väl för gammal», genmålte jag.

»För gammal!» sade i detsamma en liten rask gubbe, som kom framspringande och hjälpte till med försättningen.

»Je ä bära sjutti år. För gammal, jo-o, dä ska mä si!»

Snart var allt i ordning, och gubben satt med ett skutt på kuskbocken och körde fram till trappan: vi hoppade upp, och det bar genast af i raskt traf.

Men gubben kunde inte blott köra, han kunde äfven språka, och en del märkvärdiga saker hade han att meddela. Utan att fästa mig vid den kulturhistoriska eller kanske snarare etnografiska upplysning han lemnade, att i hans bygd barn på fem, sex års ålder tugga snus alldeles som konfekt — vill jag öfvergå till ett annat af hans meddelanden, som var af större intresse. Han omtalade nämligen, att Åre socken, som vi nu voro i, är icke mindre än 7 mil lång (d. v. s. ungefär som från Stockholm till Upsala), och har inom sina gränser 6 jernvägsstationer, 5 postanstalter, 1 större postkontor, 1 tullstation och — *ingen* prestgård. Den stora socknen är blott annex till Undersåkers pastorat, och prest från hufvudförsamlingen far då och då hit och predikar i den lilla kyrkan. Detta torde blott vara ett exempel bland många dylika i det stora vida Norrland. Nu skulle det emellertid bli annorlunda i Åre, försäkrade gubben: det var bestämdt, att Åre socken skulle varda eget pastorat, och att prestgård skulle byggas.

Äfven vi å vår sida började bli meddelsamma, och min vän studenten, som satt på kuskbocken, beskref med en viss stolthet för gubben, huru vi stigit upp på Åreskutan dagen förut och frågade slutligen lifligt:

»Ni har väl många gånger varit uppe på skutan, far?»

Gubben valkade bussen ett ögonblick och svarade derpå lugnt och bestämdt:

»Hvå' skaj'n gära opp på'n tocken dänn bergknöl? Dä' nyttar intnä te.»

Tänk om han vetat, att vi bara voro ute och reste för att se på »tocka der bergknölar»!

Vi åkte största delen genom skog och på temligen jemn väg de två milen till Tännforsen. Till slut bad studenten att få köra en stund.

»Je' ä' bäst van, je», sade gubben.

»Ja' ä' gammal å van, ja' också», genmälte studenten.

»Gammal å van!» smålog gubben och sneglade på den lille studenten, »je ä' vyst nå litt' gamlar å vanar själf.» Och dervid blef det. Studenten fick inte köra.

Vi kommo omsider till en grind, den enda på hela vägen, och som jag tyckte det gjorde mig ondt, att den gamle sjuttioåringen skulle gå ur och öppna, lagade jag mig till att göra det; men innan jag hunnit resa mig från min plats, hade gubben redan hoppat ur med ett lätt språng och kilade qvickt som en pojke bort och öppnade grinden, och så lika fort upp igen.

Denna häpnadsväckande raskhet hos den gamle förde samtalet in på, huru hurtiga och friska vi öfverallt funnit jemtarne, och så kom jag att nämna, att Jemtland lär vara den friskaste provins i hela Sverige. Det tyckte gubben om.

»Jaa, mä ä itt rädd för nå sjukdoma här opp i fjellom», sade han stolt.

»Hur är det», frågade jag då, »har koleran aldrig varit här i Jemtland?»

»Åå nej!» svarade gubben, »uttom ein eneste gång i Ystersånn för fleir år sän; men hu trifdes itt, då va för kallt ata; hu tordes itt ge se sta te fjells — då kunn'a ha dött själf.»

Så glesnade skogen, och vi kommo till en liten vacker sjö på höger hand, och nu skymtade höga fjell åter fram vid horisonten. Gubben upplyste, att den lilla sjön var Tännsjön. Snart stannade vi vid en bondgård, der vi skulle få roddare. En krokryggig, mager och skrynklig gubbe,

bara skinn och ben, men med ett par qvicka ögon, kom fram och tillbjöd sin tjänst.

Vi förklarade, att vi hade brådtom — vi skulle gå med fåget vidare till Storlien kl. 5 — och frågade hur lång tid färden till Tännforsen tog, fram och tillbaka.

»Ja, då komm ann på, hårr lääng ni står å glåâm på fallan», sa' gubben och plirade på oss med sina små, pigga ögon, som tittade fram bland idel rynkor.

»Vi 'glåâm' väl åtminstone en qvarts timme», svarade jag skrattande.

»Ja, då går'e alltihop på halfva ään.»

Vi bådo honom nu skynda med oss ner till båtstaden, och genast började den krokryggige att löpa före oss så fort, att vi hade all möda att följa med, fast vi skämdes att låtsa om det. Han var alltså af samma märkvärdiga gubbsort som den andre.

»Ni var mej en baddare att springa, far», sade jag flåsande, när vi kommit fram till det temligen aflägsna båtstället, »ni måtte vara mycket yngre än ni ser ut.»

»Dä ä je' å», upplyste han, »je ä bara sextifyyr.»

Efter omkring 20 minuters rask rodd, derunder gubben dock emellanåt hvilade på årorna för att låta oss höra bruset från forsen, landade vi vid andra stranden af den täcka sjön, och skyndade sedan på en gångstig genom skogen österut bort emot fallet, hvars dân oupphörligt tilltog i styrka. När vi efter några minuters vandring trädde ut ur skogen, utbredde sig framför oss en härlig syn. Djupt under våra fötter låg en stor, vacker sjö — det är sjön Norm — och der bortom på ett par mils afstånd höjde sig Åreskutan och andra väldiga fjell, och denna storartade tafla fick nu sin stämning af en musik, som var den värdig, ett öfverväldigande mäktigt dân, »såsom af tusen vatten». Tätt bredvid oss, till höger, hvirflade och forsade öfver stenar och klippblock en bred, svällande vattenmassa; men dånet kom ej från denna. Tvärtom, dess brus öfverröstades all-

deles af ett döfvande, åsklikt buller längre fram. Vi stodo ett litet stycke ofvanför Tännforsén, der den stupar ned i Norn, men sågo ännu blott den breda linie, der den kastar sig öfver klippkanten, och ett stort, hvitt moln af vattenskum deröfver. Dit skyndade vi nu med gubben före. Sedan han lotsat oss fram mellan stenar och block ända till randen, gjorde han tecken åt oss — ty något tal eller rop kunde ej längre höras — att lägga oss ned framstupa på en uppåt sluttande klippställ med skarp, vågrät kant. Vi gjorde så, drogo oss varligt upp mot kanten och sträckte ut hufvudet och — möttes af en svindlande syn. Jag kände, som om både mina ögon och jag sjelf hade med ens ryckts våldsamt ned i en bottenlös, hvitskummande, rasande afgrund, och jag högg ovilkorligen ett förtvifladt tag i klippkanten, för att hålla mig kvar. Känslan var ögonblicklig, och jag är viss, att hade jag *stått* på klippstället i stället för legat, så hade jag hufvudstupa störtat ned i svalget. Efter några ögonblick gick denna svindel öfver, och jag kunde med mera besinning blicka ned i den vrålande afgrunden — men säga hvad jag såg, kan jag icke. Dertill var detta första intryck af Tännforsén allt för öfverväldigande.

Vi gingo sedan på en omväg utför den branta backen vid sidan ned till en klippställ vid foten af fallet. — Mellan kolsvarta, brutna, knaggliga klippväggar, krönte med höga, mörka furor, kastar sig med åskans dån en svällande vattenmassa af ofantlig bredd från en höjd af öfver 100 fot nästan lodrätt ned i afgrunden. Man talar om Trollhättan och med allt skäl, och man far långa vägar för att se den; men jag får säga, att på mig åtminstone gjorde Tännforsén ett ännu mäktigare intryck. Om ock dess vattenmassa, så väldig den är, ej kan mäta sig med Trollhättans, så är det dock en mera slående syn, att se denna vattenmassa kasta sig i ett enda högt språng utför klipporna. Hela Trollhättans höjd, alla fallen tillsammans, är 108 fot, och Tännforséns,

inräknadt de små, obetydliga forsarne ofvanför och nedanför är 120 fot. Toppöfallet, det högsta af de särskilda Trollhättefallen, är 44 fot högt; Tännforsens stora fall är, såsom vi redan sagt, öfver 100, sålunda ungefär lika högt som hela Trollhättan, om den kastade sig i ett enda språng. Det är detta som gör skilnaden.

Sjelfva teckningen af fallet är derjemte mycket vacker. Dess bredd från strand till strand är ansenlig, men genom den svarta klippan öfverst i midten brytes enformigheten, och fallets öfversta del skiljer sig i tvänne väldiga grenar, som sedan ett stycke nedanför klippan åter blanda sig samman. Den venstra grenen bildar, i följd af klipputsprång under den, en slags spiral, den högra faller mera rakt ned i djupet, och mellan dessa båda väldiga störtmassor ser man öfverst nedanför skiljoklippan små vackra hvitglimmande trappfall. Och till ytterligare omvexling skjuter en lång, hvass klippa rakt ut från midten af venstra sidoväggen och mot denna kastar sig en del af den venstra armen med ett så förfärande raseri, att vattenmassorna slungas högt i luften och frusa i en bågformig kaskad af strålar och stänk långt ut mot halfva bredden af fallet. Och der nere slutligen, der nere i djupet, der se vi bara ett enda kaos af hvitskummande vildt raseri, obeskrifligt, storartadt, svindlande — och från detta djup virfla alltjemt upp, högt i luften, stora hvita vattenmoln, som stänka sitt uppfriskande dagg vidt och bredt omkring, ja ända ned till den aflägsna klippställning der vi stå, nära utloppet i sjön.

Om detta ej är nordens Niagara, så är det åtminstone Sveriges*.

Men hvad är hela denna storslagna syn dock mot dånet af fallet. Detta dån är en underlig musik: den har blott *en* ton och dock är det som ett jätteackord af tusende.

* För att man ej allt för mycket må skratta åt den djerfva benämningen, vill jag påminna, att det verkliga Niagara trots sin ofantliga vattenmassa endast är 150 fot högt.

Hvad är det som gör, att man här skulle kunna sitta i timmar och lyss, och att man fångslas och sjunker bort i känslor, hvilkas djup man ej kan pejla, hvilkas betydelse är en sjelf en gåta? Är det tanken på naturens oemotståndliga makt? Är det det andaktsfulla begrundandet af skaparens storhet? Endast *ett* känner man klart: att hela ens varelse genomryses af en outsägligt sublim tjusning, och att man skulle kunna sitta här så länge som helst och bara lyssna. Det är samma oförklarliga känsla, som man röner vid stranden af ett haf i storm, då de stora vågorna rulla fram slag på slag med samma fulltoniga, dånande brus.

Till sist såg jag på klockan. Jag trodde att vi suttit der några minuter: vi hade suttit tre quart. Svårt var att slita sig lös, men vi måste. Gubben väntade oss ännu beskedligt uppe på toppen, men vi sågo af hans rörelser, att han ansåg det vara hög tid att bryta upp; och vi knogade raskt uppför den branta grässlutning vid sidan, som ständigt fuktas af forsens duggregn, och som äfven i de torraste somrar är gnistrande grön.

Efter en rask vandring och rodd voro vi åter i bondgården och funno nu, att vi ännu hade så god tid, att vi kunde i all sköns ro och med strykande aptit smörja oss med den äkta jemtländska middag af laxöring, mesost, tunnbröd, färskt smör och nysilad mjölk, som bullats upp för oss — till ett pris af 50 öre pr man,

Redan kl. half 5 voro vi åter i Dufed. Det var minnesdigra dagar de två sista: — Åreskutan och Tännforsen! hvardera en oförgätligt storartad syn — jag visste ej hvilken jag skulle sätta främst.

XI.

I fjelltrakten vid riksgränsen.

Ett ofantligt långt godståg med tungt lastade plankvagnar pustade i väg med oss från Dufed kl. half 6 e. m. samma dag. Det var endast förspändt med ett lokomotiv, oaktadt här, från Dufed till Gefsjö hållplats, är den värsta stigning på hela norra stambanan. I början var allt trefligt. Vi rullade snart i sakta mak öfver en väldig bro med härliga utsigter åt ömse sidor; och bakom oss hade vi Åreskutan och alla dess grannfjell, och nu skulle vi allt längre in, allt högre upp i de egentliga fjelltrakterna. Vi gjorde oss sålunda förväntningar på en allt mer och mer romantisk färd. Ja, om en romantisk färd är en färd med äfventyr, så få vi ej beklaga oss, ty vi blefvo ej utan. Annars gjorde den ej skäl för namnet.

När vi kommit in i en tät skog, började det regna, och nu kröp tåget uppför lika långsamt, ja, långsammare än vi sjelfva knogot vid vår bergvandring dagen förut. Och så måste det stanna då och då och hvila sig, och så tog det nytt tag och stannade igen, och till slut stannade det alldeles. Men det vardt allt värre: bäst det stod, började det under häftiga hvisselsignaler, som läto som riktiga nödskri, rulla tillbaka utför, och nu först började vi frukta en verklig fara. Vi skyndade till fönstret och ville på fullt allvar hoppa ur; ty att rulla i svindlande fart utför ända till Åre eller Undersåker — eller dessförinnan slå ihjel oss i ett bråddjup — var ingen treflig utsigt. Men nu stannade tåget igen, och efter ett ögonblick började det åter gå uppför, och då sågo vi, att tre karlar gingo framför loko-

motivet och strödde ut sand på skenorna för att ge bättre fäste åt hjulen. Det var regnet, som gjort att lokomotivet ej orkade draga uppför, och jag fick sedan höra, att man ångrade att ej hafva tagit två lokomotiv. Lyckligt, att det fans så godt om bromsar, annars hade här händt någon verklig olycka.

Och så fortför tåget alltjemt att först gå uppför en bit, så stanna ett ögonblick och så rulla tillbaka en bit igen, efter hvartannat — till dess vi äntligen märkte att ett viktigt beslut var af vederbörande fattadt. Kampen var uppgifven. Jernvägskarlar skyndade fram till midten af det långa tåget och kopplade af. Lokomotivet med en del vagnar gick ögonblicket derpå med glada pustar af lättnad vidare, och vi stannade med de öfriga vagnarne, afkopplade och fastbromsade midt i backen, och här stodo vi nära en half timme och fördrefvo tiden med att samtala med konduktören som stod i skogskanten och lät det regna på sig. Sent omsider kom lokomotivet ensamt tillbaka och hemtade oss och drog oss äntligen lyckligt fram mot Gefsjö hållplats.

Men här mötte oss ett nytt missöde, värre än det första. Vattnet hade tagit slut för lokomotivet, och någon vatteninrättning finnes ej förrän vid Ånns station.

»Di försöker med en gammal pump, som har användts här förr», upplyste om en stund konduktören utanför fönstret, »men den är i olag, så det går knappt mer än droppvis.»

»Då kan di ju lika gerna låta det regna in i maskin», anmärkte en af mina kamrater resigneradt.

Vi hade stått tre kvarts timme, och ännu ingen signal.

Tåget hade stannat midt på en stor mosse ett litet stycke från stationen, och under det vi otåligt kikade ut i regndusket, märkte vi några rödglänsande hjortron nere i mossen. Vi bådo genast konduktören öppna, och så hoppade vi ur och började plocka bär. Det var kart, hård

kart, råga på otur; och jag kröp åter in. Men mina reskamrater åto, så att det knastrade i munnen på dem, och snart finga de sällskap: konduktörer, smörjare och bromsare och allt hvad de heta sällade sig till dem. Då kan man förstå, hur det stod till. Jag har färdats mycket i min dar, men aldrig förr har jag stannat med ett jernvägståg midt i en mosse och gått ut med konduktörerna och plockat bär. Det låg emellertid öfver hela denna sällsamma tilldragelse en viss humor, som ej var utan sin verkan. Man kom allmänt i godt lynne.

Slutligen efter en och en half timmes förlopp gaf lokomotivet en signal, konduktören föste in de resande, som utgjordes af summa fyra, och innan han smådde igen dörren, ropade han med hög röst i sin vanliga officiella ton:

»Har någon stigit på?»

Denna enkla fråga midt på mossen under för handen varande omständigheter gjorde en utomordentlig verkan: vi brusto alla ut i ett skallande skratt, och konduktören, som jag misstänker var en riktig humorist, stämde i med.

Till nästa station, Ånn, anlände vi tre timmar efter vår tid.

Om fjell, eller (för att citera jemtgubben i går) om »bergknölar», har jag i dessa bref talat så mycket, att mina läsare säkert längesedan tröttnat; annars skulle jag vilja nämna, att den stora sjön Ånn med sina djerfva fjellpartier rundt omkring utgör en af de mest romantiskt sköna punkter på hela linien. Det täta regndugget gjorde emellertid nu, att för oss allt reducerade sig till storartade dimfigurer. Och äfven skulle jag vilja tala om, att vi längre fram, vid Enafors station, hade alldeles in på oss ett majestätiskt fjell, som, trots sitt anspråkslösa namn, Snasahögen, reser sig till en höjd af 5 000 fot öfver hafvet. Det var minsann något att titta på från kupéfönstret.

Från sist nämnde station Enafors, den närmaste till

Storlien, vidtager nu en verklig ödemark af äkta högfjellsnatur.

Tåget rullade hela tiden fram på en bergplata 2 000 fot öfver hafvet. Inga träd synas vidare till, endast buskar och mossar; ödsligheten är verkligen ängslande. Men de höga Snasafjellen i söder och Kölens väldiga bergmassor framför oss i vester, ge dock åt detta dystra landskap en prägel af storhet, som verkar imponerande. Det är en nordisk fjellöken med sina pyramider vid horisonten, vida väldigare än Egyptens.

Det började nu småningen skymma — och ej underligt, ty klockan var öfver elfva på qvällen. Då blåste hvisselpipan, och i nästa ögonblick var allt förvandladt såsom genom ett trollslag. Vi löpte in i en stor öfverbygd, gladt upplyst station, vimlande af folk. Befunno vi oss verkligen högt uppe i fjellbygden? Det var som en dröm. Man skulle hafva trott sig med ens förflyttad till en centralstation i södra Europa midt i civilisationens brännpunkt. Tåget stannade: ett gladt sorl och nyfikna ansigten öfverallt i det bländande lyktskenet. Midt i sorlet hörde jag mitt namn ropas, och till kupédörren framträdde under glada bockningar en af mina kära skolgossar från Gefle och tillbjöd sig att hjälpa mig med sakerna. Glad öfverraskning å ömse sidor. Han var liksom jag ute och luftade sig efter terminens lexor och temaklotter.

Genom en öfvertäckt gång inträdde vi från perrongen direkt i *hotellet* — och min häpnad ökades alltjemt: det var ett präktigt hotell, inrättadt efter alla tidens kraf, ett verkligt första klassens — och detta här uppe bland fjellen! Det lär ock vara byggt på statens bekostnad samtidigt med stationen, och man bör sannerligen vara vederbörande tacksam för denna omtanke. Hur välkommet bör icke i synnerhet detta hotell vara för alla resande under den oblidare årstiden liksom för öfrigt hela den präktiga stationen: en oas midt i snööknen. Stationens öfverbygda perrong torde,

om jag ej misstager mig, vara fullt lika lång som centralstationens i Stockholm, och den erbjuder de resande på hotellet en behaglig promenadveranda i dåligt väder.

Hotellet var för tillfället fullproppadt med folk: mina två reskamrater fingo ett litet »kryp in» tillsammans, och jag fick ett skänkrum innanför matsalen, men det var lika roligt.

Och matsalen, apropos, var stor och vacker, och maten och serveringen den bästa på hela resan, allt sedan vi lemnade Storvik.

Storlien är, med ett ord, ett ypperligt ställe, det gör liksom det nyss nämnda Storvik i allo skäl för namnet, ty allting är »stort» och tilltaget utan knussel.

Midt i natten väcktes jag af knackningar på fönstret, gick upp och fick se en ung herre stå der i regnet. Han tycktes öfverraskad och bad om ursäkt: han trodde det vara tjänstfolkets rum, men frågade mig, om jag ville vara god och öppna stora dörren till perrongen. Han kom hem från en botanisk exkursion i bergen, der han gått vilse och ej hittat hem förr än nu. Jag gick genast ut och öppnade och fann der utom den unge herrn, som enligt sin egen uppgift var »gymnasist från Östersund», fem små skolgossar i hans sällskap, alla med portörer. Hela sällskapet hade gått vilse och voro aldeles genomväta. Klockan var mellan 2 och 3 på natten.

På morgonen tog jag en liten promenad utanför stationen och fann här något helt annat än på den öde bergplatån qvällen förut, fast vi fortfarande voro lika högt*. Växtligheten var rent af yppig; och höjderna omkring, dels grönklädda trädbeväxta åsar, dels nakna fjell med öppet dalperspektiv mot vester, gäfvö tillika en verklig storhet åt taflan. Om jag undantar Åre, kan jag knappt nämna något

* Storlien ligger 2020 fot öfver havet, och högsta punkten mellan Enafors och Storlien, der man passerar vattendelaren mellan Bottenhavet och Atlanten, är endast några fot högre.

ställe under hela färden, der jag hellre hade velat slå mig ner. Också hörde jag stället prisas af alla. Många hade legat här i veckor dels för sitt nöje dels för sin helse, be- gagnande Storlien med dess rena bergluft som sanatorium.

Bland de senare var en vetenskapsman, professor X. från Stockholm, som jag träffade samman med på perrongen, när jag återkom från promenaden. Han kunde ej nog rosa stället.

Och af honom fick jag höra, att Storlien icke blott hade sitt behag utan äfven sina äfventyr, och rätt sällsamma ändå. Han förtäljde, att han för några dagar sedan varit ute på en bergvandring med sin hustru, just på det der grönkädda fjellet nordvest om stationen. De hade hunnit öfver toppen och vandrade som bäst nedåt på andra sidan, då de plötsligt anföllos af en stor *örn*, som kom flygande rakt emot dem; och det vardt en förtviflad strid. Lyckligtvis hade vår stockholmare ett paraply med sig, och med detta uppspändt som sköld och en dugtig käpp till vapen afvärjde han tappert anfallet, innan vare sig han eller hans följeslagarinna hunnit få någon allvarligare minnesbeta af näbb och klor. På hemvägen förbi samma ställe hade örnen med förbittring förnyat anfallet, men äfven då efter en häftig strid lyckligt slagits på flykten. Denna örn hade äfven anfallit andra under sommaren; han hade grasserat deruppe som en riktig stråtröfvare. Tvenne karlar hade han på samma ställe anfallit några dagar förut, och nu senast i natt, berättade professor X., hade de sex botanisterna, som jag släppt in, försvarat sig i samlad trupp mot hans ursinniga angrepp.

Detta låter ju alltsammans som en saga, men är ändå sant. Man förmodar, att det i alla tre fallen varit samma örn.

Om dessa vilda örnstrider uppe i bergen undantagas, så lär ett vistande på Storlien vara en fullständig idyll.

Och nu till Norge!

XII.

Från Storlien till Trondhjem.

»Tåget till Trondhjem går!» ropade vid ett-tiden på dagen en af reskamraterna hastigt in i skänkrummet på Storlien, der jag satt och arbetade i full fart på ett rese-bref — och jag hann bara rycka till mig i matsalen ett par på förhand beställda smörgåsar och skynda ut.

Det är verkligen ett hårdt öde att, när man är hungrig som en varg, nödgas springa förbi ett med rykande maträtter dignande bord, sådant som det i Storlien — endast med två små smörgåsar i hand. Jag tillråder härmed alla resekorrespondenter att, varnade af mitt exempel, aldrig skriva i Storlien, utan endast svärma omkring i naturen och i — matsalen, ty båda äro vid Storlien i hög grad tilltalande. Jag hade suttit instängd hela förmiddagen och försummat båda. Och jag tyckte nu det var en blott ringa ersättning för middag och utsigter att der ute på perrongen återfinna de båda reseglada gubbarne, som stucko fram sina fryntliga ansikten i ett kupéfönster och nickade och vinkade åt mig allt hvad de förmådde. De hade alldeles nyss återkommit från Trondhjem för att hemta oss andra, såsom aftaladt var — och nu sutto de efter intagen middag på det nya tåget, som skulle föra dem samma väg tillbaka — och vinkade mig till sig under det deras ögon genom binocklar och glasögon tindrade af tillfredsstäld mat- och reselust. Jag hoppade in. Och nu blef det ett pratande och ett jubel. De hade tusende saker att förtälja om allt det vackra de sett i Norge och om den trefliga bostaden i Trondhjem hos »Nielsens Enke» m. m.

Under det lifliga pratet satte tåget i gång. — Men hvar äro de två yngre reskamraterna, mina trogna följe-

slagare under de sista oförgätliga dagarne? De hafva hoppat in i en annan vagn. I vår kupé funnos utom gubbarne och jag endast tvänne medresande, och med den lätthet vi under hela resan haft att »flyga på folk» blefvo vi snart bekanta med dessa. Den ene, en ung fin skägglös herre i modernt tillskurna turistkläder och kokett resmössa, presenterade sig under högtrycket af vårt glada reselynne som grosshandlare X. från Stockholm. Han hade något visst *distingué* och *blasé* i sitt väsende, men såg för resten rätt användbar ut och blef äfven småningom fullt så gemytlig, som hans städade sätt tillät. Den andre, en lång mager medelålders man med markerade drag och för öfrigt tunnt stripigt skägg och små lifliga ständigt spelande ögon, såg mig ut att vara utländing, och så var han äfven; ty när äfven han forcerades af gubbarne, presenterade han sig under det förbindligaste leende och på bruten svenska som *holländare*. Namnet var också äkta holländskt, omöjligt att uttala och med »van» framför. Stockholmarens tycktes ha rest här många gånger förr — reste förmodligen »i» någonting — och han kastade blott en nedlåtande blick på fjellen, men holländaren var alldeles »fräsch» (förlåt nystafningen!) och lika naiv och gladlynt som jag och mina gubbar. När vi yttrade vår förvåning öfver att han kunde tala svenska, meddelade han, att han lärt sig vårt språk hemma i Holland genom lektioner och trägna studier, och att han nu för första gången gästade detta Skandinavien, der han så länge haft lifliga handelsrelationer, och dit han så ofta längtat. Han kom nu från Stockholm och hade hela vägen varit hänförd af hvad han sett. Sista biten på svenska sidan hade han dock haft tråkigt resällskap — »en engelsman, som icke ville tale», sade han med förargelse. Nu åter förklarade han sig alldeles förtjust i sitt resällskap; och han hade ock sannerligen här träffat folk som »ville tale». Gubbarne, som båda voro i hög stämning, tjänstgjorde ifrigt som ciceroner och pekade till höger och venster, så snart

vi hunnit igenom de höga snöplank, som i början skymde utsigten.

»Der ha vi riksgränsen!» ropade de båda på en gång och utpekade till venster en rak uthuggning uppåt fjellslutningen på andra sidan om en dal — och holländaren och jag trängdes så ifrigt för att titta, att min smörgås höll på att fastna på hans rygg.

Alltså voro vi nu i Norge. Präktiga fjell ha de, det måste medges — men de borde bestå sig bättre vagnar, och det just för fjellens skull. De norska andraklassvagnarne saknade nämligen den bekväma ingången från gafveln med den trefliga platform, som varit oss till så mycket nöje och tjänst på de svenska, när det gälde att betrakta utsigterna — och nu fingo vi alla stå der i kupéfönstret och trängas. Och der stodo vi också kvar, ty bergvyerna började bli allt mer storslagna — alltid på venster hand. En vacker djup fjelldal vidgade sig småningom under oss, och der bortom skimrade höga snöfjell.

Snart passerade vi temligen nära ett jättefjell med silfver på hjessan, och sedan — hvilken syn! Vårt första intryck var oblandad häpnad, och holländaren och jag gjorde ovilkorligen ett utrop. Framför oss och under oss öppnade sig på en gång en stor, härlig, obeskriflig dal af svindlande djup med en ringlande och skummande elf der nere i botten och höga, underbart vackra fjell åt alla håll. Skönheten och storheten af denna dal med dess vexlande förgreningar och mjukt perspektiviska förtoningar in bland fjellen var i jemt stigande, ju längre vi ilade fram — och der nere, helt nära oss på slutningarna, stodo ängarne gröna, och skördefolk i trefliga sommarsvala arbetsdräfter hvilade på lien och gapade upp mot tåget; och längre ned mot djupet lågo byar och gårdar spridda, så förtjusande vackert, att hvarenda stuga var det präktigaste sommarnöje man kunde önska sig i Norden.

Det var *Merakerdalen*.

Snart stannade vi vid stationen Meraker alldeles vid randen af daldjupet, och nu hade vi kommit till skönhets höjdpunkt. Af alla jernvägsstationer jag sett i Europa kan jag icke påminna mig någon med ett mera förtjusande eller, rättare sagdt, ett mera storartadt romantiskt läge. Alla hoppade vi genast ur, till och med den bereste stockholmarn, och skyndade fram till det bröstvärn, som löper vi sidan af stationen längs kanten af den lilla plåtå der vi befunno oss. Vi stodo här liksom på en bergbalkong, och när vi lutade oss fram öfver balustraden och blickade ut öfver denna oändliga, sköna, fjellomgifna och dock leende dal och kastade en hissande blick ned mot djupet och en lika hissande bort emot fjellen och de bugtande dalkjusorna och de mörka fjellskrymslena och de hvita glänsande snötopparne — allt belyst af den varmaste middagssol, som öfvergöt det hela med en rikedom af smältande färgskiftningar — så kände jag, att intrycket af denna syn var ett af de mäktigaste, kanske *det* mäktigaste jag fått under hela resan.

Och häruti instämde också helt visst alla mina reskamrater. Åtminstone hörde jag en af gubbarne bredvid mig mumla stilla och högtidligt: »Detta är ett intryck för lifvet.

Och kan man nu tänka sig, att under allt detta och midt för denna sköna utsigt låg en engelsman i ett första klassens kupéfönster och — sof. Ja, han snarkade. Vi utpekade honom för holländaren. Han såg på honom ett ögonblick och utropade sedan på så ren svenska, som om han läst innantill i en bok: »Det var ett as till engelsman!» Och häruti kunde vi icke underlåta att instämma, ehuru vi sedan anmärkte, att engelsmannens flegmatiska lady, som satt alldeles midt emot honom i kupén och inte väckte honom, hade största skulden. Hon sjelf tittade helt förnämt och, för att nyttja hennes eget språk, »languidly» på den sköna Merakerdalen.

Hvisselpipan ljud, och vi reste med saknad vidare. En stund hade vi dock den underbara dalen vid sidan, och

sedan mötte oss nya taflor, höga branta berg och skummande forsar, som snart togo all vår uppmärksamhet i anspråk och ständigt höllo oss på rörlig fot.

Vid nästa station, Gudaa, var slutligen det vackraste förbi och vi befunno oss i en rätt vanlig skogstrakt — och nu väcktes äntligen engelsmannen af sin lady, ty här var *kaffestation*. Han steg ur och tog sig en kopp kaffe, och sedan gick han in och somnade igen. Och nu skulle han snart gå miste om en ny öfverraskning.

Men innan vi resa vidare, vill jag påpeka trenne iakttagelser som jag gjorde vid de norska jernvägsstationerna; och ber jag särskildt de ärade herrarne i vår svenska jernvägsstyrelse om deras vänliga uppmärksamhet. Den ena var, att vid hvarje station stod med stora siffror angifven *höjden öfver hafvet*, det andra, att vid hvarje station hängde en stor *termometer*, det tredje att utanför dörarne funnos *fotskrapor och grofva torkmattor*, något som ock, enär de samvetsgrant nyttjades af alla resande, gjorde, att de norska väntsalarne frapperade med sin renlighet. Särskildt tror jag, att alla resande skulle vara jernvägsstyrelsen tacksamma, om höjden öfver hafvet angäfvos vid stationerna i vår egentliga fjellbygd, Jemtland*.

Och den nya öfverraskning jag talte om? Jo, sedan vi lemnat stationen Gudaa, brusade vi in i en trång djup dalklyfta med skyhöga vilda bergväggar, som nästan tvärbrant stupade ned mot banan på ömse sidor. Och nedför branterna störtade sig här och der hvitskummande forsar, och uppför branterna klättrade resliga furor, huggande sig fast i springorna och fattande postö på otillgängliga utsprång och öfverst krönande topparne, — och här nere i djupet ilade vi sjelfva som för lifvet för att undkomma bergen, som

* Sedan ofvanstående redan tryckts (i samma form som det först stod att läsa i St. Dagblad 1884) har det kommit till min kännedom, att så väl termometer som uppgift af höjden öfver hafvet numera finnes vid de jemtländska jernvägsstationerna (sedan 1885).

tycktes vilja falla öfver oss, under det vi icke skymtade en flik af den blå himmelen — om vi icke stucko ut hufvudet genom fönstret. Och likadant på båda sidor och så långt vi kunde se i vår väg. Ja, skådespelet var så vildt, att det nästan gjorde oss sjelfva lite vilda.

Den långe holländaren och jag ilade från fönster till fönster, så att vi mer än en gång stötte tillsammans i midten af kupén. Grosshandlaren från Stockholm satt stilla och smålog deltagande, men farbröderna, lika ifriga som vi, kallade oss med höga rop än till den högra sidan än till den venstra. Holländaren var dock värst, skrek af hänförelse och flög så hastigt fram och till baka, att vi till slut kallade honom »den flygande holländaren»; men så godmodig var den hedersmannen, att när vi meddelade honom det nya namnet, skrattade han lika godt som vi andra. Hvem kan för öfrigt förtänka en *holländare* att *han* blir en smula utom sig, när han kommer midt in bland norska fjell, då sjelfve den norske konduktören, som jag vid en titt genom fönstret såg sträcka ut hufvudet ur sin kupe, nickade lifligt åt mig och gestikulerade uppåt bergen med högstämd nationalstolthet, liksom ville han säga: »Hvad synes De om Norge, hvasa?»

Denna vilda dalklyfta, som jag är viss, att alla sannskyldiga rundresare efter mig skola se med samma hänförelse som holländaren och jag, fortsatte mycket länge, ända fram till nästa station, Floren, ehuru bergen mot slutet började bli något lägre och mindre branta och vilda. Och detta vardt ännu mera fallet under fortsättningen af samma dalsträckning på andra sidan nämnda station. Hela naturen, ehuru fortfarande af intresse, vardt nu vida tamare; och småningom tycktes den oss äfven något enformig — till dess ändtligen efter Hegre station dalen vidgade sig allt mer och ögat med behag fick sväfva ut öfver vidare och mera vexlande perspektiv åt alla håll; och så efter ännu en station, Hell (ett namn som säkert förvånade vår engels-

man, om han var vaken) — fingo vi äntligen sigte på den stora glänsande Trondhjemsfjorden, och när vi stannade vid den vackra stationen Hommelvikén, så låg fjorden i all sin skönhet utbredd framför oss. Här träffades under uppehållet några unga stockholmare, som slagit sig ner på sommarnöje, och de hade sannerligen ej gjort något dåligt val.

Att beskrifva Trondhjemsfjorden, sådan den här och sedan under den fortsatta färden mot Trondhjem tedde sig för oss, kan ej falla mig in, då jag inte har solljus och färger att måla med, ty det är just belysningen och de fina schatteringarna på den stora vattenytan och på de aflägsna bergen på fjordens andra sida, som äro hufvudsaken. Några mäktiga fjell ser man ej till, ej några öfverraskande naturformationer, men höjderna der borta i norr och nordvest äro vackert tecknade och te sig pittoreskt i den violetta färg, som afståndet och soldimman ger dem, och den stora vida vattenspegeln glänsar så blank långt bort mot hafvet; och den mot vattnet sluttande strand, der vi fara fram, är från Hommelvikén ända fram till Trondhjem en enda leende och rikt bebyggd trakt med kullar och dälдер, fält och lundar i ständig vexling och med bugtande konturer af uddar och vikar.

Min vän holländaren hade nu lugnat sig efter den uppskakande dalklyftan, och så äfven jag, och vi sutto tillsammans med gubbarne i stilla svärmeri och tittade genom fönstret ut öfver den vackra fjorden. Vi gåfvo oss till och med ro att samtala i allsköns lugn, och jag fick bland annat veta, att holländaren talade *sju* språk. Han tog derpå fram en parlör på *fem* och bad mig, under intrycket af den stundande skilsmessan, att mottaga den som ett minne af de stunder fulla af hänförelse vi tillbragt tillsammans. Jag tog emot den med någon tvekan. Hvad skulle jag ge honom i stället? Jo, jag fick en idé, jag lofvade att skicka honom det nummer af Stockholms Dagblad, der skildringen af resan från Storlien till Trondhjem komme att tryckas, och

jag lofvade uttryckligen, att äfven han sjelf skulle komma att i denna skildring spela en framstående roll. Löftet be-seglades under gubbarnes munterhet med ett gladt handslag.

Snart, efter ännu några små trefliga stationer vid fjorden, fingo vi Trondhjem med dess tornspiror i klart sigte. Hur skönt det låg utbreddt vid fjordens strand och på sluttningar och kullar omkring! Och högt öfver de hop-gyttrade husmassorna i stadens center »reste sig anse-nlig» den gamla ärevördiga domkyrkan. Det är i sanning en vacker stad. Och öfver fjord och berg och stad göt just nu aftonsolen sitt rikaste guld.

Inne på den stora stationen voro oss till mötes »Nielsen-s Enkes» pojkar, som farbröderna stämt dit, och innan vi visste ordet af, hade de tagit våra saker och körde oss i »Enkens» eget åkdon i flygande fart till hotellet. Men grosshandlaren och holländaren nöjde sig ej med någon »Enke», utan foro efter ett hastigt och hjertligt afsked från oss andra i hvar sin ståtliga omnibus till finare hotell.

XIII.

Första aftonen i Throndhjem.

Framkomna till »Nielsen's Enke» mottogos vi på trappan af en fin pomaderad herre, som på det artigaste helsade oss välkomna, och när jag på grund häraf tillfrågade honom om *han* möjligen var »Enken», så svarade han genast *ja*. Och så lär det vara med många andra af dessa »Enker» i Trondhjem, de äro karlar nästan allesamman; och Enkerne, ja dem vet man icke ens *när* eller *om* de existerat. Men enkenamnet ger hotellet en huslig och hemtreflig, nästan rörande, klang — och det är rent af med en filantropisk stämning man uppsöker det.

Det kyffe gubbarne beställt åt mig hos »Nielsen's Enke» såg också i sin osmyckade enkelhet ganska »husligt», jag

ville nästan säga »sterbhusligt» ut, och hade äfven en melankolisk utsigt mot en rödmålad vägg. Men jag fattade detta som en invit att vistas inne så litet som möjligt.

Också sedan vi blifvit vederbörligen uppborstade, begåfvo vi oss genast ut allesammans för att taga den vackra staden i skärskådande. Men det första jag kom att lägga märke till, när vi nu marscherade till sammans på gatan, var icke den vackra staden, utan det var — oss sjelfva. Vi voro så *små* allesammans, att jag nästan skämdes att fem sådana svenskar visade sig i Norge på en gång.

Det hade väl gått an, om inte norrmännen sjelfva hade varit så resliga: nästan idel högväxta män och qvinnor, hvar helst vi gingo fram. Var detta en illusion, framkallad genom jmförelsen med oss sjelfva? Nej, dessa »nordenfjeldske» norrmän äro bestämdt en reslig race.

När jag en stund sednare var ensam nere vid jernvägsstationen för att lägga ett bref i lådan, gjorde jag, under det jag der dröjde en stund, äfven andra iakttagelser om de »nordenfjeldske» och dessa mera af fysiognomisk art. I det vimmel af hvarjehanda folk af olika stånd, ålder och kön, som jag der såg, tyckte jag mig finna, att flertalet af dessa norska ansigten hade något skarpt markeradt, strängt och allvarligt. Om det var den långa spänningen mellan »högern» och »venstern» med dit hörande »odium politicum», som gaf en sådan stereotyp sträfhets åt de norska dragen, eller om det var den allvarliga norska fjelnaturen, som sedan sekler tillbaka afspeglade sig i folkets anletsdrag, lemna jag derhän — men saken var alldeles påfallande, synnerligen när jag jmförde denna folkmassa med en dylik tillfälligtvis vimlande vid en jernvägsstation i Sverige, t. ex. i Stockholm och Upsala. Der ser man fast hellre en mängd fylliga ansigten med afrundade drag och afrundade leenden, och der hör man lifligt prat, glada skratt, högljudda frågor och svar och märker öfverallt en glad brådska. Här åter fann jag intet af allt detta, allt var märkvärdigt tyst — mån-

genstädes hårdt sammanknipna läppar, och der ej fullständig tystnad rådde, talet dock dämpadt — och öfver det hela låg ett visst uttryck af fast beslutsamhet och sammanpressad energi. Det tycktes som om alla dessa biljettköpare skulle ut i allvarliga politiska värf, till »höjre» eller till »venstre», och ingen enda på lustresa. Emellertid kan jag på samma gång ej neka, att dessa norska ansigten med sin kraftiga och manliga prägel gjorde ett godt intryck, och att det var ett sannt nöje att betrakta dem — om ock det nöjet skulle ha varit ändå större, i fall något litet solljust leende här och der hade till omvexling kastat öfver det hela ett blidare skimmer. Här såg jag ej ett leende hos någon — om jag undantager tre unga damer, men de voro alla tre uppnästa, och uppnäsan, med sin »öppna» och hemtrefliga karakter, synes allestädes stå i ett hemlighetsfullt sammanhang med godt lynne. Också är den mycket vanligare i Sverige än i Norge, såsom hvar och en som rest i de båda länderna, torde hafva iakttagit; och om äfven min vän engelsmannen mr L. går något för långt, då han påstår att »the Swedes have *no noses*», så är det dock visst att de stora kraftiga näsorna äro vida vanligare i Norge än i Sverige, och jag förstår öfver hufvud mycket väl, att resande engelsmän och i synnerhet skottar, i dessa markerade norska ansigten och dessa höga magerlagda och dock starkt bygda figurer, ja äfven i sjelfva det kärfva och lakoniska norska lynnet, tycka sig återfinna en med dem sjelfva mera beslägtad folktyp än i Sverige.

* * *

Nå än Thronhjøm? — jag har ju under allt detta glömt sjelfva Thronhjøm, som vi dock enkom gått ut för att skåda. Ja, Thronhjøm är vackert, oändligt vackert. Vare det nog sagdt. Må man inte vänta att här få en historisk, topografisk, statistisk och pittoresk redogörelse. Det är för mycket för en rundresare; och lika säkert som det går öfver

hans krafter att åstadkomma en sådan redogörelse, lika säkert skulle det gå öfver andras att läsa den. Den, som i alla fall vill hafva något ordentligt i den vägen, hänvisar jag till Yngvar Nielsens »Reisehaandbog i Norge». Det är Norges Bædecker.

För min egen del kan jag blott bjuda på allmänna intryck och flygtiga iakttagelser. Det förnämsta intryck jag hade i Trondhjem var, att jag trufdes der, och samma rön skola säkert alla svenskar efter mig göra. Den präktiga fjorden med sitt glittrande vatten och sina många seglare, sina vackra öar och sina blånande fjerran berg, den lifliga hamnen och den breda elfven, vimlande af fartyg och båtar och af lif och rörelse, och så sjelfva staden med sina breda gator och sina pittoreska gamla trähus och opittoreska moderna ståtbyggnader, om hvartannat — ja, äfven bland trähusen ett verkligt träslott, stiftsamtmannens palats, mycket tilltalande i sin enkla storhet — och så vidare här och hvar i staden de grönskande planteringarna och promenaderna, och rundt omkring staden och i vackert perspektiv inåt landet de skogklädda höjderna bebygda i täcka grupper med gårdar och villor på alla sluttningar — ja, i öster till och med en gammal fästning tronande på en bergklint — och först och sist den friska sjöluften, som öfverallt strömmar en till mötes från fjord och haf — allt, allt inger en brådskande rundresare den tanken: »hvarför har jag inte stält så, att jag kan stanna här längre?»

Och så domkyrkan — »last, but not least» — men om henne skola vi tala längre fram i ett särskildt kapitel. Vi sågo ej heller hennes inre förr än dagen derpå. Hon är det framför allt, som gör Trondhjem till en af de intressantaste platser i Norden.

XIV.

En norsk gudstjenst.

Sedan vi på söndags morgonen intagit en enkel frukost i hotellets matsal, gingo vi till domkyrkan för att öfvervara gudstjensten.

Det första som frapperade mig, då vi, efter en beundrande blick på det gamla templets väldiga och ärevördiga yttre, inträdde genom dörren var, att golvet, såsom i de engelska kyrkorna, var belagdt med mattor — en god anordning, och som vi sannerligen borde införa öfverallt i Sverige, der slamret af hårda stöfvelklackar och skosulor så ofta utgör ett störande ackompagnement till våra gudstjenster. Här gled nu församlingen ljudlöst in på de mjuka mattorna, och denna stillhet i det yttre var redan i och för sig egnad att verka stillhet i sinnet vid inträdet i det vördnadsvärda templet. Ehuru vi kommo mycket tidigt, var kyrkan redan fylld af folk, och vi fingo med svårighet plats.

Men hvad är detta? Äro vi verkligen i Trondhjems domkyrka? När jag såg mig omkring, fann jag allt så litet och trångt och sjelfva arkitekturen så långt ifrån hvad jag tänkt mig, att jag verkligen häpnade. Gåtan löstes dock snart: det stora Trondhjemska templet är en korskyrka, och vi befunno oss endast i dess tvärskepp, som apterats till gudstjenstlokal, medan resten af det stora templet, hvarifrån detta tvärskepp afskilts genom uppförda sidoväggar, stod under restauration eller låg i ruiner. Härom mera sedan.

Nu spelade orgeln några vackra preludier och gudstjensten började, — och då denna gudstjenst i mångt och mycket var olik vår, tror jag mig göra våra svenska kyrk-

vänner och kanske äfven andra ett nöje med att framställa hufvuddragen i dess gång.

Redan under de första preludierande stroferna från orgeln trädde presten för altaret, der han med hjälp af en kyrkotjenare, förmodligen klockaren, i församlingens åsyn påkläddes den på altarbordet liggande messkruden. Preludierna fortforo tills detta var gjordt, och sedan följde ej omedelbart någon psalmsång, utan den nyss nämnde klockaren framträdde på golfvet utanför altarringen och höll der, vänd till församlingen, en kort inledningsbön, slutande med »Fader vår». Härpå uppstämdes första psalmen, och jag öfverraskades behagligt af den kraft och det lif hvarmed den sjöngs. Efter psalmens slut följde dagens bön och episteltext, men dessa lästes ej, utan *sjöngos* (eller »messades») helt igenom af presten, som, i förbigående sagdt, hade en särdeles vacker röst. Nu följde åter en fulltonig psalm af församlingen, liksom den förra mycket vacker äfven till sitt innehåll, och så trädde presten på predikstolen. Efter en kort bön uppläste han genast evangeliet och höll derpå en predikan, som räckte ungefär en *half* timme. Sedan »amen» var sagdt, följde en helt kort bön, börjande med bön för de sjuke, så »lysningarne» och sist äfven *välsignelsen*, och dermed var allt på predikstolen slut.

Sedan härpå åter en psalm sjungits, preludierades på orgeln, och större delen af församlingen strömmade ut, ty det var i dag nattvardsgång. Preludierandet fortsattes, tills utvandringen var slut, och derpå stämde de kvarvarande upp en nattvardpsalm.

Redan under preludierna hade emellertid presten trädt för altaret och der påklädts såsom förut, och ett par stora ljus, ett på hvardera sidan om Kristusbilden (af Thorwaldsen), hade tändts för kommunionen; och vid de första tonerna af sjelfva psalmen gingo nattvardsgästerna, som för tillfället blott voro omkring tolf, fram till altarringen och lågo der bidande på knä, tills psalmen var slut.

Rörande kommunionen må blott anmärkas, att presten efter ett kort tal till nattvardsgästerna *sjöng*, icke läste, de s. k. instiftelseorden, och att han under sången ett par gånger gjorde vissa rörelser med patenen och kalken, bestående deri, att han halft vändande sig till nattvardsgästerna, först åt venstra, så åt högra sidan, liksom uppvisade brödet och vinet. Det »Fader vår», som följde på instiftelseorden, sjöngs likaledes.

Sjelfva nattvardsutdelningen ledsagades naturligtvis af psalmsång som hos oss. Bönen efter nattvarden vardt dock ej, såsom hos oss brukas, af presten läst, utan, liksom så mycket annat, *sjungen*. Och så *sjöng* presten slutligen äfven *välsignelsen*. Den messning af »Herren vare med eder», som närmast föregick välsignelsen, besvarades särdeles vackert af klara barnröster från orgeln i förening med församlingen.

Efter »välsignelsen» följde såsom hos oss slutpsalmen, men dermed var icke allt slut, ty, liksom vid gudstjenstens början, framträdde äfven nu klockaren och höll en kort bön, som slutades med »Fader vår».

Så spelades utgång från orgeln, och allt var slut.

* * *

Hvad som i denna gudstjenst måste frappera hvarje svensk, är naturligtvis framför allt det myckna sjungandet från altaret, synnerligen med hänsyn till *hvad* som sjöngs. Ja, det var sannerligen för mycket: böner, episteltext och instiftelseord. Att sjunga sjelfva »Fader vår» kan väl näpeliget vara riktigt, och hvad episteltexten beträffar, så tänker jag mig blott apostelen Pauli häpnad, om man sade honom, att de kristne bröder till hvilka han skref sina bref *sjönge* igenom dem i stället för att läsa och begrunda dem. Nu hade emellertid presten en särdeles vacker röst och vackert utförande, och intrycket vardt derigenom, trots det anmärkta, rätt varmt, men tänk om han icke haft någondera och ändå velat sjunga (ty sådant händer väl i Norge

liksom så ofta hos oss), hvilken olåt hade det inte då blifvit i kyrkan!

Sedan denna anmärkning nu är gjord, vill jag säga, att denna norska gudstjenst på det hela gjorde ett särdeles godt och lifligt intryck och lemnade ingen trötthet efter sig, men väl en rik uppbyggelse, — en omständighet som dock äfven torde ha sin grund deri, att för en svensk åhörare hela gudstjenstformen var så ny, att den genast väckte ett lifligt och jag ville nästan säga nyfiket intresse. Men vid närmare besinnande efteråt måste jag för mig sjelf vidgå, att vår gamla svenska liturgi, när den rätt utföres och rätt uppfattas, dock i rikedom, skönhet och betydelse står ej obetydligt öfver den nu skildrade norska, så mycket och denna tilltalade genom sin liflighet. Jag ville sålunda ingalunda att vi skulle byta med norrmännen. Men detta hindrar å andra sidan ej, att vi i vissa enskildheter kunde af våra norska bröder ha åtskilligt att lära för vår svenska kyrkogudstjenst.

Denna, så skön den än är i sina hufvuddrag, lider dock i vissa detaljer af en betänklig stelhet och långrådighet, och sjelfva utförandet har mestadels långt ifrån det lif som vore önskligt, och det synes mig därför som om vi borde, helst i denna oroliga tid, då kyrkan lefver under ett sådant tryck från skilda håll, taga vara på allt, äfven det minsta, som kan i någon mån bidraga att gifva den kyrkliga gudstjensten mera lyftning, mera skönhet och, framför allt, mera *lif* och *sanning*.

Och hvad jag i dessa hänseenden tyckte, att den norska gudstjensten i Trondhjem hade att lära oss, det vill jag nu söka framhålla.

För att börja från början kan jag ej neka, att den enkla, hjertigt affattade bön, som lästes af klockaren såsom inledning till hela gudstjensten och liksom å församlingens vägnar, gjorde ett varmt intryck och syntes mig en mycket naturligare, ödmjukare och sannare början än vårt högt

flygande, med serafernas inspirerade ord utropade: »Helig! helig! helig! Herre Gud allsmäktig, fulle äro himlarne och jorden af din härlighet.» Huru mycket sannare uttryckes icke då en rätt kyrkobesökares första känslor i templet i denna enkla norska början: »Herre, jeg er indkommen i dette ditt hellige Hus, at höre hvad du Gud Fader min Skaber, du Herre Jesu min Frælsler, du værdige Helligaand, i Liv og Død min Trøstermand, vil tale til mig» o. s. v.

Och den motsvarande, i samma anda affattade bönen vid gudstjenstens slut, börjande: »Herre, jeg takker dig af mit ganske Hjerte, at du nu haver lært mig hvad du vil, at jeg skal tro og gjøre», gjorde också ett mycket godt intryck.

Och låt oss nu komma till församlingssången. Psalmerna, hela den norska gudstjensten igenom, sjöngos raskt, och församlingen stämde i med sällspord kraft, så att det lyfte och livvade, och så att det gjorde godt i hjertat både att höra och att sjunga med. Ingenting af detta långsläpiga och sömniga eller af orgelns alltför öfvervägande insats i sången, som ännu är så vanligt i Sverige. Men frågan om tempo och rytm i psalmsången är ju nu inom vår kyrka en fråga för dagen, så att man kan hoppas, att äfven hos oss en förbättring är att motse.

Dock hvad hjälper tempo och rytm, om inte församlingen sjunger kraftigt med, och i många svenska kyrkor, kanske de flesta, gör den det inte. Och hvaraf kommer det? Icke så mycket af bristande sånglust hos församlingen, ty den har ju dock kommit till kyrkan för att deltaga i gudstjensten, utan därför att psalmerna spelas i så *hög sättnings*, att en öfvervägande del af församlingen, som hvarken kan »gnälla upp» rösten i det höga registret och ej heller tycker om att »mullra» oktaven under, föredrager att tiga; och de som återstå åstadkomma blott en svag och tunn församlingssång, som är på ett illalåtande sätt uppblandad med forcerade gnäll-ljud och brummande olåt. Detta är ett

faktum, som hvem som helst kan söndagligen konstatera i våra kyrkor. I några få svenska församlingar lär dock förhållandet, efter hvad man sagt mig, vara annorlunda, och hvarför? Jo, just emedan der spelas en *lägre* sättning; och en sådan borde derföre påbjudas som lag för alla våra organister.

Och dessa måste äfven öfver hufvud lära sig att mera *leda* församlingssången än att öfverrösta den. Jag har i Sverige mångenstädes hört våra organister, synnerligen under lofpsalmer, men äfven annars, när det faller dem in, så att säga *vråla* på orgeln i stället för att *spela* på den. Möjligen en välment önskan att höja andakten, men de borde ha märkt, att de härigenom i stället jaga all andakt på flykten. Ja, man får vid sådana tillfällen se folk med förfäran vända sig om och titta upp åt orgeln, liksom bedjande om förskoning — men en organist, som är i den rätta lofsångsfarten med både armar och ben, kan ingen makt på jorden hejda.

Vare det långt ifrån mig att säga, att denna dom träffar alla våra organister. Många finnas utan tvifvel, som spela med både pietet och förstånd hela gudstjensten igenom — alldeles som den i Trondhjem. Och naturligtvis har jag ej heller velat säga, att icke orgeln någonsin skulle få släppa till hela sin imponerande styrka — men klart är, att detta blott bör ske, då man har en församlingssång som är kraftig nog att höras genom det dånande orgelsvallet.

Då vi nu äro inne på kyrkosången, vill jag ej heller glömma nämna, hvilken ofantligt vacker verkan de väl öfvade barnrösterna på orgelläktaren gjorde både i psalm-sången och i synnerhet i svaren på messningarna. Särskildt var deras flerstämmiga *amen*, hvilket svar församlingen i Norge, liksom hos oss, ännu ej synes ha lärt sig att sjelf sjunga, från dessa barnamunnar af en verkligen sublim verkan. Man kunde ha trott sig höra en chor af englaröster svara från höjden. Ack, sådana små flygtiga moment

i en gudstjenst kunna i sig sjelfva vara nog att stämma hjertat till andakt och göra det villigt att höra och åter höra.

I allmänhet var dock hela församlingen med i svaren, och detta kan man icke säga är fallet hos oss. Våra kyrkoförsamlingar synas mångenstädes ha uppgifvit denna förmån, ja, alldeles glömt bort den, och derigenom försvagat gudstjenstens skönhet och lif. Så sitta de t. ex. alldeles tysta på sina platser efter prestens »Herren vare med eder» och låta organisten ensam svara »Med dig vare ock Herren!» ett förhållande, som i de fall, då man känner, huru litet organisten har något allvar med denna tillönskan, tar sig ganska vemodigt för att icke säga sorglustigt ut, oberäknadt det tunna och fattiga i detta svar från en enstaka individ i församlingen. Deremot ha vi ännu kvar vårt härliga »Herren vare tack och lof!», som den svenska församlingen allestädes sjunger med kraft och alltid resande sig som *en* man.

Detta dånande »tack och lof» saknade jag mycket i den norska gudstjensten.

Men innan jag lemnar den norska kyrkosången, ett ord om sjelfva de psalmer som sjöngos. Dessa voro så till melodi som ord särdeles sköna. Landstads »Kirkesalmbog», som jag äfven sedan ögnat i, synes ha stora förtjenster, och jag tror, att, då nu en psalmboksrevision står inom vår kyrka på dagordningen, vederbörande gjorde klokt i att egna nämnda samling någon uppmärksamhet och tillse, om ej der åtskilligt kunde vara att lära och hemta.

Redan sjelfva den yttre anordningen af denna psalmbok synes vara väl värd att efterfölja. Psalmerna äro nemligen ordnade efter söndagstexterna, så att man för hvarje evangelium har lätt att finna de lämpliga psalmerna.

Som en liten profbit på den poesi i högsta och skönaste mening, som här möter oss på nästan hvarje blad, vill jag citera i sin helhet den psalm som vid denna gudstjenst i Trondhem sjöngs närmast före predikan:

Kom Ord fra Gud med Aand og Liv,
 Og varm den op, som kold og stiv
 I Dödsens Sövn er sovnet hen
 Gjør levende vor Sjæl igjen.

Kom Ord fra Gud og hellig Sæd
 Og søg dig her et stille Sted
 I Hjertebunden, taarevædt
 Og rensset for at vokse ret!

Det hjælpe Gud, vi faa hans Ord
 I vore Hjerters arme Jord
 Med Aandens Varme, Naadens Regn,
 Til Frugt i Guds, vor Herres, Hegn.

Du bar til os saa fuldt i Fang
 Den Livsens Sæd al Dagen lang,
 Gik Graad derhos og Klage-Röst,
 Saa tag med Glædesang din Höst.

Om end vor Tid er mörk och kold,
 Giv treti, seksti, hundred Fold,
 Det Mindste er i Armod stort,
 Hav Tak for hvad du alt har gjort.

* * *

Detta om kyrkosången m. m. Och hvad sjelfva predikan vid denna norska gudstjenst vidkommer, så tror jag, att vi äfven deraf kunna hafva något att lära. Den hade nemligen åtskilliga förtjenster, som ej hos oss äro mycket vanliga: den var *kort*, så att den ej kunde verka vare sig trötthet eller öfvermåttad; den framsades med *naturlig röst och ton* och med sant föredrag, utan någon tillstymmelse till stereotyp predikomelodi, så att det goda innehållet ej fördunklades af predikantens röstbehandling utan gick klart och lefvande direkt till öra och hjerta; den var *till sitt språk enkel och konkret*, så att alla kunde förstå den, d. v. s. språket var vårdadt utan att vara tillsvarfvadt, enkelt utan att vara platt och vulgärt; den var *klar och öfverskådlig* i sin gång och utläggning, så att åhörarne hade en

behållning vid dess slut, mindes hvad de hört och kunde gömma det.

Detta är nu visserligen allt blott formella förtjenster, men det var denna gång endast min mening att påpeka sådana. De äro kanske ock af större betydelse, än man tror, och kunde förtjena ett vidlyftigare utredande, men för ett sådant är ej här rätta platsen.

Om vi till slut äfven påpeka *den* goda anordningen i den norska gudstjensten, att bönerna på predikstolen efter predikan voro betydligt kortare och färre än de äro hos oss, så tror jag mig i hufvudsak ha nämnt alla de drag, som kunde i vår svenska kyrka vara förtjenta af efterföljd.

Den uppbyggelse vi svenska rundresande för vår egen personliga del mottogo som resekost så väl af denna gudstjenst i Trondhjems domkyrka, som af ännu en på eftermiddagen i Trondhjems hospitalskyrka, der stora skaror trängdes för att höra en af Norges anderikaste predikanter, hör icke hit, så gerna jag ock ville betona, till den kraft och verkan det hafva kan, att äfven på resor menniskan »icke lefver allenast af *bröd*».

XV.

Det vackraste i Trondhjem.

Vi slöto oss efter förmiddagsgudstjensten till en grupp resande, som önskade se domkyrkan. Det var en temligen stor flock af minst fem olika nationer, ty jag hörde omkring mig engelska, franska, norska och svenska, och att någon tysk var med tar jag för alldeles gifvet.

En ung man med skramlande nycklar, som i egenskap af ciceron tog denna brokiga turisthjord om hand, styrde först kosan mot det lilla koret i det tvärskepp, der gudstjensten hållits. Här sade han någonting mycket långt och

tittade i taket, och då tittade naturligtvis också vi andra i taket. Hvad vi der egentligen sågo mins jag inte nu så noga, och hvad vår ledare sade, hörde endast de närmast stående skandinaverna; men att hvalfvet var af mörka bjelkar och såg ganska stilfullt ut, vill jag dock påminna mig, äfvensom att rundbågestilen var i hela tvärskeppet förherrskande, om också ej allrådande. Koret var för öfrigt i sin enkelhet rätt vackert och af vacker belysning och dess stämning ytterligare förhöjd genom Thorwaldsens Kristusbild. Härpå tog ciceronen en sväng till venster och gick in i ett litet skumt upplyst rum genom en låg dörr, der engelsmännen finga kröka på sig för att komma in, men alla mina reskamrater gingo kappbaka. Detta var ett märkvärdigt rum: det var nemligen ett gammalt kapell från 1100-talet, numera nyttjadt till sakristia. Det tål att titta på och är rikt på både arkitektoniska och historiska sevärdheter.

När jag åter utträdde i koret, stod ciceronen redan der och orerade, tätt omgifven af sina trognaste, och tog derpå med dem en afstickare uppför en kolmörk slingrande trappa i sjelfva kyrkmuren, och jag efter, och en hop »ladies och gentlemen» efter mig. Vi gingo nu en och en i lång gåsmarsch, ty det var i den trånga slingertrappan ej rum för två i bredd. Så tog trappan slut och vi kommo upp i en hög horizontal gång, som inne i sjelfva kyrkomuren strök förbi koret, och som mottog ljus genom en rad af öppningar i muren inåt kyrkan (tvärskeppet), så att vi i förbigående kunde kasta en blick ned i denna — men att stanna var inte möjligt, ty hela gåsmarschen trängde på. När vi kommo till vandringens mål, befanns detta återigen vara ett litet underligt kapell i åldrig stil. Ciceronens tal hörde jag nu bättre än förut och lade genast märke till, att han ej var någon vanlig ciceron, enär hans föredrag rörde både allmänbildning och sakkännedom. Emellertid må af hans upplysningar här endast meddelas, att detta lilla kapell — som i förbigående sagdt tycktes utgöra en öfvervåning till

det förra och var till sin arkitektur af ännu större intresse — kallades S:t Olofs kapell och anlagts 100 år efter Olof den heliges död, och att det hvälfda bjelktaket, som var särskildt vackert, tjänade till mönster för hela tvärskeppets hvalf, hvilket ännu endast till en del är färdigt. Åt engelsmännen bakom mig, som ej förstodo ett ord norska, meddelade jag kapellets namn och ålder för att de åtminstone skulle få veta *något*, och de sade genast »Oh! thank you, sir!» och sågo ganska belåtna ut, och så gingo vi åter i gåsmarsch genom den smala gången och kommo ned i kyrkan igen.

Nu trodde jag i min enfald att alltsammans var slut, d. v. s. att vi ej skulle få se något mer, enär ciceronen gick nedåt stora gången mot kyrkdörren, liksom han ville visa oss vägen ut — men nu *börjades* det först. Han tog nemligen helt oväntadt af åt höger, och här öppnade han i sidoväggen en dörr, och hela turistströmmen efter, — och vi inträdde eller utträdde, hvilketdera man vill kalla det — och så stodo vi med ens, slagna af öfverraskning framför »det vackraste i Trondhjem», ty nu först voro vi i hufvudskeppet af Trondhjems domkyrka. Vi befunno oss i ett tempel af aktningsbjudande storhet och med himmelsträfvande härliga hvalf, och framför oss i fonden låg ett af de skönaste kor jag sett, i den finaste luftigaste götiska stil och med ett förtrollande perspektiv inåt, genom den af götiska spetsbågsöppningar genombrutna korvägg, bakom hvilken sjelfva högaltaret låg. Intrycket af denna första blick var obeskrifligt, och det mattades ej vid ett längre dröjande. Det var en fångslande syn. Befunno vi oss verkligen i en luthersk kyrka högt uppe i den kalla, isiga norden? — man skulle ha kunnat tro sig stå i ett af de skönaste götiska tempel i södern. Och detta kor gaf en stämning af andakt, som arkitekturen i en luthersk kyrka aldrig plägar väcka. Också var detta ej lutherskt, det var ju det gamla sköna katolska koret fullt restaureradt i samma ädla stil som det

bygts på 1200-talet efter engelska förebilder. Ögat fäste sig med sådant välbehag vid denna vackra syn i kyrkans fond, att man rent af glömde det tillstånd, hvari det öfriga af templet befann sig. Vi voro nu i det gamla hufvudskeppets östra del, som för närvarande står under restaurering, och ofantliga, skräpande, träställningar reste sig öfver allt uppåt de höga väggarna — men *koret* var rent, färdigt och komplett, och på detta voro allas blickar med beundran fästa. Tänk hur härligt detta tempel i sin helhet måtte bli, när restaureringsarbetet, i trogen stil med denna början, är fullbordadt. Men när blir det? Långsamt går det, det är visst. Millioner rundresare skola nog innan dess hinna passera Trondhjem och nöja sig med att beundra hvad som medhunnits. Jag vill minnas, att hvad man genom enskild och offentlig frikostighet har att för restaureringsarbetet använda, uppgafs vara endast 60,000 kronor om året. Då går det minsann inte fort, ty det är ett jätteföretag.

* * *

Emellertid gläder det ens hjerta att se, huru man här och der inom den lutherska kristenheten i Skandinavien börjat inse tvänne saker, nämligen dels att våra gamla vördnadsvärda tempel från den katolska medeltiden d. v. s. från kyrkobyggnadens gyllene tid, från dess skönhets- och andaktstid, ej böra fortfara att hjälplöst falla i ruiner, dels öfver hufvud att det sköna och stämningsfulla i en kyrkas arkitektur och utstyrelse har för andaktens höjande en större betydelse än det *fula* (!), hvilket senare dock så länge inom de lutherska och reformerta kyrkorna med stor förkärlek omfattats. I sammanhang med den första af dessa frågor, nämligen de gamla kyrkornas restaurering, känner jag mig manad, så svag min röst än är, att ropa ut öfver vårt land: låt oss med hänförelse omfatta återställandet af *Sveriges* Trondhjem, *Upsala* gamla härliga domkyrka. Ett upprop

har utgått — må det ej förklunga ohördt. Må alla som beundra det höga, oförgängliga skönhetsideal, som föresväfvade våra fromma katolska förfäder vid deras kyrkobyggnader, ja, må alla som blott älska våra gamla historiska minnen, gifva med glädje sin skärf för att bidraga till återställandet af den härligaste byggnad i Sverige från den gamla tiden*.

Och hvad den andra punkten beträffar, så ville jag ropa än starkare: måtte väckelsen till vackrare kyrkobyggnader och till våra kyrkors prydnad och omvårdnad i stämningfull och andaktsväckande riktning varda rätt allmän inom vår lutherska kristenhet! Måtte vi en gång lära oss inse, att hvad vi kalla »Guds hus» bör vara det skönaste af alla. Hvarför skola vi åt våra konungar bygga stolta palats, men åt konungars konung hvitmenade lador? Är han då icke *skönhetens* Gud, lika väl som sanningens, kärlekens och helighetens? Man skulle kunna tvifla på, att detta i vår lutherska kristenhet erkännes, då man ser våra kyrkor vare sig ut- eller invändigt. När man inträder och kastar blicken mot koret, så mötes den allt för ofta af en sammangyttring af groft och smaklöst tillyxade handtverksalster, der en enkel Kristusbild, såsom den sublimt sköna af Thorwaldsen, eller blott ett enkelt kors skulle vara tusenfaldt vackrare. Och rundt omkring sig ser man släta, hvitmenade, delvis grådaskiga, väggar, utan annan omväxling för blicken än en och annan gammal, stundom invid sjelfva altaret upphängd, skräpig vapensköld, som, hvad den för öfrigt gör för verkan, åtminstone ej väcker någon känsla af andakt, och vidare på de mest i ögonen fallande ställena stora svarta, ofantligt fula värmeledningsrör, som stryka i sned riktning uppåt väggen som långa boarmor. Och bänkar, predikstol, orgelläktare m. m., allt är alster af den gröfsta snickare- och timmermansfantasi, då i stället, med tanke på

* Man torde påminna sig, att detta skrefs 1883.

rummets helgd, allt detta arbete borde hafva ledts eller inspirerats af en ande, som förstått i någon mån att med tanken på det praktiskt dugande förena uppfattningen af det för en kyrka stämmingsfullt sköna, och med pietet utföra det. Eller hvarför skulle icke våra hjertan på ett sådant ställe få stämmas till uppbyggelse af hvad vi *se* och icke blott af hvad vi höra? Hvarföre, åtminstone skall ögat på detta heliga rum nödvändigt såras af fula och smaklösa företeelser?

Och dock vill jag med allt detta icke neka, att våra små släta hvitmenade kyrkor så väl till sitt yttre ta sig vackert ut bland de mörka furukullarne och vid de spegelklara insjöarne i det svenska landskapet, der man ju är van att betrakta dem som glänsande perlor i de stora utsigterna, och der de ock alltid för den allvarlige betraktaren draga tanke och känsla uppåt och kasta ett heligt skimmer öfver hela taflan; som ock att deras inre i all sin tarfliga enkelhet, ja, med alla sina klumpiga naiva målningar och simpla träsniderier, sina blanknötta, maskstungna bänkar och dammiga gamla väggar, väcka en oemotståndlig känsla af andakt vid tanken på de sanningens ord, som här i denna gamla byggnad under sekler ljudit till lyssnande generationer, vid tanken på den tröst, det ljus, den frid som så många tusende hjertan funnit inom dessa murar, och på de suckar och böner, hvaraf hvarje vrå här tyckes liksom genljuda. Men det är blott detta som gör dem vackra, icke deras egen arkitektur, detta finner man bäst, när man inträder i *nybygda* landtkyrkor af samma tarfliga stil, kyrkor, der ännu icke svunna generationers andliga lif inlagt något innehåll för tanken, någon hållpunkt för känslan. Då träder hela fattigdomen, nakenheten och fulheten af denna svenska kyrkostil förfärande bjert fram — trots alla förgyllda smågrannlåter.

Vi ha måhända vänjt oss, att hålla all denna nakenhet för rätt protestantisk, men det är i sanning en sorgligt miss-

förstådd protestantism, så vida vi icke verkligen vilja protestera mot den i grunden outplånliga känsla för det sköna, som Gud själf hos människan nedlagt.

Nej! Hvad våra kyrkor vidkommer, ha vi i sanning något att lära af katolikerna. Om *de* ock ofta genom öfverlastning gå till en motsatt ytterlighet och tillika genom sina legioner af helgonbilder inlägga ett afgudiskt element, så återstår dock af dem att lära, att det sköna och stämningsfulla i kyrkan är ett medel till andaktens höjande. Så lutheran jag är, så tror jag, som säkert mången protestant med mig, att reformationen gick allt för vandaliserande till väga i kyrkorna, att den i sin ifver slet och hvitmenade bort mycket skönt som till fromma för andakten hade bort få stå kvar. Dess ifver var förklarlig, vår liknöjda smaklöshet är det icke. Mätte då den tendens åt det rätta hållet, som på senare tider verkligen här och der försports i vårt lutherska land, varda allt mera allmän.

Må man icke tro, att den ekonomiska sidan af saken kan med rätt uppställas som ett hinder. Det *sköna* — då det såsom här kan vara enkelt nog — är minst lika billigt som det fula, ofta billigare. De otympliga och vidlyftiga altartillställningarna ha säkert kostat stora pengar. Märk, att här icke är fråga om ett dyrbart smyckande som hos de rike katolikerna — det är icke ens alltid det vackraste — utan endast om det enkelt och rent stämningsfulla, något af den art som man finner i äfven de simplaste *engelska* kyrkor. Att äfven fattiga församlingar kunna genom någon offervillighet skaffa sig vackra tempel, och detta både med afseende på arkitektur och inredning, se vi inom vårt eget land bland annat hos många separerade församlingar, hvilkas medlemmar mest bestå af fattige arbetare och handtverkare. Jag påminner mig särskildt några metodistkapell, så stilrena i sin enkelhet, så tilltalande och vackra till sitt inre, att en hemlighetsfull stämning af andakt eller åtminstone af stillhet genast tränger sig på den inträdande. Det liksom hviskar

i ens hjerta: »Här ett heligt rum.» Hvarför skulle icke vår statskyrkas församlingar, som dock vanligen äro större och rikare, kunna täfla med dem i omvårdnad af sina kyrkor och med samma pietet göra äfven dem för hvarje inträdande till lika »heliga rum».

Efter allt detta kan man förstå med hvilka känslor jag under en resa i Vestergötland inträdde i den gamla härliga Varnhems kyrka — och med samma känslor, om ock ytterligare förhöjda af sjelfva storheten och rikedomen i stil och ornamentering — stod jag också nu inför det sköna koret eller den s. k. åttkanten i Trondhjems domkyrka.

Och låt oss nu återvända dit.

* * *

Den stora flocken af turister, som hittills troget följt sin ledare och lyssnat på hans tal, blef nu så gripen af den vackra synen, att den blef oregerlig och med en vid sådana tillfällen ovanlig sjelfständighet upplöste sig i spridda grupper för att på närmare eller fjärrare håll, efter egen smak, taga det majestätiska koret i betraktande.

Slutligen väckte dock den erfarne ledaren åter deras nyfikenhet: han hade stannat i ett hörn vid sidan af koret och talade der med hög röst, pekande åt en vrå. Vi skyndade dit och trängde oss på hans anvisning några steg uppför en trappa och sågo här till höger ett stort mörkt hål, alldeles rundt och fördjupande sig lodrätt ned. Från hålet hade någon, just när jag kom, aflyftat ett stort lock af metall. Detta var Olof den heliges brunn, som enligt sägnen hade sprungit fram på det ställe der man först låt begrafva hans lik.

När ciceronen sade »S:t Olafs Brönd», tyckte jag emellertid att han sade »brynja», och upplyste äfven välvilligt en engelsman och hans lady, att det der locket var S:t Olofs brynja eller jag tror jag sade *sköld*, emedan det såg mig mera sannolikt ut, och de ropade genast »O-oh! really!»

och togo locket och skådade på det länge med mycket intresse och stor pietet. Först en stund efteråt fick jag veta misstaget, men då voro mina engelsmän borta — och det var kanske lika bra. De hade ju nu haft den extra tillfredsställelsen att se S:t Olofs sköld, hvilket ej förunnats oss andra.

Sedan följde en stor del af sällskapet ciceronen upp för den trånga, mörka trappa, vid hvars fot brunnen låg. Jag ångrar, att jag ej följde med, ty man lär deruppe, från det s. k. »triforiet», den öppna gången inne i muren, ha fått en vacker utsigt ned i koret och kyrkan, och man lär äfven ha gått ut på den s. k. »bannlysningsaltanen», der erkebiskopen brukade lysa bann. »Denna är», för att citera Yngvar Nielsen, »blott en öppning i den vackra af öppna bågar genombrutna vägg, som skiljer åttkanten från den öfriga kyrkan.» Jag tillråder rundresare att här göra ciceronen sällskap, men tror mig böra ordagrant efter Nielsen tillägga den varningen, att »vil man gaa over den, maa man ikke være svindel».

Och nu kan jag om det återstående fatta mig kortare. Någon beskrifning af den i ädel götisk stil, med präktiga pelare, kapitåler och hvalf, hållna öfriga delen af detta domkyrkans *östra* hufvudparti — hvars restaurering oafbrutet pågår — vill jag nu ej göra. Men man bör ej glömma att se sig uppmärksam omkring, innan man lemnar denna del af kyrkan, och man får åtminstone en aning om, hvad detta storartade tempel, när det en gång återställts i sitt gamla skick, skall bli.

Vi gingo nu med våra ledare ut samma väg vi kommit d. v. s. åter genom den lilla dörren ut i tvärskeppet, och så gingo vi genom en ny dörr i motsatta väggen af detta in i *vestra* ändan af domkyrkans hufvudskepp. Denna del var ungefär lika stor som den östra, så att vi nu ändtligen började få ett begrepp om kyrkans kolossala storlek i sin helhet — men allt låg här i ruiner, och de till knappt

mer än halfva höjden kvarstående murarne voro täckta med ett improviserad tak. Något egentligt restaureringsarbete på denna vestra del var ännu icke i gång och kommer väl ej att hinna börjas på många år, men i stället var denna del af kyrkan inrättad till ett slags arkitekt- och bildhug-gareverkstad, och vi sågo här i en mängd efter de forna mönstren utarbetade kapitåler, bildstoder, basreliefer m. m. de vackraste prof på den konst och skicklighet, hvarmed restaureringsarbetet utföres. Rundt kring de gamla väggarna kunde vi äfven beundra spår af sköna detaljer i den ursprungliga byggnaden. — Denna del af kyrkan är nu för underlättande af restaureringsarbetet genom en underjordisk gång — som går midt under det till gudstjenst apterade tvärskeppet — satt i förbindelse med den östra delen.

Äfven fans här i »verkstaden» en försäljning af vackra fotografier öfver koret och andra färdiga delar af kyrkan samt af kyrkans nuvarande yttre — och här böra ej rund-resare glömma att förse sig med ett minne af det vackra de sett. Fotografierna säljas till förmån för kyrkan — ett ytterligare skäl att köpa.

Nu var ciceronens förevisning slut, och så är också i det närmaste min. Vid utgången ur kyrkan blef som vanligt ett skrammel med silfverslantar, men till vår förvåning ville förevisaren, som nu härigenom ytterligare röjde sig som något för mer än en vanlig ciceron, ej mottaga något utan hänvisade oegennyttigt alla till den sparbössa, som mottager gåfvor för kyrkans restaurering och som välbetänkt fått sin plats vid ingången. Mätte der inflyta rikligen, och mätte vi svenska rundresare ej vara för njugga. Trondhjemms domkyrka är hela nordens stolthet, och det kan ej heller skada att minnas, att hon på grund af S:t Olafskulten äfven var för våra svenska förfäder en helig vallfartsort, dit de strömmade i skaror och säkert medförde frikostiga gåfvor till den vördade helgedomens förskönande. Men icke blott från hela Skandinavien, nej, äfven från fjer-

ran land i södern kommo under medeltiden troende pilgrimer till det aflägsna Nidaros för att bedja vid den nordiske martyrkonungens graf. Hans lik hade under medeltiden sin plats i ett med ädelstenar rikt prydt silverskrin, som var uppställt på högaltaret. Under reformationen vardt detta skrin plundradt, och liket nedlades sedan i jorden under kyrkan eller i dess närhet — man är ej rätt viss hvilketdera.

Sedan vi utträdt ur kyrkan, togo jag och mina reskamrater äfven det yttre i skärskådande. Totalbilden af kyrkans yttre, med dess underliga blandning af rundbågs- och spetsbågsstil, dess många ut- och tillbyggnader, dess modernare förskämningar efter de eldsvådor den undergått, är i Sverige väl känd af gravyrer och fotografier. Det är en ensemble som en fransman skulle kalla »bizarre». Hvad vi emellertid i detta yttre särskildt fäste oss vid, och som ingen resande bör försumma att se och beundra, var dels och förnämligast den nu i ren götisk stil restaurerade ytter-sidan af koret (»åttkanten») med dess höga torn, dels den s. k. »Kongeindgangen» på södra sidan, också alldeles restaurerad och verkligen praktfull att skåda, dels ändtligen den gamla hufvudfasaden på kyrkans vestliga ända. Ehuru sist nämnda del är blott en ruin, kan man ännu få en aning i hvilken storslagen och praktfull stil denna stolta götiska fasad, med dess rader af nischer med höga helgonbilder, ursprungligen måtte ha varit bygd. Några af helgonbilderna stå ännu kvar på sina platser i stympadt skick.

Och nu till sist några mått. Trondhjems domkyrka, som är bygd i form af ett kors, är enligt Yngvar Nielsen 102 meter lång, och dess vestliga fasad är 38 meter bred. Detta är ansenliga dimensioner, men när Nielsen i samma andetag säger, att hon är »den störste i de tre skandinaviske Riger», så är detta, åtminstone hvad *längden* beträffar, ett misstag, ty Upsala domkyrka är 120 meter lång (och äfven dess bredd är 35 à 40 meter). Alltså måtte det vara

sjelfva yttinnehållet af Trondhjems, såsom *korskyrka*, som skulle göra den större. Vidkommande höjden af hvalfvet, som Nielsen ej uppgifver, så fick jag äfven här det intrycket, att Upsala snarare står före än efter.

Af de gifna måtten kan man emellertid få en föreställning om det gamla norska templets storhet. Men någon föreställning om dess sköna detaljer, om det storartade restaureringsarbetet, om det härliga koret kan man endast få genom att göra en resa dit — och när man gjort den, då skall man hafva i lika kärt minne som jag »det vackraste i Trondhjem».

XVI.

Från Trondhjem till Tönsæt.

En båtfärd som vi på söndagskvällen företogo ute på den spegelblanka fjorden i solnedgången och sedan i det härligaste månsken, beundrande skönheten af staden och stränderna rundt omkring, ökade ytterligare sagnaden af Trondhjem, då vi följande morgon nödgades fortsätta färden söderut.

Emellertid mötte vi äfven nu på vår väg så mycket vackert, att det snart fängslade hela vår uppmärksamhet.

Visserligen påträffade vi ej på hela den långa vägen från Trondhjem till Kristiania något som i mitt tycke kunde mäta sig med Merakerdalen, men det måste dock medgifvas, att öfverraskande sköna utsigter mötas under större delen af vägen äfven på denna sydligare bana. Det är ej nu min mening att vidare inlåta mig på några långa beskrifningar af sköna utsigter — deraf ha mina välvilliga läsare redan fått mer än nog — men jag vill dock stå efterkommande till tjänst med påpekande af ett och annat, så att, om de följa mina anvisningar, de hvarken behöfva

förlora något af stor skönhet eller sitta med ansigtet mot fönstret hela tiden äfven de stycken af banan, der ingenting af större intresse är att skåda.

Stycket Trondhjem—Tönsæt är, om man undantager några ödsliga partier kring Tyvold och Rörås, utan jemförelse den vackraste biten af Trondhjem—Kristiania-banan; och då denna bit utgjorde min första dagsresa — jag stannade nemligen i Tönsæt och lät de andra resa vidare — så vill jag nu egna den ett särskildt kapitel.

* * *

Sedan landskapet närmast Trondhjem, synnerligen till höger, fortfar rätt vackert och man på en öfver hundra fot hög träbro passerat öfver Nidelfven, tilltager skönheten i högre mått redan efter stationen Heimdal och fortsätter så allt vidare förbi stationerna Melhus, Qval och Leer. Man har nu kommit in i den härliga Guldalen, som genomflytes af Gulaelfven eller »Gulan», som den ock kallas; och mestadels längs denna vackra elf, än på den högra sidan än på den venstra, fortlöper banan i öfver tio svenska mil förbi en hel rad af stationer ända till stationen Reitan. Under hela detta stycke bör hvarje rundresare som har någon njutning af skön natur vara vaken och uppmärksam och helst ta plats vid högerfönster. Han skall oupphörligt öfverraskas af nya tilltalande taflor af berg, sjö och elf. Det enda stycke der jag skulle vilja tillåta honom någon hvila är mellan stationerna Singsaas och Reitstøen, der naturen är temligen tam och ej erbjuder något förmer än vi äro vana att mångenstädes se i mellersta Sverige och betrakta med temligen likgiltiga ögon. Det samma är fallet äfven ett litet stycke efter stationen Langleidet. Men annars kan jag icke genom hela Guldalen ända till Reitan lemna er någon ro. Ni *måste* njuta och ni *skall* göra det, om ni gjort resan för att se vacker natur.

De punkter jag vill fästa er särskilda uppmärksamhet

på, äro framför allt följande, och jag nämner dem i den ordning de kommo. Primo den vildt romantiska passagen längs Gulfossen mellan stationerna Lundemo och Hovin: till venster en skroflig lodrätt fjellvägg, som reser sig skyhögt tätt inpå banan och synes nästan vilja störta sig öfver er och krossa hela tåget, och till venster i en djup afgrund den i vildt raseri skummande Gulelven, här inklämd i en smal klippränna. Detta trånga vilda bergpass synes ej lemna rum mer än för elfven och banan, ity att denna senare blott löper på en utskjutande smal kant af den lodräta klippväggen, så att ni från högra fönstret ej kan se ett grand af vägen utan endast afgrunden under er. Vidare vill jag påminna om det stycke mellan Stören och Rognæs, der Guldalen sammanträngt sig till ett romantiskt pass med branta väldiga skogsberg på ömse sidor. Och slutligen det märkvärdiga vägstycke, som följer efter den härligt belägna stationen Holtaalen: ni går att börja med högt uppe på en bergsslutning till venster och har en djup vacker dal under er till höger, en leende bygd med bondgårdar, åkrar och ängar, och så brusar ni fram öfver en bro som ligger 180 fot högt öfver en trång klyfta med den lilla från venster kommande fjellströmmen Dröia skummande i djupet; och från detta ögonblick blir vägen allt intressantare, Gulelven hvirflar nu hvitskummande till höger i ett djup af omkring 300 fot och slingrar sig fram genom dalen i det vackraste perspektiv, och till venster reser sig en lodrät klippvägg. Strax härpå rusar ni in i sjelfva fjellet genom en mörk tunnel och sedan ytterligare genom sex andra i rask följd och i hvart och ett af de korta mellanrummem mellan dessa får ni härliga glimtar af dalen under er, tills ni ändtligen kommer ut ur bergen, och den sköna dalen ligger vidsträckt, öppen och solljus framför er och ni stannar vid den vackra Eidets station med »Eidets Hytter»* nere i dalen. Ja, detta stycke väg mellan Holtaalen och Eidet är utan tvifvel

* För smältning af Rörås kopparmalm.

den vackraste och intressantaste biten på hela vägen mellan Trondhjem och Kristiania.

Men den vackra Guldalen fortfar ännu ett stycke eller med andra ord Gulan rinner fortfarande ända till stationen närmast efter Eidet, den förut nämnda Reitan. Vi borde kanske snarare sagt ända *från* Reitan, ty Gulelfven har hela tiden runnit mot oss, icke med oss. Denna elf kommer nemligen upp på Kölfjellen i Haasjön ej många mil från Reitan och faller ut i en arm af Trondhjemsfjorden, den s. k. Gulosen.

Vi taga nu således vid Reitan farväl af den vackra Gulan, som gladt oss en hel förmiddag med sitt oförgätligt angenäma sällskap. Strax efter nämnda station se vi henne för sista gången, då vi fara öfver en hög bro.

* * *

Vår språksamme konduktör upplyste oss nu, att den vackra trakt vi nyss genomfarit mellan Holtaalen och Reitan kallas »Finland» — icke dock för sin rikedom på skog och berg och vatten, utan emedan den förr varit hufvudsakligen bebodd af finnar — och att den mera ödsliga och kala trakt som nu följde kallas »Siberien». Om detta betydde en dyster och karg natur, så passade namnet sanneligen bra, och den som blir melankolisk af sådant kan gerna lägga sig och hvila på bänken ett stycke (åtminstone sedan han kastat en blick på den präktiga dalklyftan på andra sidan Reitan), ty denna vildmark med sina låga ängsliga och enformiga konturer, sina steniga backar, sin karga småskog och dertill de långa raderna af snöskärmar och ej ett enda boningshus, är i sanning sådant, att den kan verka nedstämmande på hvem som helst. Vid nästa station Tyvold anses dock Siberien redan vara slut, upplyste konduktören, när vi kommo dit; men mig tyektes, att det fortfarande ännu en stund, och att äfven sjelfva stationen Tyvold

såg så pass dystert ut, att en stationsinspektör lätt der skulle kunna bli hypokonder.

Mellan Tyvold och nästa station passerades en smal ödslig fjellsjö, hvars yta ligger 2000 fot öfver hafvet, och strax derpå högsta punkten på hela banan, 2135 fot öfver hafvet. Stället är märkt med en stor sten med inskription. Och sedan bär det oupphörligt utför ända till Kristiania. Nu börja också alla elfvar att flyta mot söder, ofvanom Tyvold hade de flutit mot norr. Här är alltså vattendelaren mellan de nordenfjeldske och sydenfjeldske vattendragen. Den första stora elf vi träffa på är Glommen, vi voro till och med i trakten af dess källor — och den följer oss sedan länge på vår väg söderut.

Trakten blir söder om Jensvold, närmaste stationen till Tyvold, allt mera ödslig och ful, mossa, stenar och gräs, inga träd och knappt någon buske. Vi närma oss allt mer den kala Röråstrakten. Redan vid Nyplads med sina stora högar af svafvelkis beredas vi på närheten af Rörås, och de långsluttande kullarne på venster hand, mestadels liknande ofantliga ler- och grusbackar äro till hela sin stämning ett värdigt preludium till den ödliga melankoliska Röråsnaturen, och icke en gång konduktörens vänliga upplysning, att ett grafitbolag, hvori äfven svenskar vore delägare, här i trakten öppnat en ny grufva, var i stånd att öka vårt intresse för platsen.

Och Rörås sjelf och dess omgifningar, dit vi sedan kommo, vill jag inte ens bjuda till att beskrifva. Tänk er det fulaste, kalaste och mest vegetationsfattiga Ni kan föreställa er, och detta i bred synvidd åt alla håll — och ni har Röråstrakten för er. Falun är nästan vackert med sin utsigt åt koppargruvsfälten och de nakna bergen i jämförelse med Rörås. Men Rörås har dock *en* förtjenst som en rundresare värderar högt och som ingalunda får förbises: det är en förträfflig middagsstation, och man distraheras sannerligen ej af omgifningarne att glömma maten.

Sjelfva staden Rörås sågo vi endast på något afstånd, halft undangömd i en håla.

Efter Rörås får man snart sigte på aflägsna fjell i söder med glänsande snöfläckar, och detta är alltid en skön syn, och, under hela denna resa från Trondhjem söderut, till och med en sällsynthet. Vi hade inte, så vidt jag kan minnas, sett snöfjell mer än en gång förut, sedan vi lemnade Trondhjem. Det fjell vi nu sågo på vägen från Rörås — ty det var egentligen blott *ett* — var det väldiga Hummelfjellet i närheten af den halfannan mil aflägsna stationen Os, men denna stolta syn vid horisonten var också det enda af intresse, som det annars enformiga vägstycket till Os hade att bjuda på.

Vid Os skulle detta intresse för Hummelfjellet ha stegrats till en frestelse att stiga af tåget, om jag haft reda på, hvad jag först fick veta sedan, nemligen att man här utan stor uppoffring af tid kan göra en ytterst beqväm och högeligen intressant bergbestigning. Man kan nemligen från stationen Os *rida* ända upp till »Gråhöjda», fjellets högsta del 5185 sv. fot öfver hafvet*. Öfverallt lindrig stigning och flata toppar. Man gör i sakta mak på omkring fyra timmar färden till högsta toppen, och härifrån har man en omfattande och särskildt för svenskar intressant utsigt. Man ser först och främst åtskilliga stora sjöar, deribland Fæmundsjön och Glommens källsjö Korssjön och äfven inne i Herjeådalen den stora svenska sjön Rogen, som kan betraktas som Klarelfvens källsjö, enär dess vatten tömmes ut i Fæmund, och vidare af smärre sjöar en nästan otalig mängd. Och hvad fjell vidkommer, så ser man deraf ett verkligt panorama, »ett helt kaos af fjell», som min sagesman uttryckte sig, såsom i vester de väldiga Dovrefjellen med Snöhättan, i söder Tronfjellet, Elgepiggen, Rendalssölen m. fl., i norr de väldiga Tydalsfjellen och bakom dem ännu högre

* Närmaste delen af fjellet intill jernvägen heter »Elvhöjda» och är några hundra fot lägre.

fjell belägna på riksgränsen eller inne i Herjeådalen och slutligen i öster Skebrofjellet och Vegir, båda i riksgränsen. Bakom dessa sista skönjas aflägsna fjell långt in i Herjeådalen. Slutligen ser man hela staden Rörås utbredd framför sig nere på fjellslätten.

Allt detta fick jag veta först två dagar senare af en Upsaliensare D. som jag träffade i Lille-Elvedal, och som varit der uppe, och jag ansåg mig böra omtala det för andra, på det de ej liksom jag må resa förbi utan aning om detta tillfälle till en lätt och intressant bergbestigning alldeles invid banan.

Från Os förbi Telnæs ända fram mot trakten af Tönsæt är naturen temligen enförmig och af underordnad intresse, om jag undantager, att man, vid de tillfällen då horisonten i sydvest ej stänges af närliggande skog eller backar, kan från fönstren till höger urskilja fjellen Rondane och Sölen. Fram mot Tönsæt växer dock åter intresset från och med första skymten af den öppna vackra Tönsætbygden med det stolta 6000 fot höga Tronfjellet i fonden.

* * *

Härmed ha vi nu på denna intressanta sträcka Trondhjem—Tönsæt (omkr. 21 sv. mil) undanstökat, om ock i största korthet, sjelfva naturbeskrifningen. Återstår så att äfven meddela några andra iakttagelser och företeelser från denna dags färd.

Först må då nämnas i fråga om sjelfva anordningarne vid banan vissa förhållanden, som måste frappera en svensk resande. Den norska jernvägen från Trondhjem söderut är smalspårig, och sjelfva vagnarne erbjuda ej heller för en rundresare de behag som han vänjt sig vid på de svenska: ingen kommunikation mellan vagnarne och kupéerna och ingen platform. Man måste för beskådandet af den stora norska naturen nöja sig med de små fönstren i de små kupéerna, och går derigenom miste om mycket, nemligen dels

de stora perspektiverna i den iktning tåget går, dels öfverblicken af de skyhöga fjellväggarna närmast inpå banan.

Ehuru således instängd i de små kupéburarne, har man emellertid någon liten ersättning i den så mycket lifligare kommunikationen med konduktören, som ofta från sitt fotbräde längs vagnarne gör besök i förstret under tågets gång och dervid står till tjänst som en lefvande »handbok för resande». Den konduktör åtminstone, som följde med vårt tåg, var en verklig typ af älskvärdhet och meddelsamhet. Han gaf oss längs hela färden en mängd intressanta upplysningar och hade i detta fall för en turist långt företräde framför våra svenska konduktörer, så hyggliga och artiga dessa ock äro. Ja, konduktör Aspaas var förträfflig och vill någon helsa honom från mig, så är jag tacksam.

Ett par egenheter vid den norska banan i öfrigt må äfven antecknas, nemligen den ena att der fans liksom i Tyskland en *fjerde* klass med endast ståplatser, rätt mycket använd af allmoge, som reste kortare stycken, och den andra att banvaktstugornas antal längs vägen var försvinnande ringa. På hela den 213 kilometer långa sträckan från Trondhjem till Tönsæt finnes endast 5, säger *fem*, banvaktstugor, oaktadt hållen äro ibland ovanligt långa. Mellan Storlien och Trondhjem funnos summa fyra. Detta förhållande synes mig i ej ringa mån minska känslan af trygghet på de norska banorna såsom jemförda med våra, der banvaktstugorna äro så mycket talrikare och dermed tillsynen och kontrollen så mycket noggrannare.

En god anordning vid de norska stationerna och af särskildt intresse för alla resande har jag redan i det föregående nämnt, nemligen de stora väggttermometrarne och höjduppgifterna utanpå stationshusen och de för renligheten så gagneliga fotskraporna och torkmattorna vid dörrarne. Lägges så härtill att sjelfva stationshusen flerstädes — kanske dock ännu mera på bandelen söder om Tönsæt — äro hållna i en särdeles tilltalande norsk stil med höga spetstak

och gammalnordisk ornamentering, så tror jag mig ha sagt allt det väsentligaste rörande kapitlet bana, vagnar och stationer.

* * *

Mina reskamrater och jag njöto naturligtvis ofantligt af denna dags färd. Om våra små personliga intryck och uttryck och hvad smått och godt som mötte oss under den trefliga färden, vill jag dock nu ej vara mycket vidlyftig. Blott ett och annat må nämnas.

Vårt reselyne var så briljant, att vi funno allting på vår väg intressant — till och med stationernas namn. Namnen Sluppen och Nypen («Släpp'en» och »Nyp'en») som följde tätt på hvarandra och likaledes Qval och Os m. fl. voro nog att försätta oss i den gladaste stämning och aflocka oss de djerfvaste ordlekar. Och öfver elfven Gulan vitzade vi som riktiga göteborgare.

Och hvad vår förtjusning öfver sjelfva den sköna naturen beträffar, särskildt mellan Trondhjem och Reitan, så var den så stor, att det i kupén var ett ständigt surr af starka interjektioner och glada utrop af öfverraskning hela vägen. Dialogen vid de vackra passagera ilade i kapp med tåget, och hvar och en förkunnade med andan i halsen, hvad han vid sitt fönster såg i förbifarten, t. ex.:

»Åh! Här kommer ett präktigt berg, hva' har ni på högra sidan?»

»Vi ha elfven i dalen och en skogsbacke midt emot.»

»Kom hit! kom hit! här kommer en fors i yrande fart nedför berget!»

»Nej, nu har vi en klyfta här, som ni inte har maken till. Se så! nu är den borta.»

»Ja, men här kommer ett berg, som ser ut som en sadel.»

»Prat! det är inte värddt ni skryter. Maken till den här fjellväggen har ni aldrig sett» o. s. v.

Så lät det i oupphörliga vexlingar i vår lilla kupé, men så lifligt var det nog inte i alla; i kupéen näst intill sågo vi ett par stöflar titta ut genom fönstret i stället för ett ansigte och det ändå under det vackraste stycket af vägen. De tillhörde inte en svensk rundresare, det är jag öfvertygad om, men det gör mig ondt att säga, att det nog var en »fin» herre i alla fall att döma af de oklanderliga sulorna och det glänsande öfverlädret — förmodligen en engelsk lord eller en norsk vensterman.

När vi så vid en station med anledning af stöflarne började undra högt, om norrmän ha lika mycket sinne för sin vackra natur som vi svenskar, så tystade farbror ifrigt på oss och påminde, att norrmännen kunde höra oss och bli förargade, men strax derpå sade han sjelf helt högt: »jag undrar, om det skulle vara svårt för svenskarne att ta in Norge». Då blef det vår tur att skratta. Men en norrman som satt i kupén såg mycket förnämad ut och fixerade oss sedan skarpt under det följande hållet, som om han vore färdig till anfall när som helst — så att vårt samtal vardt allt mera dämpadt. Gubbarne började riktigt bli lite oroliga för hvad som komma mån timer. Man kan då tänka sig deras glädje, när det till slut upptäcktes, att den bistre norrmannen var en *svensk länsman* på rundresa. När denna upptäckt gjordes på andra sidan Tönsæt, var jag icke med längre, men jag fick höra derom efteråt, äfvensom, att länsmannen var den allra angenämaste reskamrat hela vägen och lika glad och munter som någonsin gubbarne sjelfva.

Att för öfrigt norrmännen, våra funderingar till trots, gerna göra turistfärder i sitt vackra land, derpå tydde det faktum, att vid flera stationer sågos norska studenter med packning på ryggen färdiga till bergvandring. Bland resande utländingar, svenskar inberäknade, torde dock ingen nation vara talrikare representerad än engelsmännen, att döma af de många vi sågo dels i Trondhjem dels på tåget dels här

och der vid stationerna. De flesta af dem torde dock mera resa för jagt- och fisksport än för den vackra naturens skull. Många återkomma, säges det, år efter år till samma fläck, stanna der i flera dagar eller veckor och meta lax-öring och resa genaste vägen hem igen. De äro välkända af befolkningen rundt omkring, men inleda för egen del knappt någon bekantskap med folket. När tåget närmade sig stationen Langleidet foro vi förbi just en sådan der grå engelsman som stod midt i Gulan med vattentäta stöflar och metade. Konduktören upplyste, att han stått der en månad, och att i dagarne ditväntades efter honom fem andra engelsmän, som likaledes skulle stå der en månad.

Bland de iakttagelser vi för öfrigt gjorde under denna dags färd, må antecknas, att de flesta bondstugor vi sågo från tåget i dalar och på backslutningar voro omålade; våra trefliga röda bondstugor, som så vackert lysa opp landskapet i Sverige, saknades nästan alldeles; norrmännens stugor voro i allmänhet lika grå som deras berg, och när de derjemte voro så gamla, att de hunnit bli mossbelupna, så var likheten ännu större — man kunde ha trott, att de växt upp ur berget. Deremot hade bondgubbarne sjelfva röda toppmössor och dessa lyste upp i stället; ja, en af reskamraterna anmärkte roligt nog, att de på afstånd »sågo ut som tulpaner». Visst är att, när många sådana röda topplufvor voro samlade på slåttern i backarna, tog det sig riktigt praktfullt ut.

Vid stationerna språkade vi ibland med norsk allmoge både »oldinger» och »gutter», klädda i knäbyxor och lufvor. De gjorde intryck af ett dugtigt och friskt folk. Men derjemte var det för oss svenskar af intresse att iakttaga, hur väl de förstodo vår svenska, och hur äfven vi förstodo dem nästan lika bra som våra egna bönder. Deras språk stod också våra svenska dialekter (särskildt vermländskan) vida närmare än den af de bildade använda danskan.

Och nu blott, innan vi sluta kapitlet, en liten upplys-

ning, hur jag kom att stanna vid Tönsæt. Saken var den, att den norska naturen hade alltifrån Storlien gjort ett så lifligt intryck, att jag, trots mitt trefliga ressällskap, beslutat stiga af tåget på någon angenäm punkt mellan Trondhjem och Kristiania, dröja der ett dygn och göra en bergbestigning. Och efter samtal dels med konduktör Aspaas dels med norska resande om saken, hade jag på deras samfälda tillrådan bestämt mig för Tönsæt och beslutat att derifrån bestiga Tronfjellet.

Vid 5-tiden på e. m. låg den stora vackra Tönsæt-bygden framför oss, och några ögonblick senare rullade tåget fram till stationens plattform.

XVII.

I Tönsæt.

Efter ett hastigt afsked af mitt ressällskap, som jag först skulle återse i Kristiania, steg jag ur med mitt pick och pack, och snart stod jag ensam och allen på platformen tittande efter det bortilande tåget och de i kupéfönstret nickande och viftande reskamraterna.

Dock ensam var jag egentligen icke. På platformen vimlade det af folk. Jag vände mig till en herre och frågade efter logis och fick till min glädje ett svar — på god svenska. Presentation följde genast. Det var en svensk stationsinspektör D., som låg här för sin helsa. Jag meddelade honom min bergbestigningsplan, och han erbjöd sig genast att delta i färden men undrade dock, om det ej kunde ge lika mycket utbyte att bestiga ett lägre berg Faasten. Lyssnande allmoge hade redan samlat sig kring oss, vi sporde då en bonde i hopen om utsigten från Faasten, och han påstod, att man derifrån kunde se sjelfva Galdöpiggen, det högsta berg i Norge (8,160 fot öfver hafvet) och detta var ju mycket lockande; men ett ögonblick derefter kom en

liten pigg norsk Gut, som också hört på samtalet, och stälde sig midt i min väg, just som vi skulle lemna platformen, och stirrade mig i ansigtet med en käck min:

»Du kan itte sjaa Galdöpippen fraa Faasten!»* sade han.

»Hur vet du det, min Gut?» sporde jag.

»Æi ha vöri paa Faasten sjöl, sjer du, aa vet, haa En sjer der».

»Men den här gamle mannen, som vi sporde om saken, ska väl ha reda på det bättre än du?»

»Ja, dæ kan vaaraa», svarade Gutten raskt, »men han *laug*.»

Vi brusto i skratt, men, som vi sedan fingo höra, hade pojken rätt, och vi beslöto oss på den grund för Tronfjellet. Herr D. föreslog mig att stanna öfver i Tönsæt till kl. 5 e. m. följande dag, då gå i hans sällskap med tåget till Lille Elvedal, vandra på qvällen upp till en Sæter och der tillbringa natten och klockan 3 på morgonen bestiga berget, om vädret var klart. Detta program, som tilltalade mig lifligt, beseglades med ett handslag — hade det blott förunnats mig att utföra det.

Herr D. och hans unga hustru, ty hon var ock med, följde mig nu till det närliggande »jernbanehotellet». Med detta prydliga namn hedrades nemligen en liten tvåvåningsstuga i närheten med anordningar så primitiva, att värdinnan, förmodligen öfverraskad i mindre presentabelt skick, sprang och gömde sig, när jag kom, och bakom en väl tilläst dörr i hög diskant gaf sina ordres till bäraren om det rum jag skulle få. Sedan jag här satt in mina saker gjorde jag en liten promenad med mina svenska vänner för att taga byn och utsigten i skärskådande.

Tönsæt station ligger på ena sluttningen af en stor vacker och rikt bebyggd dal. Nere i dalen flyter Glommen, och på en liten kulle der nere på andra sidan elfven ligger en gammal rödmålrad träkyrka särdeles pittoreskt; midt öfver

* Se ordförklaringarne i »Tillägget» i slutet af boken.

på andra sidan dalen sträcka sig höga skogiga berg i vackra och delvis djerfva konturer, och högst och vackrast bland dessa framträder vid dalens bortre ända det förut nämnda Faasten. Men vänder man sig derpå helt åt venster åt det håll der banan fortsätter åt Kristiania till, så mötes blicken af en än mera majestätisk syn: der reser sig på en knapp mils afstånd det mäktiga sex tusen fot höga Tronfjellet med sin snöiga hjessa. Utsigten vid Tönsæt är således rik och vexlande, den förenar det leende med det storartade, det fridfulla med det djerfva och vilda, den förtjusande anblicken af en härlig grönskande dalbygd med den öfverväldigande synen af äkta norsk högfjellsnatur.

Men denna vackra Tönsætbygd har utom allt detta äfven ett annat intresse. Det är hit den kände norske författaren Nicolai Östgaard, en af Norges förste natur- och folklifstecknare, Björnsons föregångare på detta område, har förlagt sina fångslande berättelser ur det norska folklivet, samlade och utgifna under titeln »En Fjeldbygd». Och de äro ej blott förlagda hit: de händelser han i »En Fjeldbygd» så liffullt skildrar, ha alla här timat, och den förnämsta af dem, Ragnhilds och Bersvends historia, har han sjelf följt och bevittnat i sina yngre dagar under sitt lif med folket i bygden; hans eget hem var just beläget på den plats der stationshuset nu står. Hans skildring af norsk fjellnatur och norskt »Sæterliv» torde höra till det bästa som i den vägen inom norska literaturen finnes, och i teckningen af äkta norsk folkhumor har han väl knappt sin like, säkert ej sin öfverman.

Att nu äfven dessa Östgaardska berättelser gaf i mina ögon en särskild tjusning åt Tönsætbygden denna vackra solljusa sommarqväll, behöfver jag väl ej säga.

En liten treflig bild af norskt sæterliv, alldeles som om den trädte emot oss lifslevande ur någon af Östgaards teckningar, mötte oss nu också på vår väg nedåt dalslutningen. Det var ett sætertag. Främst red en ung vacker bond-

flicka grense på en liten pigg norsk häst af den gulgråa sorten, och efter henne kommo tvenne skrindor omgifna med slätterfolk till fots bärande liar och räfsor. De drogo nu »til Sæters» för höslättern, som skulle börja deruppe tidigt följande morgon.

Tönsætdalen är, som jag redan sagt, rikt bebyggd. Sjelfva byn här på slutningen der stationen ligger, är som en liten köping, den har två »hotell», ett apotek och handelsbod m. m., och nere i dalen ligga gårdar spridda öfverallt, men allt har prægeln af en enkel och täck landtlighet: de flesta hus ha torftak, till och med ett af hotellen. Platsen är för öfrigt för sin skönhet och sin stärkande luft eftersökt af sommargäster, som hit taga sin tillflykt från Trondhjem, Kristiania och andra orter för sitt nöje eller sin helsa och inackordera sig här och der i bondgårdarne. Denna sommar lågo här omkring ett hundra stadsbor, hvaraf en stor del bröstsjuka eller nervsvaga. Herr D. utpekade för mig långt borta i dalen i närheten af elfven den vackert belägna bondgård, der han och hans hustru och omkring ett dussin andra sommargäster voro inackorderade, och inbjöd mig, innan vi skiljdes, att äta middag med dem följande dag vid bondens »table d'hôte».

* * *

Efter intagen thesupé tillsammans med värdinnan och några på jernbanehotellet boende norska och danska damer, som med mycket intresse utfrågade mig om Sverige och svenska förhållanden, gick jag åter ut.

På min vandring nedåt vägen mot dalen mötte jag snart en gammal bonde i karriol, körande i gående uppför slutningen. Som det vackra Tönsæt satt mig i ett strålände lynne och en sällskaplig stämning, nickade jag »go' afton» åt gubben, och han nickade igen, och så sade jag i förbigående:

»Det är en liten vacker häst ni har, — en äkta norsk en.»

Bonden höll genast inne.

»Ja, den æ ægte norsk. Æi ha skydse Telegrafisten bort over te Faadaln i et lite besög, aa no rese æi hemate. — Du synes godt om Hæsten?»

»Ja, jag tycker mycket om de små pigga norska hästarne. Jag är svensk som ni hör, och jag har sett sådana här norska kampar rätt ofta hemma i Sverige.»

»Aa! nei, æ du svensk? När kom du hit da?» sade han intresserad och steg ur karriolen och kom fram och skakade hand med mig. Det var en lång mager gammal gubbe med färdt ansigte, skarpt markerade drag, insjunkna kinder och mun och djupt liggande lifliga ögon, men hållningen ännu rak och säker.

»Jag har kommit nu på eftermiddagen från Trondhjem», svarade jag.

»Ker loserer du henne da?»

»På jernbanehotellet deroppe» — — »Och vet du», fortsatte jag, »jag tycker så mycket om Norge, det är så skönt att resa här och se sig omkring.»

»Ja, dæ kan nok vaaraa, at Norje ha høge Fjell aa vakkre Elver aa sjaa paa, men dæ seje æi dæi oprikti, her æ slikt et Partivæsen, saa æi æ rekti kje av dæ. Dæ æ slem som dæ æ; dæ gaar for langt, hell haa seje *du?*»

»Jo, jag tycker det är galet att anklaga ministrarne, som man gör nu, och...»

»Ja, visselien, di gjær dæ itte paa den rætte Maaten, dæ fel Kjærlihet, sjer du. Di har urætt på baæ Sier, di højre har urætt, aa di venstre har urætt, aa di borte erkjænne dæ aa række hinann Hanna aa förlikes.

»Ja det har du rätt i, hedersgubbe...»

»Ja, sjer du, æi æ Vensterman, men æi synes di venstre ha gaaet för langt, aa nu staar æi midt imilla aa sjer jus-som paa baæ Leier. Di skriver saa ærgt mot hinann i Bla-a sine. Æi har Vensterbla, aa æi har Höjerbla; nær æi

ha lesi Vensterbla', synes æi *dæ* ha rætt, aa nær æi ha lesi Höjerbla', synes æi *mæsta dæ* har rætt.»

»Jo, jo, det är ofta så, när man läser partiblad.»

»Dæ æ goe Præster aa dyktine Mæn paa den ene Sia, aa dæ æ ogsaa goe Præster aa dyktine Mæn paa den are Sia. Haa ska En tænkje?»

»Ja, de ha väl, som du säger, begge orätt — men de venstre mera, tror jag.»

»Sej berre itte dæ. Höjermænnan vil raa', som di synes, aa bruge vore Peing ætter Behag, aa me elske Frihet, sjer du, aa vil raa' over Peingan *sjölve*, aa faa dem spart saa godt som moli — aa Höjermænnan ærges over dette, aa no vil æi dæ ska vaaraa slut. Dæ fel Kjærlighet, den Kjærliheta som Johannes taalaa om. Han sejer 'Elsker hverandre'.»

»Äh, du läser Bibeln, då ä' vi goda vänner» och dermed skakade vi hand igen.

»Ja, dæ æ den bæste Boka, aa kjændte alle den aa fölte den, saa skulle dæ itte vaaraa saa mye Stri'.»

Samtalet syntes börja utspinna sig allt längre. Så tyckte förmodligen hästen också, ty han gick nu i allsköns ro och betade vid dikeskanten.

»Bir du her længe?» fortsatte bonden.

»Nej jag reser i morgon afton härifrån till Lille Elvedal» — och så talte jag om min förut nämnda plan att bestiga Tronfjellet.

»Vet du, goe Ven, dæ ska æi sej dæi, du gjør domt at gaa den Vægen, dæ æ för langt. Du kan kaammaa te mej paa mi Sæter paa denni Sia aa gaa op fraa den. Dæ æ brattere te aa gaa op, men dæ æ den korteste Vægen. Æi kan kjöre dæi te mi Sæter.

»Men vi äro flera i sällskap.»

»Æi kan skaffe flere Hester. Den Vægen har mange gaatt för, aa paa Sætra kan di faa Mjök aa Römme, saa

mange Potter di vill. Kom du med dit Följe. — — Æ du bergkjenndi?»

»Bergkjenndi? Hvad menar du?»

»Ja, forstaar du dæi paa Stensorter? Æi har e gaammaal Grue, som æi ha holde paa aa mutte i flere Aar, aa dette næmnte æi te to Svensker, som va her to Aar sjea . . .»

»Jaså, du känner andra svenskar också?»

»Æi kjenne sjölve Kongen», sade gubben stolt, »han taalaa mæ mæi ganske venligt, da han for igjennem her, aa æi synes han va et hyggeli Menneskje.»

»Då vill du väl ha kung fortfarande, förmodar jag, och inte republik?»

»Æi vil itte haa Republik! Æi vil ha *Konge*, æi.»

»Då gör du rätt i, min gubbe. Nå, hvad »taalaa» du med kungen?»

»Jo, Kongen sto her atme Jernbanstasjona aa hade sine to Sønner me, aa da pegte æi paa den store aa sa te Kongen: 'den her Sön æ stor' sa æi; men da sa Kongen aa pegte paa den mindre, 'men denne *bir* störrer, aa den æ en taa vores', sa Kongen. 'Jasaa, æ dæ en taa vores?' sa æi. — 'Ja, kan du itte sjaa, han har den Österdalske Uniforma' sa Kongen. — 'Æi skjönte itte dæ', sa æi, saa me kan vaaraa stolt, at me har en Prins i vores Division, aa da vil æi gratulere Prinsen mæ dæ', sa æi, aa saa rækte æi fram Hanna te Prinsen. Aa sjea, atte dæ regne', saa önskte æi Kongen bæ're Vær. 'Dæ ska du itte önskje for mi Skuld, Regn æ godt no, sa Kongen. — 'Dæ æ itte skafft dæ Menneskje paa Jola, som kan gjaaraa alle te lags, sa æi'. — 'Ja, dæ har du ret i, min Man', sa Kongen, aa smilte nok saa hyggelien. — Aa sjea snakke mi itte mer mæ hinnan, men dæ va endda Venstre, som ville kaste Blaar i Au'a paa mæi, for dæ æi hade taalaa me Kongen, di sa æi heldt me Höjre. Dæ va e Slingring, sa di.»

»Det var dumt af dem», anmärkte jag, och så ville

jag nu ta farväl af den hedersgubben, ty annars kunde vi ha stått der och pratat hela natten.

»Nei, vent lite», sade han, »vil du saa itte kjöre te Sætra mi i Maarraa mæ Selskape dit?»

»Tack, tack, det kan jag inte säga dig förr än i morgon», svarade jag, »men troligen kan det ej bli af, ty jag skall fara vidare till Kristiania, och då blir det en omväg att, sen jag varit hos dig och uppe på fjellet, fara hit tillbaka efter mina saker.

»Ja, dæ va en ann Sak. Da æ dæ kanskje klogest som du gör. — Men hör du, æ du itte no ute paa en Spassertur?»

»Jo.»

»Naa, vil du da itte kjöre en liten tur mæ min Karriol bortover Vægen, dæ koste Ingenting. Sit op!»

Och jag satte mig gladt upp i karriolen och gubben bakpå, och så, när vi kommit upp för backen, körde vi förbi stationen i ilande traf och »taalaa» trefligt vidare. Och han sade mig sitt namn, pekade ut sin stuga för mig borta i dalen och hade mycket att förtälja om »kärringa si» och sine »elva börn» och grannarne med och namngaf gårdar och berg rundt om, och när jag kört omkring en half fjerdingväg, steg jag af, och vi skildes åt som de bästa vänner.

* * *

Följande morgon sökte han upp mig på hotellet, och hade då med sig prof på kopparmalm från sin »Grue» och ville nödvändigt jag skulle ta med mig ett stycke för att låta undersöka i Stockholm och Upsala och söka förmå svenskar att komma till Norge och se på grufvan och köpa den af honom. Malmprovet tog jag med mig och har det ännu qvar som ett minne af gubben.

Det var denna dag regnduskigt och jemmulet, så jag

insåg snart med stor saknad, att någon bergbestigning ej skulle kunna bli af.

Sedan jag i följd af regnet stannat inne hela förmiddagen sysselsatt med korrespondens, hemtades jag kl. half 2 enligt öfverenskommelse af min landsman herr D. för att äta middag i den bondgård, der han var inackorderad. Det var en lång vandring i regnet bort till en annan del af dalen. Bondgården befanns vara ett ganska snyggt två-våningshus med balkong. Jag fördes genast upp i matsalen i öfre våningen, ett stort rum med hvälfdt tak, och presenterades der för en hel skara norska damer, äldre och yngre, samt en grosshandlare från Trondhjem, alla här inackorderade, och sedan grosshandlaren femtonåriga dotter läst bordsbönen, slogo vi oss ned vid det dukade bordet, der som första rätt serverades en bastant gråhvit mjölgröt, men icke med mjölk till, utan med smält smör, som hälldes på ur en tillbringare — förmodligen en äkta norsk rätt; derpå en sorts köttbullar och potatis och till dryck hembrygdt öl. Det var således ingen festmiddag, men den smakade förträffligt. I kaffet, som efter middagen dracks ute på balkongen, doppades färska våfflor — måhända också norskt. Samtalet var lifligt hela tiden och rörde sig mest kring norska och svenska seder och bruk, medan jag under tiden njöt af den vackra utsigten öfver dalen och Glommen. Värdfolket var icke närvarande vid sjelfva måltiden, men vid kaffet på balkongen bads bonden upp. Det var en stor, kraftigt bygd man och olik den förra bonden en afgjord »Höjerman», såsom också snart framgick af samtalet. Att han under detta samtal kallade oss *du* allihop, behöfver jag väl ej tillägga. Han var ingen beundrare af Sverdrup, och olik min bonde från gårdagen, som under samtalet yttrat: »Dæ sitter i mæi, du, at Sverdrup stri'r för dæ rætte», var det dennes mening, att Sverdrup stred »för dæ urætte».

Efter några svenska sånger i den hvälfta salen, som

var ett godt sångrum, tog jag afsked och följdes af herr D. genom regnet den långa vägen tillbaka till hotellet. Vi hade nu naturligtvis uppgifvit all tanke på bergbestigningen.

Sedan vi skiljts kring 6-tiden, fick jag försöka att på egen hand under detta ogynsamma väder fördrifva tiden tills nattåget anlände, som jag nu beslutat följa vidare till Lille Elvedal.

* * *

Jag gjorde ett besök hos stationsmestern och detta var en lycklig tanke. Denne, en ung, ljuslagd man, af ett taltalande och behagligt yttre, mottog mig på det vänligaste och föreslog mig efter en stunds samtal, att vi skulle titta in i en äkta norsk bondstuga af gamla sorten, så att jag, innan jag lemnade Tönsæt, skulle få se, hur en sådan såg ut. Och den stuga han tänkte föra mig till, hade derjemte, sade han, en särskild märkvärdighet att bjuda på. Der lefde nemligen ännu som gammal enka den Ragnhild, som Östgaard berättar om i »En Fjeldbygd». Hon var nu bortemot 90 år, men många resande kommo ännu alltjemt hit till Tönsæt enkom för att se henne — ty det var ju något sällsynt att lifslevande få se hjeltinnan i en af de populäraste berättelser i landet.

Med lifligt intresse följde jag alltså min älskvärde ledsagare. Vi hade ej långt att gå. Ett stycke ned på samma väg, der jag i går mött venstermannen — eller, för att vägleda andra rundresare, ett stycke nedanför handelsboden på höger hand — inträdde vi genom en grind på en snygg liten gård. Redan här måste jag stanna ett ögonblick för att betrakta ett äkta norskt uthus, en s. k. »Stabur» på sina höga stolpar och med sin framskjutande öfverdel. Derpå stego vi öfver en treflig öfverbygd förstubro in i sjelfva boningshuset.

Vi kommo först in i ett stort köksrum, som både genom sin utsökta renlighet och sin säregna gammalmodiga anord-

ning genast frapperade mig och skulle ha fängslat hela min uppmärksamhet, om jag icke i detsamma genom den öppna dörren till den inre kammaren fått syn på en gammal gumma i bindmössa, som satt på kanten af en säng.

»Det er Ragnhild», sade stationsmesteren, »hun er eensom.»

Men nu kom en annan qvinna ut ur kammaren, och helsade vänligt på oss. Det var matmodern på stället, gift med Ragnhilds systerson, husbonden, upplyste stationsmesteren; och henne meddelade han genast vårt ärende, och att jag var en svensk resande. Derpå kom gumman sjelf, liten och krokryggig, linkande ut i stugan och trädde emot oss med ett »venligt Smil», och såg upp med ett par klara vackra blå ögon; och i det skrumpna, af tusende små rynkor fårade ansigtet kunde ännu skönjas spår af den forna skönheten och detta »lette og fine», som Östgaard så tilltalande skildrat.

»Sign Gu, sjaa aat Dö fæ sette!» helsade hon oss på gammal österdalsk sed och med alldeles samma ord, som hon för 65 år sedan helsade Bersvend och »Nekkelai», när de den der vackra sommarmorgonen kommo till henne på Sætern.

»Haa kjem Dö fraa da?» * frågade hon derpå.

»Han æ svensk», skrek nu den andra qvinnan i hennes öra.

»Ja saa, æ du svensk?» sade gumman och nickade upp till stationsmesteren, »velkomma da!»

»Nei, du tæk Fel, Mor; kjænne du itte Stationsmestern da?» ropade konen igen i örat på henne. »Dæ va han som gav dæi Staven.»

»Aa, æ dæ *du*? — no kjænne æi dæi», sade nu gumman och tittade lifligt upp i stationsmesterens ögon. »Tak för den prektie Staven.»

* »Hvar kommen I ifrån?» Se vidare »Tillägget» i slutet af boken.

»Dä ä jag, som ä svensk», föll jag nu in med så kraftig röst jag kunde.

»Naa, *du æ* Svensken!» svarade Ragnhild och räckte mig handen. »Ker længje bir du i Tynset da?»

»Jag reser i qväll.»

»I Kvæll! Men haa ha du da sjett taa Tynset?»

»Jo, jag har sett rätt mycket, och jag har nu också sett Ragnhild Tjönmoen.»

Jag fick ett tecken af stationsmesteren att ej syfta på denna sak, ty gumman brukade ej tycka om det. Namnet Ragnhild var också blott hennes namn i berättelsen. Hennes rätta namn var Guri Holen.

Gumman log i alla fall och nickade, men sade ingenting.

Derefter tog jag stugan i betraktande. Det inre liknade något dalstugorna hos oss. Allt var måladt i bjerta färger: väggar och tak också. Två stora bjelkar, ungefär en fot ifrån taket midt öfver rummet, användes enligt stationsmesterens upplysning dels att hänga hvarjehanda saker på, dels äfven att sofva på, medelst bräder lagda tvärs öfver, när det var brist på sängplats. Två brunmålade skåp, med bjert gröna träd målade på alla dörrspeglar och förgyllda kanter omkring dessa, fästade också min uppmärksamhet; och på det ena af dessa skåp var upptill i en bågformig förlängning af sjelfva skåpet infattad liksom ett litet tornur i dalklockestil. Sängarne voro väggfasta bänkar, och ett litet stycke från gafvelfönstret, med tvärsidan mot detta, stod ett aflängt, fyrkantigt bord, bastant och af väldiga proportioner, och kring detta groft tillformade bänkar. Tvärbänken närmast fönstret vid detta bord uppgafs vara det s. k. »Höjsædet», och lär det alltid förbehållas de två förnämste af bordsgästerna, då deremot bänkarne vid bordets långsidor, de s. k. »Langbænkene», upplåtes åt de öfriga bordsgästerna efter ålder och rang. De två fönstren i rummet med sina många små blyinfattade rutor af gamla sorten och dunkla af ålder, in-

släppte en jemförelsevis matt dager men dock tillräcklig att visa renligheten och snyggheten i hvarje detalj i denna norska bondstuga.

Men ännu en sak, som ej får glömmas. På ena väggen var målad en stor grann blomsterkrans och inuti denna lästes i stora bokstäfver följande målade inskrift:

• »Denne Stue er
repareret 1838. Malin-
gen bekostet 1841 af
Bersvend Johnsen og
Guri Mortensdatter Holen.»

Denna inskription var ju, som ett mera direkt minne af hjelten och hjeltinnan i Östgaards berättelse, af ett alldeles särskildt intresse. Äfven visar den, att »han Bersvend» uppträdt i berättelsen med sitt verkliga namn. Östgaard behöfde ej visa honom, den mindre känslige mannen, samma grannlagenhet som den unga qvinnan.

Tilläggas bör för öfrigt, att allt hvad vi nu sett i denna gamla bondstugas inredning, kransen och inskriptionen inberäknade, var, om vi få tro stationsmestern, typiskt för österdalske bondstugor i den gamla stilen.

Vi språkade derpå ännu en liten stund, och så togo vi afsked.

»Lykke paa hemresa di!» sade Ragnhild.

»Ja, lycka på *din* hemresa också, gamla mor!» ropade jag i den åttifemårigas öra och tryckte hennes hand — och vi gingo vår väg under vänliga afskedsnickningar af de båda qvinnorna*.

* Den gamlas »hemresa» var ej långt aflägsen. I oktober månad samma år fick jag i Gefle ett bref från stationsmestern med ett inneliggande urklipp ur Kristianitidningen Dagbladet, der jag läste en liten korrespondens från Tönsæt, som jag härmed citerar i sin helhet i den tro, att den skall intressera alla som känna Östgaards bok, och de torde äfven i Sverige ej vara så få. Artikeln lydde så:

»Den från N. Östgaards Bog 'En Fjeldbygd, Billeder fra Öster-

Jag fick vid tésupén på hotellet samma aften veta af en af de norska damerna vid bordet, att Östgaards bok i början ej var omtyckt af Tönsætfolket, emedan »Nekkelai», som de, med användande af hans förnamn, kallade författaren, enligt deras förmenande härmade och liksom gycklade med deras bygdemål; men sedan har hans bok blifvit dem så kär, att den nu allmänt kallas »Tynsetboka», och läses med förtjusning i Österdalens bondstugor af både gamla och unga.

Östgaard dog 1869 som »Foged» i Söndre Österdalen, 57 år gammal. Hans berömda bok utkom 1852.

* * *

Kl. half tio, en timme före nattågets ankomst, gick jag på inbjudning med mitt pick och pack upp till min vän dalen' bekjente 'Ragnhild Tjønmoen', hvis virkelige Navn var Guri Holen, döde den 8:de denne Maaned pludselig uden nogen sygdom i en Alder af 85 Aar.»

»Siden sitt Giftermaal med Bersvend har hun beboet Gaarden Holen i Tönset, hvilken hun efter Mandens Död i 1849 selv bestyrede i lang Tid, intil hun, barnlös som hun var, solgte Gaarden og fik Föderaad.»

»Efterat Östgaards bog var udkommen, havde hun Besög af mange fremmede, der under forskjellige Paaskud kom indom i Holen for at se og tale med 'Ragnhild'. Men hun syntes ikke om at være Gjenstand for den slags Opmerksomhed og smuttede ofte væk, naar hun saa Byfolk komme tilgaards.»

»I den siste Tid var hun, skjönt rask og rörig paa Legemet, noget slævet paa Aandsevnerne, og dvælede da, som sedvanlig i Oldingalderen, helst ved gamle Minder og var især glad i at tale om 'han Bersvend'.»

»Saavel hun som hendes Mand havde tidlig sluttet sig til Hans Nilsen Hauges Venner, og gjennem hele sit lange Liv fastholdt hun sin kristelige Bekjendelse og var glad i at modtage og samtale med alvorlige kristne, ligesom hendes altid livlige, kjærlige og tjenstvillige Væsen gjorde hende afholdt af alle, som kom i Berörelse med hende, thi hun var glad i at gjøre godt imod baade fattige og rige.»

»Som hun var elsket i Livet, saa vil hun savnes af mange og hendes Minde æres af alle, som kjændte hende.»

stationsmestern, der jag tillsammans med honom och en skollärare i Tönsæt tillbragte en angenäm stund, som bland annat användes till genomgång och rättande af mina upp-gifter och mitt bygdemål från Tönsæt. Kom så tåget kl. half 11, och med en hjertlig afskedshelsning skiljdes jag från mina norska vänner, lemnande med saknad det för mig redan så kära Tönsæt.

Jag hade kommit in i en nästan kolmörk kupé och vid mitt inträde väckt tvenne sofvande engelsmän i sin djupaste slummer. De grumsade något i början, men när jag höfligt upplyste dem på deras eget modersmål, att de skulle bli af med mig (*get rid of me*) om tre kvarts timme, så kommo de genast i briljant lynne och utropade gång på gång »*very kind of you, very kind of you, I am sure*», och så började vi samspråka lifligt och i allsköns sämja och fortsatte dermed hela vägen. När de fingo höra att jag var svensk, började de tala med förtjusning om Stockholm, som de prisade som den skönaste stad i världen. Så blefvo vi småningom mycket goda vänner, och när vi, efter att ha passerat stationen Aamo, kommo till Lille Elvedal, och jag steg ur, skiljdes vi åt på det hjertligaste sätt, ehuru vi i mörkret inte kunde skönja hvarandra annat än som svarta skuggor.

Klockan gick på 12, när jag vid Lilla Elvedal bultade mig in på hotellet.

XVIII.

Ett »Sæterbesög».

Det var ett utmärkt snyggt litet hotell i Lille Elvedal, och rätt eget också. Mitt rum var oljemåladt helt och hållet från golf till tak: golfvet var i ljusgrått, väggarne med sina utstående stockrader i mörkgrått och taket hvitt. En

kakelugn i svensk stil, den första jag sett i Norge, der jag hittills blott funnit jernkaminer, gjorde rummet än hemtrefligare.

Så fort jag blifvit i ordning på morgonen, gick jag ut och såg mig omkring. Såsom namnet antyder, befann jag mig i en liten trång dal med en elf i djupet. Dalen var en trängre fortsättning af Tönsætdalen, och elfven var Glommen (som här äfven i närheten upptager bielfven Folla). Mörka furuklädda berg lågo tätt inpå dalen på ömse sidor, och det hela var en så vacker fläck man kunde önska sig. Stationen och banan lågo på den branta sluttningen ofvanför hotellet, och nedanför hotellet åter sänkte sig ännu brantare den djupare delen af den lilla dalen med qvarnar och jernverk nere vid elfven. Jag kände, att jag här kunde med glädje stannat i flera dagar, om tiden medgifvit. Hade vädret varit vackert, hade jag i dag härifrån kunnat bestiga Tronfjellet, som med sina förposthöjder sluttar ned mot stationen, men det var ännu duskigt, om också det strida regnet upphört.

Då jag efter min promenad inträdde till frukostbordet i hotellets matsal, vardt jag gladt öfverraskad att der finna före mig tvenne upsaliensare. Deras hvita mössor, som lågo på en stol, röjde dem. Presentationen var snart gjord och bekantskapen med. Det var licenciaten D. och studenten H. De voro ute på sommarfärd för botaniska studier i de norska fjellen och hade redan legat flera dagar här i Lille Elvedal och dagligen varit ute på exkursioner. Nu i regndusket höllo de sig hemma och ordnade sina växter. När de hörde talas om min strandade plan att bestiga Tronfjellet, föreslogo de mig att vänta till följande dag och lofvade att då göra mig sällskap till bergets topp, om vädret blef vackert. Förslaget var frestande, men jag hade lofvat mina reskamrater att på bestämd tid vara i Kristiania. Vi kommo derföre i stället öfverrens att på eftermiddagen, om vädret blef bättre, vandra upp till en

vackert belägen Sæter, Sörhussæteren, som låg ungefär ett tusen fot högre än stationen, uppåt Tronfjeldshöjderna.

På förmiddagen fortfor regndusket, och vi stannade inne hvar på sitt rum med våra respektive arbeten, men på eftermiddagen klarnade det upp, och vi vandrade i väg med en liten pigg tolfärig Gut, Peter Larsson Holm, som vägvisare. Vi gingo upp igenom en tät skog rakt ofvanför stationen på östra sidan, och så våt marken ock var här och der, och fast vi ibland fingo hoppa på stenar och balancera på stockar öfver regnbäckarne, så var det en skön färd, och den friska barrluften verkade riktigt vederqvickande på lifsandarne. Ändtligen glesnade skogen, och Peter Larsson utpekade sæterstugan långt uppe på en gräsbacke, och bakom denna backe skönjde vi den snöklädda toppen af Tronfjellet.

Vi vandrade nu rakt upp mot sæterstugan. Ljudet af bjellror och »lokk» hördes på afstånd, och jag gjorde mig naturligtvis poetiska förväntningar att få se en leende rosenkindad »Sætergjente» komma oss till mötes i dörren; jag tänkte på »Sætergjentens söndag» och på den vackra Ragnild i Östgaards berättelse; och den lilla sæterstugan deruppe på sluttningen, som solen just nu belyste så vackert syntes mig liksom kringstrålad af idel poesi, och i den himmelsblå luften öfver den och från gräs och tufvor och furutoppar omkring den tyckte jag mig höra de smekande ackorderna af Ole Bulls svärmande stråke.

Men det blef ej fullt så poetiskt i verkligheten. När vi inträdde i den öppna förstugång, som går tvärs igenom sæterstugan och afdelar den i tvenne rum, så kom emot oss från dörren till höger en gammal torr och skrynklig gumma och helsade oss välkomna. Drömmen var således borta, men, lika godt, gumman var vänlig och språksam och bad oss stiga in och »holde til goes mæ hva Sæteren kunne by». Men vi ville först gå lite högre upp och se på utsigten och bådo henne under tiden laga i ordning

ett riktigt sætermål åt oss, tills vi kommo tillbaka, och det lofvade hon göra, och hennes dotter skulle hjälpa henne.

Aha! der ha vi »Sætergjenten», tänkte jag, vi få se henne när vi komma igen, och så vandrade vi vidare uppåt backen. Vi knogade ett godt stycke genom ljung och andra småbuskar, och så nådde vi höjden af åsen: en djup bergdäld låg framför oss, och på andra sidan om den reste sig Tronfjellets breda kägla upp mot skyn. Det var en syn! Det väldiga fjellet med dess hvita hjessa syntes helt nära, och jag tyckte vi skulle kunna bestiga det och hinna upp före solnedgången, men mina kamrater, båda vana bergbestigare, förklarade detta omöjligt; redan bort till bergets fot på andra sidan däliden var en ansenlig väg, och dessutom skulle nu en vandring uppför det branta berget i halkan efter regnet vara förenadt både med stora besvärligheter och äfven med faror.

Vi fingo således nöja oss med den vandring vi redan gjort, men äfven denna var sannerligen ej utan sitt rika utbyte för den som älskar en storartad fjellnatur. När vi nemligen här uppe på höjden ofvanför Sörhussætern vände oss om åt det håll, hvarifrån vi kommit, så sågo vi långt bort mot horisonten i vester en rad af höga fjell med glänsande snötoppar, och äfven fjerran i norr reste sig sådana, men åt detta senare håll var himmelen ännu mulen och luften disig, så att de delvis ej kunde urskiljas. Fjellen i vester voro Rondane som reste sig öfver 7000 sv. fot, Stor-Sölen öfver 6000 fot, Elgepiggen något lägre m. fl., och den mer omtöcknade fjellsträckningen i nordvest var sjelfva Dovrefjellet. Alla dessa upplysningar fick jag af D., som varit här uppe förut. Man kan föreställa sig, hvilken tafra vi hade omkring oss med alla dessa fjell vid det vackra landskapets horisont och Tronfjellet ända inpå oss, och mörka skogshöjder och daldjup rundtom.

När vi återkommo, hade gumman dukat upp ett bord midt i kammaren. Hennes dotter var nu också med, men

någon ung Ragnild Tjønmoen var ej heller *hon*. Hon var helt enkelt en medelålders »Kone» och moder till två halfvuxna pojkar, som också voro der. Och hur såg sæterstugan ut? Utifrån sedd var hon som en liten låg lada, något fönster kan jag ej minnas på framsidan. När man kom in i den förut omtalade förstugan, Skjælegangen kallad, som afdelade huset på midten, så låg det bättre rummet, sjelfva boningsrummet, till höger och förrådsrummet (»Forraadskammeret») till venster, och några fler kammare funnos ej. Det var i den förra vi bjödos in. Jag skulle nu gerna vilja noggrant beskrifva dess inre för alla dem, som, af samma poetiska skäl som jag, intressera sig för ett norskt »Sæterhuus», men jag tecknade ej af det och fäste ej alla detaljer i minnet. Så mycket kan jag dock säga, att primo en matt halfdager rådde derinne, enär stugan fick hela sin belysning från ett mycket litet blyinfattadt fönster på gafveln midt emot dörren, vidare att under detta fönster var den väggfasta s. k. sæterbänken, der äfven sängplatsen är, och att andra väggfasta bänkar, ehuru smalare, löpte längs rummets långväggar, och att uppe på väggarne voro hyllor, och att dessa liksom delvis äfven långbänkarne voro fullsatta med koppar och fat, mjölkbunkar och ostar och all den rikedom en Sæter har att bjuda. Slutligen bör nämnas, att i hörnet till venster om dörren var en stor öppen spis af det gamla slaget, och att der stod en stor s. k. »Ostegryde».

Sittande på små bänksäten kring ett improviserad bord i midten af rummet, undfågnades vi nu med Sæterns alla läckerheter, som på det gästvänligaste sätt trugades i oss af de vänliga qvinnorna. Det var naturligtvis idel sæterprodukter, tunnbröd, smör, gräddost, sötost, tjerngrädda och allt hvad det heter: jag är hvarken rätt viss om de svenska eller norska namnen.

Hur vi kunde med lock och pock förmås att äta så mycket af all denna feta mjölk-, grädd- och ostmat kan jag nu knappast förstå och kan ej förklara det på annat sätt

än att vi voro i hög norsk sæterstämning, blandad med unionelt skandinaviska festkänslor. Dessa senare framträdde i synnerhet när den gamla gumman, vid upplysningen att vi voro svenskar utropade: »Saa æ' Dö Svenske! Æi synes godt om de Svenske. Saa maa Dö æte dygti'». Och det gjorde vi sannerligen. Jag påminner mig till och med, att jag tog för mig så dugtigt af en liten förträfflig gräddost, att gumman sade till mig i förtroende: »Du ska gje mæ dæi aat di are au, forståar du!»

Allt var ytterst renligt och snyggt. Träbunkarne voro enligt bruket i sætrarne så finskurade med s. k. »Skjæftegræs» eller »Skavgræs», att de voro nästan hvita. Det förvånade oss derföre, när gumman kom och serverade oss mjölk i ett stort tvättfat af porslin. När jag såg litet förvånad ut, sade hon genast muntert: »Du ska itte tro æi vasker mæi i dette, æi ska vise dæi mit Vaskefat», och så gick hon ut och kom strax tillbaka med ett stort *tråg*. Porslinstvättfattet brukade hon bara till mjölk åt »fint Frammundfolk», sade hon, »dæ vøre för kostbart för mæi aa vaske mæi i et saa fint Vaskefat», och vi togo derpå för oss med god aptit af den ypperliga mjölken i tvättfattet.

Vi trugade vid afskedet på henne några silfverslantar. »Dæ va för mykjy», tyckte hon. Och så skildes vi från det vänliga folket med en hjertlig handtryckning laget rundt, och när vi gingo, ropade gumman gladt efter oss: »No kan Dö seje Dö ha spist paa Sæterhotellet».

Efter en timmes behaglig vandring ned igenom skogen i aftonsvulkan inträdde vi åter välbehållna på vårt hotell i Lille Elvedal.

Slutet.

Om resten af rundresan kan jag fatta mig kort.

Kl. half tolf på qvällen, samma dag jag varit på Sætern med upsaliensarne, fortsatte jag med nattåget. Vid Hanestad somnade jag och sof i jemnt hundra kilometer förbi en hel rad af stationer och förmodligen äfven förbi en hel rad af vackra utsigter — som nog kunnat vara synliga i skumrasket. Särskildt må beklagas, att jag förlorade passagen mellan Koppang och Stai stationer, ty mina upsaliensare hade lifligt talat om skönheten af detta landskap, den s. k. »Storelvedalen», med den här breda Glommen och dess talrika öar och holmar och Storelvedalens kyrka m. m. Men när jag vid fyratiden fullt vaken lemnat Rena station, fick jag i stället en liten ersättning i en blick uppåt den förtjusande Renadalen norrut. Den utsigt jag sedan fick af Mjösen vid Hammar och längre fram den milslånga färden tätt invid stranden af samma vackra sjö var egnad att hålla äfven den sömnigaste passagerare vaken. Men mellan Eidsvold och Kristiania kan man, utan att förlora särdeles mycket, hvila sig efter all den stora naturförtjusningen, ända tills Kristianiafjorden kommer i sigte.

I Kristiania voro mina reskamrater mig till mötes vid stationen, punktliga och påpassliga som alltid, och de hade mycket att berätta om allt det vackra de sett i Kristiania och dess omnejd, om Tryvandshöjden och Krogkleven m. m. alltsammans gammalt bekant för mig från tidigare Kristianiabesök. De bodde på »Sidsel Aanruths» hotel — men som jag misstänkte att »Sidsel» var någon »Enke» och jag fått nog af Enkehotellet i Trondhjem, tog jag in på »Hôtel Scandinavie».

Sedan vi på förmiddagen tillsammans besökt den pågående industri- och konstutställningen, reste gubbarne och

studenten på e. m. vidare till Fredrikshall, der de skulle invänta gäffebons och min ankomst följande dag; och vi två kvarblifna gjorde i stället på e. m. en intressant och förtjusande färd till Drammen, och frapperades i synnerhet af den öfver all beskrifning härliga Lierdalen, som med ens uppenbarar sig som en trolldyn, när tåget kommer fram ur sista tunneln, och i Drammen försummade vi ej heller att från den branta omkring tusen fot höga Bragernæsaasen taga den präktiga staden och den sköna nejden i betraktande.

På återvägen från Drammen till Kristiania träffade jag en gammal vän, en norрман, som är väl känd i hela Sverige och som kan sägas till hälften tillhöra oss. Han åtföljdes af »Kone» och »Datter», och trots den sena återkomsten till Kristiania nödgade mig den gästfria familjen att genast följa med till deras vackra landtligt belägna bostad i en af stadens utkanter, och utom ett vänligt bemötande fann jag här en rik njutning i beskådandet af den mängd vackra verk af skandinavisk och icke minst svensk konst och industri, som smyckade deras hem och till stor del voro gåfvor af artisterna sjelfva — för att icke tala om den intressanta inblicken i fruns, målarinnans, atelier, den sköna utsigten från balkongen öfver Kristiania och fjorden i mån-skenet, och promenaden i den af löfkojor doftande och med resliga norska tallar prydda trädgården och till slut förmånen att under måltiden få kasta en blick på den vackra frisen i matsalen, målade af husmodren sjelf och föreställande ett möte mellan nordens tomtar och söderns genier. Jag beklagar, att jag ej är i tillfälle att inbjuda alla rundresare att avsluta vistelsen i Kristiania på samma angenäma sätt, som jag här gjorde; men så mycket vågar jag dock försäkra, att midt under dessa politiska och särskildt unionella strider mellan de båda brödralanden hade jag denna afton kommit i ett norskt hem, der Sverige hålles kärt, och der det ock är på ett rikt sätt representeradt, ja så rikt, att värden innan vi skiljdes yttrade hjertligt: »Toge jag bort

härifrån allt hvad jag fått af mina kära svenskar, skulle mitt hem se helt annorlunda ut.»

Och hvad hette denne svenskvänlige värd med det vackra konstnärshemmet? Mången har redan gissat det, och jag kan då så godt tala om det. Det var »vår gemensamme vän» — *Lorentz Dietrichson*.

* * *

Följande morgon fortsatte vi resan, foro först ett stycke längs den förtjusande vackra Kristianiafjorden, och sedan, genom trakter af föga intresse, till Moss. Den vackra norska naturen var nu alldeles försvunnen, och genom nejder, som mera hade en bohusslänsk prägel, ilade tåget derifrån vidare till Fredriksstad, en liten småstad af så äkta svensk Bohuskarakter som möjligt, med små trähus i alla färger bland kala grå bergknartar; men mellan denna stad och Fredrikshald började naturen åter taga opp sig, särskildt vid den af Glommen bildade präktiga Sarpfossen och på stycket närmast Fredrikshall, der vi genom ett vackert berglandskap åkte fram längs fjorden.

Vid Fredrikshalls station stodo gubbarne och studenten rustade på platformen, färdiga att följa oss vidare. De voro i briljant lynne och hade tusen saker att förtälja om allt det märkvärdiga de sett i Fredrikshall, såsom t. ex. den fläck der Karl den tolfte stupat, det ställe i fästningen, hvarifrån enligt sägnen det dödande skottet sköts, den punkt der han slagit sitt läger o. s. v. Men det som af alla märkvärdigheter i Fredrikshall tycktes mest ha slagit an på gubbarne, var en lefvande påfogel, som de sett på hotellets gård, ty hittills hade de aldrig sett annat än uppstoppade; ja, en af de hedersgubbarne var så liflig och målande i sin beskrifning, att han till och med tog rockskörten till hjälp för att visa oss, hur påfogeln bredt ut sina stjertfjädrar, och ytterligare ökade åskådligheten genom att midt i kupén efterbilda hans stoltserande gång.

Sedan i Fredrikshall en *svensk* konduktör kommit in och knäppt våra biljetter och mottagit vår fosterländska helsning, åkte vi vidare och foro då först fram under fästningen Fredrikssten och sedan förbi den vackra Tistedalen på venster hand, under det vi på höger hand passerade förbi en grön backe, som af gubbarne med fosterländsk ifver utpekades som Karl den tolfte's lägerplats. De tre svenska mil vi ännu hade kvar af Norge gingo mest genom vild skogsödemark med mycket sällsynta glimtar af något vackert, och sedan vi vid Kornsjö, den sista norska stationen, tagit farväl af Norge med ett tack för allt det sköna vi sett, passerade vi riksgränsen och helsade i *Mon* den första svenska stationen. Fosterlandet mottog här i en ödslig skogstrakt sina söner med varma servietter, *hoc est* med ett äkta svenskt middagsmål. Det smakade oss så bra, att jag för min del ej kunde låta bli att yttra till stationsinspektoren, men hviskande, så att icke en norrman i närheten skulle höra det: »Den svenska maten vid jernvägsstationerna är bra mycket bättre än den norska», hvarpå han till min häpnad svarade på det »skandinaviske sprog»: »Synes de, ja jeg maa saamen inrømme det, fast jeg selv är Norrman.» Det kan man kalla otur.

Emellertid må för rättvisans skull tilläggas, hvad stationsinspektoren upplyste, nemligen att vid de norska stationerna enligt stadgad lag maten aldrig får kosta mer än 1: 25. Och till det priset, det får jag säga var t. ex. Röråsmiddagen rent af förvånansvärd.

Fast det blott var omkring en vecka, sedan vi vid Storlien lemnade Sverige, kändes det dock verkligen en smula hemtrefligt att åter vara på svensk jord och höra svenska talas vid alla stationer och till sist vid Mellerud äfven mötas af svenska tidningar. »Borta ä' bra, men hemma ä' bäst», sade gubbarne: de tyckte riktigt de hade gjort en långresa och gåfvo hela Dalsland och Vestergötland igenom luft åt sina fosterländska känslor. Men *en* sak föraktade

de dock i hemlandet, och det var de svenska *utsigterna*; de ville knappt titta ut genom fönstret, när jag ropade ut något vackert åt dem, utan svarade blott i halft blaserad ton: »Hva' ä' dä mot Norge!» eller »Sen vi ha sett Norge, så...» Och på södra Dal må sannerligen ingen förtycka dem det. Det låg der nu efter de norska utsigterna så platt som en pannkaka.

Först vid Trollhättan tyckte de det var lönt att taga den svenska naturen i närmare betraktande, men der gjorde de det också med besked. Vi stannade der öfver natten, och mina reskamrater som aldrig sett Trollhättan och nu besökte fallen på qvällen, gåfvo den väldiga svenska naturtafla, som här mötte dem, ett sådant ampelt erkännande, att till och med de norska fjellen för ett ögonblick trädde i bakgrunden. Men mellan Trollhättan och Göteborg vardt det åter omöjligt att med någon framgång draga gubbarnes uppmärksamhet till den svenska naturen. Till och med på de vackraste punkterna af Göta elf kastade de från sina bekväma hörn blott då och då turistens öfvermåttade blickar. De voro trötta på utsigter och detta till den grad, att den enda företeelse, som de erkände som *märkvärdig* på hela vägen mellan Trollhättan och Göteborg, var en stationsinspektör med *en* svart och *en* hvit mustasch. Detta var ett naturfenomen, som de tycktes sätta fullt lika högt som den lefvande påfogeln i Fredrikshall.

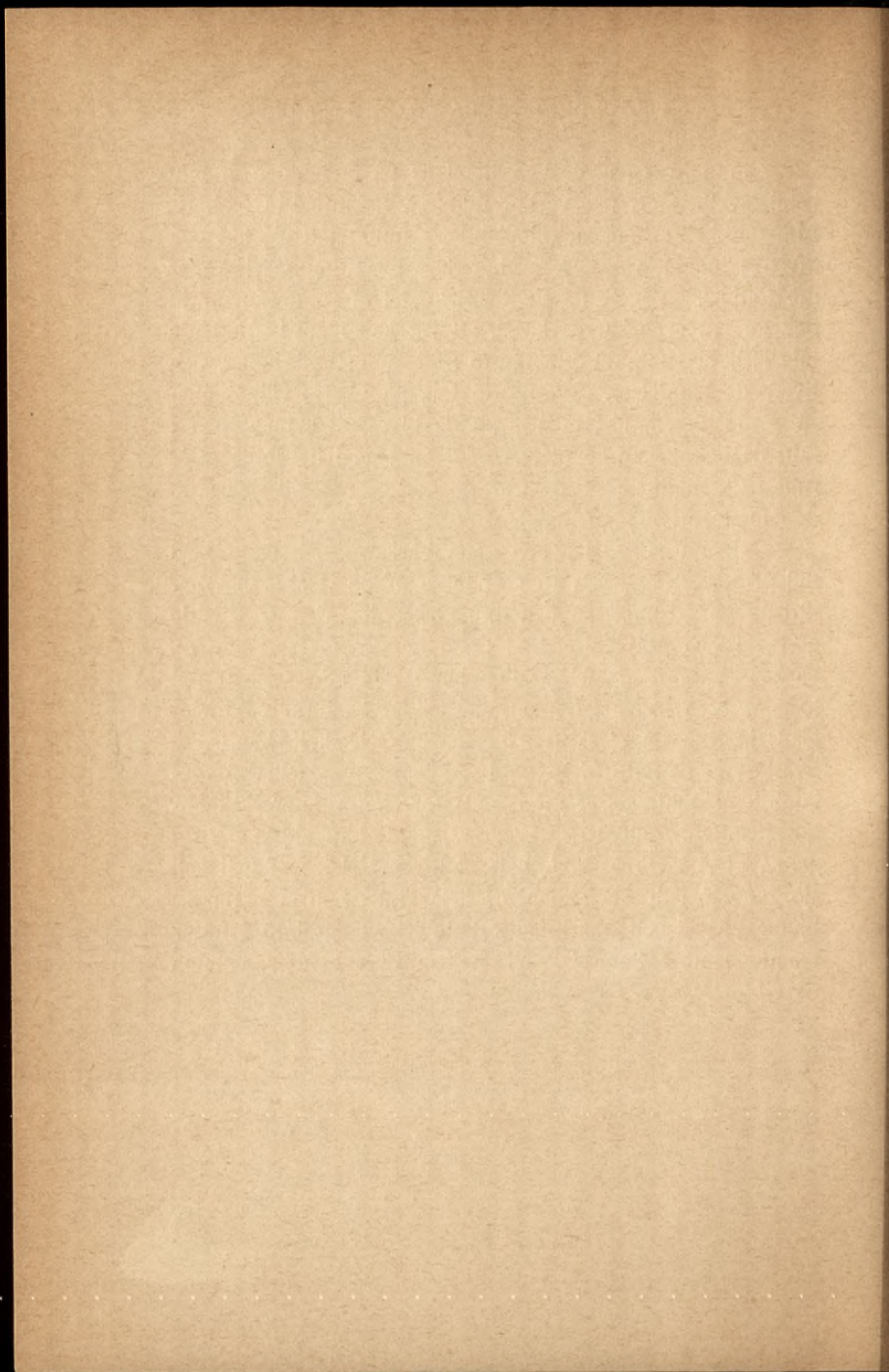
* * *

Vid sjelfva jernvägsstationen i Göteborg skiljdes jag nu från mina förträffliga reskamrater, som skänkt mig så mycket nöje med sitt underhållande sällskap och med detta glada friska reselynne, som hållit ut nästan till det sista. De skulle nu resa vidare samma dag på qvällen till Stockholm, och jag skulle stanna en tid vid vestkusten. En sista handtryckning, och den glada rundresan i deras kära sällskap var ett minne blott.

Om min egen ensliga hemfärd på återstoden af min rundresebiljett ett par veckor derefter, sedan jag i Göteborg, Marstrand, Varberg och Falkenberg funnit allt sig likt och äfven gammal vänskap — har jag ingenting märkvärdigt att förtälja. Vägen på denna sista del af rundresan är ju ock för oss svenskar så känd, att jag kan lugnt befria både mig sjelf och mina trötta läsare från en ortbeskrifning, och hvad de händelser, som mötte mig på vägen, vidkommer, så torde ingen förlora på, att de blygsamt stanna kvar i min dagbok. Kanske många af dem, som i det föregående framträdt, hade bort dela samma öde. Jag vill sjelf vara den förste att medgifva det.

Och nu slutar jag och säger bara, — och detta med full öfvertygelse — att den af mina ärade läsare, som har råd att göra rundresan och ännu icke gjort den, trots både god tid och god helsa, han bör göra den, så fort han en vacker sommardag avslutat den här läsningen. Och är det just *den* som förmått honom, så skall jag känna mig särdeles glad: jag har då ej skrivit förgäfvets. Och skulle han också hvarken få så naturfriska gubbar att resa med eller så vexlande små tilldragelser att omtala för sina vänner vid hemkomsten, så skall han dock få se, att han aldrig *till det priset*, gjort en resa som haft så mycket skönt af fjell och sjö, af elf och skog och af hela Guds härliga natur att bjuda på — och märk, allt detta icke långt bort i främmande land, i Schweiz och Italien, utan hemma, hemma på *vår gamla kära Skandinaviska halfö*.

1883—1888.

EN SEGELFÄRD PÅ MÄLAREN.

(ETT STUDENTMINNE.)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

I.

Det var på sommaren 1860 midt under de varmaste julidagarne, en tid då Upsala ter sig just så som Gunnar Wennerberg sjunger i sina Gluntar:

Det är fasligt tomt i staden,
Torg och gator öde stå

och

Allt är sömnigt. Myggen stinga,
Solen bränner het och röd.

Ingenting inträffade heller, som var egnadt att behagligt afbryta enformigheten, mer än att Jenny Lind, som den sommarn var i Sverige, en vacker dag kom till staden; men, då hon blott kommit på enskildt vänbesök på några dagar och knappt visade sig offentligen, ännu mindre uppträdde med några klingande toner, så gjorde äfven medvetandet om hennes celebra närvaro intet lifligare afbrott, och redan dagen efter hennes ankomst talade man ej mera om henne; det var med den stora sångerskan som med lärkorna, som Wennerberg i samma stycke klagat öfver:

»Ingen lärka gitter sjunga»

och för att fortsätta till versens slut:

»Ingen mört vid stranden slå,
Bien sömniga och tunga
Gömma sig bland gräs och strå».

Så stodo sakerna, och Cicero de Oratore, som jag i mitt anletes svett arbetade med under en ständig kamp mot näsvisa flugor, var sannerligen ej egnad att ge någon svalka eller omvexling.

Då hände sig en vacker, d. v. s. en kvalmig, dag, att på min vindskammare inträdde en lång vestmanlänning af mina intimare bekanta och frågade, om jag hade lust att vara med om en segeltur på Mälaren under några dagar . . .

»En segeltur! Hurrah! det vore något i sommarvärmen. Sköna tanke hvar fick du den ifrån?» ropade jag, innan han talat till punkt.

Långe P. fick nu förklara sig närmare och talade om, att han och en ung löjtnant baron R., som jag också kände, hela sommaren gått och tänkt på att göra ett besök på ett herregods vid Mälaren, dit de blifvit inbjudna af egarinnan grefvinnan L.; och nu hade de kommit underfund med, att det trefligaste sättet vore att *segla* dit — stället låg inne i en vacker vik åt Enköpingshållet — och då kunde de på samma gång äfven helsa på vid andra Mälarstränder, göra besök vid Gripsholm och Tynnelsö o. s. v., och för att resan skulle bli ännu trefligare, så ville de nu föreslå vermlandsqvartetten att följa med. De skulle vara så hjertligt välkomna allesamman hos Grefvinnan L. Ett par af quartetten hade P. redan talat vid, och de hade genast varit med om saken: nu återstode bara basen och jag. Allt vore ordnad, en god segelbåt hade baron R. skaffat, han var gammal och van sjöman, och i öfvermorgon, måndag, kl. half 8 f. m., skulle det bära af. Båten låg vid ångbåtskajen vid Islandet. Proviant skulle P. sjelf bestyra om under dagens lopp, och allt annat som vore nödigt, och en kanon skulle vi också ha med för att ge salut vid anlöpningsställena. Festligt skulle det vara!

Jag hörde honom med lifligt intresse till punkt och fann allt förträffligt — kanonen i all synnerhet — och så omfamnade jag honom i glädjen och lofvade att vara punktligt vid ångbåtsbryggan kl. half 8 med quart.

På qvällen fick jag höra, att icke blott vår ordinarie bas med glädje antagit förslaget, utan äfven att en annan dito, likaledes vermlänning, gammal förträfflig sångare och

angenämlig kamrat, skulle deltaga i färden: och allt var således klappadt och klart.

* * *

Måndagsmorgonen den 30 Juli en quart före 8 stodo vi alltså alla samlade på kajen nere vid Islandsbron, väl rustade för resan och rikligen försedda med god proviant och godt lynne. Vädret var solljust och vackert. Nere i båten, som bar det stolta namnet *Ellida*, stökade baronen med erfaren hand. Han var den ende sjökunnige af oss alla. Vi andra voro så fullständiga landtkrabor, som man kan tänka sig. Knappt någon enda af oss visste hvad »skot» och »fock» eller »babord» och »styrbord» var för någonting, men den saken och hela bestyret med seglingen lemnade vi med fullt förtroende åt baron R. och länge P. Denne senare var för tillfället ifrigt sysselsatt med instufvandet af nattsäckarna samt äfven af provianten, förvarad i korgar, lådor och kaggar, både vått och torrt.

Och nu, innan vi antråda resan, torde det vara i sin ordning, att jag presenterar hela sällskapet. Låt oss då, som sig bör, börja med kaptenen på skutan, baron R. Han var en ung löjtnant, föreföll vid ytlig bekantskap stolt, något som han i grunden icke var, men han var tyst, sluten och lugn, det låg i hans lynne, och han var energisk och praktisk, det låg i hans karakter och uppfostran och kanske ock i hans egenskap af smålänning. Han hade således de rätta kommandogåfvorna för den stora sjöexpeditionen. Dernäst nämna vi P., andre mannen på skutan, expeditionens uppfinnare, planläggare och proviantmästare. Denne länge vestmanlänning var en personlighet af ett visst intresse, och det intressantaste var, att han egentligen icke var vestmanlänning utan — *rys*. Åtminstone var han född i Petersburg och der uppfostrad till omkring sitt 20:de år. Då kom han öfver till Sverige (det var 3 år före vår segelfärd) och blef

student i Upsala, der han, för att uppehålla sig, genast började ge lektioner i franska, som han talade bättre än svenska. Om hans första uppträdande i Upsala och hans vidrigheter der i början, i följd af hans quasi ryska börd, skrefs vid hans afresa från staden fyra år efter vår seglats en visa, som här för kompletterandet af hans bild må delvis citeras:

Nog mins ni anno 57
 När han kom hit, barbaren,
 En ful figur, det mins ni ju,
 Helt nyss från Ryssland faren,
 En mössa utaf skinn han bar
 Och skägg och hår som en tartar.

En pels han bar så stor och stygg,
 Och hemskt han hördes tala,
 Dock under pelsen var han snygg
 Fast benen voro smala.
 Så såg han ut, till hälften rysk,
 Till hälften fiffig och fransysk.

Att han från Ryssland kommen var,
 Var nog att svenskar reta,
 Att han var en beskedlig karl,
 Det kunde ingen veta:
 Högst mystisk fann man hans person,
 Man hviskade: »han är spion».

Att han skref in sig som student
 I Dalakarlshuset,
 Det röjde genast det blef känt
 Än klarare spionen,
 Man såg i honom Czarens vän,
 Ja, gubben Ekholm gör så än.

Men som han här helt fredlig gick,
 Sjönk fruktan något ner igen,
 Helst när ej någon dalkarl fick
 Sig respass till Siberien,
 Ja Lundberg* vågade sin hals,
 Att han var inte farlig alls.

* Nationens kurator.

Och Lundberg var en modig karl,
 Han närmade sig varligt
 Och frågte, om hans uppdrag var
 För Sverige mycket farligt.
 Men långe P* han gret och svor,
 Att svensk var båd' hans far och mor.

Och Lundberg räddade till slut
 Hans goda namn och rykte,
 Skinnmössan såg dock gräslig ut
 Och skägget med, han tyckte,
 Derfor lät Lundberg taga bort
 Båd skägg och mössa innan kort.

Nu rädslan var med ens förbi,
 Och hur man måtte granska,
 Så fann man, att han var »poli»
 Och talte utmärkt franska:
 Och snart fick han lektioner ge
 Och bildade en »Société».

O. S. V.

De fyra öfriga voro alla vermländingar. Det var först och främst de på sin tid kända bröderna X., den yngre en utmärkt andra bas, med kraftiga lungor både i tal och sång och ett hurtigt och redbart väsen, om ock tillsatt med lite oskyldig »kitslighet», vi kunna ju i berättelsen kalla honom Axel; den äldre en god första bas, känd under namnet Kalle Fana, ett namn som han fått på grund af sin förkärlek för quartettsången »Sångarfanan», och försedd med så väldiga militäriska knäffelborrar som någonsin en gammal barsk major, men det oaktadt både låghalt, gladlynt och godmodig och alltid färdig att vara »tillsammans», så att han säkert följt med, äfven om resan gällt till Amerika, förutsatt att det fanns »varor» om bord. Vidare en öfver hela Upsala ökänd andra tenor vanligen

* »Långe P» är här för tillfället insatt i versen i stället för hans verkliga namn.

»Gorg»* kallad, vacker och rödblommig som en Adonis, med svart krusigt, väl oljadt hår och vaxade mustascher, som han bådadera skötte mera omsorgsfullt än resten af sitt yttre, och med en pince-nez, som han förde med utsökt elegans, i synnerhet i damers närvaro, och en hållning ståtlig och stolt som en furstes och en röst, om ock kroniskt hes, dock så väldig, att när han på nationssalen sjöng »Italia mein Vaterland», så slog det lock för örat på alla i hans närhet — och med allt detta den godmodigaste meniska i världen, ja med ett så okufligt godt lynne, att han af kamraterna kallades den »oförbrännelige». Han studerade på kameralen eller, som det hette, »låg på rullan», och när han några år efter vår seglats tog den, blef det ett jubel i hela slägten, och en af hans farbröder i Vermeland säges ha utropat förtjust: »det var raskt gjordt af Georg». Återstår så den extra andra basen, som kom med i sista stund, och som vi kunna kalla med hans vanliga nationsnamn »Frisken»: han var en gammal medicine kandidat, derjemte i alla kamraters ögon en gammal »hedersknyffel», och till de mest utmärkande dragen i hans karakter för öfrigt hörde ett orubbligt lugn, jag skulle vilja säga flegma, i förening med en torrolig humor, som då och då utbröt lakoniskt eller blixtnvis, sedan han under ihärdigt lång tystnad valkat bussen, ty tobak tuggade han »con amore». I harmoni med hans bondlugna väsende stod också hans starkt byggda undersätsiga kropp. På denne trygge kandidat tyckte vi yngre oss kunna tillämpa Horatii:

*Sic fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.*

Och slutligen återstår ingen mer att presentera än undertecknad, men det får någon annan göra.

Och sedan vi nu känna hufvudpersonerna i denna lilla Odyssée, kunna vi kanske börja färden.

* Uttaladt med hårdt g i slutet.

II.

Baron R. tillkännagaf snart, att allt var »klart», men då vi lågo tätt bakom ångbåten Upland, som just nu kl. 8 skulle afgå med gods och passagerare till Stockholm och redan hade ringt första gången, så kom länge P. i sista stunden på den lyckliga idéen, att vi borde anhålla hos kaptenen, gubben Palmgren, att få följa med i släptåg genom Fyris ut i Mälaren. Han sprang alltså ombord och talade vid gubben: saken beviljades, en ända kastades till oss från ångbåtens akter, i nästa ögonblick var den fastgjord, och så hoppade vi ned i båten och väntade blott att få sätta i gång.

Emellertid under det vi sutto otåligt och stirrade på ångbåten, märkte vi der och äfven på kajen en ovanlig rörelse. På akterdäck var mycket folk och på stranden samlades i sista stund allt fler — och allas blickar tycktes vara riktade åt samma håll, nemligen mot den yttersta akterbänken af ångbåten; och der kunde vi ej upptäcka något annat märkvärdigt än ett par äldre damer, som sutto i allsköns ro och samtalade. Vi blefvo nyfikna, hörde oss för af bekanta på kajen och fingo då veta, att den ena af de båda damerna var ingen mer och ingen mindre än — *Jenny Lind*.

Nu blef det lif på vår båt.

»Fram med stämgaflöj Axel, tag upp 'Sätt maskinen i gång'!»!

Och så stämde vi upp med friska uthvilade sommarröster den gamla kända ångbåtssången — och genast vände sig den ena af damerna om. Det var Jenny Lind, vi kände igen henne af gamla porträtt, som vi sett både här och hvar. Ehuru hon nu såg äldre ut, var det fortfarande samma behagliga uttryck i hennes ansigte. Hon gaf oss en blick af glad öfverraskning, gjorde en vänlig böjning på hufvudet,

och vi helsade alla med våra hvita mössor; och midt i sången sattes »maskinen i gång», och så gled vi sakta utför Fyris, förbi Flustret och ned emot Förderfvet, och hela tiden satt Jenny Lind vänd emot oss, men äfven mot vänner och beundrare på stranden, som lifligt viftade afsked åt den stora sångerskan.

Hon antog tydligen, att vårt släptåg efter båten var anordnad för hennes skull, och då vi gerna ville låta henne tro det, så uppstämde vi snart åter en sång, denna gång »Till skogs en liten fogel flög», der vi tyckte, att orden »Jag flyger bort, långt bort, men jag är hos dig innan kort» på ett lämpligt sätt kunde syfta på denna flyende sångfogel. Och så aflöste utför Fyrisån den ena sången den andra, alla sjungna med ungdomlig hänförelse; och alltjemt satt vår näktergal qvar och lyssnade, tyst och blid. Hur gerna vi hade velat locka henne att svara med en enda liten ton!

Först vid Ultuna gjorde vi en paus, ty detta blef för ansträngande på morgonqvisten. »Fram med anteckningsboken, Pelle!» ropade nu kamraterna skrattande, »det här var ju något märkvärdigt redan». Jag hade nemligen åtagit mig att vara expeditionens historiograf och anteckna allt »märkvärdigt» under resan. Uppmaningen var öfverflödig, jag var redan i full fart.

Emellertid började vi känna oss hungriga och på uppmaning af proviantmästaren, länge P., begåfvo vi oss småningom en och en till matsäcksförrådet i fören för att få oss en smörgås. Under tiden passerades Flottsund, der frukosten interfolierades med en liten sång, och så kommo vi ut på Ekoln. Här skulle vi egentligen ha lösgjort oss från ångbåten, men då det var nästan stiltje och vi hoppades få bättre vind längre fram, så fortsattes bogseringen.

Vi skyndade emellertid på med frukosten för att sedan hinna egna Jenny Lind några afskedssånger. Vår kapten, som satt vid styret, varnade oss att ej rusa alla mot fören och tynga ned den i svallet efter ångbåten. Vi lydde i viss

mån, så länge han sjelf satt vid styret; och han förmådde också styra båten så rakt mot ångbåtens akter midt emellan svallvågorna af de väldiga skofvelhjulen, att ingen fara var å färde. Men så ville han till slut äfven sjelf ha en frukostrip, och då erbjöd sig Gorg att sköta styret. Denne hade just försett sig med en väldig smörgås på en half kaka och med denna i ena handen och rorkulten i den andra, sat han nu och styrde — på sitt sätt, d. v. s. med sin uppmärksamhet framför allt riktad på smörgåsen.

Vår tyste kapten, som med fullt förtroende lemnat styret i Gorgs starka hand, tänkte nu liksom vi andra, endast på frukosten, och vi stodo snart alla i fören och smorde kriset, just utanför Krusenbergs, icke märkande, hur båten allt mer trycktes ned.

Ett tu tre styrde den kurs mot venster in i de höga svallvågorna efter skofvelhjulet, och i nästa ögonblick brusade en våg in öfver relingen. Allmän förvirring. »Rodret åt venster!» röt vår kapten, »alle man akterut!» Ingen lydde i förvirringen, och det var för resten för sent. Vattnet störtade in som en stark fors, båten lade sig åt sidan; stor uppståndelse och höga skrik på ångbåtens akterdäck. »Hoppa i sjön!» kommenderade R., och vi kastade oss alla i eller ramlade huller om buller, den ene efter den andre.

Jag sjönk djupt under vattnet, kraflade med alla krafter att komma till ytan, kände ett tåg om benet, kom med en förtviflad ryckning loss, och i nästa ögonblick var jag vid ytan och fick i grefvens tid andas ut. Jag befann mig ett stycke akter om båten, som låg på sidan med ena kanten uppe, och jag simmade ditåt med all min kraft. Under denna kamp för lifvet frapperades jag af en underlig syn. Midt på båtens kanten satt vår lugne medicine kandidat ridande grensle med en leende min och alldeles torr och endast med benen dinglande i vattnet, än mer, han hade ett halffylldt spetsglas i hand, nickade åt mig och ropade »skål Pelle!», och så kastade han lugnt och med en stor gest

glaset i sjön, och när jag fått fast tag i båten, tillade han småskrattande »fram med anteckningsboken, Pelle! — det här var något 'märkvärdigt'».

Jag hade nu ändtligen fått tid och sans nog att kasta en blick omkring mig. Rundt om i sjön såg jag på kortare eller längre afstånd de andras hufvuden, jag räknade dem, de voro alla der. De voro alla goda simmare. Och ett stycke framför oss såg jag ångbåten, som i god tid hunnit kasta loss för att ej släpa båten långt ifrån oss och nu backade tillbaka, allt hvad han kunde, för att hjälpa oss, och äfven satte ut en båt till vår räddning. En annan båt såg jag komma från det närliggande Krusenbergslandet i ilande fart. Denna hann fram först, och i den fiskades vi småningom upp den ene efter den andre.

Den som befann sig längst borta var den halte Kalle Fana, och det påstås, att han under sitt kraflande i vattnet ej kom ett spår framåt utan, i följd af att ena benet var kortare, bara snurrade rundt, och att, då han härvid ropade i sin nöd till den förbisimmande Gorg »rädda mig!», denne svarade »kan inte, bror Kalle — kaggen, kaggen», ty Gorg hade fått syn på punschkaggen, som framför allt måste räddas. Att historien är sann, kan jag ej garantera, endast att den stod att läsa efteråt i skämttidningen »Kapten Puff», der hela missödet i lifliga färger skildrades af en af passagerarne på ångbåten.

En var det emellertid, som ej ville låta fiska upp sig, och det var Gorg, ja inte ens sedan han räddat »kaggen», och aflevererat den vid bergningsbåten; han slog bara ifrån sig med handen, när båten närmade sig, och detta visserligen ej för att han var ledsen vid lifvet. Nej, det var hans ridderlighet, som var orsaken. Han hade nemligen hela tiden hört hjertskärande fruntimmersskrik från ångbåten och tyckt sig främst bland dem urskilja Jenny Linds klara sopran, och det var, såsom han efteråt förklarade, »för att lugna fru Goldschmidt», som han nu med kraftiga simtag

styrde kosan dit. Det förmäles, att han på ett litet afstånd från ångbåten stannade och »trampade vatten» för att ordna sin halsduk, tumma sina mustacher och sätta på sig sin »pince-nez», innan han med några eleganta simtag närmade sig den nedfälda trappan och steg ombord. På ångbåten omringades han genast af herrar och damer, han nickade lugnande åt alla håll, mest åt damerna, men lät ej uppehålla sig på sin väg utan trängde med högburet hufvud och drypande kläder upp på akterdäck fram till Jenny Lind och ropade med dramatisk hållning: »var lugn, fru Goldschmidt, vi äro alla räddade», och så kastade han sig med ett ståtligt språng åter i sjön, så att fruntimmerna höllo på att svimma igen, och sam direkte i land.

Från vår bergningsbåt, rodd mot Krusenbergsstranden af tvenne raska karlar, viftade emellertid vi andra vårt afsked åt passagerarne på ångbåten, och dessa besvarade vår helsning på samma sätt, Jenny Lind icke minst lifligt. Men hur det var, *sjunga* kände vi oss dock ej hågade att göra, och vår andra tenor låg ju för resten ännu i sjön.

* * *

Under det lifliga och högljudda samspråk, som nu följde under rodden till stranden, blef Frisken ifrigt tillspord, hur han kunnat komma torr upp i båten.

»Jag ville inte bli våt», svarade han lugnt.

»Men hur i all verlden bar du dig åt?»

»Jag stannade och drog mig upp mot andra kanten, och der satte jag mig grensle, det var allt i hop.»

»Nå, men hur kunde du behålla glaset i hand?»

»Det var ju inte urdrucket, vet ja'», var det enda svar vi fingo.

Vi andra voro minsann icke lika lugna. Endast få af oss, om någon, hade förr varit med om något kantrings-

äfventyr, och de intryck som stormade in på oss voro lifliga och af växlande art. Det glada ungdomliga studenthumöret, lättsinnigt, om man vill, gjorde visserligen, att det hela hufvudsakligen tog utseendet af ett lustigt äfventyr och ingenting annat, men innerst i hjertat gömde sig nog också en hemlig tacksamhet till Guds försyn, som räddat oss. Under ifrigt samtal om hvars och ens rol i äfventyret, särskidt Gorgs, landade vi, och här blef nu, när vi hunnit sansa oss, naturligtvis vår första tanke, hur båten skulle bergas och hvad som af våra persedlar och förnödenheter möjligen gått till botten, och hvad som ännu kunde räddas. Något, deribland flera af nattsäckarne, hade bergats i räddningsbåten, innan segelbåten hunnit vända kölen i vädret, men mycket återstod — och der ute skönjde vi nu den upp- och nedvända båten som en liten hvalfiskrygg öfver vattenytan.

Vår baron, åtföljd af P. och de tvenne handfaste roddarne, begaf sig alltså genast tillbaka ut till segelbåten, och de lyckades efter oerhörda ansträngningar hvälfva den rätt och efter ett långvarigt ösande bogsera den, halffylld med vatten, in mot land. Under tiden hade vi andra, som naturligtvis ej kunde stå der och huttra, blöta som vi voro in på bara kroppen, tagit af oss alla kläderna, sprungo på stranden och torkade i solen, och när båten anlände, mottog vi den med höga rop och kastade oss öfver den ungefär som en flock söderhafsvildar. Lyckligtvis hade åtskilligt gods instufvats i de små »ruffarne» i förn och aktern och återfans der, annat återfans under de breda tofterna, der det fastnat vid kantringen. Bland de sålunda bergade sakerna befunno sig, utom de återstående nattsäckarne, äfven potatissäcken och »mirabile dictu» till och med grytan och kanonen. Bland de saker åter, som gått till botten, sörjde vår kapten sin dyrbara skeppskikare, länge P. sin bössa, Kalle Fana sin pels och jag min kapuschongskappa, och det värsta med denna var, att det icke var min,

utan min bror medikofilarens, som jag i hastigheten råkat taga i stället. Och för resten sörjde vi samfäldt förlusten af en stor del af provianten.

III.

Det ställe, der vi kommit i land, var egendomen Krusenbergs båtstad, en öppen plats vid stranden med brygga, båthus och en gammal bryggstuga. Sjelfva herrgården, som låg helt nära, skymdes lyckligtvis bort af trädgrupper, och denna skärm behöfde vi, eller behöfde åtminstone herrskapet deruppe, ty så gerna vi ville, var det oss omöjligt att gå anständigare klädda än vi gjorde. Karlarne skaffade oss rep, och dessa spände vi nu upp kors och tvärs, hvar vi kunde komma åt, och sedan vi vridit ur alla våra klädespersedlar, så att vattnet strömmade, hängde vi dem på torken i långa banor, så att det såg ut, som om det vore riktig stortvätt på Krusenberg, och när detta var gjordt och vi åter samlat oss i en klunga utan en tråd på kroppen — den mest klädde af oss var Georg i sin pince-nez med svart snodd — så föreföll oss situationen så komisk, att vi ropade åt Axel, »tag upp stämgauffeln, låt oss sjunga!» och han bort och trefvade i sin upphängda rock, och så stämde vi upp »Hvila vid denna källa, vår lilla frukost vi framställa», en ofrivillig ironi på den lilla frukost, som vållat hela olyckan.

Men vi betänkte ej, att sången kunde höras upp till herrgården, och att ett tu tre hela familjen med fröknarna i spetsen kunde komma ned till stranden för att höra studentsång. Det skulle bli en tablå! Vår försigtige general, länge P., mera bildad och eftertänksam än vi andra, fästade uppmärksamheten härpå, och han hade knappt sagt det, förrän vi till vår häpnad fingo se en herre framträda ur löfdungen på den gångstig, som ledde från herrgården. Att

vi kände oss högst generade, får man ej undra på — han kunde ju vara följd af andra, hvart skulle vi ta vägen? — men hvem kan då tänka sig vår glada öfverraskning, när vi i främlingen igenkände gamle C—1, student af Östgöta nation, allas vår vän. Glädjen blef så stor, att vi sprungo honom till mötes och helsade honom med en krigsdans à la Zulu-kaffer.

När C—1 skrattat slut, meddelade han, att han var informator på Krusenbergs öfver sommaren, att han just fått nys om skeppsbrottet och kommit ned för att se till, hvad det var för folk, och erbjuda sin hjälp.

Hjelp, ja det behöfde vi sannerligen, och under uttryck af vår lifliga tacksamhet för anbudet bådo vi honom först och främst skaffa oss torra skjortor att sätta på kroppen och vidare släppa oss in i brygghuset, och så skaffa oss ved till eldning, så att vi kunde fortare torka kläderna och äfven koka lite potatis, och till sist att äfven om möjligt skaffa oss någonting *till* potatisen. Ja, ja, han lofvade allt, men på ett vilkor, sade han och såg lite hemlighetsfull ut, »och det är att Ni går upp till herrgården och sjunger en liten serenad för fröknarna».

»Men inte förrän det blir mörkt», opponerade Calle Fana.

»Era tokar!» skrattade C—1, »ni måtte väl hinna torka kläderna och bli i ordning till qvällen, vet jag; jag vill inte ens ni ska visa er i mina skjortor, så snygga de också äro».

»Var lugn, gamle C—1, serenaden skall du få, men nu fort efter skjortorna och det andra också», sade Axel.

C—1 satte muntert i väg, och om några minuter var han åter med sju skjortor, dels dag- dels nattskjortor. De senare, såsom varande de längsta, rönte största efterfrågan. Och nu stoltserade vi återstoden af dagen i skjorta och studentmössa, och tyckte vi voro riktigt högtidsklädda och presentabla, ungefär som vildar, som fått något europeiskt på sig.

C—l hade också en karl med sig med ett fång ved, och så sluppo vi in i brygghuset, och snart puttrade ett stort »kok» potatis i grytan. Den öfriga maten vardt sill och sur mjölk. Den senare nedsändes vänligen från herrgården, men hvad sillen beträffar, är jag nu ej i stånd att säga, om den var bergad från skeppsbrottet eller hemtad från det friherrliga köket. Allt nog, sill var det, och den stektes på glöden af P., som också skötte potatisen, allt så bra, som om han varit kock i Petersburg, innan han blef student i Upsala. Och när allt var färdigt, smakade vår lilla middag förträffligt, der vi sutto i C—ls skjortor på gröngräset i solbaddet. Men hur skall jag nu komma ihåg, hur vi fingo tallrikar ifrån och knifvar och gafflar, ty det hade vi? Och smör och bröd också. Jag tror det blott var brödet, som kom från Krusenbergs, det andra var nog vårt eget. Alltså sill och bröd eller med andra ord salt och bröd från herrgården, och det är ju, som vi veta, gästfrihetens symbol. Vi voro också mycket nöjda och glada och åto med strykande aptit. Ja, skall jag säga hela sanningen, så tror jag knappt, jag minnes muntrare dag under hela min studenttid.

C—l var också outtröttlig att hjälpa oss, han var värd, kypare, människovän och springpojke i en person, och vi uttryckte vår tacksamhet med den ena quartettsången efter den andra. Och sedan vi hvilat oss en stund i gröngräset på middagen, rökande hans cigarrer, hade han den artigheten att föra oss ut på en liten promenad i skogen och längs stranden för att visa oss de pittoreska omgifningarne, men det mest pittoreska i landskapet var nog han sjelf med de sju herrarne i skjortor efter sig, blänkande fram som hvita flaggor bland de gröna björkarne och de grå strandklipporna.

Fram mot solnedgången, när kläderna blifvit så pass halftorra, att vi äfven kunde sätta något på benen, hemtade C—l ett par pigor med strykjern och andra nödiga tillbehör,

och dessa ströko nu i brygghuset det outhärligaste af vår stora tvätt och pressade ut resten, så godt sig göra lät.

En vigtig och märkvärdig händelse på eftermiddagen, som ej får glömmas, var, att vår ädle kække kapten rodde ut till den fläck, der båten på en ungefärlig beräkning kantrat, och der på ett betydligt djup dykade efter sin skeppskikare och efter flera fäfånga försök kom upp med den. Det var ett hjeltedåd och en triumf, som vi från stranden helsade med hurrarop. Han dök äfven flere gånger efter P:s bössa, men utan framgång.

Till sist kom C—l åter från en ny expedition med den glada underrättelsen, att baronen på Krusenbergs upplåtitt en lada åt oss för natten och der äfven lofvat ställa filter, hufvudkuddar och tvättfat m. m. till vår disposition. Anbudet helsades med jubel. Ja, jag tror mig kunna försäkra, att vi föredrogo det framför att bli inbjudna till bekväma sängar i herrgården.

Sedan vi senare på qvällen äntligen till vår stora glädje, ty nu voro vi trötta på att gå i våra lätta drägter, fått på oss våra gångkläder någorlunda torra och trefliga, och lagt ned det öfriga i nattsäckarne, torrt eller half-torrt, men allt sammans struket eller åtminstone utslätadt, och sedan vi vidare kokat och förtärt vårt qvällsmål af sill och potatis och öl, ty ölbuteljerna, det glömde jag säga, hade vi också bergat, — så kom äntligen C—l ånyo fram med en påminnelse om serenaden. Vi ville dock först låta det skymma och fördrefvo tiden med ett besök i ladan, dit vi flyttade våra saker, och så till sist kring elfvatiden på qvällen satte sig C—l i têtén för serenadtåget och förde oss en bakväg genom trädgården in på gården. Han gick, som alla serenadgifvare, hemlighetsfullt på tå i spetsen för tåget, vände sig då och då om med pekfingeret lyftadt för att mana till tystnad och stannade slutligen framför ett fönster, som han under mystiska åtbörder utpekade som det rätta. Sommarnatten var tyst och vacker. Den stora

gården var omgifven af höga lummiga träd, som nu stodo så mörka som svarta väggar, och det höga hvita tvåvåningshuset låg der som försänkt i djup sömn. Vår gamla serenadstämning från majnätterna i Upsala kom öfver oss, tonen togs upp af Axel så tyst så tyst, och så stämde vi upp med kraft i nattens stillhet: »Hvad blixst ur sköldmöns blickar». C—1 stirrade oafvändt mot fönstret som en »verliebt» promotionsmagister, ljus tändes, gardinen rördes, allt som det skulle vara. Så sjöngs »Roddare, låt åran hvila», så »Stjernorna tindra re'n» och till sist »Sof i ro». Nu hördes en dörr öppnas deruppe — och derpå *steg* i trappan. Hvad nu, kom hon ner? Nej, det var tunga steg och derjemte ett klingande som af glas. Förstudörren lästes upp, och ut trädde tvenne långa skepnader. »Det är baron» hviskade C—1; den andra skepnaden var en betjent med en stor bricka med vinglas. Baronens helsade go' afton, bad oss fatta våra glas, höll ett litet tal om »sångens makt», frågade, om vi fått hvad vi behöfde samt tillönskade oss en lycklig resa. Härpå svarade verldsmannen Gorg med »några vackra, väl valda ord», hvarpå vinet tömdes, — det var fint rhenskt, — och så bockade vi oss och aftågade under «Sjungom studentens» i riktning mot vår lada.

Vid våra muntra upptåg *der* med dynkastningar, med kullerbyttor i höet, med vattenstänkningar ur tvättfaten — det senare synnerligen på morgonen — och mycken annan oskyldig »sport», som ökade behaget af vistelsen i ladan, vill jag nu ej uppehålla mig. Kort sagdt, natten var mycket omvexlande, och gaf ungefär så mycken hvila, som »resande studenter» behöfva, men inte heller mer, och så afreste vi på morgonen i det vackraste väder och med gysammaste vind och under klingande sång och saluterade derjemte med den famösa kanonen, som vi laddat med lite soltorkadt krut — och på stranden stod C—1 och viftade, och kanske fälde han äfven i sin stilla informatorsensamhet »en saknadens tår».

Men *vi* seglade fritt ut på det klara mälarevattnet i det härligaste solsen — och styrde, glada och torra, kurs på Skokloster.

IV.

»Torra» var dock för mycket sagdt, ty det blefvo vi egentligen inte fullt under hela resan. En gång voro vi mycket nära att bli det, men då kom, såsom längre fram skall förtälas, en ny »rotblöta». Tillsvidare hängde vi upp åtskilliga af våra linnepersedlar m. m. på streck i båten, så att Frisken anmärkte, att det såg ut som om vi »fore omkring på Mälaren och tvättade kläder».

Om den behagliga seglingen från Krusenbergs till Skokloster, och besöket der, om den fortsatta färden till Sigtuna och skärskådandet af dess gamla ruiner samt quartettsång på dess torg och proviantering i dess bodar m. m. vore mycket att säga, men det skulle bli för långt. Jag skyndar på till viktigare händelser, och nämner bara, att seglatsen gick förträffligt, fast vår erfarne kapten häpnade öfver vår grofva okunnighet i sjöväsendet, då vi gjorde ständiga misstag vid hans kommandoord; men han var resignerad och behandlade våra »bockar» med tystnadens förakt. Lyckligtvis inträffade icke stormigt väder, annars hade måhända båten med vår hjälp kantrat ännu en gång.

Första natten tillbragtes vid Stäket ombord på båten. Följande morgon seglade vi in på Görväln, svängde om i vestlig riktning, och hunno vid middagstiden under en sakt vind, som närmade sig stiltje, till ett litet utmärkt vackert sund med en torpstuga uppe i en löfdunge till höger. Här kokte vi potatis och sill, köpte mjölk och smör, uttryckte vår tacksamhet mot torparefolket både med klingande mynt och klingande sång, foro så vidare öfver Björkfjärden, med en kyrka på andra sidan till sjömärke. Vinden hade nu

friskat i, så att det gick med fräsande fart, jag var till och med lite rädd i början, att det skulle »välta», såsom jag till kaptenens häpnad råkade uttrycka mig; men sedan denna första farhåga gått öfver, får jag säga, att det var en herrlig färd. Hur skönt kändes icke de friska sjöflägtarna efter qualmet och bokdammet i Upsala, hur förtrollande herrligt kändes det icke att ila fram öfver den blåa Mälarmågen, som låg utbredd i oändlighet framför oss i solljuset, hur hägrade icke den vackra stranden der borta som en leende fjerran ungdomsdröm. Ack! vid tjugutvå års ålder komma de ljusa ungdomsdrömmarne så lätt igen vid hvarje soligt perspektiv öfver sjö och skog en vacker sommardag; och den gröna ö, som skimrar långt borta vid horisonten, blir under dessa drömmar så lätt den »lycksalighetens ö», dit man i hoppet styr sin kosa. Hur man kan svärma i de unga studentåren — innan ännu de förarliga examina äro aflagda! — — —

»Här till höger ha vi Grönsö herrgård» ropade Gorg, som länge stått med karta och skeppskikare i fören, och under de andras skämt agerat gammal sjöman. Grönsö var en vacker vit herrgård, som låg halfgömd på en löfkulle, — vi seglade förbi den in i ett sund, och så landade vi om en stund vid en vacker ö på venstra sidan af sundet. Det var Arnö. Här lågo några stugor och en gammal klosterruin; och vi funno snart en liten snäll gumma, som hjälpte oss koka vår potatis och äfven släppte till af sitt eget förråd af filbunke och spickeskinka, och så dukades ett bord ute på den vackra gröna strandslutningen utanför hennes stuga midt emot den gamla ruinen och efter den landtliga sexan ljödo i qvällen »gluntar» och quartetter, och sedan tillbragtes natten i en lada. Tidigt följande morgon seglade vi vidare uppåt viken innanför sundet med resans mål, herrgården Eka, i sigte, vackert belägen i en löfdunge vid ändan af nämnda vik.

Nu kunde jag vara frestad att åter bli vidlyftig, ty på

Eka hos grefvinnan L. var mottagandet det festligaste, och der fanns för tillfället på besök ett par unga fröknar från Upsala, som stämde våra hjertan mycket lyriskt och aflockade oss ridderliga artigheter och smäktande toner i skuggan af herrgårdens gamla ekar och till sist en serenad i månskenet. Här hände oss äfven det ovanliga, att vi fingo ligga i bäddade sängar öfver natten. Men för öfrigt, ehuru öfver hela detta besök i ett gästfritt sommarhem, ännu i i minnet, efter de flydda 28 åren, hvilar ett vänligt poetiskt skimmer, så äro dock konturerna så dunkla, att allt blott sammansmälter till en kort sommardröm om sång och solljus, mogna smultron och färsk spenat, gröna gräsmattor och skuggande lunder och här och der framskymtande hvita studentmössor och gula schäferhattar.

Den följande dagen minnes jag tydligare. Vi reste då på morgonen från Eka i fortfarande vackert väder för att återvända samma väg vi kommit genom sundet förbi Arnö och Grönsö. Men vi hade ej hunnit långt ut på viken, förrän vi ett tu tre öfverraskades af ett förfärande hällregn, ett verkligt skyfall — och det vardt så grundligt, att innan vi hunnit fram till sundet, voro vi lika genomblöta, som när vi vid Krusenberg just dragits upp ur sjön. Vi hade tänkt fara direkte ut på Björkfjärden och styra kurs mot Gripsholm, men, inseende nödvändigheten att komma i land och få något torrt på oss, beslöto vi i sista stund att landa vid Grönsö brygga och med vårt pick och pack söka tak öfver hufvudet hos trädgårdsmästaren. Så skedde. Vi vandrade en omväg genom parken och trädgården för att ej synas från herrgårdens fönster, anlände lyckligt till trädgårdsmästarens lilla snygga bostad, blefvo der vänligt mottagna, fingo tvenne rum att disponera, bestälde middag och skulle under tiden sätta på oss torra kläder; men, när vi packade upp våra nattsäckar, funno vi alla kläderna äfven här våta och omöjliga. Bäst vi stodo rådlösa och funderade öfver detta, inträdde en fin herre i helskäg, helsade

artigt, presenterade sig som häradshöfding E., ställets egare och frågade, om ej »herrar studenter» skulle vilja göra honom det nöjet att äta en enkel middag uppe på herrgården. Inga främmande, blott några damer som tillhörde familjen. Vi bugade oss förbindligast men förklarade, att vi voro alldeles för ruskiga och våta att kunna visa oss, hvarpå han försäkrade, att det hade ingen fara, vi kunde komma alldeles som vi voro, och vore välkomna om en halftimme, och så försvann han. Ett ögonblick stodo vi förstummade och sturrade efter honom, och så brusto vi i skratt. Inte en torr tråd att sätta på oss. Hvad skulle vi göra? — Jo, vi visste råd.

Trädgårdsmästaren ropades genast in och anmodades att taga fram hela sin garderob och alla sina skjortor, han skulle få hederligt betaldt för lånet. Skrattande återkom han snart med det begärda, och nu blef det ett roffande till höger och venster, den ene tog ett par byxor, den andre en rock den tredje en väst o. s. v. men det räckte ej långt, karlen kunde inte ha sju par byxor, vet jag, och inte sju rockar heller, han hade på sin höjd två af hvardera sorten. Och så kompletterades förrådet med några halftorra persedlar, som upptäckts i nattsäckarne, och fördelades på kommunistiskt sätt bland dem, som inte fått förmånen af trädgårdsmästarens torra. Jag vill inte säga, att de, som fingo dessa senare, sågo mycket presentablare ut än vi andra — de sågo på sin höjd ut som trädgårdsmästare, men det var vackert så. Hans skjortor och strumpor räckte bättre till, om ock en och annan af sällskapet föredrog en halftorr af eget förråd, och hvad kragar och manschetter beträffar, så torkades och strökos ute i köket i största hast våra egna, så godt sig göra lät. Med skodon åter var det sämre bestaldt, trädgårdsmästaren hade bara *ett* par användbara. Vi fingo således gå i våra egna, och dessa voro så våta, att det sipprade som små bäckar från dem, hvar vi stodo, och isynnerhet minns jag, att Gorgs

voro bedröfliga, och att de äfven på ett ställe sluppit opp i sömnen, så att strumpan tittade fram; tycktes ock vara i starkt behof af halvsulning.

Vi läto emellertid ej afskräcka oss. Snart stodo vi färdiga, sådana vi voro, och det är visst, att hade vi inte haft våra studentmössor, så hade ingen menniska kunnat förstå hvad vi voro för ett besynnerligt följe, ty der fanns ej en enda, som inte hade en eller annan lånad persedel på sig, den ene ett par byxor, som voro för korta, den andre en rock, som var för lång, den tredje en omöjlig väst o. s. v. Kalle Fana hade inte ens förmånen af studentmössa utan uppträdde i en gammal styf hög mössa med stor läderskärm, som han i sista stund måste låna af trädgårdsmästaren, o. s. v.

Så rustade tågade vi under inbördes munterhet och under trädgårdsmästarefamiljens glada skratt upp till herrgården, visades der upp i öfre våningen af en betjent med så fina stöflar, att Frisken suckade: »den som hade de der ändå». Betjenten förde oss till en stor matsal, och här blefvo vi nu på det förbindligaste mottagna af värden och värdinnan. Hvad jag särskildt minns från vår entrée, är, att det sade »smack» för hvarje steg Gorg tog med sina våta stöflar, och att detta isynnerhet tog sig komiskt ut vid den presentation för damerna, som följde i ett inre rum. Och damer var det godt om, de voro omkring ett dussin, de flesta i ungdomsåldern, några medelåldriga, — och adliga voro de hvarenda en. Vid hvarje nytt klingande namn på *-hjälm* eller *-stjerna* sneglade vi med ängslan på vår toalett. Den som fann sig bäst af oss, var för öfrigt Gorg i stöflarne, han förde sig trots den framtittande strumpan med verklig elegans, och började genast konversera med de unga fröknearne så lifligt och flödande, att ingen af dem fick tid att titta på hans fötter. Och när de genom honom fingo veta våra öden och att vi till stor del voro klädda i trädgårdsmästarens kläder, så brusto fröknearna i skratt —

och isen var bruten. Vi kommo snart underfund med, att här på Grönsö var ett litet släktmöte under högsommaren om ock uteslutande af damer, ty inte en enda herre sågs till mer än värden sjelf, och det var väl också detta som gjorde, att denna opåräknade ankomst midt i sommaren af en skara resande studenter blef helsad med ett så solljust leende. Och detta leende minskades minsann ej, när de fingo höra, vi voro sångare.

Vi satte oss nu till bords — hur maten smakade efter förmiddagens strapatser! — och det unga studentlynnnet spelade snart så lifligt, att middagen i konversation och högljuddhet närmade sig en vanlig nationssexa, och efter middagen kände vi oss redan fullkomligt hemmastadda och tänkte inte vidare på vår habitus utan sökte fritt och ogeneradt att hvar och en på sitt håll göra sina gåfvor gällande. Gorg excellerade i den högre konversationen, i intressant ögonspel och i fin behandling af sin pince-nez — han hade bland annat den gåfvan att, utan att röra den, låta den hastigt falla blott genom en liten fin knyck på näsan, och detta gjorde alltid mycken effekt under samtalet med damerna; — Kalle Fana språkade förnumstigt med värden i landtbruk och olika vinsorter; Axel berättade för friherrinnan med målande liflighet om kantringen vid Krusenbergs och om våra talanger som sjömän; länge P. talade franska med ett par af de yngre fröknarne, och deraf voro *de* tjusade och funno vårt sällskap »comme il faut»; vår kapten, baronen var — *baron*, och det var nog för honom och kastade äfven en återglans öfver oss andra; och Frisken satt för sig sjelf i ett hörn och log åt alltsammans. Och efter kaffet gick Gorg och satte sig vid pianot och gjorde några djerfva löpningar — löpningar på pianot var hans styrka — och så sjöng han »Italia», så det dånade i salen, och sedan sjöngo vi andra en efter annan, och på solosångerna följde quartettsång och Gluntar, och jag tror, att de tolf fröknarna och häradshöfdingen och hans fri-

herrinna tyckte, att de inte haft så roligt på hela sommaren. Och tyckte inte de det, så tyckte vi det: vi voro nästan lite hjertnupna, i synnerhet då vi i solnedgången gjorde en promenad med damerna i parken. Till sist, efter en behaglig thésouper, meddelade den artige värden, att han hade ett par gästrum till vår disposition; men då vi fingo höra, att han äfven hade en treflig lada att erbjuda som alternativ, så föredrogo vi med acklamation denna, och så tackade vi förbindligast och togo godnatt.

Vi gingo nu till trädgårdsmästaren och hemtade våra kläder, som under tiden hängt på torken, och tågade så till ladan, der vi funno alla anordningar förträffliga, och valde våra respektive bäddar — snygga filtar hade vi fått allihop — men ännu gingo vi ej till sängs, ett viktigt värf återstod: fram mot midnatt smögo vi oss ljudlöst upp till herrgården igen, och här tätt under de fönster, som vi misstänkte tillhöra damerna, uppstämde vi en klingande serenad, väljande våra allra vackraste sånger. När vi slutat den sista, »Slumra i skuggan af natten», öppnades sakta ett af de upplysta fönstren — hvad skulle nu ske? — en hand sträcker fram, något hvitt faller ner, vi skyndade dit, det var en *hvit ros* — vi kämpade ett ögonblick om den, och så bestämdes, att den skulle bäras af vår sånganförare Axel, som också å allas våra vägnar fästade detta blygsamma jungfruliga tack på sitt bröst. Härfpå ännu en sång till svar och afsked, och allt var slut.

Tidigt morgonen derpå, innan någon på herrgården ännu var i rörelse, afreste vi, tacksamme öfver det vänliga bemötande vi rönt; och om vår forne värd, numera en i hela landet känd och högt aktad politisk personlighet, som mer än en gång suttit i konungens råd, råkar få läsa dessa rader så ber jag honom ej försmå ännu ett tack från en af de gamla glada studenterna, som den der julidagen för 28 år sedan så gästfritt mottogos i hans vackra hem, och som då funno, att ordspråket »som man är klädd, så blir

man hädd» hos honom åtminstone ej tillämpades; och äfven om de tolf damerna eller *någon* af dem nu på äldre dagar skulle genom denna skizz återkalla i minnet en sommardag på Grönsö 1860, då salen och parken genljödo af studentsång, så helsas äfven de af de forna studenterna, och särskildt helsas hon, som kastade ned från fönstret den hvita doftande rosen, liksom ville hon gifva oss en vink, att den ungdomliga glädjen och den klingande studentsången först då är af den rätta arten, när den är *ren* som den hvita rosen och doftande som den. Om jag ej tänkte så *dd*, så har jag tänkt det sedan.

* * *

Den tilltänkta afstickaren till Gripsholm blef nu ej af, vi styrde annan kurs öfver Björkfjärden, nemligen hem åt Upsala, vi hade roat oss nog, haft nog af äfventyr och framför allt blifvit nog genomblöta.

Jag har nu intet vidare af intresse att förtälja, mer än att hemresan gick raskt med förlig vind och godt väder hela tiden, och att den rikliga och goda proviant, som den vänlige värden på Grönsö sändt med oss, äfven bidrog till välbefinnandet. Vi landade sent på qvällen vid Islandsbron.

— — — — —

Vid hemkomsten hade jag mycket bekymmer, hur jag skulle meddela min bror »filaren» den sorgliga nyheten om hans kapuschongkappa, men jag hade inte sagt mer än halfva meningen, förr än han gladt afbröt mig: »Den saken är redan klar: så snart jag i tidningarne läste om er kantring vid Krusenbergs, insåg jag tvärt, att min kappagaått till botten och gick därför direkte till din garderob och tog *din*, och den hänger nu hos mig och der stannar den.»

Men resan var verkligen värd en kapuschongkappa, och dermed fick jag trösta mig — och så satte jag mig åter ned vid min Cicero, och åter liksom dallrade i den qualmiga sommarluften det Wennerbergska:

Det är fasligt tomt i staden
Torg och gator öde stå.

* * *

Såsom sällskapet historiograf på resan har jag nu äntligen efter nära 30 år fullgjort mitt uppdrag, ehuru den gamla anteckningsboken längesedan försvunnit. Den var också för sjöskadad att kunna med fördel användas vidare efter skeppsbrottet. Jag hoppas för min reseberättelse få af de gamla kamraterna — full décharge.

1888.

Tillägg.

I.

NNågra viktigare ordförklaringar i alfabetisk ordning till Tönsætmålet, sidd. 185, 188—191, 194, 195:

<i>aaa</i> = och (ibland: att).	<i>kjem</i> = kommer.
<i>æi</i> = jag.	<i>ker</i> = hvar, hur.
<i>aræ</i> = andra.	<i>laug</i> = ljög.
<i>atime</i> = utmed, bredvid.	<i>Leier</i> = leder, håll.
<i>auu</i> = också.	<i>Maaten</i> = sättet.
<i>au' a</i> = ögonen.	<i>me</i> = vi.
<i>bæ're</i> = bättre.	<i>moli</i> = möjligt.
<i>berrre</i> = bara.	<i>mye</i> , äfven <i>mykky</i> = mycket.
<i>birr</i> = blifver, blir.	<i>no</i> (i uttalet närmande sig <i>naa</i>) = nu.
<i>Blla-a</i> = bladen, tidningarne.	<i>Peing</i> = pengar (<i>Peingan</i> = pen- garne).
<i>Bllaar</i> = blånor.	<i>raa</i> = råda.
<i>brcattere</i> = brantare.	<i>sette</i> = sitta.
<i>by</i> = bjuda.	<i>sjaa</i> = see (<i>sjaa aat</i> = se till).
<i>dyuktine</i> = dugtiga (hos Östgaard <i>äögtune</i>).	<i>sjea</i> = sedan.
<i>fæe</i> = få (verb).	<i>sjer</i> = ser.
<i>Fræmmundfolk</i> = främmande.	<i>sjett</i> = sett.
<i>jälte</i> (tjockt <i>l</i>) = följde.	<i>sjöl</i> = sjelf.
<i>goes</i> = godo (<i>te goes</i> = till godo).	<i>skafft</i> = skapad.
<i>hava</i> = hvad (äfven: hvar).	<i>taa</i> = utaf (<i>taa vores</i> = utaf våra).
<i>heill</i> = eller.	<i>taalaa</i> = tala, talar, talade, talat.
<i>heildt mæ</i> = höll med.	<i>tæk</i> = taga.
<i>ittee</i> = inte.	<i>vöri</i> = varit.

Öfriga ord torde af alla lätt förstås.

Äfven må här för fullständighetens skull upplysas, att i Tönsætmålet ljuder vanligen ett kort lätt *i* efter en vokal som i korta betonaede stafvelser följes af *l* eller *n* t. ex. *kain*, *Hainna*, *ein*, *heill*, *heinne*, *erikjeinne*, *Höjermæinnan*, för »kan», »Hanna» (handen), »en», »hell» (eller) o. s. v. Detta *i* har jag, undantagande i ordet *Peing*, icke

upptagit, dels emedan det ljuder obetydligt, dels emedan det för svenska läsare skulle ytterligare ha försvårat förståendet och derigenom tröttat. Äfven må tilläggas att ordet *ner* (när) uttalas med ett ljud mellan *ä* och *ö* likt det orena å-ljudet i våra svenska allmogemål.

Jag begagnar här äfven tillfället att på sidan 177 rätta uttrycket »sydenfjeldske» till det riktigare »söndenfjeldske».

2.

Vidkommande det jemtska bygdemålet sid. 131—133 torde följande förklaringar vara nog: *mä* = »vi», *skej'n* = »skall en», *glåm* = glo, *titta*, *it* = inte, *atä* = åt henne, *halfva ään* = halfannan, *bäre* = bara. Märk äfven i jemtskan inskjutandet af *i*.

Mad. 3/6 28. R

JULIUS STINDES böcker på svenska:

BORGARFOLK

Bemyndigad öfversättning af *Erik G. Folcker*.

Första delen. Öfers. från originalets 20:de upplaga. *Tredje* svenska upplagan. Pris: 2 kr. 25 öre.

Andra delen. Öfers. från originalets 36:te upplaga. Pris: 2 kr.

Tredje och sista delen: FRU WILHELMINA.

Öfers. från originalets 29:de upplaga. Pris: 2 kr. 25 öre.

BORGARFOLK PÅ RESA

Andra svenska upplagan.

Bemyndigad öfversättning från originalets 27:de upplaga af

Ernst Lundquist.

Pris: 1.75.

Sedan många år tillbaka hafva ej några nya tyska skönliterära arbeten haft en så nästan oerhörd framgång som de böcker, hvilka här föreligga i svensk öfversättning. Dessa fyra volymer hafva under loppet af några år utkommit i tillsammans **omkring 180 upplagor.** Bland omdömen anföras:

Om »**Borgarfolk**»:

»Riktigt präktig humor, äkta guld, ej talmiarbete, som på senare tider så ofta bjudits under namn af humor. — Vittra damer söka ofta nog men sällan med framgång, att sätta sig in i mannens sjäslif. Här deremot har en man — Julius Stinde — med den ursprungsfriska humorns lykta klart belyst qvinnohjertats hemligaste vrår.»

Magazin für die Literatur des In- und Auslandes.

»Jag hoppas, att fru Buchholz' lifskraft ännu länge skall stå bi emot 'Bergfeldtskans' kitsligheter och sätta henne i tillfälle att upprifka oss med nya skildringar.»

Furst Bismarck, i bref till förf.

Om »**Borgarfolk på resa**»:

»Sedan *Fritz Reuters* tid hafva vi näppeligen att uppvisa ett literärt alster af så sund och kraftig humor som dessa fru Buchholz' präktiga, drastiska, oemotståndliga och ovederläggliga reseminnen. — I alla händelser är boken **otroligt underhållande.**» *Monatschrift für deutsche Beamte.*

»Det är en bok full af präktig, kärnfrisk humor och tillika så rik på varm känsla, att den efter all pessimismens enfornighet verkar som upprifskande morgondag efter en qvaf sommarnatt.» *Leipziger Tageblatt.*

Tilläggas kan, att Julius Stindes humoristiska arbeten åtnjutit den för en tysk författare ovanliga äran att utförligt och på ett högeligen sympatiskt sätt refereras i den bekanta franska tidskriften **Revue des deux Mondes.** Uppsatsen är under-tecknad *G. Valbert*, under hvilken pseudonym döljer sig den spirituelle romanförfattaren **Victor Cherbuliez.**

JOHANNES SUNDBLADS böcker:

MED TUSCH OCH RÖDKRITA

FÖRRA DELEN:

Innehåll: *Skoltidsminnen*. — Blott en kyss. — »Knäcken.» — Nattvaktaren. — Ur hvardagsspåren. — *Från skilda horisonter*. Hedersskulden. — Grindslanten. — Kyrkvaktarens berättelser. — Far och son.

Pris: 1.75.

SENARE DELEN:

(I Dannemanshemmet och torpstugan.)

Innehåll: »Norsken.» — Rättslös. — Annika i nybygget. — Undantagsmannen. — Väfverskan från Mark.

Pris: 2.25.

Om detta märkliga arbete af den omtyckte författaren yttrar **Smålandsposten**:

»Sällan torde man på folklifsskildringens område få i sin hand något så väl egnadt att bereda läsaren ett oblandadt nöje som denna nya berättelsesamling af den numera högt stående förf. till 'Upsalalif', 'Med tusch och rödkrita' m. fl. Utmärkande sig för en på grund af uppenbar kännedom om de förhållanden som skildras, skärpt blick för det egendomliga i folkets lif jemte en förmåga af konstnärlig framställning, som ej hör till de vanliga, förtjena dessa hans interiörer ur landmannalifvet att finna många läsare.»

Bland Kräklor och Mitror.

Pris: 3 kronor.

UPSALALIF.

Pris: häft. 5.25, inb. 6.75.

Förut har utkommit:

Från Vår- och Sommardagar.

MINNEN OCH INTRYCK

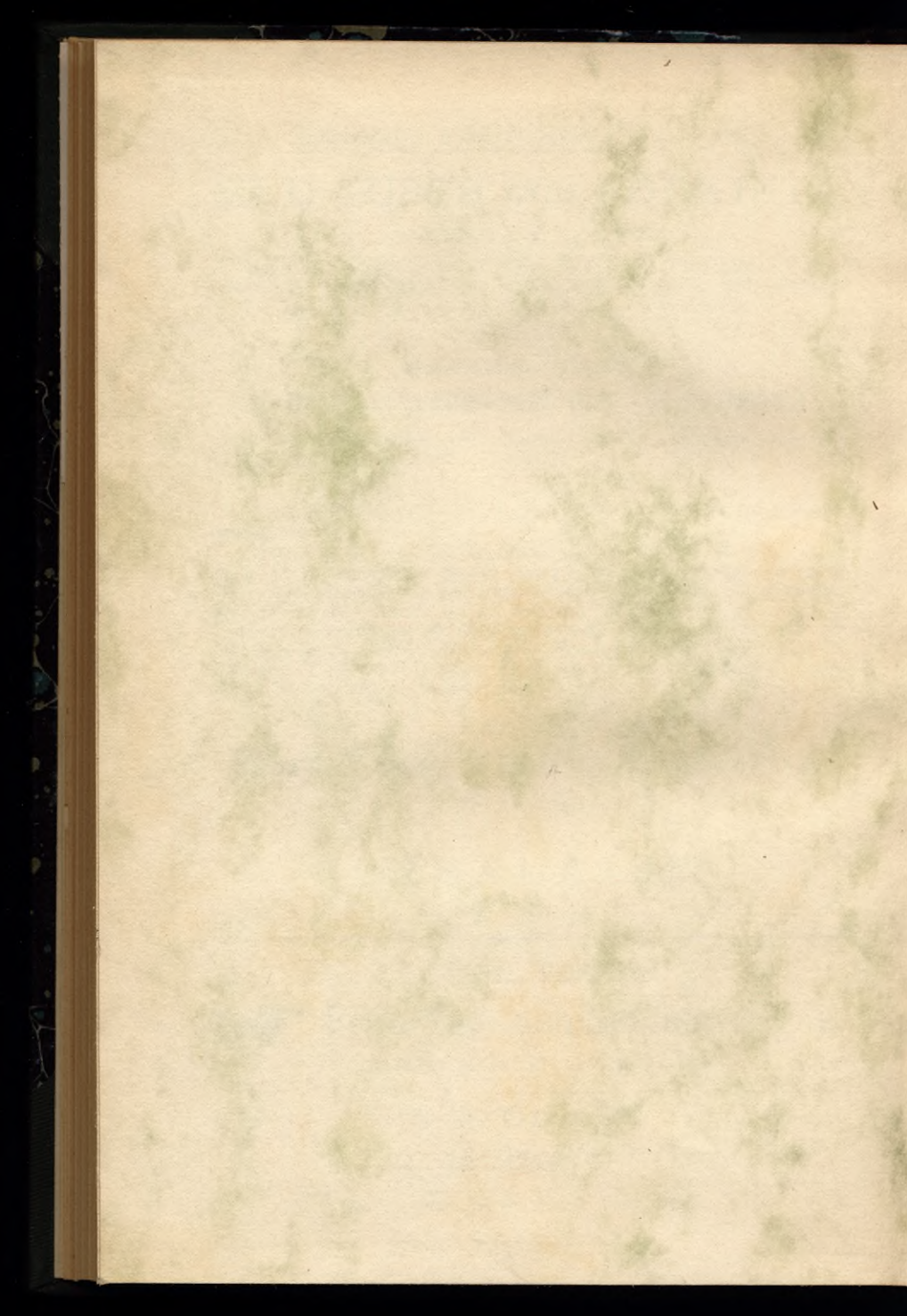
AF

N. P. ÖDMAN.

Förre Samlingen. Pris: 2.25.

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri.

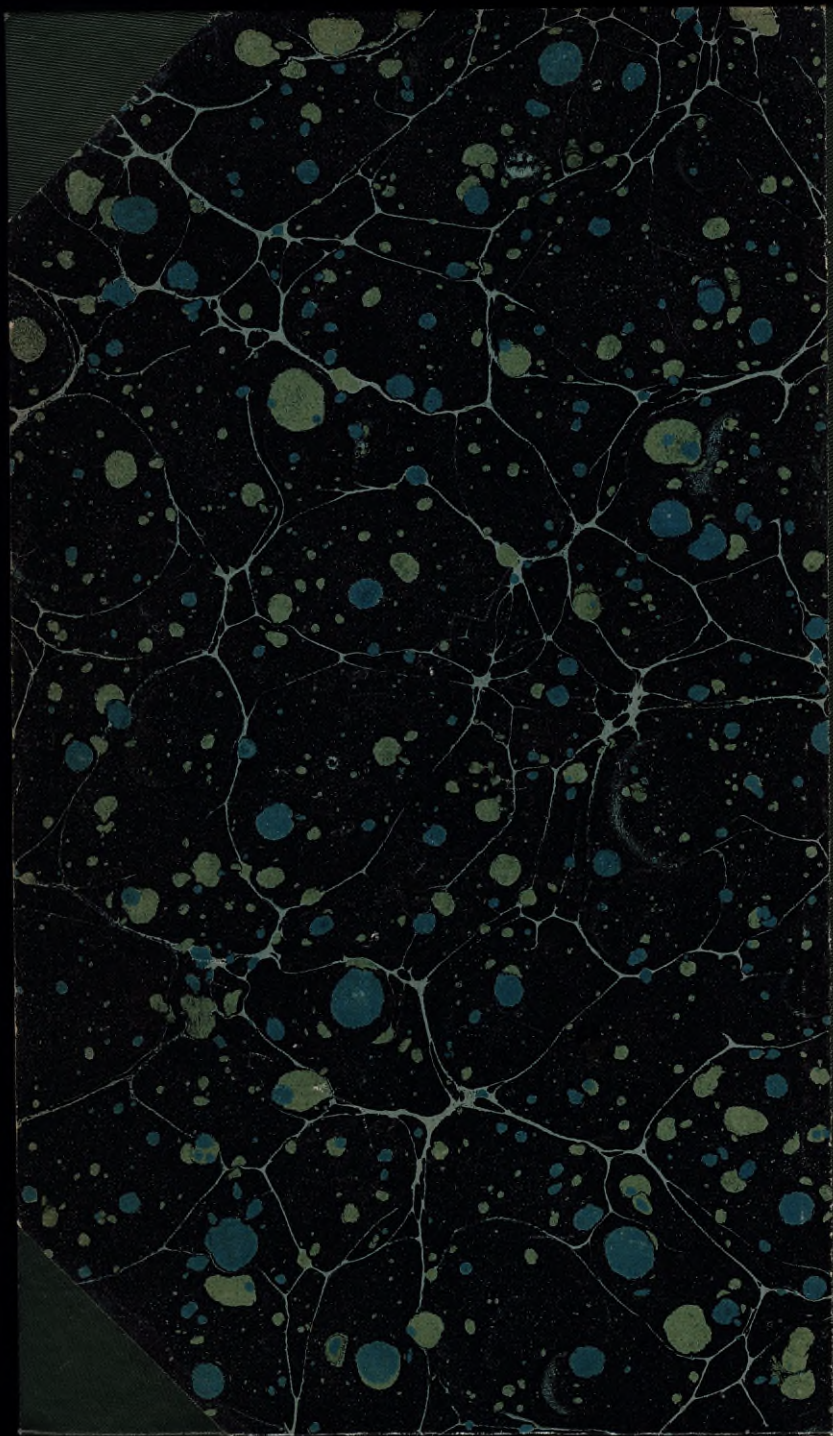
6000213773

Göteborgs universitetsbibliotek

2.75

JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG

THE
LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY

OF

FRAN

COUS

OF

PARIS

OF

THE

UNIVERSITY

OF

PARIS

OF

THE

UNIVERSITY

OF

PARIS

OF

THE

UNIVERSITY

OF

PARIS

OF

THE

UNIVERSITY

OF

PARIS